

Observatori de les Migracions i el Refugi. Informe 2025

Setembre 2025

Àrea de Drets Socials,
Promoció Econòmica,
Treball, Feminismes i
Memòria Democràtica

 Institut
Metròpoli

Barcelona

Copyright

©Ajuntament de Barcelona, 2025

Dipòsit legal:

B 20042-2025

Avís legal

Tots els drets reservats. No es permet la reproducció total ni parcial de les imatges o textos d'aquesta publicació sense prèvia autorització.

Treball fet per**Direcció**

Albert Sales Campos

Autors/ores

Frederic Romea Moya

Pau Alarcón Pérez

Mercè Cortina Oriol

Sumari

Introducció i fonaments de l'informe	6
1. Barcelona en el context dels fluxos migratoris	6
2. Rellevància i justificació	7
3. Estructura de l'informe	7
4. Metodologia	8
I. Els problemes per mesurar el fenomen migratori	8
II. Fonts de dades i qüestions metodològiques	9
1. La població estrangera a Barcelona	18
1.1. Fluxos i estocs	18
1.1.1. Creixement de la població	19
1.1.2. Barcelona en el context espanyol	19
1.1.3. Barcelona en el context català, regional i metropolitana	20
1.2. Característiques de la població	21
1.2.1. Evolució de la població segons nacionalitat i/o lloc de naixement	21
1.2.2. Estructura de la població segons lloc de naixement	23
1.2.3. Principals països de naixement	24
1.3. Concentració i segregació	25
1.3.1. L'índex de segregació segons el país d'origen	25
1.3.2. Raó de feminitat de la població estrangera	26
1.4. La població resident en situació irregular	28
1.4.1. La mesura de la població en situació irregular	29
1.4.2. La població resident en situació irregular a Barcelona	29

2. Pobresa i exclusió social de la població migrant	32
2.1. La desigualtat de rendes	32
2.2. L'evolució de la pobresa econòmica	36
2.3. Afectació de l'exclusió residencial	38
2.4. L'impacte de les transferències socials en la reducció de la pobresa	42
3. Mercat laboral i fiscalitat	45
3.1. Segmentació del mercat laboral i formes de precarietat	46
3.1.1. Sectors, contractes i condicions laborals diferenciades	46
3.1.2. Contractacions segons sexe, edat i tipologia de contracte	48
3.2. Qualitat de l'ocupació i desigualtats estructurals	49
3.2.1. Distribució salarial i taxa de precarietat	49
3.2.2. Infraocupació, pluriocupació i reconeixement de competències	52
3.3. L'atur registrat a Barcelona: impactes de les crisis i composició sociodemogràfica	53
3.3.1. Canvi en la composició de l'atur i efectes diferenciats de les crisis	53
3.3.2. Composició de l'atur registrat: gènere, edat i nivell educatiu	55
3.4. Accés a drets socials i sistema tributari	56
3.4.1. Patrons d'afiliació a la Seguretat Social	56
3.4.2. Episodis laborals i discontinuïtat en l'ocupació	58
3.4.3. Contribució fiscal i desigualtats en la capacitat contributiva	59
4. Desigualtats educatives	61
4.1. El nivell educatiu de la població	61
4.2. L'alumnat matriculat al sistema educatiu	64
4.2.1. Els nivells educatius no universitaris	64
4.2.2. Alumnat universitari estranger en programes de mobilitat	70
4.3. Opinions sobre l'educació	71
4.3.1. Opinions sobre el sistema educatiu	72
4.3.2. Preferències sobre el model educatiu	74
5. L'atenció social a la població estrangera	76
5.1. L'accés a l'atenció social	76
5.2. Recursos assignats i protecció social	78
5.2.1. Recursos d'intervenció social	80
5.2.2. Els ajuts econòmics d'urgència social	82

6. Anàlisi de les opinions i actituds en clau migratòria	87
6.1. Perfils segons nacionalitat	87
6.1.1. Religiositat	87
6.1.2. Actituds polítiques	88
6.1.3. Relacions socials	90
6.2. Opinions sobre els processos migratoris	92
6.2.1. Motius per migrar	92
6.2.2. Impacte de les migracions	93
6.2.3. Percepció dels fluxos migratoris	94
6.2.4. Factors per a la integració	98
6.2.5. Drets de les persones migrants	99
6.2.6. L'acollida de la societat receptora	99
6.3. Relació entre processos migratoris i els serveis públics	101
6.3.1. Relació i impacte de les migracions en els serveis públics	101
6.3.2. Tracte rebut en diferents àmbits	102
Conclusions	104
1. Les migracions transnacionals: motor del creixement demogràfic de la ciutat	104
2. Els mecanismes de protecció social són menys eficaços amb la població d'origen estranger	105
3. Amb nivells formatius similars, la població migrant pateix més precarietat laboral	107
4. La diversitat: característica constitutiva de la ciutat	104
Bibliografia	113

Introducció i fonaments de l'informe

1. Barcelona en el context dels fluxos migratoris

Barcelona és una ciutat marcada per la diversitat i els fluxos migratoris. L'acollida de persones arribades d'arreu del món ha configurat el paisatge humà i social al llarg de les darreres dècades. Malgrat l'estancament del creixement natural de la població, la població barcelonina ha augmentat més d'un 13% des de principis de segle. Aquest creixement, causat per les migracions, és una expressió del dinamisme de la ciutat i de la seva capacitat d'atracció. Disposar de dades rigoroses i sistemàtiques sobre les condicions de vida de la població d'origen divers i la seva relació amb el teixit social i econòmic és fonamental per desenvolupar polítiques públiques que responguin de manera efectiva als reptes i les oportunitats que plantegen els moviments migratoris transnacionals.

Les polítiques municipals han estat una expressió de la voluntat d'acollida de la ciutat, i han consolidat al llarg dels anys estratègies i serveis per promoure la cohesió social. Iniciatives com la creació del Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER), l'any 1989, els successius plans d'interculturalitats que s'inicien l'any 1997, o la creació de programes adreçats a garantir els drets de la població migrant i refugiada, són una bona mostra de la voluntat política i ciutadana de construir una ciutat inclusiva, respectuosa amb la diversitat i compromesa amb els drets humans com a pilar fonamental de la convivència.

El model d'acollida de Barcelona es basa en una concepció bidireccional que implica tant les institucions com la ciutadania —autòctona i migrant— en la construcció d'un espai comú. Aquest espai es fonamenta en el diàleg intercultural i en la promoció de la cohesió social (Zapata-Barrero, 2019). Les polítiques municipals han desenvolupat mecanismes institucionals per facilitar la interacció i el diàleg i per mitigar les causes estructurals de l'exclusió social que afecta una part significativa de la població migrant i per combatre les dificultats derivades de la percepció social de la migració i de barreres estructurals que poden limitar l'accés efectiu als drets i a la plena participació ciutadana (Vertovec, 2007; Bloemraad et al., 2008).

Segons l'*Informe sobre les migracions en el món 2024* de l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM), la migració internacional ha augmentat en tots els continents des dels anys noranta fins a la segona dècada del segle XXI. Tot i les restriccions de mobilitat derivades de la pandèmia de la covid-19, Europa i Àsia han continuat acollint un gran nombre de migrants internacionals. A més, s'ha observat un increment en les migracions internes dins dels països, i destaca la importància de les ciutats com a centres d'acollida i integració.

En el mateix període, Barcelona ha vist créixer la població resident de nacionalitat estrangera des del 2% del 1997 a l'actual 24%. De les persones que viuen a la ciutat, un 29% han nascut a l'estranger. Aquest creixement s'ha produït en diverses onades, amb un fort increment durant els primers anys del segle XXI, coincidint amb el boom econòmic i la demanda de mà d'obra en sectors com ara la construcció, el servei domèstic o l'hostaleria. Tot i un descens moderat durant la crisi financera del 2008, la tendència ha continuat a l'alça, s'ha diversificat l'origen de les persones migrades i Barcelona s'ha consolidat com una ciutat amb una alta complexitat demogràfica i cultural.

2. Rellevància i justificació

El model dels sistemes migratoris ajuda a entendre com els països d'origen i de destinació estan connectats a través de vincles històrics, econòmics i polítics, que generen fluxos migratoris estables en el temps (Mabogunje, 1970; Zlotnik, 1992). Aquest enfocament permet analitzar la migració cap a Barcelona considerant factors com ara el comerç, les relacions postcoloniales, la demanda de mà d'obra o les polítiques migratòries de l'Estat espanyol i de la Unió Europea (De Hass et al., 2020). En aquest marc, Barcelona actua com un pol d'atracció dins d'un sistema migratori mediterrani i global, on l'arribada i consolidació de població migrant està condicionada per factors com ara les crisis econòmiques, els conflictes internacionals o les polítiques d'acollida (Arango, 2000a; Massey et al., 1993).

A més d'aquestes dinàmiques globals, la distribució i l'establiment de la població migrant a Barcelona també responen a mecanismes més locals, com les xarxes migratòries. Aquestes xarxes, formades per familiars, amistats o membres d'una mateixa comunitat, faciliten l'arribada de nous migrants, ja que redueixen els costos i riscos de la migració i afavoreixen el reagrupament i l'arrelament (Boyd, 1989; Faist, 2000). Això es tradueix en la formació de "nodes" migratoris dins la ciutat, on certes nacionalitats es concentren en barris determinats, fet que crea circuits de suport mutu, accés a l'habitatge i inserció laboral (Portes, 2024). Per tant, analitzar la migració a Barcelona implica tenir en compte tant els factors estructurals que determinen els fluxos internacionals com les dinàmiques comunitàries que influeixen en la manera com es configuren els territoris dins la ciutat.

Disposar d'una anàlisi quantitativa detallada sobre diferents aspectes vinculats a les migracions i la seva relació amb la ciutat ha esdevingut imprescindible per comprendre aquestes dinàmiques i per orientar les polítiques públiques. Amb aquesta voluntat, s'elabora el primer informe de l'Observatori de les Migracions i el Refugi de Barcelona. Aquest document és el punt de partida d'un treball de sistematització i anàlisi de dades procedents de fonts diverses que combinen enquestes i registres administratius que s'anirà enriquint anualment. Les eines disponibles ens permeten explorar els factors estructurals que expliquen els fluxos migratoris globals i la seva materialització a Barcelona.

Aquest informe és tan sols el punt de partida d'un projecte a llarg termini que, en els propers anys, s'anirà enriquint i millorant. Així, constitueix una eina essencial per a l'anàlisi i la reflexió sobre la migració i el refugi a Barcelona. Es tracta d'un punt de partida per a un seguiment continuat de la realitat migratòria a la ciutat, amb l'objectiu de fonamentar el disseny de polítiques públiques més inclusives i eficaces. A mesura que es vagin ampliant les fonts de dades i es perfeccionin les metodologies d'anàlisi, l'Observatori continuarà aportant coneixement i propostes per fer de Barcelona una ciutat més equitativa i cohesionada.

3. Estructura de l'informe

L'informe de 2025 s'estructura en set capítols que aborden diferents dimensions de la migració a Barcelona a més d'aquest capítol introductori, en què es presenten el context i objectius de l'informe, però també, com veurem a continuació, se'n detalla la metodologia. A partir d'aquí, i en primer lloc, el capítol 1, sobre demografia i població, ofereix una

panoràmica sobre la composició i evolució de la població migrant a la ciutat, en què destaquen aspectes com ara els països d'origen, la distribució territorial i les característiques sociodemogràfiques principals. En segon lloc, el capítol dedicat a la pobresa i l'exclusió social analitza els factors de vulnerabilitat que afecten la població d'origen migrant, com ara les dificultats d'accés a l'habitatge, la precarietat laboral i les situacions de risc d'exclusió social. A continuació, el tercer capítol analitza les desigualtats en el mercat laboral i examina la inserció laboral de les persones migrades, identificant les barreres que troben i les diferències en condicions laborals respecte a la població autòctona. El quart capítol se centra en les desigualtats educatives, un aspecte clau per entendre les oportunitats de futur de la població jove d'origen migrant. S'aborden temes com el nivell educatiu de la població migrant, el seu encaix al sistema educatiu i les seves opinions sobre l'educació. Seguidament, el capítol cinquè explora la relació de les persones migrants amb els serveis socials municipals. El sisè capítol recull les actituds i els valors de la ciutadania envers el fet migratori i de les persones estrangeres residents respecte a les institucions i la societat d'acollida. Finalment, el darrer capítol presenta les conclusions i el resum dels principals resultats de l'informe, es destaquen les tendències observades i es proposen línies de treball per a futurs estudis i intervencions.

4. Metodologia

4.1. Els problemes per mesurar el fenomen migratori

A l'hora de cercar i analitzar dades per mesurar els diferents aspectes del fenomen migratori a la ciutat de Barcelona, ens hem trobat amb dificultats metodològiques recurrents. Aquestes es podrien dividir en tres grups: dificultats per trobar informació, dificultats per comparar la informació, i dificultats per mesurar acuradament un fenomen complex.

Així, en primer lloc hem trobat la dificultat que la realitat migratòria no sempre es registra, tant als registres oficials com a les dades d'enquesta. Sovint es troben dades diferenciades per sexe i edat, però no sempre s'incorpora la perspectiva migratòria en les dades recollides. Aquest és un primer aspecte que cal tenir en compte a l'hora de dissenyar processos de recollida i difusió de dades, atenent la creixent importància que la realitat de les migracions representa en la ciutat de Barcelona, tal com veurem en aquesta publicació.

El següent problema identificat consisteix en el fet que, un cop identificada la informació disponible on sí que es registra el fenomen migratori, hi ha una manca d'un criteri comú. En algunes fonts, la variable recollida apunta a la nacionalitat, mentre que en altres casos es registra el país de naixement. Tanmateix, la nacionalitat també es registra de maneres que n'impossibiliten la comparació efectiva. De vegades s'informa sobre la nacionalitat espanyola i estrangera, sense fer cap referència a la doble nacionalitat, mentre que altres vegades la doble nacionalitat s'assimila o bé amb la nacionalitat espanyola o bé amb l'estrangera. En el cas del país de naixement, tampoc no hi ha un criteri comú per agrupar els països en zones geogràfiques. Tots aquests factors deriven en dificultats per establir unes anàlisis de caire sistemàtic i interrelacionat.

Lligat amb el que s'ha dit, la simplificació del fenomen migratori a les variables de nacionalitat i/o lloc de naixement implica que únicament estem analitzant una part d'una realitat molt més àmplia, complexa i rica. Tal com assenyalen López-Riba, Sobrino i Murrià (2023), una part important del problema per estudiar els fenòmens migratoris deriva de la manca de recollida sistemàtica de dades d'igualtat, sobretot pel que fa a l'origen ètnic, racialització, religió o autoidentificació com a persona racialitzada. El marc legal vigent a Espanya, molt més restrictiu que en altres contextos europeus, impedeix en molts casos incorporar aquestes dimensions als censos o registres oficials. Això obliga a recórrer a enquestes específiques, com l'Enquesta d'interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona, però també limita la capacitat de construir mostres representatives d'aquestes "poblacions difícils d'en-

questar” (*hard-to-survey*), ja sigui per falta de marcs mostrals adequats (no hi ha registres oficials que recullin aquesta informació), per problemes d’identificació o per desconfiança institucional.

En aquest context, les dades disponibles sobre nacionalitat i lloc de naixement funcionen només com a *proxies* (mesures indirectes) parcials d’origen ètnic o racialització, i altres col·lectius que pateixen discriminació estructural queden invisibilitzats, com ara les persones gitanes, afrodescendents o magribines amb nacionalitat espanyola o nascudes a l’Estat. No totes les persones amb nacionalitat estrangera són racialitzades, ni totes les persones racialitzades són estrangeres. Aquesta distorsió empírica pot generar biaixos analítics i polítiques públiques mal orientades. De fet, aquesta realitat serà cada cop més nombrosa a Barcelona, en la mesura que creixen les segones generacions de persones filles de migrants, però nascudes a l’Estat espanyol i/o amb nacionalitat espanyola. En els propers anys, cada cop hi haurà més persones d’aquestes característiques amb 16 anys i més, de manera que augmentarà la seva presència en les mostres d’enquesta, per exemple, sense que en la majoria de casos hi hagi variables disponibles per identificar-les.

Per això, des de l’enfocament de les dades d’igualtat i la perspectiva interseccional (Crenshaw, 1989; Rodó-Zárate, 2021), es proposa incorporar sistemes d’autoidentificació voluntària a les enquestes, així com millorar les tècniques de mostreig per captar de manera més robusta la diversitat existent i les seves desigualtats associades. Només així es podrà radiografiar la societat amb més precisió, entendre més bé els mecanismes de discriminació i dissenyar polítiques públiques realment eficaces, contextualitzades i legítimes per a la igualtat i la inclusió. Com a exemple, en una enquesta (presencial i en línia) realitzada per l’Institut de Recerca Urbana de Barcelona (IDRA) el 2022 en col·laboració amb diverses institucions, es preguntava sobre origen ètnic autopercebut. En concret, les 1.023 persones enquestades autoperceben el seu origen en les categories de blanc europeu, blanc fora d’Europa, llatí/andinoamericà, afrolatí o caribeny, subsaharià, oriental, i gitano (IDRA, 2023).

És fonamental, per tant, que des de les administracions públiques es comenci a cercar vies per recollir informació més acurada i diversa per analitzar la societat des d’una perspectiva interseccional. Les enquestes locals poden ser un bon punt de partida per començar a estendre aquesta pràctica, establint criteris homogenis en les diferents eines de recollida d’informació per tal de garantir la comparació i l’anàlisi combinada. Tanmateix, com més aviat es comenci a engegar aquesta pràctica, abans es podran començar a construir sèries temporals de dades que abastin aquests fenòmens.

4.2. Fonts de dades i qüestions metodològiques

En aquest apartat metodològic es presenten de manera sintètica les fonts de dades utilitzades en l’estudi, organitzades segons els sis capítols de l’anuari, i se’n destaquen els principals aspectes metodològics.

Capítol 1. Demografia i població

El capítol 1 examina l’evolució de la població estrangera des d’inicis del segle XXI a la ciutat de Barcelona a partir d’una perspectiva demogràfica i basa les seves dades en estadístiques oficials i indicadors demogràfics estandarditzats. Des d’un punt de vista metodològic, podem agrupar les fonts de dades segons el tipus d’informació que aporten: fluxos de població (moviments demogràfics), estocs poblacionals (volum acumulat de població estrangera) o bé dades específiques sobre característiques de la població, com ara el país de naixement o la població en situació irregular.

Pel que fa als **fluxos de població**, les dades procedeixen dels **Indicadors demogràfics i de territori de l’Idescat**, que recullen informació sobre fecunditat, mortalitat, emigració i immigració. Aquest conjunt de dades permet analitzar les principals dinàmiques que con-

figuren el creixement de la població estrangera a la ciutat. Aquest corpus estadístic per a la ciutat de Barcelona està disponible per consultar-lo a: <https://www.idescat.cat/pub/?i-d=inddt>.

Pel que fa a l'anàlisi dels estocs de població, per a la comparació de Barcelona amb altres ciutats espanyoles s'han utilitzat els Indicadors Urbans de l'INE, una publicació derivada del projecte europeu Urban Audit. Les dades provenen de l'Estadística del padró continu (2014-2022) i del Cens anual de població (a partir del 2023). Es tracta d'una operació estadística contínua, de periodicitat anual, amb data de referència l'1 de gener. Aquesta operació es pot consultar a: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176992&idp=1254735572981.

En l'àmbit català, tant a escala regional, provincial com municipal, les dades d'estoc provenen de l'Idescat, a partir de l'explotació del Padró municipal d'habitants (2000-2022). A partir del 2023, el Cens anual i les Estimacions de població esdevenen les fonts oficials dins l'estadística catalana. La informació se segmenta segons el lloc de residència de la població i es presenta desagregada per nacionalitat i lloc de naixement. La publicació és anual i el període de referència és també l'1 de gener. Aquesta informació es pot consultar a: <https://www.idescat.cat/pub/?geo=mun%3A080193&id=pmh&n=673#Plegable=geo>.

En el cas de les **característiques de la població**, els subapartats relatius a l'origen, els principals països de naixement i nacionalitat, i els càlculs de l'índex de diversitat es basen en el **Padró municipal d'habitants de Barcelona**, font gestionada per l'Ajuntament de Barcelona. El registre del padró constitueix una prova oficial i vàlida del lloc on viu una persona dins d'un municipi i tenen plena validesa davant de qualsevol tràmit o Administració pública.

Degut a criteris de protecció de dades, l'Ajuntament no publica dades quan el nombre de casos en una cel·la és inferior a 5, fet que limita l'accés a informació altament desagregada. Per fer front a aquestes limitacions, s'ha imputat un valor mitjà de 2,5 persones a les cel·les amb valors ocults. Aquesta imputació s'ha aplicat, entre d'altres, als càlculs de l'índex de diversitat i de la distribució per nacionalitats predominants.

Els conjunts de dades utilitzades per a l'elaboració dels indicadors de població relatius a aquests subapartats estan disponibles per a descàrrega i consulta en l'enllaç següent: <https://opendata-ajuntament.barcelona.cat/ca/>.

Per estimar la **població en situació administrativa irregular** s'ha aplicat el mètode residual indirecte, que requereix encreuar tres fonts d'informació diferenciades: la població extracomunitària empadronada, la població en situació quasi regular i els sol·licitants d'asil pendents de resolució. Per la població extracomunitària empadronada es fa servir el **Padró d'habitants de Barcelona**, excepte per a l'any 2020. La raó d'aquesta variació és que el padró municipal elimina les xifres d'estrangers comunitaris o amb residència de llarga durada per als quals no s'hagi verificat la continuïtat de residència al municipi els últims 2 anys. Però aquesta correcció no es va realitzar l'any 2020 i és per això que, en el seu lloc, s'ha optat per utilitzar les xifres que proveeix l'INE, on sí que s'ha efectuat aquesta correcció. Per a la població en situació quasi regular, es fan servir les dades de l'**Observatori Permanent de la Immigració**, òrgan dependent del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions que integra el conjunt de la informació estadística disponible en matèria d'estrangeria, immigració, protecció internacional i nacionalitat. L'Observatori té per finalitat la de servir com a sistema d'anàlisi i intercanvi de la informació relacionada amb els moviments migratoris amb serveis i entitats responsables de gestionar les polítiques públiques. Les dades que proporciona són de periodicitat anual i fan referència al 31 de desembre de l'any en curs. Aquest conjunt inclou dades sobre: estrangers extracomunitaris amb residència o estada per estudis; estimació de renovacions de permisos; concessions de nacionalitat per residència. Aquestes dades es van obtenir mitjançant una petició ad hoc, formulada especí-

ficament per a aquesta estimació. Aquestes dades no són accessibles públicament amb el nivell de desagregació municipal, però es poden consultar dades agregades fins a nivell provincial a través del portal de dades que l'Observatori posa a disposició a: <https://www.inclusion.gob.es/ca/web/opi/estadisticas/catalogo>.

Finalment, els sol·licitants d'asil pendents de resolució, fa referència al nombre de ciutadans de tercers països o apàtrides objecte d'una sol·licitud de protecció internacional en procés de consideració per l'autoritat nacional responsable. Se n'ha calculat el nombre a partir de dades d'Eurostat sota el supòsit que un 10% del total de sol·licituds d'asil pendents a l'Estat espanyol es corresponen a residents de la ciutat de Barcelona. Es poden consultar les dades a: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYPCENT-ZM/default/table?lang=en&category=migr.migr_asy.migr_asyapp

Capítol 2. Pobresa i exclusió social

En el segon capítol, dedicat a l'anàlisi de la pobresa i l'exclusió social, s'han utilitzat dues fonts de dades: d'una banda, les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV); de l'altra, el Panel de hogares de l'AEAT.

Les **Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV)** són una operació d'estadística construïda a partir de les dades que ofereix l'Enquesta de condicions de vida (ECV). Des del 2016, la mostra per Catalunya d'aquesta enquesta és ampliada per l'Idescat, en col·laboració amb l'Institut Metròpoli, amb l'objectiu de guanyar robustesa en les estimacions realitzades sobre les condicions de vida de la població a una escala inferior a la de l'àmbit metropolità de Barcelona. El mètode d'elaboració de les EMCV es basa en la combinació de mostres de dues edicions consecutives de l'ECV, per la qual cosa els resultats fan referència a períodes bianuals.

L'EMCV, en ser construïda a partir de l'ECV, emmarca el conjunt d'indicadors utilitzats dins dels estàndards europeus de l'European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) i, per tant, són homologables en la seva definició a escala nacional i europea.

Per la seva banda, el **Panel de hogares de l'AEAT** és un projecte conjunt de l'Institut Nacional d'Estadística, l'Agència Estatal d'Administració Tributària i l'Institut d'Estudis Fiscals, que ofereix informació detallada sobre renda, patrimoni i trajectòries laborals. La mostra permet el seguiment longitudinal, ja que té estructura de panel. Per a la seva construcció se selecciona una mostra representativa de llars, prenent com a variables d'estratificació la comunitat autònoma, el tipus de llar i el tram de renda.

Com a resultat final, la mostra per a l'any 2021 inclou gairebé 950.000 llars per al conjunt del territori espanyol (el 5,5% del total de llars del territori de règim fiscal comú¹), que corresponen a 2,7 milions de persones (el 6,1% del total). La mostra del mateix any per a la ciutat de Barcelona és de 100.693 persones, de les quals 37.144 (el 36,8%) són nascudes a l'estranger. D'aquestes, 25.953 disposen d'informació fiscal i dades de renda, cosa que engloba el 69,9% de la població nascuda a l'estranger seleccionada. Les altes taxes de cobertura de la població d'origen estranger observades en el Panel de hogares en justifiquen la utilització com a font principal d'anàlisi en aquest informe, malgrat el desfasament temporal inherent en les dades relatives a la fiscalitat. En absència d'altres fonts amb un nivell de desagregació i fiabilitat estadística comparable, aquest panel representa l'opció més robusta i adequada per a l'estudi de les condicions socioeconòmiques de la població migrant a la ciutat de Barcelona.

Institucions de recerca i altres organismes públics poden accedir a les dades si ho demanen prèviament. Es pot consultar la metodologia a: https://sede.agenciatributaria.gob.es/static_files/Sede/Tema/Estadisticas/Muestras_fiscales/Panel_hogares/Documentacion/Nota_Metodologica_panel_hogares.pdf.

1

El País Basc i Navarra no formen part del panel en no estar incloses al règim fiscal comú.

Capítol 3. Mercat laboral i fiscalitat

En el tercer capítol, es fan servir dades provinents de l'Observatori del Treball i Model Productiu, la Mostra Contínua de Vides Laborals, l'Enquesta sociopolítica del CEO i, de nou, el Panel de hogares de l'AEAT.

L'Observatori del Treball i Model Productiu és una unitat orgànica del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya. La seva missió és proporcionar dades, informació i coneixement que siguin útils per conèixer i interpretar la realitat del món del treball i el model productiu de l'economia catalana. Els seus indicadors i estadístiques, publicats amb una periodicitat diversa, proporcionen dades sobre les principals variables dels àmbits de treball, relacions laborals i qualitat en el treball, i sectors productius de l'economia catalana. En aquest capítol es presenten les dades que disposen d'un nivell de desagregació municipal. El conjunt de dades utilitzades estan disponibles per a descàrrega i consulta en l'enllaç següent: <https://observatoritreball.gencat.cat/ca/recursos/indicadors-i-estadistiques/>

La **Mostra Contínua de Vides Laborals (MCVL)** és una mostra representativa de totes les persones que durant un any natural van tenir relació amb la Seguretat Social en algun dels tres supòsits següents: a) haver estat afiliat en situació d'alta laboral; b) haver sigut perceptor d'alguna prestació contributiva o algun subsidi d'atur; c) haver percebut alguna pensió contributiva (de jubilació, d'incapacitat o de supervivència).

Aquests criteris componen la població elegible a partir de la qual, a través d'un mostreig aleatori simple del 4% d'aquesta població, s'extreu anualment un conjunt de dades individuals anonimitzades i originàries de les bases de dades de la Seguretat Social. Posteriorment, s'afegeixen d'altres dades, extretes del Padró continu municipal i provinents de l'Institut Nacional d'Estadística i del resum anual de retencions i ingressos a compte de l'IRPF (del Model 190 de l'AEAT), que complementen la informació obtinguda i s'organitzen en tres grans blocs d'anàlisi:

- Un bloc d'informació relativa als episodis d'afiliació de les persones seleccionades i els diferents aspectes de la seva vida laboral (com els tipus de contractes, les jornades o la duració dels episodis) des que se'n té constància en els registres informàtics.
- Un bloc d'informació amb dades sociodemogràfiques bàsiques sobre la persona seleccionada: sexe, edat, nacionalitat, nivell d'estudis i domicili, així com l'edat i el sexe dels seus convivents.
- Finalment, un bloc d'informació econòmica que inclou les bases de cotització de cada un dels episodis d'afiliació de què es té constància en els registres de la Seguretat Social per a cada persona inclosa a la mostra. A més, també conté les dades fiscals provinents de l'Agència Tributària sobre els salaris íntegres i les prestacions (públiques i privades) extretes a partir del Model 190 de declaració de l'IRPF, però en aquest cas la referència temporal és únicament l'any fiscal vigent per a l'extracció.

Convé advertir que l'MCVL no inclou treballadors o treballadores sense sistema de previsió social (com el funcionariat de les classes passives o algunes professions liberals), persones aturades o inactives sense prestació contributiva (excepte les perceptores de subsidis per desocupació), ni les persones que treballen en l'economia submergida.

Tot i les seves limitacions, l'MCVL és una eina altament vàlida per analitzar el mercat laboral, sobretot la població assalariada, gràcies a la seva elevada cobertura: el 2022, més del 95% de la població ocupada estava afiliada a la Seguretat Social. A més, i a diferència d'altres fonts com l'EPA o l'Enquesta d'estructura salarial, que no permeten una anàlisi específica per a la ciutat de Barcelona, l'MCVL proporciona una mostra elevada i representativa (47.608 persones residents a Barcelona el 2022) que permet fer desagregacions detallades

amb fiabilitat estadística. Això facilita l'estudi de la població estrangera segons variables sociodemogràfiques i laborals. A més, l'MCVL permet anàlisis tant transversals com longitudinals, tot i que en aquesta edició s'ha optat per una anàlisi estàtica centrada en l'onada del 2022 per tal d'oferir una imatge actualitzada del mercat laboral.

Institucions de recerca i altres organismes públics poden accedir a les dades si ho demanen prèviament. Es pot consultar la metodologia detallada i les variables disponibles en cada edició a: <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/EstadisticasPresupuestosEstudios/Estadisticas/EST211?changeLanguage=es>

Com s'ha avançat, en aquest capítol també es fan servir puntualment dades de l'**Enquesta sociopolítica del CEO** del 2024, que permet identificar les principals diferències en termes de situació laboral, tipus de contracte i posició social entre la població segons nacionalitat. Per a més informació sobre aquesta enquesta, podeu consultar a sota la metodologia corresponent amb el capítol 4, en què es fa servir de manera més exhaustiva aquesta font.

I, finalment, el **Panel de hogares de l'AEAT** proporciona dades per analitzar en aquest capítol l'evolució de la contribució fiscal de les persones nascudes a l'estranger, posant especial atenció en la seva participació en l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF). Per a més informació sobre aquesta font de dades, podeu consultar més amunt la metodologia del capítol 2.

Capítol 4. Desigualtats educatives

El capítol 4 es nodreix del Padró municipal d'habitants, l'Estadística de l'ensenyament del Departament d'Educació i Formació Professional, les dades ofertes pel Departament de Recerca i Universitats a través de la secció "Recerca i universitat en xifres" en la seva pàgina web i, de nou, l'Enquesta sociopolítica del CEO. Així, en primer lloc, a partir del Padró municipal d'habitants, en aquest capítol es compara el nivell educatiu de la població en funció de la seva nacionalitat, així com la seva evolució i característiques demogràfiques. Les dades del Padró municipal d'habitants ens permeten en aquest capítol conèixer el nivell d'estudis de la població empadronada a la ciutat i la seva evolució, així com algunes característiques demogràfiques. Per a més informació sobre aquesta font, vegeu més amunt l'apartat metodològic del capítol 1.

D'altra banda, l'**Estadística de l'ensenyament** del Departament d'Educació i Formació Professional obté les dades a partir dels sistemes d'informació del mateix departament amb una periodicitat anual.

L'objectiu de l'actuació estadística és recollir informació quantitativa i qualitativa d'alumnes, grups/unitats, centres, professors i resultats acadèmics en els nivells educatius no universitaris. L'Estadística de l'ensenyament, que té un caràcter censal, s'elabora a partir de múltiples orígens, tant estadístics com administratius. Les dades referents al curs 2023/2024 es poden descarregar a l'enllaç següent: <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/estadistiques-ensenyament/cursos-anteriors/curs-2023-2024/>

De la mateixa manera, el Departament de Recerca i Universitats, a l'apartat de la seva pàgina web "Recerca i universitats en xifres", ofereix dades d'estudiants matriculats a les universitats catalanes, el seu rendiment acadèmic i la seva participació en programes de mobilitat. En aquest capítol s'analitzen les dades referents a les accions de mobilitat mitjançant programes internacionals o convenis bilaterals de les diferents universitats. No ha estat possible integrar en aquest informe altra informació disponible ja que o bé no està desagregada per nacionalitat, o bé és incompleta i no està degudament referenciada. En concret, les dades seleccionades per a aquest capítol corresponen amb les universitats que estan presents o vinculades a la ciutat de Barcelona (Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Ramon Llull, Universitat Internacional de Catalunya, i Universitat Abat Oliba

CEU). La UAB s'ha incorporat a aquest grup atès que probablement gran part de l'alumnat estranger que participa en accions de mobilitat escull Barcelona com a ciutat de residència.

Per tant, no ha estat possible incorporar una radiografia de l'alumnat universitari amb una perspectiva migratòria donada, d'una banda, la manca d'una font de dades centralitzada i, d'altra banda, el fet que a les mateixes pàgines web de les universitats la informació apareix presentada amb lògiques diferents i no és possible homogeneïtzar criteris per presentar conjuntament les dades de l'alumnat segons la seva nacionalitat. Les dades de "Recerca i universitats en xifres" es poden consultar a l'enllaç següent: https://recercaiuniversitats.gencat.cat/ca/03_ambits_dactuacio/xifres/.

Finalment, l'edició del 2024 de l'**Enquesta sociopolítica**, desenvolupada pel Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) de la Generalitat de Catalunya, esdevé especialment interessant ja que el tema principal consisteix a recollir l'opinió de la població catalana respecte a qüestions relacionades amb la immigració i l'educació. Tot i això, en algun moment es fan també servir les dades de l'edició del 2022. L'univers de l'enquesta és la població de 16 i més anys resident a Catalunya, amb una mostra de 6.767 persones, de les quals 1.663 són nascudes a l'estranger (un 24,6%). La submostra de la ciutat de Barcelona consisteix en 1.704 persones, de les quals 261 han nascut a l'estranger (un 15,3%). Aquest desajust entre el percentatge de persones migrants a la mostra i la realitat de la ciutat se soluciona en part amb les ponderacions de l'enquesta: amb les ponderacions, el percentatge de persones migrants a la mostra és del 26,0%. Per a aquest informe analitzem aquesta submostra de la ciutat, tenint en compte que la metodologia de l'enquesta no considera que la informació de Barcelona sigui representativa de la població de la ciutat. Però la xifra d'individus de la submostra és suficientment gran com per obtenir uns resultats força robustos.

Com a variable d'anàlisi per diferenciar entre persones migrants i autòctones s'ha optat per la variable que determina si es té la ciutadania espanyola. Es comptabilitzen conjuntament, amb l'objectiu de simplificar les anàlisis, les persones sense la ciutadania espanyola o amb doble nacionalitat (espanyola i estrangera). El 85% de les persones amb doble nacionalitat han nascut fora d'Espanya, fet que suggereix que es tracta majoritàriament de persones migrants. Les microdades de l'edició del 2024 es poden descarregar a l'enllaç següent: <https://ceo.gencat.cat/ca/estudis/registre-estudis-dopinio/estudis-dopinio-ceo/societat>

Capítol 5. Atenció social a la població estrangera

Per a l'elaboració d'aquest capítol s'ha construït un base de dades ad hoc a partir de la combinació de múltiples fonts de dades relacionades amb les persones que han tingut una atenció oberta als centres de Serveis Socials municipals almenys un dia de l'any 2023. En total, s'ha combinat informació de vuit bases de dades diferents, a saber:

- **SIAS:** fitxer amb informació sociodemogràfica bàsica sobre les persones ateses. Conté dades sobre el sexe, l'edat, la nacionalitat o el país de naixement, així com informació relativa a la seva situació documental i administrativa. Aquesta informació és la que s'ha utilitzat per classificar la població segons el seu origen, segons el següent criteri: es defineix la població d'origen estranger com aquella nascuda a l'estranger juntament amb aquella que, tot i que consta com a nascuda a Espanya, es troba en una situació documental no regularitzada. Atès que la informació disponible a SIAS sobre la nacionalitat o el país de naixement de les persones registrades no és exhaustiva ni unívoca, hem prioritzat minimitzar aquells casos en què hi pogués haver algun dubte sobre l'origen d'aquestes.
- **Atencions:** conté el registre de totes les atencions realitzades en els serveis de l'IMSS de les persones que tenen almenys una atenció oberta l'any 2023. De cada atenció hi consta el servei en què s'ha realitzat, així com la data d'inici i, quan és el cas, la data de fi de l'atenció.

- **Recursos:** comprèn tots els recursos als quals s'han derivat les persones ateses pels serveis de l'IMSS per al període assignat. De cada atenció hi consta el recurs que s'hi ha assignat i el seu àmbit, així com l'estat d'aquest i la data d'assignació. Atesa la elevada quantitat de recursos i àmbits disponibles (365 recursos i 32 àmbits), a l'efecte de l'anàlisi efectuada en aquest capítol, el conjunt de recursos registrats s'ha agrupat en 16 àmbits, de nova creació, que permeten descriure les dimensions de l'atenció social amb un contingut analític que vagi més enllà del caràcter administratiu i de gestió de la classificació disponible.

Els àmbits creats són els següents:

- Necessitats bàsiques: ajuts econòmics d'urgència per cobrir necessitats bàsiques i serveis destinats a cobrir primeres necessitats.
- Sensellarisme: serveis d'acollida i allotjament per a persones sense llar.
- Cures i dependència: serveis d'atenció domiciliària i suport a la dependència i la pèrdua d'autonomia.
- CSS: centre de serveis socials bàsics, porta d'entrada al sistema d'atenció.
- Discapacitat: recursos derivats de la situació de discapacitat.
- Educació: recursos d'accés a la formació.
- Gent gran: serveis específics per a persones grans.
- Gestió i administració: informes socials i tràmits per accedir a recursos.
- Habitatge: recursos d'accés i/o manteniment a l'habitatge.
- Immigració i refugi: recursos d'orientació jurídica, formació i assessorament a persones migrades o refugiades.
- Infància i adolescència: serveis per a infants i joves en risc d'exclusió social.
- Jurídic: assessorament i derivació jurídica, general o especialitzada.
- Laboral: programes d'inserció i orientació laboral.
- Salut: serveis vinculats a la salut.
- Sociocomunitari: serveis d'acció social i comunitària.
- Altres: altres serveis puntuals i específics.

Cadascun d'aquests àmbits respon a una dimensió concreta de l'atenció social, cosa que fa possible copsar la diversitat de necessitats socials presents en els usuaris de CSS.

- **Activitats:** aquest registre conté la informació de totes les activitats d'atenció i gestió realitzades per les persones ateses i el servei on s'han realitzat, així com el tipus i la categoria a la qual pertanyen. Dona compte de la dimensió de l'atenció social des de les activitats de suport personal (individual, grupal i comunitària) i els serveis que la duen a terme.
- **Ajuts econòmics:** conté les microdades relatives als ajuts econòmics d'inclusió atorgats per l'IMSS a les persones amb atenció oberta l'any 2023. Es considera "Ajut atorgats per un CSS" aquells ajuts sol·licitats en el període considerat en què el seu estat sigui facturat, és a dir, pagat i justificat, en el moment de l'extracció de les dades. Com en el cas dels recursos, hem classificat i agrupat els ajuts en deu àmbits analítics segons la necessitat bàsica a la qual volen fer front, la qual cosa permet una comprensió més gran de les àrees amb més demanda d'ajuts. Els ajuts s'han agrupat en funció de la necessitat bàsica que l'ajut pretén suplir. Els àmbits són els següents:

- Infància
 - Alimentació
 - Educació
 - Vestit i higiene personal
 - Accés i manteniment d'habitatge
 - Transport
 - Despeses de salut
 - Lleure infantil i juvenil
 - Lleure adults
 - Inserció laboral
 - Gestió
- **Derivacions a menjadors:** inclou totes aquelles derivacions a serveis de menjador registrades en l'aplicació de Menjadors Socials. Aquesta llista permet registrar els àpats servits i el nombre de persones usuàries dels menjadors socials, així com el tipus de menjador a què es deriven els usuaris.
 - **Àpats a domicili:** a partir dels expedients amb recursos del Servei d'Atenció Domiciliària s'han extret el usuaris amb Servei d'Àpats a Domicili, així com la freqüència i la facturació d'aquests serveis per a tots ells.

A partir d'aquestes vuit fonts de dades s'ha realitzat l'anàlisi de l'atenció a la població estrangera des dels serveis socials municipals i del perfil de les persones ateses i dels recursos socials activats. S'ha fet especial èmfasi a identificar l'origen de la població i, quan s'ha cregut necessari, s'ha reorganitzat la informació disponible en categories analítiques que doten de sentit el contingut de l'atenció social més enllà dels criteris de gestió propis dels registres administratius originals.

Capítol 6. Actituds i valors

Per a aquest darrer capítol, s'han fet servir tant les dades de l'Enquesta d'interculturalitat com les dades de l'Enquesta sociopolítica del CEO.

L'**Enquesta d'interculturalitat**, promoguda pel Departament d'Interculturalitat i Pluralisme Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona, té per objectiu conèixer l'opinió de les persones residents a Barcelona sobre la convivència en la diversitat cultural, d'origen i religiosa. L'univers d'estudi és la població de 16 anys i més resident a Barcelona com a mínim des de fa 6 mesos i nascuda a territori espanyol, països de la UE i el Regne Unit, Amèrica Llatina, nord d'Àfrica, Bangladesh, el Pakistan, l'Índia, el Nepal i la Xina. L'edició del 2024 compta amb la realització de 2.408 entrevistes, de les quals se n'han fet 800 a persones nascudes dins el territori espanyol i 1.500 nascudes fora. En concret, s'han realitzat 951 entrevistes a persones amb nacionalitat espanyola i 1.457 a persones amb nacionalitat estrangera o doble. Per tant, aquesta enquesta esdevé una font molt important d'informació per analitzar les opinions sobre el fenomen migratori, no només atès el contingut de les preguntes, sinó perquè el lloc de naixement esdevé un element d'estratificació, amb una sobrerepresentació de les persones nascudes fora del territori espanyol que permet aprofundir en les categories d'anàlisi.

Adicionalment, l'anàlisi es complementa amb l'edició de l'Enquesta d'interculturalitat del 2021, per mostrar l'evolució temporal d'algun indicador. Aquesta edició té característiques molt semblants a l'edició del 2024, i una mostra de 2.315 entrevistes.

Les microdades de les respostes de l'edició del 2024 es poden descarregar a l'enllaç següent: https://w10.bcn.cat/APPS/riswestudis/editEstudi.do?reqCode=inspectById&estudiid=7660&set-locale=ca_ES, mentre que les de l'edició de 2021 es poden descarregar a: https://w10.bcn.cat/APPS/riswestudis/editEstudi.do?reqCode=inspectById&estudiid=6940&set-locale=ca_ES.

A més d'aquesta enquesta, en aquest capítol s'analitza principalment l'edició de l'Enquesta sociopolítica del 2024, però puntualment, com ja hem avançat en el capítol 4, es complementa amb alguns resultats de l'edició del 2022 que aporten informació addicional. Aquesta edició anterior disposa d'una submostra de Barcelona de 1.520 persones enquestades. Un 15,8% de les persones enquestades no tenen la ciutadania espanyola, un 6,6% té la ciutadania espanyola i una altra, i el 77,6% restant té la ciutadania espanyola.

Per a més informació sobre les característiques i les dades de l'edició del 2024, consulteu més amunt l'apartat metodològic del capítol 4. Les dades corresponents a l'edició del 2022 es poden descarregar a l'enllaç següent: <https://ceo.gencat.cat/ca/estudis/registre-estudis-dopinio/estudis-dopinio-ceo/societat>.

1 La població estrangera a Barcelona

El text analitza com l'estructura demogràfica de Barcelona ha canviat en les últimes dècades, principalment a causa de l'arribada de població estrangera. Aquest fenomen ha estat clau per al creixement demogràfic, en un context de baixa natalitat i envelliment de la població local. El capítol se centra en l'evolució, distribució territorial i diversitat d'òrgens dels immigrants, utilitzant dades quantitatives i comparant Barcelona amb altres ciutats espanyoles. L'objectiu és oferir una visió actualitzada de la població barcelonina i entendre millor els reptes i les oportunitats que comporta la diversitat demogràfica.

1.1. Fluxos i estocs

1.1.1. Creixement de la població

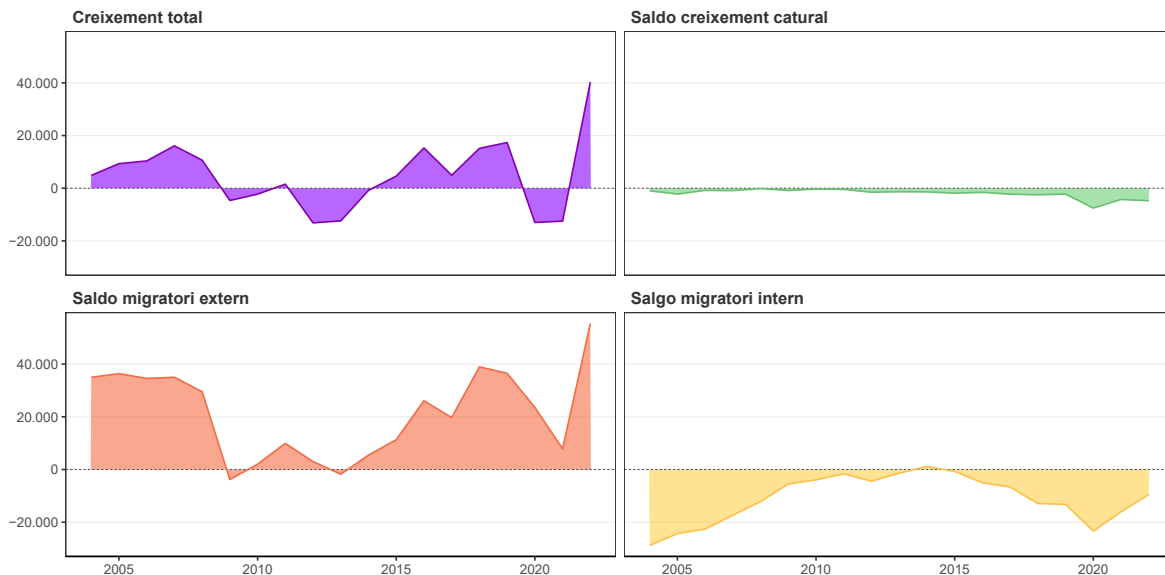
Les dades sobre l'evolució de la població de Barcelona entre el 2000 i el 2023 mostren una transformació demogràfica marcada per dos fenòmens principals: el creixement sostingut de la població d'origen estranger i la progressiva reducció del nombre de residents nascuts a Espanya. A més, aquesta evolució ha estat determinada per dos factors demogràfics principals: el saldo natural i el saldo migratori. El primer es calcula com la diferència entre naixements i defuncions, mentre que el segon resulta de la diferència entre el nombre de persones que arriben a la ciutat (immigració) i les que la deixen (emigració).

En aquest període, Barcelona ha experimentat un increment de 192.751 habitants (+13,2%), impulsat gairebé exclusivament pel saldo migratori positiu. El saldo natural ha estat reduït o fins i tot negatiu en diversos anys, a causa del descens de la natalitat i l'envelliment de la població, tendències comunes a moltes ciutats europees (Lutz et al., 2008). En canvi, l'arribada de població procedent de l'estranger i d'altres zones d'Espanya ha compensat aquestes dinàmiques, i ha consolidat la migració com el principal motor del creixement demogràfic.

Cal, però, esmentar que tot i que la taxa bruta de creixement migratori indica un balanç positiu entre arribades i sortides, no permet identificar l'origen ni la destinació d'aquests moviments. Des del 2004, però, l'Estadística de Variacions Residencials de l'INE permet descompondre aquest creixement en saldo migratori intern (resultant dels canvis de residència entre dos municipis de l'Estat espanyol) i extern (que registra aquells canvis de municipi entre la ciutat de Barcelona i l'estranger), la qual cosa permet oferir una visió més detallada del comportament demogràfic. L'anàlisi d'aquestes dades mostra que el saldo migratori extern ha estat el principal motor del creixement demogràfic de la ciutat. Entre el

2004 i el 2008 les arribades de l'estranger van ser especialment elevades, amb una mitjana de 34.000 entrades anuals (vegeu el gràfic 1.1). Tot i la davallada entre el 2009 i el 2013, el flux es va recuperar progressivament fins a assolir un màxim el 2022, amb més de 50.000 arribades registrades. Aquestes migracions han compensat àmpliament tant les pèrdues per migració interna (negatives en tots els anys excepte el 2014) com el saldo natural negatiu, i han contribuït de manera decisiva al creixement total de la població.

Gràfic 1.1. Indicadors del creixement demogràfic. Barcelona, 2004-2022.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

1.1.2. Barcelona en el context espanyol

En conseqüència, gairebé un terç de la població de Barcelona ha nascut a l'estranger. Tant en termes absoluts com relatius, de les 10 ciutats més poblades de l'Estat espanyol és la que ha registrat un augment més pronunciat de població d'origen estranger, i ha passat de les 339.575 persones nascudes fora de l'Estat el 2010 a les 477.768 del 2022, xifra que representa un creixement del 40,7% (vegeu la taula 1.1). La població d'origen estranger ha passat de representar el 21% dels residents l'any 2010 al 29,2% el 2022.

Aquest increment és molt superior al de la resta de grans ciutats espanyoles: només Palma, Madrid i València superen la mitjana estatal del 15,9% de població nascuda a l'estranger el 2022, però amb variacions molt més modestes. Mentre que Barcelona ha augmentat en +8,2 punts percentuals entre el 2010 i el 2022, Madrid ho ha fet només en +3,4 punts i València en +3,1, la qual cosa evidencia la singularitat i intensitat del creixement migratori a la capital catalana.

Taula 1.1. Evolució de la població nascuda a l'estranger a les 10 ciutats espanyoles més poblades, 2010-2022².

	2010	2015	2020	2022	Variació 2010-2022	
Madrid	692.250	607.661	787.663	804.120	111.870	(+16,2%)
%	21,2	19,3	23,6	24,5	+3,4	%
Barcelona	339.575	353.163	461.977	477.768	138.193	(+40,7%)
%	21,0	22,0	27,8	29,2	+8,2	%
València	138.951	127.363	152.601	160.480	21.528	(+15,5%)
%	17,2	16,2	19,1	20,3	+3,1	%
Sevilla	47.111	49.404	58.423	62.335	15.224	(+32,3%)
%	6,7	7,1	8,5	9,1	+2,5	%
Saragossa	94.922	84.183	102.691	103.442	8.520	(+9%)
%	14,1	12,7	15,1	15,4	+1,3	%
Màlaga	60.546	64.710	73.580	77.712	17.166	(+28,4%)
%	10,7	11,4	12,7	13,4	+2,8	%
Múrcia	63.156	53.534	65.235	68.613	5.457	(+8,6%)
%	14,3	12,2	14,2	14,8	+0,5	%
Palma	96.395	87.486	105.393	104.359	7.964	(+8,3%)
%	23,8	21,8	24,9	25,1	+1,3	%
Las Palmas de Gran Canària	43.122	43.331	50.779	51.744	8.622	(+20%)
%	11,3	11,4	13,3	13,7	+2,4	%
Bilbao	33.906	34.549	46.855	48.315	14.409	(+42,5%)
%	9,6	10,0	13,4	14,0	+4,4	%
Espanya	6.280.342	5.889.805	7.231.501	7.534.349	1.254.007	(+20%)
%	13,5	12,7	15,2	15,9	+2,4	%

Font: elaboració pròpia a partir dels Indicadors Urbans de l'INE.

1.1.3 Barcelona en el context català, regional i metropolità

L'evolució de la població nascuda a l'estranger a Barcelona entre el 2000 i el 2022 mostra un increment del 539%. Aquest augment ha estat molt superior al de la població total de la ciutat, que només ha crescut un 9,4%. Així, mentre que l'any 2000 només el 5% dels residents a Barcelona havien nascut a l'estranger, el 2022 aquest percentatge arriba al 29,2%. En termes de ràtio, s'ha passat de 19 persones nascudes a l'Estat espanyol per cada persona d'origen estranger el 2000, a només 2,4 el 2022. Tot i això, la taula 1.2 mostra com el creixement de la població estrangera a Barcelona des de l'any 2000 ha estat lleugerament inferior al de l'àrea metropolitana de Barcelona (AMB), i al de Catalunya, tot i que les diferències són reduïdes. La capital, però, continua concentrant una part significativa de la població nascuda a l'estranger: el 58,6% de la de l'AMB i el 29% de la de tota Catalunya, mentre que la seva població total representa el 21% del conjunt català. Tot i això, en el període analitzat, la taxa de creixement de la població nascuda a l'estranger a Barcelona ha estat del 3,4%, similar a la de l'AMB (3,3%) però inferior a la de la província de Barcelona i de Catalunya (3,9% i 4,1%, respectivament). Aquestes dades evidencien el paper de Barcelona com a principal nucli receptor de migració, però també suggereixen una redistribució progressiva de la població estrangera cap a altres municipis metropolitans i provincials. Mostren, per tant, que les dinàmiques migratòries tenen també una clara dimensió metropolitana.

2. Les dades de població són el resultat d'estimacions realitzades per l'INE.

Taula 1.2. Població nascuda a l'estranger segons àmbits territorials. Principals indicadors. 2000-2022.

		2000	2005	2010	2015	2020	2022	var. 2000- 2022	
Barcelona	Població total	1.494.970	1.593.075	1.619.337	1.604.555	1.664.182	1.636.193	141.223	(+9,4%)
	Població nascuda a l'estranger	74.772	252.690	339.531	353.246	461.972	477.735	402.963	(+538,9%)
	% població nascuda a l'estranger	5,0	15,9	21,0	22,0	27,8	29,2	24,2	(ppt)
	Taxa de creixement de la població nascuda a l'estranger (%)		237,9	34,4	4,0	30,8	3,4	538,9	(ppt)
	Ràtio: nascuts a Espanya / nascuts a l'estranger	19,0	5,3	3,8	3,5	2,6	2,4	-16,6	(ppt)
AMB	Població total	2.920.267	3.135.758	3.225.058	3.213.775	3.339.279	3.304.275	384.008	(+13,1%)
	Població nascuda a l'estranger	122.605	430.947	603.566	611.338	789.180	814.981	692.376	(+564,7%)
	% població nascuda a l'estranger	4,2	13,7	18,7	19,0	23,6	24,7	20,5	(ppt)
	Taxa de creixement de la població nascuda a l'estranger (%)		251,5	40,1	1,3	29,1	3,3	564,7	(ppt)
	Ràtio: nascuts a Espanya / nascuts a l'estranger	22,8	6,3	4,3	4,3	3,2	3,1	-19,8	(ppt)
Prov. Barcelona	Població total	4.734.981	5.226.354	5.511.147	5.523.922	5.743.402	5.727.615	992.634	(+21%)
	Població nascuda a l'estranger	186.276	638.817	913.275	906.063	1.157.334	1.202.150	1.015.874	(+545,4%)
	% població nascuda a l'estranger	3,9	12,2	16,6	16,4	20,2	21,0	17,1	(ppt)
	Taxa de creixement de la població nascuda a l'estranger (%)		242,9	43,0	-0,8	27,7	3,9	545,4	(ppt)
	Ràtio: nascuts a Espanya / nascuts a l'estranger	24,4	7,2	5,0	5,1	4,0	3,8	-20,7	(ppt)
Catalunya	Població total	6.259.724	6.995.206	7.512.381	7.508.106	7.780.479	7.792.611	1.532.887	(+24,5%)
	Població nascuda a l'estranger	253.050	878.890	1.314.367	1.279.621	1.584.855	1.650.048	1.396.998	(+552,1%)
	% població nascuda a l'estranger	4,0	12,6	17,5	17,0	20,4	21,2	17,1	(ppt)
	Taxa de creixement de la població nascuda a l'estranger (%)		247,3	49,5	-2,6	23,9	4,1	552,1	(ppt)
	Ràtio: nascuts a Espanya / nascuts a l'estranger	23,7	7,0	4,7	4,9	3,9	3,7	-20,0	(ppt)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

1.2. Característiques de la població

1.2.1. Evolució de la població segons nacionalitat i/o lloc de naixement

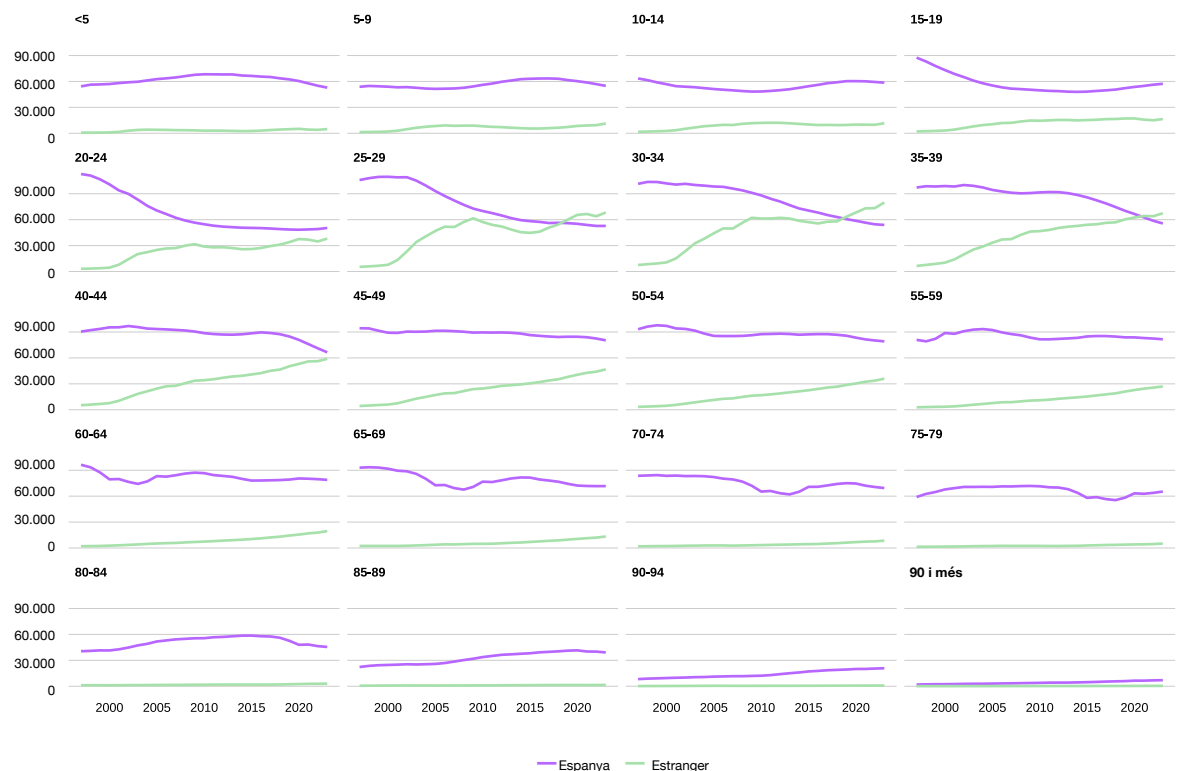
Si mirem la població de Barcelona en funció de la nacionalitat des del 1997 fins al 2023, les dades mostren com el 1997 el 98,2% de la població de Barcelona tenia nacionalitat espanyola, mentre que només un 1,8% era d'origen estranger. Aquesta proporció ha canviat de manera significativa, i el 2023 la població amb nacionalitat espanyola representa el 76,4%, mentre que el 23,6% de la població té nacionalitat estrangera. Aquest creixement de la població estrangera ha estat especialment intens entre els anys 2000 i 2010, quan el percentatge va passar del 3,1% al 17,5%. Aquest període coincideix amb l'expansió dels fluxos migratoris cap a Espanya, motivats per la demanda de mà d'obra en sectors com la construcció, el turisme i els serveis domèstics. A partir del 2010, el creixement de la població estrangera pràcticament s'estabilitza, fins i tot amb un mínim descens. Aquest fet pot estar vinculat a la crisi econòmica del 2008 i al seu impacte sobre l'ocupació i la migració laboral, així com a un augment de processos de nacionalització, que redueixen el nombre de persones registrades com a estrangeres. A partir del 2015 l'augment torna a ser significatiu, i arriba al 23,6% el 2023.

En termes absoluts, la població amb nacionalitat estrangera ha passat de 27.545 persones el 1997 a 392.046 el 2023, una multiplicació per més de 14 en aquest període. En canvi, el nombre de residents amb nacionalitat espanyola ha disminuït constantment des del 2000, amb una reducció de prop de 200.000 persones en 23 anys.

L'anàlisi per lloc de naixement reforça aquesta tendència. L'any 2000, la població nascuda a l'estranger representava només el 5% del total de residents a Barcelona. Aquest percentatge ha augmentat progressivament fins al 31,26% el 2023. La diferència entre nacionalitat estrangera (23,6%) i lloc de naixement (29,2%) es deu al fet que una part dels residents nascuts a l'estranger han obtingut la nacionalitat espanyola al llarg dels anys. Això explica per què el percentatge de població nascuda a l'estranger és superior al de població amb nacionalitat estrangera.

Per comprendre millor les característiques de la població migrada a Barcelona, és rellevant analitzar la seva distribució per edat quinquennal i lloc de naixement i nacionalitat. Pel que fa al lloc de naixement, l'evolució entre el 1997 i el 2023 mostra que, en les franges més joves, predomina la població nascuda a Espanya, sovint fills de persones migrades. A partir dels 20 anys, augmenta la presència de població nascuda a l'estranger, amb màxims entre els 25 i els 40 anys, fet que reflecteix el caràcter jove i actiu de la migració, motivada per la recerca d'oportunitats laborals. En canvi, a partir dels 55 anys, torna a predominar la població nascuda a Espanya, ja que la migració internacional cap a la ciutat és un fenomen relativament recent i hi ha poca presència de persones nascudes a l'estranger en aquestes edats.

Gràfic 1.2. Evolució de la població segons lloc de naixement i edat quinquennal. Barcelona, 1997-2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró municipal d'habitants de Barcelona.

L'anàlisi de la població segons nacionalitat i edat quinquennal confirma que la població estrangera a Barcelona és majoritàriament jove i en edat activa. Tanmateix, a diferència de les dades per lloc de naixement, les dades per nacionalitat reflecteixen un procés de nacionalització progressiu, especialment a partir dels 40 anys. Això fa que, tot i que hi hagi una presència sostinguda de persones nascudes a l'estranger en edats adultes, el nombre

de residents amb nacionalitat estrangera disminueixi en el temps. Aquesta diferència és especialment notable entre els 40 i 60 anys, i posa de manifest que la migració no només implica mobilitat, sinó també arrelament i adquisició de la ciutadania, cosa que transforma la composició de la població barcelonina.

1.2.2. Estructura de la població segons lloc de naixement

L'estructura demogràfica de Barcelona reflecteix profundament els efectes de la migració i les dinàmiques de natalitat i envelliment. El gràfic 1.3, que mostra l'evolució de la població segons lloc de naixement entre el 2000 i el 2023, és clau per entendre com la migració ha transformat la composició per edats de la ciutat. A l'inici del segle, la presència de població nascuda a l'estranger era molt reduïda i concentrada en edats joves. Amb l'expansió econòmica dels anys 2000, aquest grup va créixer notablement, i tot i l'alentiment posterior a la crisi del 2008, es va consolidar progressivament. Entre el 2020 i el 2023, s'observa una estabilització i un lleuger augment de la població estrangera en la infància, fet que apunta a un arrelament demogràfic i a l'expansió de les famílies migrades.

Aquest procés ha generat una estructura diferenciada: mentre que la població nascuda a Espanya presenta un perfil envellit i una base estreta, la població estrangera es concentra en edats joves i actives, especialment entre els 25 i 45 anys. Aquesta diferència es fa encara més evident quan s'analitza la distribució per sexe: les dones tenen més presència entre els 25 i 35 anys, però també són les que, en major mesura, mantenen la nacionalitat estrangera, fet que pot indicar més vulnerabilitat en termes d'accés a drets i serveis. Això contrasta amb els homes, que han accedit més sovint a la nacionalitat espanyola, sobretot entre els 30 i 40 anys.

Finalment, en les edats més avançades, la presència de població estrangera continua sent molt baixa, tant per la joventut del fenomen migratori com per possibles processos de retorn. Les dades posen de manifest com la migració ha esdevingut un factor estructural en la configuració demogràfica de Barcelona.

Gràfic 1.3. Estructura d'edat de la població segons lloc de naixement. Barcelona, 2000-2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró municipal d'habitants de Barcelona.

1.2.3. Principals països de naixement

L'evolució de la població estrangera a Barcelona entre el 2000 i el 2024 reflecteix la interacció entre dinàmiques econòmiques, polítiques i socials, així com la influència de xarxes migratòries i vincles històrics entre països d'origen i de destinació. A principis de segle, les nacionalitats més nombroses eren el Marroc, França i el Perú, per motius diversos com la proximitat geogràfica, la migració de retorn o la demanda laboral en serveis i cures. Entre el 2005 i el 2010, destaca un fort creixement de la migració llatinoamericana, sobretot de l'Equador, l'Argentina i Colòmbia, impulsada per l'expansió econòmica i les polítiques de contractació en origen.

A partir del 2015, s'observa una estabilització de les principals nacionalitats i una creixent diversificació. El Pakistan i la Xina guanyen pes per la seva vinculació amb el comerç i l'emprenedoria, mentre que Veneçuela experimenta un fort augment arran de la crisi política i econòmica. El cas de l'Argentina és especialment rellevant: el 2024 esdevé la nacionalitat estrangera més nombrosa, gràcies a la combinació de crisi econòmica, vincles històrics i accés a la doble nacionalitat. També destaca l'augment de la població hondurenya, especialment femenina, vinculada a feines de cures i en situació de vulnerabilitat.

El nombre total de persones estrangeres ha passat de 75.282 el 2000 a 573.763 el 2024. Tot i aquest creixement, el percentatge dins la població total s'ha estabilitzat, cosa que indica un procés de consolidació. Paral·lelament, la categoria "Resta" ha augmentat fins al 47,4%, fet que evidencia una migració cada cop més diversa i alineada amb els patrons de les ciutats globals.

Taula 1.3. Principals nacionalitats de la població estrangera resident a Barcelona, 2000-2024.

Any 2000	Població	%	Any 2005		%	Any 2010	Població	%
Marroc	8.146	10,8	Equador	30.215	11,6	Equador	26.167	7,7
França	7.343	9,8	Argentina	22.096	8,5	Perú	23.523	6,9
Perú	6.277	8,3	Perú	17.666	6,8	Argentina	22.848	6,7
Argentina	5.753	7,6	Marroc	16.293	6,3	Pakistan	18.093	5,3
Rep. Dominicana	3.461	4,6	Colòmbia	15.082	5,8	Colòmbia	17.883	5,3
Filipines	3.377	4,5	Pakistan	11.791	4,5	Marroc	16.213	4,8
Alemanya	3.215	4,3	França	11.221	4,3	Bolívia	15.754	4,6
Colòmbia	2.386	3,2	Xina	9.236	3,6	França	15.603	4,6
Xile	2.336	3,1	Bolívia	8.366	3,2	Xina	13.581	4,0
Uruguai	2.087	2,8	Rep. Dominicana	8.336	3,2	Itàlia	12.641	3,7
Resta	30.903	41,1	Resta	109.915	42,2	Resta	158.515	46,5
Barcelona	75.282	100,0	Barcelona	260.215	100,0	Barcelona	340.819	100,0

Any 2015	Població	%	Any 2020	Població	%	Any 2024	Població	%
Equador	23.866	6,7	Argentina	30.377	6,5	Argentina	46.539	8,1
Perú	22.979	6,5	Perú	27.997	6,0	Colòmbia	42.538	7,4
Argentina	20.734	5,9	Colòmbia	26.558	5,7	Perú	38.824	6,8
Pakistan	19.648	5,5	Veneçuela	24.760	5,3	Veneçuela	33.017	5,8
Colòmbia	18.459	5,2	Pakistan	23.617	5,1	Pakistan	28.784	5,0
Marroc	15.786	4,5	Equador	23.573	5,1	Equador	24.819	4,3
Xina	15.700	4,4	Itàlia	21.764	4,7	Marroc	23.348	4,1
Itàlia	15.454	4,4	Xina	20.047	4,3	Itàlia	23.121	4,0
França	15.084	4,3	Marroc	19.068	4,1	Hondures	21.140	3,7
Bolívia	13.766	3,9	França	17.933	3,9	Xina	19.785	3,5
Resta	173.037	48,8	Resta	229.183	49,3	Resta	271.849	47,4
Barcelona	354.512	100,0	Barcelona	464.875	100,0	Barcelona	573.763	100,0

Nota: les dades s'han obtingut a partir d'estimacions.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró municipal d'habitants de Barcelona.

1.3. Concentració i segregació

1.3.1. L'índex de segregació segons el país d'origen

L'índex de segregació³ mesura la distribució d'un grup de població minoritari (la població nascuda a l'estranger) en l'espai urbà respecte a un grup de referència (la població nascuda a Espanya). Varia entre 0 (segregació mínima) i 100 (segregació màxima) i es pot interpretar com la proporció de persones del grup minoritari que haurien de canviar de residència per tal que la distribució d'aquest grup en la ciutat sigui la mateixa que la del grup de referència.

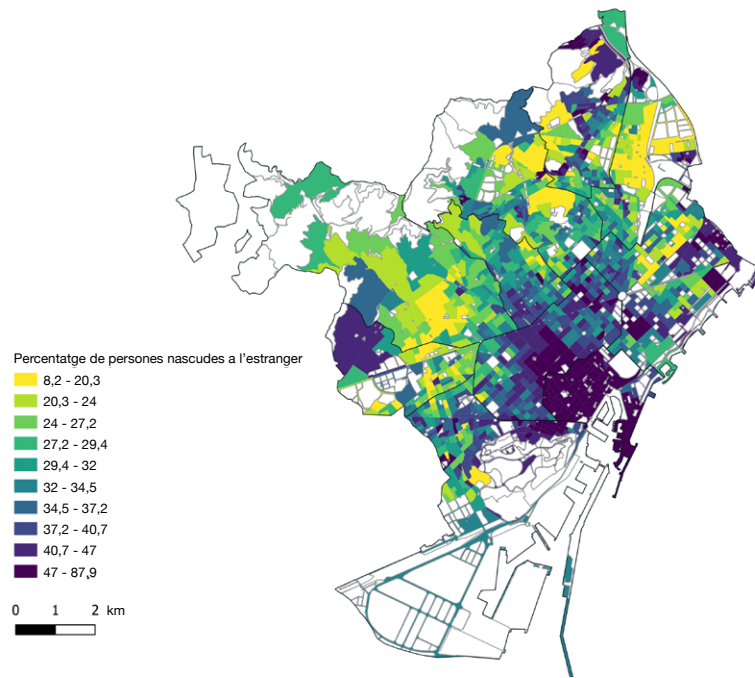
Des del 1997 fins al 2023 l'índex ha oscil·lat al voltant dels 20 punts, i ha mostrat un grau de segregació moderat entre la població nascuda a l'estranger i la població autòctona per a la ciutat de Barcelona. Cal destacar-ne el lleuger increment des de l'any 2018, després d'un període de reducció sostinguda a partir d'inicis de segle.

Tanmateix, la distribució de la població estrangera a Barcelona no és homogènia. Tot i que la ciutat presenta nivells moderats de segregació residencial, alguns districtes concentren una proporció elevada de població d'origen estranger. Això és degut a factors socioeconòmics i a les dinàmiques de les xarxes migratòries, que faciliten la fixació en determinades zones urbanes (Boswell et al., 2021; Gabrielli et al., 2021).

Així, l'anàlisi per districtes ens permet comprendre millor l'estructura territorial de la segregació a la ciutat. Gairebé dos terços de la població nascuda a l'estranger es concentra al voltant del centre històric (Ciutat Vella, l'Eixample, Sants-Montjuïc), el litoral (Sant Martí) i la zona nord (Nou Barris), i constitueix l'epicentre de la segregació de la ciutat. Tot i així, si posem el focus dins de cada districte, la segregació interna és menor que la del conjunt de Barcelona, amb independència de la proporció de població estrangera que acullen. És a dir, la segregació de la ciutat no es reproduïx a cada districte, sinó que suggereix una concentració de la població nascuda a l'estranger en zones especialment segregades que no segueixen la lògica territorial dels districtes. Dit d'una altra manera, l'any 2023 el 21,2% de les persones nascudes a l'estranger hauria de canviar de residència per tal que la distribució de la població en el territori fos homogènia.

3. L'índex de segregació s'ha calculat a partir de la proporció de les persones nascudes fora d'Espanya a cada secció censal. Per a més informació: <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-169.htm>

Mapa 1.1. Percentatge de persones nascudes a l'estranger per secció censal. Barcelona, 2022.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, 2022.

Taula 1.4. Índex de segregació i població nascuda a l'estranger segons districtes. Barcelona, 2023.

Districte	Índex de segregació	Població nascuda a l'estranger	% s/ districte	% s/ ciutat
Ciutat Vella	16,0	68.235	62,4%	12,2%
l'Eixample	11,7	101.887	36,8%	18,1%
Sants-Montjuïc	18,1	67.567	35,5%	12,0%
les Corts	13,4	20.841	24,7%	3,7%
Sarrià - Sant Gervasi	10,8	37.456	24,3%	6,7%
Gràcia	11,6	39.135	30,9%	7,0%
Horta-Guinardó	14,8	50.576	28,1%	9,0%
Nou Barris	20,3	57.649	32,5%	10,3%
Sant Andreu	20,5	39.951	25,8%	7,1%
Sant Martí	17,7	78.081	31,4%	13,9%
Barcelona	21,2	561.376	31,3%	100%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró d'habitants de la ciutat de Barcelona, 1997-2023.

1.3.2. Raó de feminitat de la població estrangera

La raó de feminitat mesura el nombre relatiu de dones respecte al d'homes de la població nascuda a l'estranger i permet analitzar el grau de feminització de la immigració segons l'origen geogràfic. Es calcula dividint el nombre de dones pel nombre d'homes, on un valor d'1 indica una proporció equilibrada entre sexes. Quan la raó de feminitat és superior a 1, significa que hi ha més dones que homes en aquest grup poblacional, mentre que un valor inferior a 1 reflecteix més presència masculina.

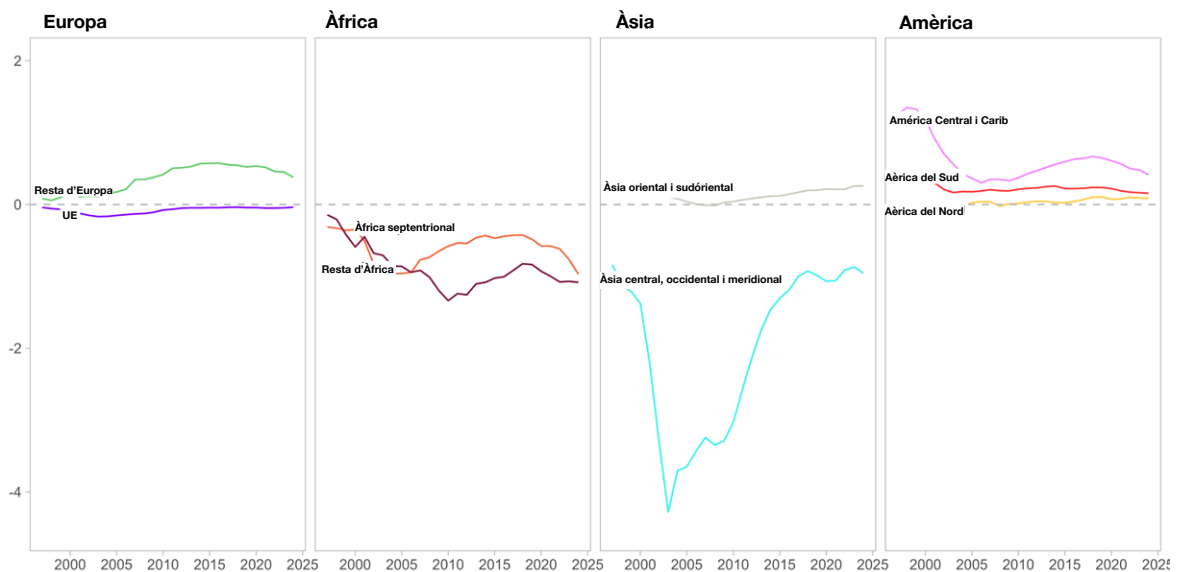
L'evolució de la raó de feminitat entre el 1997 i el 2023 posa de manifest l'existència de patrons diferenciats segons gènere i regió d'origen, que responen tant a les dinàmiques de mobilitat dels països d'origen com a les oportunitats laborals i les polítiques migratòries del país de destinació.

Les migracions procedents de l'Amèrica Central i el Carib, l'Amèrica del Sud, l'Europa extracomunitària i l'Àsia oriental han mantingut una raó de feminitat superior a 1 de manera persistent, és a dir, hi ha hagut més presència de dones migrades respecte als homes. Aquest patró es vincula amb les característiques dels sectors laborals en què s'integren majoritàriament aquestes poblacions, especialment en l'àmbit de les cures, el treball domèstic i el sector de serveis, que han experimentat una forta demanda a Barcelona (Oso i Parella, 2012; Pedone, 2010). A més, en el cas d'Amèrica Llatina, els fluxos migratoris tendeixen a ser bastant equilibrats en termes de gènere, ja que tant homes com dones migren de manera significativa, tot i que les dones solen arribar en condicions de més vulnerabilitat i precarietat laboral.

En canvi, les migracions provinents de l'Àfrica i d'Àsia central, occidental i meridional s'han caracteritzat per una forta predominança masculina, amb una raó de feminitat inferior a 1 al llarg del període analitzat. Aquest fenomen s'explica per diversos factors, entre els quals destaquen els patrons tradicionals de mobilitat d'aquests països, on els homes solen migrar primer per establir-se laboralment i, en molts casos, les dones migren posteriorment en processos de reagrupament familiar (Arango, 2000b). A més, les ocupacions en què s'inseixen majoritàriament aquests col·lectius —com el sector de la construcció, la restauració i el transport— presenten una forta segregació de gènere, amb una major demanda de mà d'obra masculina.

D'altra banda, les migracions procedents de la Unió Europea i Amèrica del Nord han mantingut valors més propers a la paritat, cosa que reflecteix les polítiques de lliure circulació i el perfil dels migrants d'aquestes regions. En molts casos, es tracta de persones amb alts nivells de qualificació que es desplacen per motius professionals o acadèmics, on la diferència de sexe no és tan marcada com en altres tipus de migració laboral (Recchi et al., 2019). Aquest patró contrasta amb la migració de perfils menys qualificats, on la segregació ocupacional per sexe es fa més evident, amb sectors predominantment masculins (com la construcció) i sectors marcadament feminitzats (com les cures i el treball domèstic).

Gràfic 1.4. Evolució de la raó de feminitat de la població nascuda a l'estranger segons regions geogràfiques. Barcelona, 1997-2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró d'habitants de la ciutat de Barcelona, 1997-2023.

Taula 1.5. Mitjana de la raó de feminitat de la població nascuda a l'estranger segons regions geogràfiques. Barcelona, 1997-2023.

Continent i regió geogràfica d'origen		1997-2023	
		Mitjana	(stdev)
Àfrica	Àfrica septentrional	0,64	(0,08)
	Resta d'Àfrica	0,55	(0,07)
	Àfrica	0,61	(0,06)
Amèrica	Amèrica Central i Carib	1,5	(0,22)
	Amèrica del Nord	1,03	(0,04)
	Amèrica del Sud	1,2	(0,04)
	Amèrica	1,25	(0,06)
Àsia	Àsia central, occidental i meridional	0,4	(0,12)
	Àsia oriental i sud-oriental	1,15	(0,08)
	Àsia	0,66	(0,13)
Europa	Resta d'Europa	1,29	(0,11)
	UE	0,94	(0,03)
	Europa	0,99	(0,04)
	Total de Barcelona	0,96	(0,05)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró d'habitants de la ciutat de Barcelona, 1997-2023.

Malgrat les diferències regionals, la raó de feminitat global per a la ciutat de Barcelona durant el període 1997-2023 mostra una tendència a la paritat a llarg termini, amb una mitjana de 0,96 punts per al període considerat. Les migracions africana i asiàtica es mostren com les més masculinitzades (0,61 punts mitjans i 0,66 punts mitjans, respectivament), mentre que la més feminitzada és la provinent del continent americà (amb 1,25 punts mitjans).

1.4. La població resident en situació irregular

La irregularitat migratòria a Espanya és un fenomen estretament vinculat als cicles econòmics. En períodes d'expansió, com el que va tenir lloc abans de la crisi del 2008, la demanda de mà d'obra en sectors com ara la construcció, els serveis i les cures va afavorir l'arribada de població estrangera, sovint en situació irregular. En canvi, durant les crisis econòmiques, com la Gran Recessió, aquestes xifres tendeixen a disminuir, tant per la reducció de la demanda com per processos de retorn o regularització.

Tot i la seva rellevància, quantificar la població en situació irregular és complex. Les estimacions varien segons la metodologia emprada. Segons la iniciativa legislativa popular presentada el 2024, es calcula que entre 390.000 i 470.000 persones viuen en situació irregular a Espanya. Altres fonts, com Funcas, eleven aquesta xifra fins a 686.111 persones, que representarien un 11,3% del total de població estrangera. Aquestes diferències reflecteixen les dificultats per mesurar un fenomen que, per definició, escapa als registres oficials.

Pel que fa a la seva evolució històrica, les diverses aproximacions coincideixen en el fet que les taxes d'irregularitat van assolir el seu màxim entre el 2000 i el 2005, amb valors superiors al 40%, coincidint amb una etapa de fort creixement econòmic i absència de vies legals suficients per a la migració. El procés de regularització del 2005 va reduir dràsticament aquestes xifres, que es van estabilitzar entorn del 15% i van caure fins al 5% durant la crisi. A partir del 2016, amb la recuperació econòmica, les taxes han tornat a augmentar, i s'han situat de nou prop del 15%, fet que evidencia el caràcter cíclic i estructural d'aquest fenomen.

1.4.1. La mesura de la població en situació irregular

Espanya és un cas especialment adequat per estimar la població en situació irregular mitjançant el mètode residual indirecte (Jandl, 2008; Gálvez-Iniesta, 2020; Cebolla Boado i González Ferrer, 2008). Aquest mètode estima la població en situació irregular restant del total d'immigrants extracomunitaris empadronats els que tenen permís de residència vàlid o quasi regular. S'ajusten les dades segons escenaris d'actualització del padró i altres factors com el "silenci positiu" i les sol·licituds d'asil pendents. L'aplicació del mètode a Espanya és especialment adequat perquè els immigrants tenen forts incentius per registrar-se al padró municipal, ja que aquest proporciona accés a drets i serveis bàsics com la sanitat i l'educació. A més, el país ha implementat diverses polítiques de regularització i gestió migratòria, fet que permet estudiar l'evolució de la immigració irregular en diferents moments. Finalment, Espanya disposa de fonts estadístiques fiables, com el padró municipal, l'Enquesta de població activa (EPA), l'EMCVL i els registres de permisos de residència, que faciliten l'aplicació d'aquest mètode.

1.4.2. La població resident en situació irregular a Barcelona

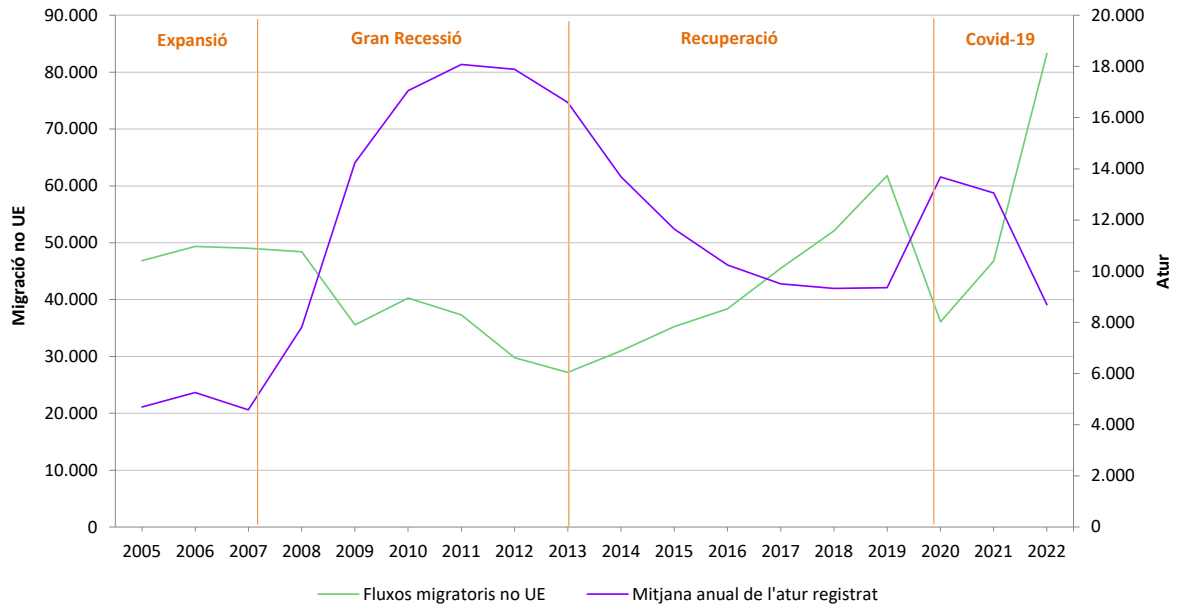
Un cop definides les fonts de dades disponibles i les metodologies emprades per dur a terme una estimació rigorosa de la població en situació irregular a Barcelona, és essencial establir una definició clara i consensuada del concepte d'irregularitat migratòria.

La complexitat d'aquest procés es veu accentuada per la posició estratègica de Barcelona dins del sistema migratori europeu. Tot i ser una unitat geogràfica relativament petita, la ciutat forma part d'un país de la Unió Europea i està situada a la frontera sud del continent, fet que la converteix en un node clau de les dinàmiques migratòries regionals. Així, les tendències migratòries a Barcelona no es poden entendre de manera aïllada, sinó en el marc més ampli de les polítiques migratòries europees i de les condicions econòmiques dels diferents països de destinació.

A més, Barcelona presenta una especificitat addicional dins d'aquest sistema: és la ciutat més gran pròxima a la frontera francesa, fet que la converteix en un punt de trànsit per a molts migrants en situació irregular. Per a una part significativa d'aquesta població, Espanya no constitueix la destinació final, sinó una etapa en el seu trajecte cap a altres països de la UE. Això implica que l'estimació de la població en situació irregular ha de tenir en compte no només aquelles persones que romanen a la ciutat sense autorització legal, sinó també aquelles que hi transiten temporalment. Aquesta doble dimensió del fenomen requereix una aproximació metodològica que integri tant les dinàmiques locals com els factors econòmics i polítics a escala europea.

Més enllà de les polítiques migratòries i dels factors institucionals que influeixen en la irregularitat, els fluxos migratoris extracomunitaris a Barcelona estan estretament vinculats a les condicions econòmiques del territori de destinació i, de manera més àmplia, a l'evolució dels cicles econòmics a escala global. L'anàlisi de les dades posa de manifest una relació inversa entre l'arribada de població migrada de fora de la UE i l'evolució del mercat laboral, cosa que evidencia el paper fonamental que tenen els factors econòmics en les decisions migratòries.

Gràfic 1.5. Fluxos d'immigració extracomunitària i mitjana anual de l'atur registrat. Barcelona, 2005-2022.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Estadística de variacions residencials de l'INE per a la sèrie de fluxos migratoris i dades de l'Observatori del Treball i el Model productiu per a la sèrie de l'atur. Adaptat de Gálvez Iniesta (2020).

Tal i com es pot observar al gràfic 1.5, aquesta dinàmica és especialment rellevant en el cas de Barcelona, on l'evolució dels fluxos migratoris extracomunitaris entre el 2005 i el 2022 mostra una relació inversa amb els cicles econòmics, tal com s'observa en la mitjana anual de l'atur registrat. Les fases de creixement afavoreixen les arribades de població estrangera, mentre que les crisis les redueixen. Aquest patró evidencia el paper central dels factors econòmics en la regulació de la mobilitat internacional i en la capacitat del mercat laboral per absorbir mà d'obra estrangera.

Taula 1.6. Estimació de la població en situació irregular a la ciutat de Barcelona segons el mètode residual corregit. Barcelona, 2013-2023.

Any	Pob. extracomunitària empadronada	Persones			%		
		Límit inf.	Mitjana	Límit sup.	Límit inf.	Mitjana	Límit sup.
2013	190.998	-13.478	-8.250	-3.021	-7,1	-4,3	-1,6
2014	180.683	4.065	5.000	5.934	2,2	2,8	3,3
2015	183.347	14.339	14.868	15.396	7,8	8,1	8,4
2016	198.697	19.935	20.483	21.032	10,0	10,3	10,6
2017	208.461	19.768	20.179	20.589	9,5	9,7	9,9
2018	228.913	25.834	26.616	27.397	11,3	11,6	12,0
2019	251.072	17.965	21.732	25.500	7,2	8,7	10,2
2020	253.182	33.727	35.512	37.297	13,3	14,0	14,7
2021	255.404	23.583	26.540	29.497	9,2	10,4	11,5
2022	283.217	19.046	20.946	22.846	6,7	7,4	8,1
2023	316.284	11.665	16.508	21.351	3,7	5,2	6,8

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró d'habitants de la ciutat de Barcelona, INE i dades de l'Observatori Permanente de la Immigración.

L'aplicació del mètode residual corregit per estimar la població en situació irregular a Barcelona (taula 1.6) mostra fluctuacions significatives en el període analitzat. En línia amb la tendència identificada en altres ciutats europees, els moments d'augment de la població irregular coincideixen amb contextos de crisi econòmica o canvis en les polítiques migratòries (Jandl, 2008; Woodbridge, 2005).

L'any 2013 presenta una anomalia estadística, amb valors negatius en l'estimació de població en situació irregular, atribuïda al volum excepcionalment elevat de nacionalitzacions. Recordem que el mètode residual indirecte sostreu de la població empadronada una proporció de les nacionalitzacions efectuades en un any determinat. Si aquesta proporció és inusualment alta, es poden produir anomalies com l'observada. Aquesta situació és fruit d'un pla intensiu de tramitació d'expedients de nacionalitat, iniciat el mateix any 2013 per iniciativa de Ministeri de l'Interior, com a conseqüència de l'endarreriment en la incoació i tramitació de les sol·licituds de nacionalitat els anys anteriors (Martínez de Lizarrondo Artola, 2016). A partir del 2014, la població en situació irregular mostra un creixement progressiu, i assoleix el seu màxim el 2020, amb una mitjana de 35.512 persones en aquesta situació (14% del total d'extracomunitaris empadronats). Aquest pic coincideix amb la crisi derivada de la covid-19, que va impactar en la regularització de permisos i en la concessió d'asil. Després del 2021, la tendència es reverteix, amb una reducció progressiva fins al 2023, quan la població en situació irregular representa només el 5,2% de la població extracomunitària empadronada.

2 Pobresa i exclusió social de la població migrant

El present capítol analitza la pobresa i l'exclusió social de la població migrant a la ciutat de Barcelona, i examina com l'origen nacional incideix en les desigualtats de renda, l'abast del risc de pobresa i la capacitat de superar aquesta situació a partir dels principals mecanismes de protecció de l'estat del benestar, les transferències socials.

L'habitatge i el sistema de protecció social emergeixen com uns dels factors centrals d'exclusió. L'elevada dependència del lloguer per part de la població migrada en un context de preus elevats i manca d'oferta, provoca la necessitat d'incórrer en un sobre esforç econòmic de la despesa en habitatge que provoca empobriment i desequilibri financer en les llars. D'altra banda, el sistema de protecció social, basat principalment en prestacions contributives, mostra una capacitat redistributiva molt limitada pel que fa a la població d'origen estranger.

Les desigualtats de renda, l'evolució de la pobresa, el cost de l'habitatge i l'impacte desigual del sistema de prestacions evidenciaran, en aquest ordre, que les desigualtats econòmiques que afecten les persones d'origen estranger responen a mecanismes estructurals que requereixen desplegar mesures que vagin més enllà del suport puntual o de les polítiques reactives, apostant per una intervenció estructural.

2.1. La desigualtat de rendes

En un context de creixement econòmic moderat i una millora de la renda a la ciutat de Barcelona (Oficina Municipal de Dades, Departament d'Anàlisi, 2025), la distribució d'aquest creixement ha sigut desigual en relació amb la població d'origen estranger. Això és, a grans trets, el que observem a la taula 2.1. Entre el 2016 i el 2023 la renda de la ciutat de Barcelona ha augmentat progressivament i la renda mitjana ha passat de 21.995 € el 2016/17 a 25.991 € el 2022/23.

La tendència a l'alça del nivell de renda s'ha produït en totes les llars, essent les llars amb presència de persones migrants aquelles que més han vist créixer la seva renda mitjana⁴. Les llars on tots els membres són nascuts a Espanya han vist incrementar la seva renda en un 17,4%. El creixement ha estat del 32,5% en les llars formades per persones nascudes a Espanya i a l'estranger, i d'un 26,8% a les llars on tots són estrangers.

4. Per analitzar la relació entre l'origen de les persones i el seu nivell de renda s'han classificat les llars en tres grups: les que estan formades per persones de nacionalitat espanyola, les llars en què algun dels seus membres és de nacionalitat estrangera i les llars en què totes les persones són de nacionalitat estrangera.

Aquesta dinàmica, persistent al llarg de tots els anys analitzats, és similar a l'observada a escala estatal, on la desigualtat de la renda a Espanya en les darreres dècades s'ha mantingut en nivells relativament estables fins i tot en períodes de creixement econòmic (Ayala i Cantó, 2018; Ayllón et al., 2023).

La renda mediana⁵ també ha augmentat per a tots els grups poblacionals, fet que confirma la millora generalitzada. L'increment més gran s'ha donat en les llars mixtes (formades per persones nascudes a Espanya i a l'estranger) i ha estat del 41%. Les llars de persones nascudes a l'estranger han viscut un augment del 26%, mentre que entre les llars formades per persones nascudes a Espanya la renda mediana ha pujat un 19%.

Les llars situades en el percentil 25⁶ de la distribució d'ingressos han augmentat més els seus ingressos en les llars mixtes i nascudes a Espanya, però en les llars nascudes a l'estranger s'ha mantingut estable. Al seu torn, les llars situades en el percentil 75⁷ han crescut de manera més pronunciada entre les llars on tots els membres han nascut a l'estranger (un 40%). Tot i aquest augment en els trams alts de la distribució, però, les llars on tots els membres són d'origen estranger continuen sent més pobres en termes absoluts. Podem concloure, doncs, que són les llars amb un nivell de renda més elevat les que han vist incrementar més els seus ingressos durant el període observat, en especial aquelles del col·lectiu migrant.

Taula 2.1. Indicadors d'evolució de la distribució de la renda anual neta per unitat de consum de les llars, segons lloc de naixement de les persones de la llar⁸. Barcelona, 2016/17-2022/23.

		2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	% var.
Renda Mitjana (€)	Estranger	13.592,2	13.006,3	12.401,5	13.782,9	13.730,8	15.822,0	17.074,9	25,6
	Espanya – Estranger	19.969,0	20.520,8	24.128,9	26.237,8	24.988,5	26.100,0	28.097,0	40,7
	Espanya	24.394,2	25.101,8	25.595,4	25.476,3	26.155,1	27.598,2	28.934,2	18,6
	Barcelona	21.994,5	22.330,9	22.324,5	22.753,1	23.021,1	24.277,0	25.991,1	18,2
Renda Mediana (€)	Estranger	11.137,1	11.932,9	11.468,2	13.191,5	11.442,5	14.094,5	14.072,9	26,4
	Espanya – Estranger	16.993,1	18.646,3	21.166,5	21.720,2	19.664,9	21.869,7	21.811,0	28,4
	Espanya	21.734,9	22.176,3	22.225,4	22.488,0	23.532,7	24.654,7	26.340,0	21,2
	Barcelona	18.751,8	19.441,0	19.558,9	20.147,4	20.415,5	21.604,0	23.150,3	23,5
Pct. 25 (€)	Estranger	8.211,9	8.043,3	6.681,4	8.043,1	8.228,2	9.544,0	8.750,6	6,6
	Espanya – Estranger	9.883,8	9.012,2	14.152,6	12.876,4	11.548,6	14.401,5	14.473,8	46,4
	Espanya	14.666,2	15.176,4	16.414,2	16.963,7	16.963,7	17.202,7	19.227,1	31,1
	Barcelona	12.376,6	12.827,0	12.656,8	13.701,6	12.806,3	13.775,2	15.222,6	23,0
Pct. 75 (€)	Estranger	16.037,2	15.669,9	15.848,5	17.863,4	17.117,6	22.078,8	22.385,6	39,6
	Espanya – Estranger	27.723,7	29.030,5	29.487,2	35.021,5	33.473,7	32.596,8	34.711,1	25,2
	Espanya	31.344,1	31.799,5	31.632,4	31.103,9	32.012,3	34.377,3	35.732,4	14,0
	Barcelona	28.802,6	28.830,7	28.254,9	28.838,1	29.316,2	31.073,5	33.160,2	15,1

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

5. La renda mediana és un indicador estadístic que representa el valor que divideix una distribució de rendes en dues parts iguals: la meitat de les persones o llars té una renda inferior a aquest valor, i l'altra meitat té una renda superior.

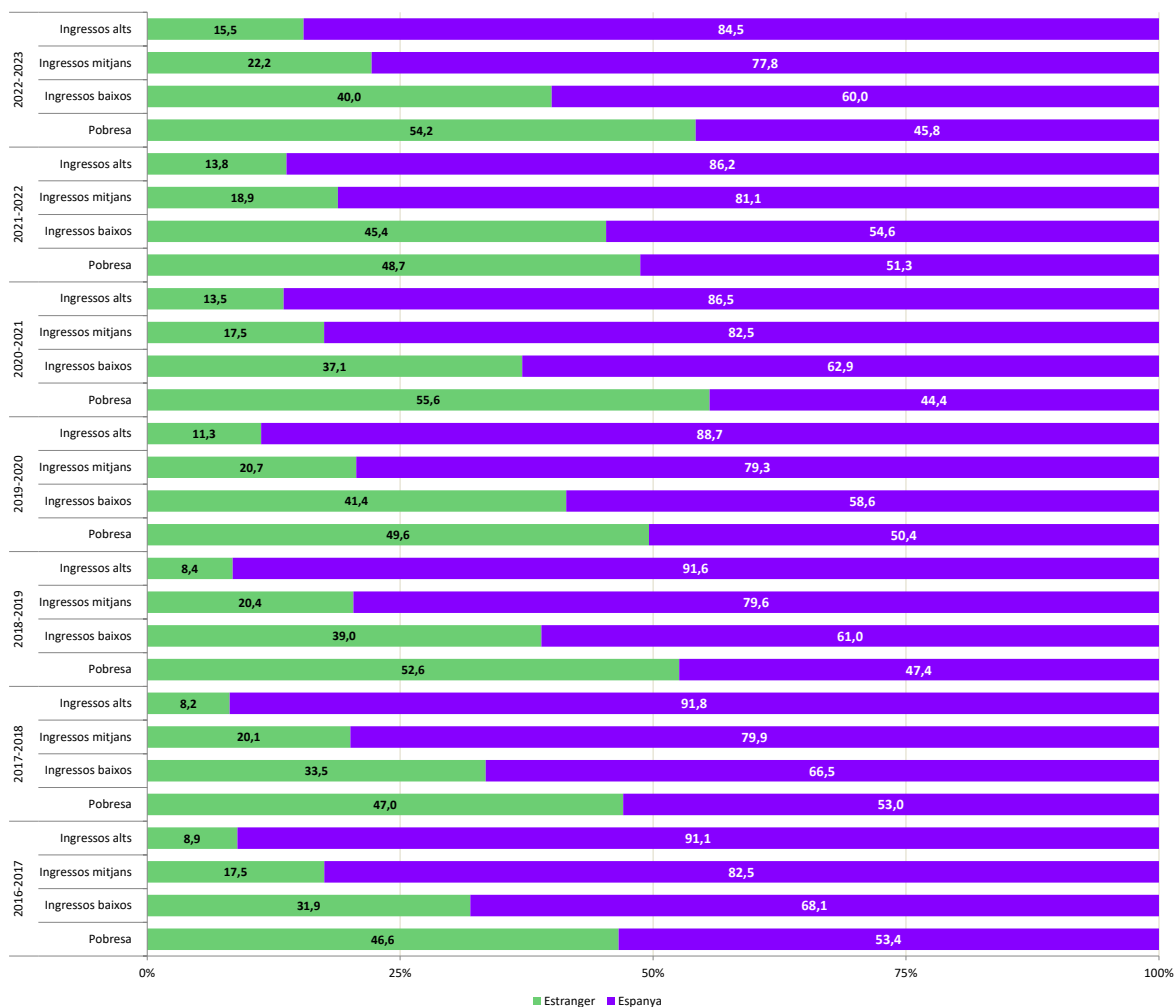
6. El percentil 25, també conegut com el primer quartil, és una mesura estadística que representa el valor per sota del qual es troba el 25% de les observacions en una distribució de dades ordenades de menor a major.

7. El percentil 75, també conegut com el tercer quartil, és una mesura estadística que representa el valor per sota del qual es troba el 75% de les observacions en una distribució de dades ordenades de menor a major.

8. La renda anual neta per unitat de consum (o ingressos equivalents) s'obté dividint la renda total de la llar entre el nombre d'unitats de consum. Les unitats de consum són el resultat d'aplicar l'escala de l'OCDE modificada als diferents membres de la llar (un pes d'1 al primer adult, de 0,5 a la resta de membres de 14 anys i més i de 0,3 als menors de 14 anys).

Aquesta persistència en la desigualtat de rendes apunta cap a un caràcter estructural de la pobresa entre les persones d'origen estranger (Ayala i Cantó, 2018; Ayllón et al., 2023). Quan segmentem les llars barcelonines en quatre grups (ingressos alts, mitjans, baixos i llars sota el llindar de pobresa), veiem com les persones d'origen migrant es concentren als estrats de renda més baixos. Aquest fenomen és persistent al llarg de tots els anys analitzats. En els estrats de renda inferiors (el que comprèn les llars en risc de pobresa i el de les llars amb ingressos baixos)⁹, la proporció de persones d'origen estranger és més alta en comparació amb la població d'origen espanyol. Als estrats d'ingressos mitjans i alts (superiors al 75% de la mediana), la presència de persones d'origen migrant és molt menor.

Gràfic 2.1. Estrats de renda equivalent¹⁰ segons lloc de naixement. Barcelona, 2016/17 - 2022/23.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

Per entendre millor la desigualtat d'ingressos i en especial les fonts d'aquesta desigualtat quan comparem grups de població, un indicador molt utilitzat és l'índex de Gini.¹¹ L'anàlisi de l'evolució d'aquest índex confirma que la desigualtat de renda entre les llars ha experimentat fluctuacions lleugeres entre el 2016/17 i el 2022/23, amb un màxim de 38,2 l'any 2018/19 i 2020/21, probablement degudes a les desigualtats experimentades durant la covid-19, i un mínim de 36,7 l'any 2022/23, xifres que mostren una lleugera tendència a la reducció en el període.

9. Les llars en risc de pobresa inclouen aquelles que tenen uns ingressos inferiors al 60% de la mediana —seguint els estàndards europeus de mesura del risc de pobresa—, mentre que les llars amb ingressos baixos comprenen les llars que tenen ingressos superiors al llindar de pobresa, però inferiors al 75% de la mediana dels ingressos.

10. Els estrats de renda equivalents es corresponen amb els intervals següents: Pobresa: ingressos inferiors al 60% de la mediana; ingressos baixos: entre 60% i 75% de la mediana; ingressos mitjans: entre 75% i 125% mediana; ingressos alts: >125% mediana.

11. L'índex de Gini és una mesura estadística de la desigualtat en la distribució d'una variable contínua i s'utilitza generalment per mesurar la desigualtat econòmica. Pren valors entre 0 i 100, on 0 fa referència a la igualtat màxima en una societat determinada (tothom tindria el mateix nivell d'ingressos), i el valor 100 fa referència a una societat amb desigualtat màxima (una sola persona té tots els ingressos).

Taula 2.2. Evolució de l'índex de Gini i els seus components segons el lloc de naixement dels membres de la llar. Barcelona, 2016/17 a 2022/23.

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Índex de Gini							
Barcelona	37,4	37,4	38,2	37,2	38,2	38,1	36,7
Índex de Gini per cada grup							
Espanya	22,6	22,6	21,5	19,9	19,9	18,8	17,3
Espanya - estranger	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,6
Estranger	0,7	0,7	0,9	0,9	1,1	1,1	1,1
Components de l'índex de Gini							
Des. entre grups	5,6	5,6	8,4	8,3	8,2	8,1	7,4
Des. intragrups	23,5	23,5	22,5	21,1	21,3	20,4	18,9
Des. superposada	8,4	8,4	7,2	7,7	8,8	9,7	10,4

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

El grup amb més desigualtat interna és el de les llars on tots els membres han nascut a Espanya, tot i que amb un pes decreixent al llarg del període. Per contra, la desigualtat entre les llars en què tots els membres han nascut a l'estranger ha augmentat lleugerament, la qual cosa reflecteix una estructura interna progressivament més desigual, marcada molt probablement per la polarització de dos perfils migratoris diferenciats dins el col·lectiu migrant per raó d'estudis i origen socioeconòmic (López-Gay, 2023).

La descomposició de l'índex de Gini en tres components¹², desigualtat intragrups, desigualtat entre grups i desigualtat superposada, permet aprofundir en aquest aspecte i copsar les fonts d'aquesta desigualtat.

El component més gran de la desigualtat conjunta és la desigualtat intragrups (entre els 18,9 punts i els 23,5 punts), seguit de la desigualtat superposada (al voltant dels 8 punts per a tota la sèrie) i, finalment, la desigualtat entre grups (entre els 5 i els 8 punts).

Això suggereix que la major part de la desigualtat total a Barcelona es deu a les diferències de renda dins de cada tipus de llar segons l'origen dels seus membres, més que no pas a diferències entre aquests tipus de llars, encara que la desigualtat intragrups hagi seguit una tendència decreixent al llarg del període. En aquest sentit, és rellevant l'augment progressiu del component de desigualtat superposada, que indica una creixent complexitat en la distribució de la renda entre tipus de llars, amb una superposició cada cop més gran entre les rendes dels diferents tipus de llars.

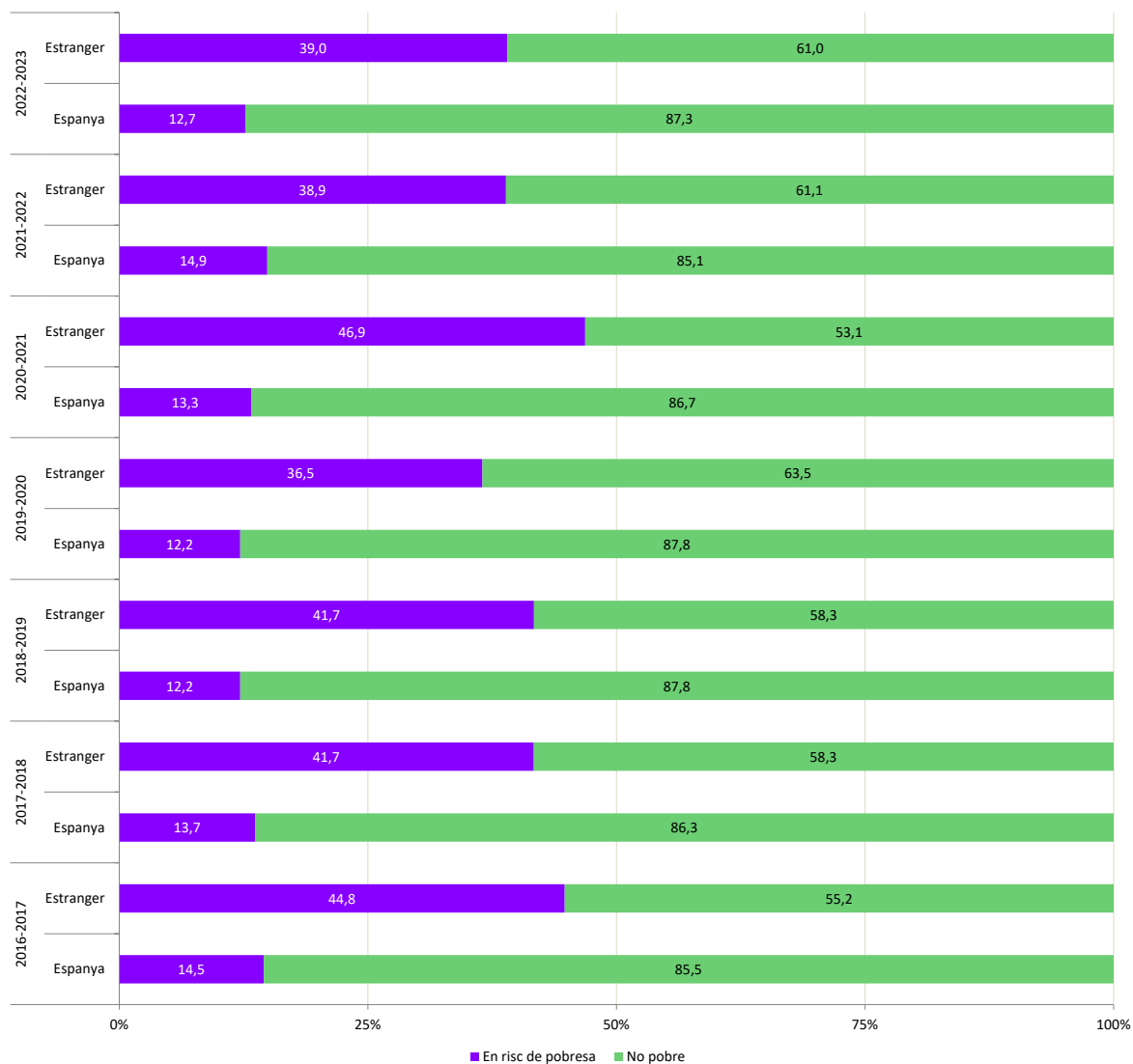
12.

- Desigualtat entre grups: Representa la desigualtat que es deu a les diferències de renda mitjana entre els diferents grups (estrangers, llars mixtes, espanyols).
- Desigualtat intragrups: Representa la desigualtat que hi ha dins de cada grup, independentment de les diferències entre grups. Si el Gini Intragrups és alt, vol dir que hi ha poca superposició i que els ingressos són molt semblants dins de cada grup.
- Desigualtat superposada: Captura la desigualtat que sorgeix de la superposició en les distribucions d'ingressos de diferents subgrups, cosa que impedeix una separació clara de la desigualtat només dins de cada grup o entre els diferents grups.

2.2. L'evolució de la pobresa econòmica

La taxa de pobresa entre la població nascuda a l'estranger és sensiblement més elevada que entre la població autòctona. El binomi 2022/23, un 39% de les persones nascudes a l'estranger vivien en llars amb ingressos inferiors al llindar de pobresa relativa, mentre que només un 12,7% de les persones nascudes a Espanya es trobaven en aquesta situació.

Gràfic 2.2. Població en risc de pobresa segons lloc de naixement. Barcelona, 2016/17-2022/23.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

L'evolució entre el 2017 i el 2023 apunta a una lleugera reducció d'aquesta taxa de pobresa per la població nascuda a l'estranger, des del valor màxim de 44,8% de l'inici de la sèrie. Aquesta reducció es va veure interrompuda pels efectes de la pandèmia de la covid-19. Els valors posteriors a aquesta interrupció semblen apuntar que es consolida la reducció pre-pandèmia.

Taula 2.3. Taxa AROPE de la població de 16 anys i més, segons lloc de naixement. Barcelona, 2016/17-2022/23.

		2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Espanya	AROPE	18,7	16,9	15,3	16,6	17,9	18,4	17,6
	En risc de pobresa	14,5	13,7	12,2	12,2	13,3	14,9	12,7
	Privació material severa	3,1	2,3	1,9	3,3	3,5	4,7	5,4
	Baixa intensitat de treball	4,7	3,6	3,2	4,5	4,9	4,3	3,5
Estranger	AROPE	48,6	47,4	47,2	44,6	53,1	50,2	45,0
	En risc de pobresa	44,8	41,7	41,7	36,5	46,9	38,9	39,0
	Privació material severa	10,8	13,5	12,6	17,6	19,4	23,7	20,8
	Baixa intensitat de treball	7,1	5,5	6,7	7,7	8,3	6,9	3,8
Total	AROPE	25,3	23,8	23,0	23,5	27,1	26,9	25,2
	En risc de pobresa	21,2	20,0	19,4	18,2	22,1	21,3	20,0
	Privació material severa	4,8	4,8	4,5	6,9	7,6	9,7	9,7
	Baixa intensitat de treball	5,2	4,0	4,0	5,3	5,8	5,0	3,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

La taxa AROPE¹³ també marcava a Barcelona una tendència a la baixa fins a la pandèmia de la covid-19 (vegeu la taula 2.3). Per al conjunt de la ciutat s'havia reduït del 25,3% al 23,5%. La crisi pandèmica va suposar una interrupció d'aquesta tendència i un increment que va arribar fins al 27,1%. L'any 2023 no havia recuperat encara els valors del 2019 i se situava en el 25,2%. Aquest indicador presenta marcades desigualtats: un 45% de les persones nascudes a l'estranger viuen en llars en situació de risc de pobresa o exclusió social, mentre que només el 17,6% de les persones nascudes a Espanya estarien en les mateixes circumstàncies.

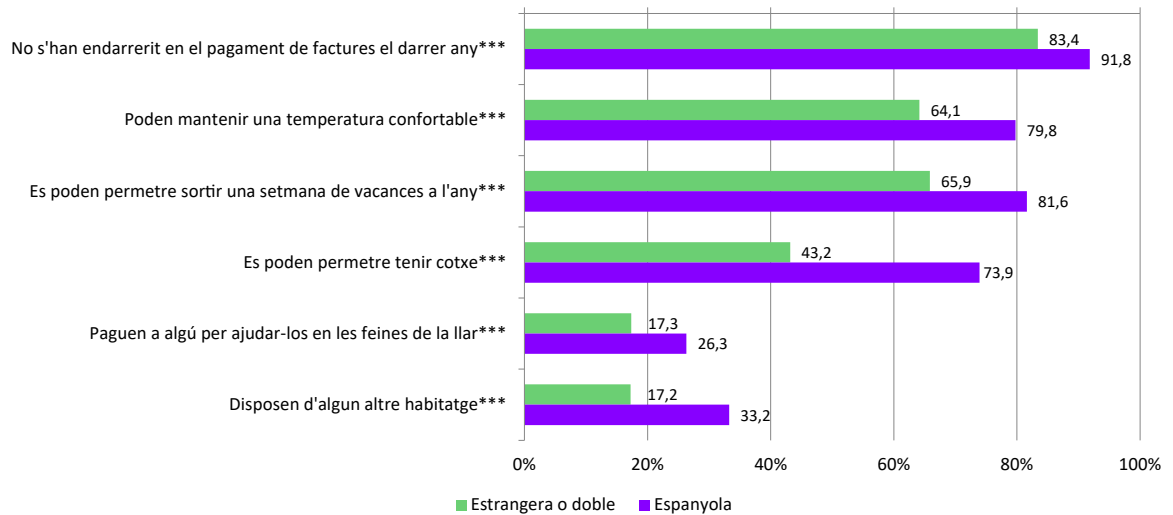
Si atenem els indicadors de privació material, les diferències entre persones de nacionalitat espanyola i persones de nacionalitat estrangera o doble són estadísticament significatives (vegeu el gràfic 2.3). Les primeres presenten una situació econòmica més favorable en tots els indicadors analitzats. Un 91,8% d'aquest grup afirma no haver-se endarrerit en el pagament de factures el darrer any, davant del 83,4% del col·lectiu estranger o amb doble nacionalitat. Igualment, la capacitat de mantenir una temperatura confortable a la llar és més elevada entre els espanyols (79,8%) que entre els estrangers (64,1%).

Les diferències són especialment notables en indicadors clau de consum i estalvi com la possibilitat de sortir una setmana de vacances a l'any (81,6% vs. 65,9%), de disposar d'un vehicle propi (73,9% vs. 43,2%), de pagar serveis domèstics (26,3% vs. 17,3%) o de tenir accés a un segon habitatge (33,2% vs. 17,2%). Aquestes dades evidencien que hi ha una desigualtat estructural en termes de capacitat adquisitiva i estabilitat econòmica segons l'origen nacional relacionada amb diferències en estabilitat laboral, trajectòries migratòries, o accés a recursos institucionals i familiars.

En conjunt, el gràfic 2.3 revela una bretxa persistent en les condicions de vida entre ambdós col·lectius, cosa que suggereix la necessitat de considerar l'origen nacional com a variable explicativa clau en l'anàlisi de la desigualtat socioeconòmica.

13. La taxa AROPE (de l'anglès At Risk Of Poverty or Social Exclusion) mesura el percentatge de població que es troba en risc de pobresa o exclusió social. Considera tres dimensions: 1) Risc de pobresa (persones amb ingressos nets disponibles inferiors al 60% de la mediana d'ingressos del territori de referència); 2) privació material severa (persones que no poden afrontar almenys 4 de 9 despeses bàsiques (pagar el lloguer, mantenir la casa a temperatura adequada, etc.); i 3) baixa intensitat laboral (llars on els adults han treballat menys del 20% del seu potencial laboral durant l'any anterior). És un concepte clau dins l'estratègia europea per combatre la pobresa i la desigualtat i, com a tal, és un estàndard europeu de mesura de la pobresa i l'exclusió social.

Gràfic 2.3. Condicions econòmiques de la llar segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1.
N = entre 1.474 i 1.481 segons ítem.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

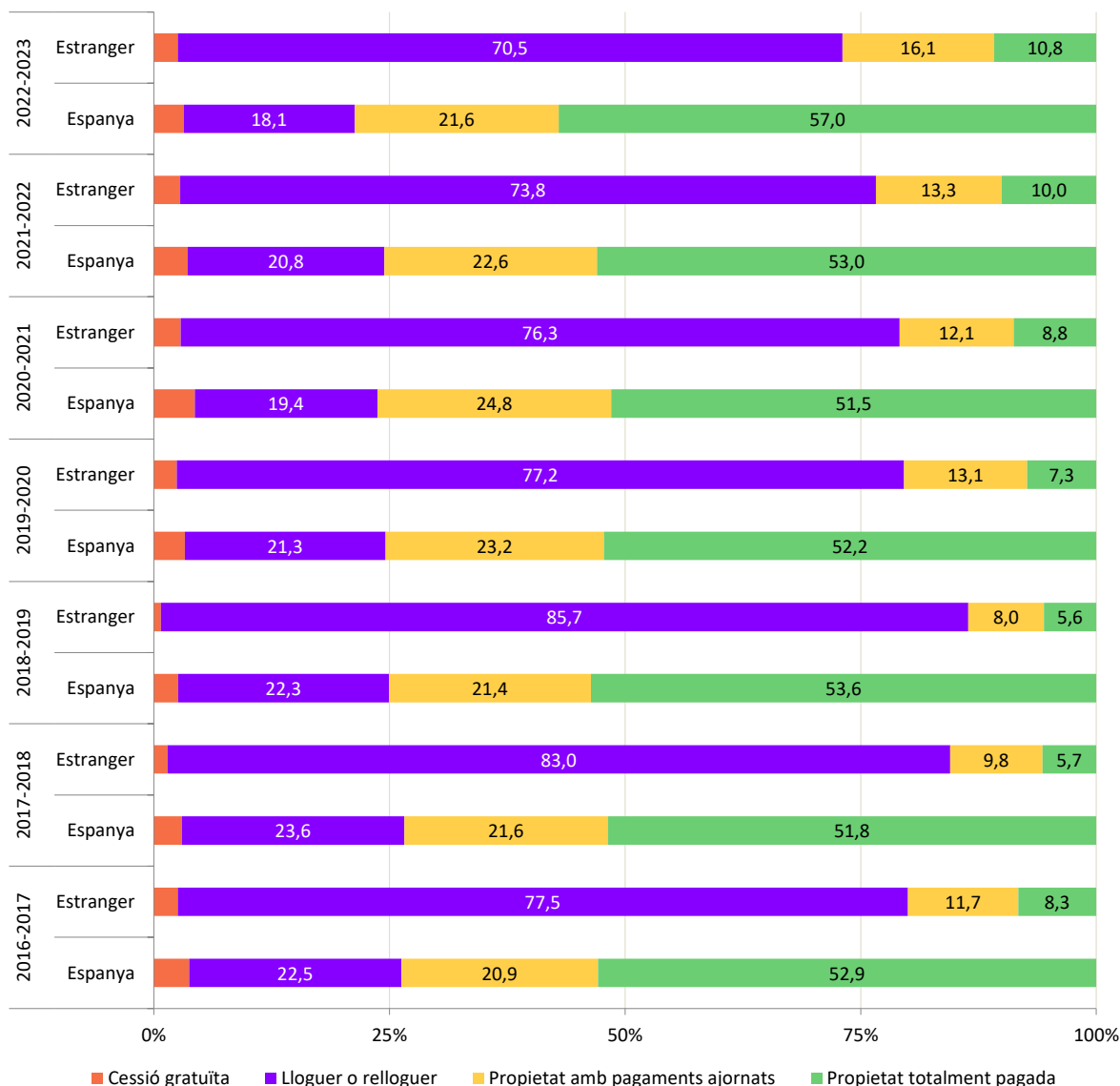
2.3. Afectació de l'exclusió residencial

L'abast i la intensitat de l'exclusió residencial és clau per comprendre les dinàmiques socio-econòmiques de la ciutat (Porcel et al., 2017). L'exclusió de l'habitatge afecta les persones d'origen estranger de manera especialment intensa. Aquest impacte més gran es deu en part al nivell de renda més baix i la seva major exposició a riscos de pobresa i, en part, a la projecció dels prejudicis que impulsen el que s'ha anomenat *racisme immobiliari* (Fito, 2021; Gómez et al., 2024).

Entre les persones nascudes a l'estranger, el règim de tinença de l'habitatge més freqüent és el lloguer (gràfic 2.4). Un 70,5% viuen en habitatges de lloguer, un 16,1% en habitatge de propietat amb pagaments pendents i només un 10,8% resideixen en un habitatge de propietat totalment pagat. Per contra, entre les persones nascudes a l'Estat, un 18,1% viuen en habitatge de lloguer, un 21,6% en un habitatge de propietat que encara estan pagant i un 57% en un habitatge de propietat totalment pagat.

La relació de població nascuda en territori espanyol amb l'habitatge no està, doncs, tan condicionada a l'evolució dels preus dels lloguers com la de la població provinent de l'estranger. Tenint en compte l'evolució recent dels preus, això té un efecte directe en l'estabilitat residencial, la disponibilitat de recursos econòmics i els riscos de pobresa i d'exclusió social (Porcel et al., 2017).

Gràfic 2.4. Règim de tinença de l'habitatge segons lloc de naixement. Barcelona, 2016/17-2022/23.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

A Barcelona, la despesa mensual mitjana en habitatge és força més elevada entre les persones que viuen en un habitatge de lloguer que entre aquelles que ho fan en un de propietat i registren diferències segons l'origen de les persones que componen la llar (vegeu la taula 2.4). Segons les dades de l'EMCV 2022-2023, la mitjana de despesa en habitatge de les llars formades per persones d'origen estranger en règim de propietat és de 417,3 euros mensuals, i hi dediquen un 23,7% de la renda. Per contra, entre les llars de les mateixes característiques que viuen en règim de lloguer la despesa mitjana és de 989,1 euros mensuals, xifra que representa, també de mitjana, un 49% dels seus ingressos.

La despesa en habitatge de les llars mixtes (formades per persones nascudes a l'estranger i d'altres nascudes en territori espanyol) és superior. Probablement perquè en aquesta categoria es troben amb més freqüència famílies amb menors d'edat a càrrec que necessiten habitatges més grans. Així, la despesa mitjana mensual per a les que viuen en règim de propietat se situa en 499,3 euros, i per a les que viuen de lloguer en 1.006,5 euros mensuals. Encara que siguin més costosos, el percentatge de renda destinat a l'habitatge és inferior al de les llars formades només per persones nascudes a l'estranger: un 11% i un 39,1%, respectivament.

Per la seva part, les llars on tots els membres són nascuts a territori espanyol destinen de mitjana 338,6 euros mensuals a l'habitatge en règim de propietat i 913,8 euros mensuals

quan viuen en habitatges de lloguer. Això representa un 13,6% i un 40,4% de la seva renda, respectivament, inferiors a les quantitats que han d'afrontar les llars formades per persones d'origen estranger.

Taula 2.4. Despesa mensual mitjana de l'habitatge segons lloc de naixement de les persones de la llar i règim de tinença. Barcelona, 2022-2023.

	2022-2023	
	€/mes	% s/renda
Estranger	818,9	41,6
Propietat	417,3	23,7
Lloguer	989,1	49,0
Espanya - estranger	700,6	23,4
Propietat	499,3	11,0
Lloguer	1.006,5	39,1
Espanya	443,6	18,5
Propietat	338,6	13,6
Lloguer	913,8	40,4
Barcelona	547,7	23,7

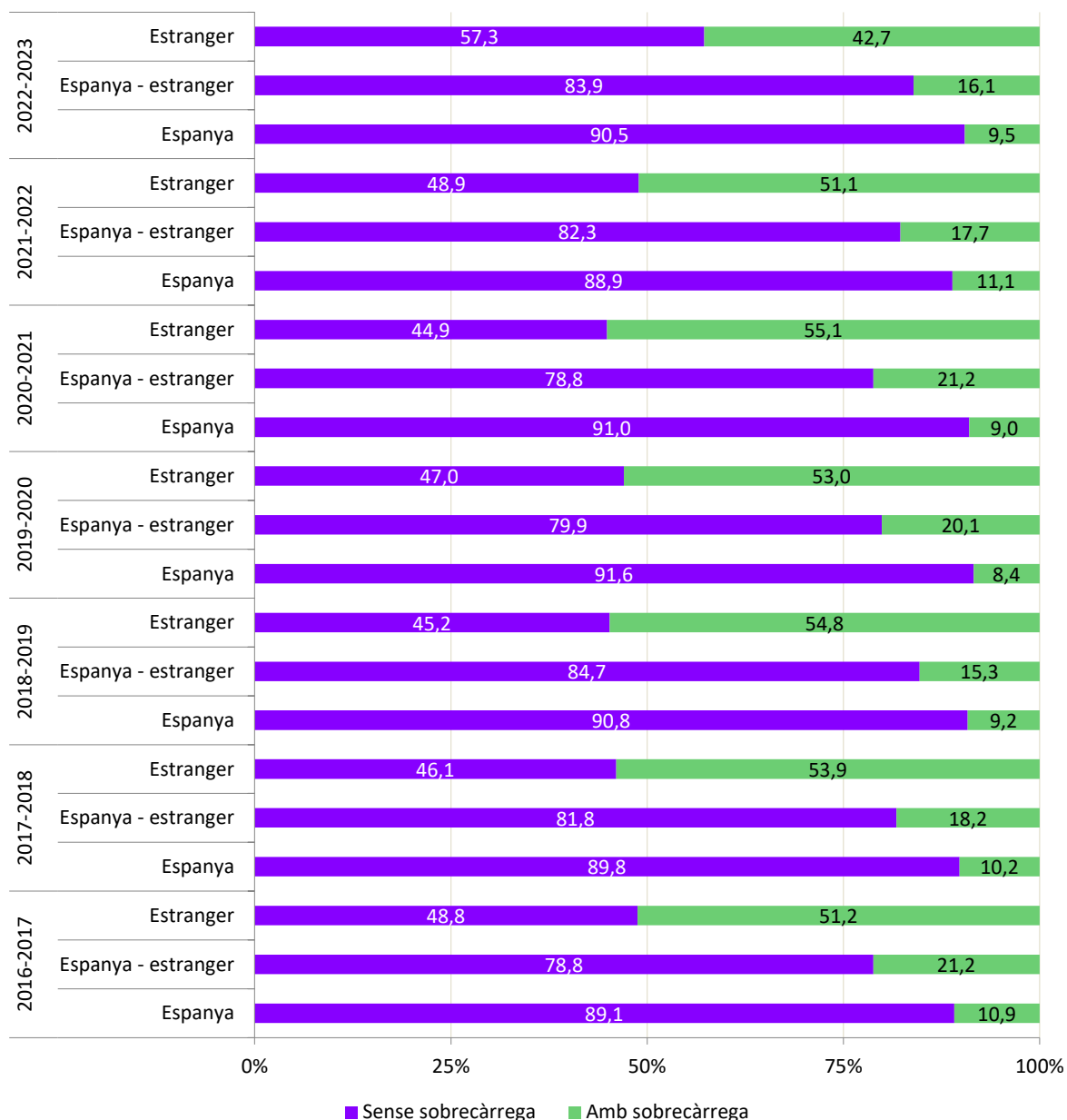
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'EMCV 2022/23.

La taxa de sobrecàrrega mesura el percentatge de llars que destinen més del 40% dels seus ingressos al pagament de l'habitatge, un indicador clau de la dificultat econòmica associada al cost de l'habitatge. L'evolució entre els anys 2016 i 2023 revela que la població d'origen estranger és de manera consistent més afectada per aquesta sobrecàrrega en comparació amb la població d'origen espanyol (gràfic 2.5). A més, s'observa que la tendència general en les llars formades per persones nascudes a l'estranger és a mantenir-se en nivells elevats de sobrecàrrega, cosa que evidencia una vulnerabilitat econòmica més pronunciada.

D'aquesta manera, la diferència entre llars d'origen espanyol i estranger s'ha mantingut significativa durant tot el període analitzat. Mentre que el percentatge de llars espanyoles amb sobrecàrrega d'habitatge és relativament estable i menor, les llars estrangeres mostren un nivell de pressió financera més gran i persistent. Aquest fet pot estar relacionat amb factors com el tipus de règim d'habitatge (major presència en el lloguer), nivells de renda més baixos i més inestabilitat laboral. En conjunt, el gràfic 2.5 posa de manifest les desigualtats en l'accés a un habitatge assequible i com aquest aspecte impacta especialment en la població migrant.

La taula 2.5 presenta la taxa de risc de pobresa abans i després de les despeses d'habitatge segons el lloc de naixement a Barcelona entre els anys 2016/17 i 2022/23. Aquest indicador mostra com l'accés a l'habitatge i el seu cost impacten en la situació econòmica de les llars, i destaca especialment com aquestes despeses incrementen el risc de pobresa entre la població estrangera.

Gràfic 2.5. Taxa de sobrecàrrega de l'habitatge segons lloc de naixement de les persones de la llar. Barcelona, 2016/17-2022/23.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

Les dades indiquen que la població nascuda a l'estranger pateix un augment molt més significatiu del risc de pobresa després de pagar l'habitatge en comparació amb la població autòctona. Per exemple, el 2022-2023, la taxa de pobresa entre la població nascuda a l'estranger passa del 39,2% abans de costos d'habitatge al 52,9% després, un increment de 13,75 punts percentuals. En canvi, per a la població nascuda a l'Estat, l'increment és molt menor, i passa del 12,7% al 16,8% (només 4,11 punts percentuals). Aquesta diferència es manté al llarg dels anys analitzats, cosa que reforça la idea que el cost de l'habitatge és un factor clau que contribueix a l'exclusió econòmica de les persones migrants.

En segon lloc, la taula reflecteix l'impacte de períodes específics, com la pandèmia de la covid-19 (2020-2021), on es veu un augment notable del risc de pobresa després de pagar l'habitatge, especialment per a la població nascuda a l'estranger (passant del 46% al 62%, un increment de 15,92 punts percentuals). Això indica que, en moments de crisi econòmica, l'habitatge es converteix en un factor encara més determinant per a l'empobriment de les llars migrades. Se subratllen, doncs, les desigualtats estructurals entre la població espanyola i estrangera, mostrant que aquesta última és molt més vulnerable davant l'impacte de les despeses de l'habitatge en la seva situació econòmica.

Taula 2.5. Taxa de risc de pobresa abans i després de les despeses d'habitatge segons lloc de naixement. Barcelona, 2016/17-2022/23.

		Abans de costos d'habitatge	Després de costos d'habitatge	Increment del risc de pobresa (en pp)
2022-2023	Estranger	39,2	52,9	13,75
	Espanya	12,7	16,8	4,11
2021-2022	Estranger	38,8	53,5	14,68
	Espanya	14,8	17,9	3,14
2020-2021	Estranger	46,0	62,0	15,92
	Espanya	13,4	17,2	3,85
2019-2020	Estranger	35,1	56,9	21,83
	Espanya	12,1	16,7	4,60
2018-2019	Estranger	41,2	54,1	12,86
	Espanya	12,2	15,1	2,95
2017-2018	Estranger	41,4	56,8	15,34
	Espanya	13,7	16,7	2,97
2016-2017	Estranger	44,8	58,9	14,05
	Espanya	14,5	17,9	3,44

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

2.4. L'impacte de les transferències socials en la reducció de la pobresa

Les transferències socials tenen més capacitat de reducció de la pobresa entre les persones nascudes a Espanya que entre les nascudes a l'estranger. Les primeres experimenten una reducció molt més gran de la pobresa gràcies a les pensions i les transferències socials que no pas la població nascuda a l'estranger (Bruquetas-Callejo i Moreno-Fuentes, 2015; Carrasco i Rodríguez, 2005).

Si ens fixem en el binomi 2022-2023, la taxa de pobresa espanyola baixa del 44,5% al 12,7% gràcies a les transferències públiques, cosa que implica una reducció del 31,8 punts percentuals (taula 2.6). En canvi, per a la població nascuda a l'estranger la reducció és molt més limitada, ja que la taxa de pobresa tan sols passa del 44% al 39%, només 5 punts menys. Així, mentre que els principals mecanismes protectors de l'estat del Benestar enfront del risc de pobresa són d'una intensitat dèbil per a la població migrant, la sortida de la pobresa per la via contributiva i professional sembla residual per a aquest col·lectiu (Carrasco i Rodríguez, 2005).

En aquesta reducció, les transferències socials amb més impacte en la població són les pensions de jubilació i de la resta de pensions de l'INSS, si bé aquest és molt major entre la població espanyola (-30,5 punts) que en l'estrangera (-3,1 punts). Tot i que la població d'origen estranger s'ha anat incorporant progressivament a la xarxa de protecció de l'estat del benestar espanyol a través de la via contributiva, l'accés a pensions econòmiques només es pot garantir per a qui ha tingut trajectòries laborals llargues i estables, requisits difícils de complir per a una part important del col·lectiu d'origen estranger.

A banda, la limitada capacitat redistributiva de la resta de transferències socials de l'Estat espanyol provoca que les ajudes socials tinguin un impacte molt limitat en la reducció de la pobresa (Porcel et al., 2017; Ayala i Cantó, 2018). Amb aquestes transferències, la pobresa de la població nascuda a l'estranger només baixa 1,9 punts percentuals, mentre que en la població nascuda a Espanya baixa 1,4 punts.

Taula 2.6. Taxes de risc a la pobresa relativa abans i després de transferències socials segons lloc de naixement. Barcelona, 2016/17-2022/23.

		Taxa de pobresa relativa			Efecte reductor de la pobresa		
		Abans de transferències socials, pensions de jubilació i pensions de supervivència	Després de pensions de jubilació i supervivència i abans de transferències socials	Després de pensions de jubilació i supervivència i de transferències socials	De les pensions de jubilació i supervivència (en ppt)	De les transferències socials (en ppt)	De les pensions de jubilació i supervivència i la resta de transferències socials (en ppt)
2022-2023	Estranger	44,0	40,9	39,0	-3,1	-1,9	-5,0
	Espanya	44,5	14,0	12,7	-30,5	-1,4	-31,8
	Total	44,4	21,5	20,0	-22,9	-1,5	-24,4
2021-2022	Estranger	47,5	44,1	38,9	-3,4	-5,2	-8,6
	Espanya	43,7	17,2	14,9	-26,4	-2,3	-28,8
	Total	44,7	24,4	21,3	-20,3	-3,1	-23,4
2020-2021	Estranger	54,7	51,8	46,9	<2,9	-4,9	-7,8
	Espanya	42,2	16,5	13,3	-25,7	-3,2	-28,9
	Total	45,5	25,7	22,1	-19,7	-3,6	-23,4
2019-2020	Estranger	45,7	40,9	36,5	-4,7	-4,4	-9,1
	Espanya	40,6	14,1	12,2	-26,5	-1,9	-28,4
	Total	41,8	20,7	18,2	-21,1	-2,5	-23,7
2018-2019	Estranger	49,0	45,7	41,7	-3,2	-4,0	<7,3
	Espanya	38,5	14,2	12,2	-24,3	-2,1	-26,4
	Total	41,1	21,9	19,4	-19,2	-2,5	-21,7
2017-2018	Estranger	49,7	46,9	41,7	-2,8	-5,2	-8,0
	Espanya	39,8	15,8	13,7	-23,9	-2,1	-26,1
	Total	42,0	22,9	20,0	-19,2	-2,8	-22,0
2016-2017	Estranger	55,1	50,5	44,8	-4,6	-5,7	-10,3
	Espanya	41,2	16,9	14,5	-24,3	-2,4	-26,7
	Total	44,3	24,3	21,2	-20,0	-3,1	-23,1

Font: elaboració pròpia a partir de dades de les EMCV 2016/17-2022/23.

A partir de dades provinents de l'anàlisi de les declaracions fiscals de la població de Barcelona, podem analitzar amb més detall el que hem vist fins ara sobre l'acció protectora del sistema de prestacions i transferències socials estatals. Com es veu al gràfic 2.6, la població nascuda a Espanya es beneficia majoritàriament de prestacions contributives associades a una carrera laboral prèvia, mentre que la població d'origen estranger depèn en major mesura de prestacions assistencials.

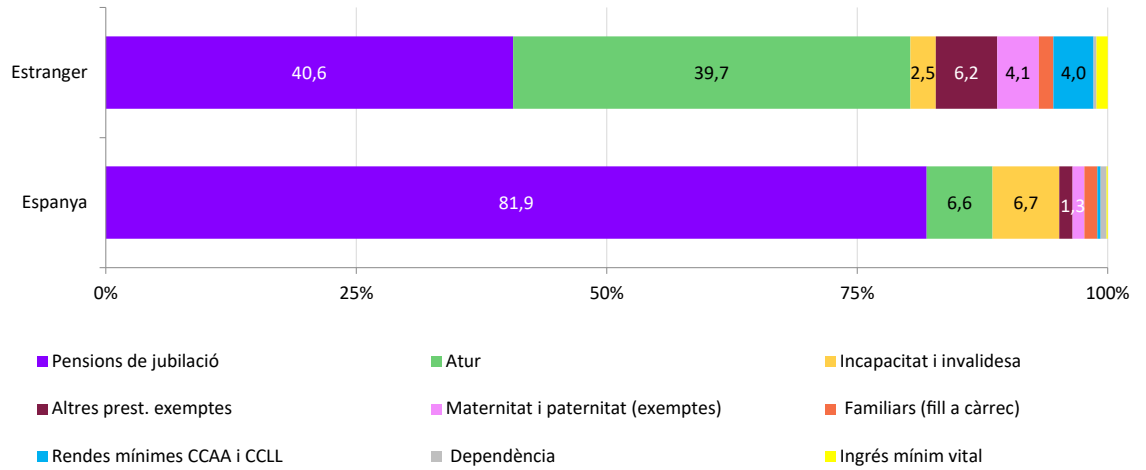
Pel que fa a la principal transferència social estatal, les pensions de jubilació, en la població nascuda a Espanya aquestes suposen el 81,9 % de les prestacions i transferències socials rebudes, de manera que es converteixen en el principal element de protecció social. D'altra banda, entre la població nascuda a l'estranger aquest concepte, si bé no és residual ni de bon tros, té un pes molt més reduït (el 40,6%).

Altres elements diferenciadors entre ambdues poblacions en aquest aspecte són, d'una banda, el pes de les prestacions d'atur i, de l'altra, el pes que tenen la resta de les transferències socials. La seva anàlisi revela una major exposició de la població de nacionalitat estrangera als riscos socials derivats tant de la participació al mercat laboral com de la seva exclusió.

En primer lloc, les transferències d'atur s'enfilen fins al el 39,7% de les transferències rebudes per part de la població nascuda a l'estranger, quan només suposen un 6,6% del total per les persones nascudes a Espanya. En segon lloc, pel que fa al pes de la resta de les transferències socials (que suposen el 19,7% del total entre la població nascuda a l'estranger i l'11,7% entre la nascuda a Espanya), en destaca una major presència de les

rendes de garantia d'ingressos entre la població estrangera, sobretot les rendes mínimes de comunitats autònomes i ens municipals (4%) i d'altres rendes exemptes (6,2%), així com les prestacions de maternitat (4,1%). En aquest aspecte, el pes d'aquestes partides és residual en l'estructura d'ingressos de la població nascuda a Espanya i, en canvi, en destaquen les prestacions d'incapacitat i vellesa, molt lligades a l'envelliment de la població.

Gràfic 2.6. Estructura de l'acció protectora del sistema de prestacions i transferències socials segons lloc de naixement. Barcelona, 2021.

Font: elaboració pròpia a partir del Panel de Hogares de la AEAT.

3 Mercat laboral i fiscalitat

El mercat laboral constitueix un espai central en la trajectòria vital de les persones, ja que condiona l'accés als principals recursos econòmics, socials i simbòlics de la societat. A través del treball es configuren les oportunitats de mobilitat social, la seguretat econòmica i el reconeixement ciutadà. Tanmateix, no totes les persones tenen el mateix accés ni la mateixa permanència en aquest mercat. L'origen nacional continua sent un dels principals eixos de desigualtat en l'àmbit laboral, amb conseqüències estructurals sobre les condicions de vida, els drets socials i les perspectives de futur.

Aquest capítol analitza la posició de la població estrangera al mercat laboral de la ciutat de Barcelona, posant especial èmfasi en les desigualtats persistents que afecten aquest col·lectiu en termes d'atur, precarietat i reconeixement professional. A partir de fonts administratives i estadístiques com l'Observatori del Treball i Model Productiu, la Mostra Contínua de Vides Laborals (MCVL) i l'Enquesta sociopolítica del CEO, s'exploren les principals tendències des de l'any 2005 fins al 2024.

L'anàlisi mostra de manera consistent que les crisis econòmiques —tant la financera del 2008-2009 com la provocada per la covid-19— tenen un impacte més intens i durador sobre la població de nacionalitat estrangera, especialment la no comunitària. Aquestes crisis no només incrementen la desocupació de forma més acusada entre aquest col·lectiu, sinó que també dificulten la seva recuperació posterior, de manera que perpetuen una situació de desavantatge estructural.

Aquesta desprotecció s'expressa en un augment sostingut del pes de la població estrangera en l'atur registrat, una major incidència de la precarietat laboral, i en una infrautilització persistent del capital humà disponible. A més, s'observa una forta segmentació del mercat laboral segons nacionalitat, amb una concentració de les persones migrades en sectors menys estables i amb condicions més desfavorables. Aquest patró es combina amb una feminització creixent de la precarietat, i amb una sobreexposició de les persones migrants a situacions d'atur de llarga durada.

En aquest context, el capítol té com a objectiu identificar i descriure les principals dinàmiques que articulen aquestes desigualtats, agrupades en quatre grans àmbits: la inserció en el mercat de treball, la qualitat de l'ocupació, l'atur i les desigualtats, i la seva participació en el sistema de drets socials i fiscalitat.

3.1. Segmentació del mercat laboral i formes de precarietat

L'anàlisi de la inserció laboral de la població de nacionalitat estrangera a Barcelona mostra la persistència d'elements de segmentació que afecten la qualitat, l'estabilitat i les condicions dels llocs de treball. A partir de les dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu (OTMP) i de l'explotació pròpia de la Mostra Contínua de Vides Laborals (MCVL), s'identifiquen tres àmbits principals on es fan visibles aquestes desigualtats: la distribució ocupacional i contractual, les condicions salarials i el reconeixement de les competències. Les dades analitzen el període entre el 2005 i el 2024.

L'anàlisi posa de manifest un conjunt de desigualtats que es tradueixen en una presència més gran en determinats sectors, condicions contractuales més inestables i una major exposició a la precarietat salarial. Aquestes desigualtats no només tenen efectes individuals en termes d'ingressos i estabilitat, sinó que també estructuren el funcionament del mercat de treball local, de manera que configuren un model de segmentació ocupacional que tendeix a reproduir-se en el temps.

3.1.1. Sectors, contractes i condicions laborals diferenciades

L'anàlisi de les dades de contractació a Barcelona entre el 2005 i el 2024 mostra diferències rellevants segons la nacionalitat de les persones treballadores. Segons dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu, les contractacions de persones amb nacionalitat espanyola han estat, de mitjana, tres vegades superiors a les de persones amb nacionalitat estrangera. Tot i això, la proporció ha variat al llarg del període: des d'un mínim del 18,2% de contractacions a persones estrangeres a l'inici de la sèrie, fins a un màxim del 33,6% l'agost del 2007.

En els primers anys del període analitzat, les contractacions de persones estrangeres van experimentar una tendència de creixement progressiu, fins que la crisi financera del 2008–2009 va interrompre aquesta evolució i va provocar una caiguda més intensa i prolongada per a aquest col·lectiu en comparació amb la població espanyola. Mentre que les contractacions de persones amb nacionalitat espanyola es van recuperar de forma continuada a partir del 2012, les de persones estrangeres van trigar més a recuperar-se i van assolir el seu màxim el 2019, poc abans de la irrupció de la pandèmia.

La crisi derivada de la covid-19 va comportar una nova caiguda abrupta de les contractacions, amb una recuperació posterior que no ha permès tornar als nivells anteriors, sobretot per a les persones estrangeres. Aquesta evolució desigual posa de manifest una exposició més gran d'aquest col·lectiu a les oscil·lacions del cicle econòmic i a l'impacte de les crisis. A l'octubre del 2024, entre les persones contractades amb nacionalitat estrangera destaca el pes d'Amèrica Central i del Sud (42,7% del total de contractacions d'estrangers), seguida d'Europa (27,4%) i Àsia (12,4%), amb presències més reduïdes d'altres regions.

Aquestes dinàmiques de contractació desiguals s'expressen també en la distribució sectorial (vegeu taula 3.1). Les dades corresponents a l'any 2022 indiquen que la població de nacionalitat estrangera representa el 29,5% del total de persones assalariades a Barcelona, amb una presència especialment destacada en sectors i ocupacions de baixa qualificació com el treball domèstic i de cures, la restauració, la neteja, la construcció o la logística. En el cas concret del treball domèstic, més del 60% de les persones assalariades registrades com a empleades de la llar tenen nacionalitat estrangera, segons dades d'afiliació a la Seguretat Social.

Aquesta distribució sectorial no es pot explicar només per la demanda del mercat, sinó que respon també a factors com l'estatus administratiu, les trajectòries migratòries, les xarxes

informals d'accés a l'ocupació o les dificultats per obtenir el reconeixement de titulacions i experiència laboral prèvia. El resultat és una concentració de la població migrada en feines menys estables, amb escasses perspectives de promoció i menor capacitat de negociació col·lectiva.

A més, molts dels sectors amb elevada presència de persones estrangeres presenten dinàmiques de contractació inestables, caracteritzades per una elevada incidència de contractes temporals, jornades parcials no desitjades i pluriocupació. Si bé no es disposa de dades desagregades per nacionalitat, es constata que àmbits com la neteja, l'hostaleria o les cures —on la població migrada és majoritària— mantenen condicions laborals marcadament per l'alta rotació i una baixa protecció laboral.

Aquest tipus de contractació limita l'accés efectiu a drets laborals com les prestacions per desocupació o la cotització continuada a la Seguretat Social, sobretot quan els contractes són curts, discontinus o a temps parcial. Això situa una part important de la població migrada en una situació d'ocupació formal que, tanmateix, no garanteix ni estabilitat ni protecció.

Taula 3.1. Població assalariada i principals característiques segons nacionalitat. Barcelona, 2022.

		Estrangera	%		Espanyola	%		Total
Total		135.630	29,5%		323.997	70,5%		459.627
Sexe	Home	73.101	30,7%		165.371	69,3%		238.472
	Dona	62.529	28,3%		158.626	71,7%		221.155
Edat	17-29 anys	37.725	37,5%		62.797	62,5%		100.522
	30-44 anys	70.891	40,3%		104.819	59,7%		175.710
	45-64 anys	26.011	15,2%		144.778	84,8%		170.788
	65+ anys	909	7,5%		11.262	92,5%		12.171
Quartils Salaris	Q.1	45.828	40,4%		67.529	59,6%		113.357
	Q.2	40.472	35,7%		72.891	64,3%		113.363
	Q.3	25.762	22,7%		87.586	77,3%		113.348
	Q.4	23.512	20,7%		89.865	79,3%		113.377
En situació de pobresa salarial	Sí	56.485	40,7%		82.444	59,3%		138.929
	No	79.146	24,7%		241.552	75,3%		320.698
Grups de cotització								
Alta Direcció i Professionals Altament Qualificats	Enginyers llicenciats i alta direcció	19.309	25,9%		55.282	74,1%		74.591
	Enginyers tècnics, pèrits i ajudants	5.925	16,0%		31.177	84,0%		37.102
	Total	25.233	22,6%		86.459	77,4%		111.692
Comandaments Intermedis i Supervisors	Caps administratius i de taller	6.890	23,0%		23.019	77,0%		29.909
	Oficials administratius	18.871	25,8%		54.204	74,2%		73.075
	Oficials de 1a i 2a	14.900	35,3%		27.368	64,7%		42.268
	Oficials de 3a i especialistes	14.294	44,5%		17.861	55,5%		32.154
	Total	54.955	31,0%		122.452	69,0%		177.407
Personal Administratiu, Subaltern i No Qualificat	Ajudants no titulats	5.963	30,3		13.721	69,7%		19.684
	Subalterns	4.543	22,0%		16.081	78,0%		20.624
	Auxiliars administratius	20.688	32,4%		43.233	67,6%		63.921
	Majors de 18 anys no qualificats	18.135	44,1%		22.980	5,9%		41.115
	Total	49.329	33,9%		96.015	66,1%		145.344
Treballadores de la llar	Total	2.081	33,9%		96.015	66,1%		145.344
Sectors ocupacionals								
	Serveis Professionals i Socials	26.971	23,8%		86.419	76,2%		113.390
	Comerç i Transport	24.647	29,3%		59.465	70,7%		84.112
	Serveis Administratius i Públics	20.765	28,5%		52.001	71,5%		72.766
	Hostaleria i Oci	26.597	47,0%		29.974	53,0%		56.571
	Informació, Tecnologia i Activitats Financeres	14.766	32,7%		30.411	67,9%		45.177
	Indústria	5.263	18,3%		23.498	81,7%		28.760
	Activitats Immobiliàries i de la Construcció	8.559	38,1%		13.925	61,9%		22.484
	Serveis generals	3.596	28,1%		9.213	71,9%		12.809
	Agricultura i Medi Ambient	398	61,9%		245	38,1%		643

Font: elaboració pròpia a partir de la MCVL 2022.

Finalment, cal considerar els efectes de la reforma laboral aprovada el 2021, que va comportar una reducció generalitzada de la contractació temporal i un increment dels contractes indefinits. Tot i aquests canvis, els indicadors no mostren millores substancials en la qualitat de l'ocupació per a la població migrada. En sectors amb una elevada presència de persones estrangeres, com el treball domèstic, l'hostaleria o la logística, s'ha observat un augment dels contractes indefinits discontinus, una figura contractual que no sempre implica una millora efectiva en termes de continuïtat i estabilitat laboral. Per tant, l'impacte de la reforma ha estat parcial, i no ha transformat les condicions estructurals de precarietat que afecten de manera desproporcionada determinats col·lectius

3.1.2. Contractacions segons sexe, edat i tipologia de contracte

La precarietat laboral que afecta la població de nacionalitat estrangera no només s'expressa a través de la seva ubicació en determinats sectors econòmics, sinó també en la naturalesa dels contractes, la distribució per edat i les desigualtats de gènere. L'evolució de la tipologia contractual entre el 2005 i el 2024 mostra, a més, una elevada incidència de la temporalitat en tots els grups, però amb canvis recents significatius. Aquestes desigualtats apunten a patrons de segmentació que afecten les oportunitats i la qualitat de l'ocupació de la població migrada.

En termes de gènere, les contractacions a dones han estat històricament majoritàries entre la població amb nacionalitat espanyola, superant el 50% durant la major part del període analitzat. En canvi, en el cas de les persones amb nacionalitat estrangera, la proporció de contractacions a dones era clarament inferior fins a mitjans del 2018. A partir d'aquest moment, s'observa una convergència progressiva fins a assolir, l'octubre del 2024, una distribució pràcticament paritària (52,2% de dones entre les contractacions amb nacionalitat espanyola i 50,4% entre les estrangeres). Aquesta evolució reflecteix una feminització progressiva de la inserció laboral de la població migrada, en paral·lel a la seva major presència en sectors altament feminitzats com el treball de cures i la neteja.

Pel que fa a l'edat, la franja de 25 a 44 anys concentra la majoria de les contractacions, amb una incidència especialment elevada entre les persones amb nacionalitat estrangera. Aquest grup representa entre el 63,1% i el 76,3% de les contractacions d'aquest col·lectiu al llarg del període, mentre que entre la població amb nacionalitat espanyola els percentatges van del 45,7% al 63,4%. Aquesta elevada presència en les contractacions, però, coincideix amb una sobreexposició a l'atur registrat en la mateixa franja d'edat, tal com veurem més endavant. Aquest fet suggereix una inserció laboral fràgil i inestable, especialment significativa en una etapa vital amb càrrega familiar elevada i expectatives de consolidació professional. D'altra banda, el grup de menys de 25 anys té més pes en les contractacions de persones amb nacionalitat espanyola, mentre que les de 45 anys i més han augmentat progressivament en ambdós grups de nacionalitat.

Quant a la tipologia de contracte, les dades mostren una prevalença històrica dels contractes temporals per a tots els col·lectius. Considerant el període 2005–2024, un 77,5% de les contractacions de persones amb nacionalitat estrangera han estat temporals, una proporció lleugerament inferior al 83,3% registrat per a les persones amb nacionalitat espanyola. No obstant això, la reforma laboral de finals del 2021 ha provocat una transformació significativa: a l'octubre del 2024, només el 42,2% de les contractacions de persones amb nacionalitat estrangera eren temporals, mentre que en el cas de la població espanyola aquest percentatge encara era del 61,5%.

Malgrat aquesta millora aparent, cal tenir en compte que una part significativa de la contractació indefinida en el col·lectiu migrat es dona en el marc de la pluriocupació i de les jornades parcials. El 15,2% dels contractes corresponents a persones estrangeres estan associats a situacions de pluriocupació, davant del 14,6% en el cas de les persones espanyoles. Dins d'aquest grup, és més habitual que les persones de nacionalitat estrangera

compaginin diversos contractes indefinits (8,6% vs. 6,2%), molts dels quals són a temps parcial. Això indica que el creixement de la contractació indefinida no comporta necessàriament una millora en l'estabilitat laboral ni en les condicions materials, especialment per als col·lectius més vulnerables.

Aquesta combinació de factors —contractació formalment indefinida però precària, elevada presència en el segment adult jove i major incorporació de les dones— posa de manifest que les desigualtats laborals no només s'expressen en la relació entre nacionalitats, sinó també en la seva articulació amb altres eixos com el gènere i l'edat. La precarietat laboral, per tant, es configura com un fenomen interseccional que afecta de manera diferencial els diversos perfils de la població migrada.

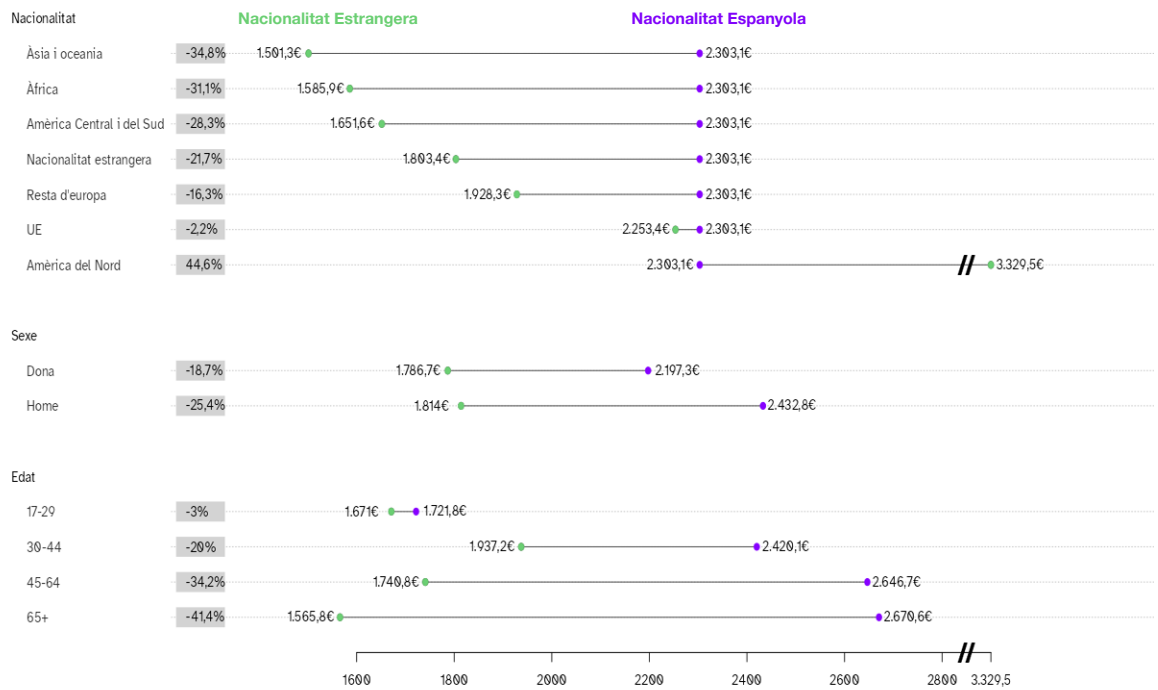
3.2. Qualitat de l'ocupació i desigualtats estructurals

3.2.1. Distribució salarial i taxa de precarietat

Les dades disponibles mostren que la població amb nacionalitat estrangera a Barcelona està sobrerrepresentada en els trams salarials més baixos (vegeu taula 3.1). Malgrat constituir el 29,5% de les persones assalariades, aquest col·lectiu representa més del 40% de les persones amb sous baixos segons les dades de la Mostra Contínua de Vides Laborals (MCVL) per a l'any 2022. Aquesta sobreexposició salarial es vincula directament amb la concentració sectorial i contractual descrita anteriorment: la presència en sectors amb escassa remuneració, la temporalitat, la parcialitat no desitjada i les trajectòries laborals fragmentades contribueixen a configurar una situació de precarietat estructural.

La distribució per quartils d'ingressos reforça aquest diagnòstic: mentre que les persones de nacionalitat estrangera representen el 40,4% del primer quartil salarial, la seva presència cau al 22,7% en el quartil superior. Aquest patró il·lustra una clara desigualtat en l'estructura de rendes, on el col·lectiu estranger es concentra de manera significativa en els trams inferiors del sistema retributiu. Aquesta asimetria també es reflecteix en la massa salarial total: tot i representar gairebé el 30% de les persones assalariades, només acumulen el 22,4% de la massa salarial generada a la ciutat. El salari mitjà anual d'aquest col·lectiu (21.747 €) és gairebé 9.000 € inferior al de la població de nacionalitat espanyola (30.732 €), i el seu salari mediana (15.329,9 €) se situa lleugerament per sobre del primer quartil dels salaris dels espanyols (12.631,5 €), fet que posa de manifest la compressió salarial a la base de la distribució.

Gràfic 3.1. Bretxa salarial segons nacionalitat i factors sociodemogràfics. Barcelona, 2022.

Font: elaboració pròpia a partir de la MCVL 2022.

Aquesta desigualtat no és atribuïble únicament a diferències de formació o experiència, sinó que respon a una jerarquia estructural dins el mercat de treball. L'anàlisi per grups de cotització mostra una sobreconcentració de la població estrangera en les categories de menor qualificació: el 44,5% dels oficials de 3a i especialistes són de nacionalitat estrangera, així com el 33,9% del personal subaltern i no qualificat. En canvi, només el 22,6% de les posicions de direcció i alta qualificació estan ocupades per persones estrangeres, malgrat que una part significativa d'aquest col·lectiu disposa de formació superior. Aquesta distribució evidencia mecanismes de desqualificació o infrautilització del capital humà de les persones migrades, sovint derivats de la manca de reconeixement de títols, la discriminació en l'accés a determinades ocupacions i les limitacions legals per accedir a llocs en l'àmbit públic.

El cas del treball domèstic és especialment revelador: el 60,5% de les "treballadores de la llar" són estrangeres, en un sector altament feminitzat, precaritzat i amb escassa cobertura de drets socials. Així mateix, sectors com l'hostaleria i l'oci, la construcció i les activitats logístiques concentren una proporció desproporcionadament alta de treballadors estrangers: per exemple, el 47% dels assalariats a l'hostaleria són de nacionalitat estrangera, tot i que aquest sector només representa el 9,8% del total d'assalariats a Barcelona. En canvi, la seva presència és inferior a la mitjana en sectors amb millors condicions laborals, com la indústria, els serveis professionals o l'Administració pública. Aquest biaix sectorial, vinculat també a barreres institucionals, configura un mercat de treball segmentat on l'origen nacional actua com a eix classificatori, de manera que limita les possibilitats d'ascens i consolidació laboral del col·lectiu estranger.

Per tant, aquesta desigualtat es vincula estretament amb el tipus de sectors i ocupacions en què s'insereixen majoritàriament les persones migrades, com el treball domèstic, la restauració, la neteja, la logística o la construcció. Es tracta d'àmbits amb escassa regulació, menys presència sindical i escasses oportunitats de promoció interna, on el salari mitjà tendeix a situar-se per sota de la mitjana general. A més, les jornades parcials no desitjades, la rotació contractual i la pluriocupació contribueixen a mantenir ingressos baixos i inestables, fins i tot entre persones amb ocupació formal contínua. Aquest biaix salarial no només reflecteix diferències puntuals en les condicions d'ocupació, sinó que incideix en

la capacitat d'estalvi, l'estabilitat vital i les oportunitats de mobilitat social de les persones afectades. Alhora, limita l'accés efectiu a drets laborals i socials, i contribueix a reforçar els mecanismes d'exclusió que afecten determinats col·lectius.

Taula 3.2. Taxa de precarietat laboral de la població assalariada segons nacionalitat i característiques socioeconòmiques. Barcelona, 2022.

		Estrangera	Espanyola	Raó de probabilitats ¹
Sexe	Home	19,9	17,6	1,17
	Dona	27,9	22,2	1,36
Edat	17-29 anys	28,6	47,5	0,44
	30-44 anys	19,9	13,0	1,66
	45-64 anys	27,2	11,7	2,81
	65+ anys	37,8	30,3	1,40
Nivell D'estudis	Superiors	16,3	10,0	1,75
	Secundaris i professionals	29,5	22,0	1,48
	Primaris o inferiors	31,3	31,3	1,00
Jornada	Completa	5,2	4,0	1,31
	Completa i Parcial	40,6	40,3	1,01
	Parcial	72,2	64,3	1,44
Contracte	Indefinit	12,4	10,5	1,20
	Indefinit Temporal	44,9	45,8	0,97
	Temporal	61,7	42,8	2,15
Sector Ocupacional	Serveis Professionals i Socials	19,8	17,7	1,15
	Comerç i Transport	22,2	18,3	1,27
	Serveis Administratius i Públics	32,4	26,3	1,34
	Hostaleria i Oci	33,4	42,7	0,67
	Informació, Tecnologia i Activitats Financeres	7,5	7,2	1,04
	Indústria	10,2	8,3	1,27
	Activitats Immobiliàries i de la Construcció	16,4	10,4	1,69
	Serveis generals	40,3	29,3	1,63
Agricultura i Medi Ambient	71,4	78,7	0,68	
Grup de cotització	Alta Direcció i Professionals	5,7	4,8	1,22
	Altament Qualificats			
	Comandaments Intermedis i Supervisors	20,2	18,1	1,15
	Personal Administratiu, Subaltern i No Qualificat	35,2	34,5	1,03
	Treballadores de la llar	75,3	79,5	0,78

Font: elaboració pròpia a partir de la MCVL 2022.

¹ La raó de probabilitats és una mesura estadística que s'utilitza per comparar la probabilitat que passi un esdeveniment entre dos grups diferents. Un valor d'1 senyala que la probabilitat entre els dos grups és la mateixa. Un valor de 1,17 significa que la probabilitat que la població estrangera presenti aquesta característica és un 17% més alta que en la població espanyola. Un valor inferior a 1 significa que la probabilitat que la població estrangera presenti aquesta característica és menor que en la població espanyola.

Un indicador sintètic d'aquesta realitat és la taxa de precarietat, que combina dades relatives a la temporalitat, la parcialitat i la inestabilitat dels ingressos. Els indicadors parcials —com la distribució salarial i la durada mitjana dels contractes— permeten afirmar que la precarietat laboral afecta de manera més intensa la població estrangera. Les dades també ens mostren com, tot i tenir una proporció lleugerament superior de contractes indefinits, la població estrangera presenta una major incidència de parcialitat i una probabilitat més alta de tenir contractes temporals. Això indica que la contractació indefinida no garanteix als treballadors d'origen estranger una situació de major estabilitat ni una reducció de la precarietat laboral.

La taula 3.3 presenta la distribució percentual dels treballadors segons nacionalitat en funció del grau de precarietat laboral. Els resultats indiquen que un 61,5% dels treballadors estrangers són classificats com a estables, en comparació amb el 75,5% dels espanyols. En el pol oposat, el grup de persones precàries extremes representa l'11,5% de les persones treballadores estrangeres i el 9,5% de les espanyoles. Els valors intermedis (persones en risc de precarietat i precàries) mostren també una major incidència entre els estrangers.

Aquestes dades posen en evidència un clar desavantatge estructural dels treballadors d'origen estranger en l'accés a ocupacions estables. La raó de probabilitats reforça aquesta conclusió: els estrangers tenen 3,2 vegades més probabilitats de trobar-se en risc de precarietat que els espanyols i 1,2 vegades més probabilitats de ser precaris o precaris extrems.

Taula 3.3. Tipologies laborals i nivells de precarietat laboral de la població assalariada segons nacionalitat. Barcelona, 2022.

	Estrangera	Espanyola	Raó de probabilitats
No precària	61,5	75,5	0,81
En risc de precarietat	14,8	4,6	3,22
Precària	23,7	19,9	1,19
Precarietat extrema	11,5	9,5	1,21

Font: elaboració pròpia a partir de la MCVL 2022.

Aquest patró coincideix amb l'anàlisi de FOESSA (2019), que descriu un major nivell d'exclusió de la població migrant de la "Norma Social d'Ocupació" —definida per la combinació de jornada completa i contracte indefinit—. El model classificatori aplicat permet confirmar empíricament aquesta exclusió i mostrar-ne la gradació dins del mercat de treball.

Aquesta configuració del mercat de treball, segmentada i desigual, reforça dinàmiques de vulnerabilitat que no només afecten les trajectòries individuals, sinó que tenen un impacte estructural en termes d'equitat i cohesió social.

3.2.2. Infraocupació, pluriocupació i reconeixement de competències

Una de les expressions més rellevants de les desigualtats estructurals en el mercat de treball és la infraocupació, entesa com la desconexió entre el nivell de qualificació de la persona treballadora i les exigències del lloc de treball que ocupa. Aquesta situació és especialment prevalent entre la població migrada, que sovint accedeix a feines de baixa qualificació malgrat tenir nivells formatius mitjans o alts. Un dels factors que contribueixen a aquest desajust és la manca de reconeixement formal de les competències i trajectòries professionals adquirides en els països d'origen. Aquesta realitat dona lloc a una paradoxa rellevant: el 48,4% de la població assalariada de nacionalitat estrangera acredita estudis superiors, mentre que aquest percentatge és del 35,1% entre la població espanyola. Tot i això, aquesta sobrerrepresentació educativa no es tradueix en una millora proporcional de la seva situació laboral. Aquest desajust entre la qualificació formal i les ocupacions efectivament desenvolupades constitueix un indicador clar del fenomen d'infraocupació, així com de la infrutilització del capital humà de les persones migrades. Aquesta discrepància no només evidencia una pèrdua d'eficiència econòmica per al conjunt del mercat de treball, sinó que contribueix a la reproducció de desigualtats estructurals a partir de criteris d'origen i nacionalitat, que actuen com a barreres per a la mobilitat social ascendent. A més, el procediment d'homologació o equivalència de títols estrangers és, en molts casos, llarg, costós i altament burocratitzat. El tràmit pot allargar-se fins a 24 mesos i requerir una documentació sovint difícil d'obtenir, especialment per a persones que provenen de contextos de desplaçament forçat o d'instabilitat institucional. Aquestes barreres afecten especialment les professions regulades —com l'educació, la sanitat o l'enginyeria— on la titulació reconeguda és un requisit legal indispensable. Com a resultat, moltes persones migrades es veuen forçades a acceptar ocupacions per sota del seu nivell de competència, sovint en condicions laborals precàries i amb escasses perspectives de promoció.

A aquesta situació s'hi sumen les dinàmiques esmentades més amunt en torn a la necessitat de compaginar diversos llocs de treball, sovint amb jornades parcials o contractes discontinus, per assolir un nivell d'ingressos mínim.

Tant la infraocupació com la precarietat són indicadors de la persistència de mecanismes de segmentació en el mercat de treball que assignen de manera desigual drets, oportunitats i capacitats d'acumulació de capital humà. Aquestes barreres tenen conseqüències que van més enllà de la dimensió econòmica: generen frustració, desafecció i una desconnexió estructural entre el potencial de moltes persones migrades i les seves possibilitats reals d'inserció i promoció laboral. En aquest sentit, no poden ser interpretades únicament com un problema individual o tècnic, sinó com un component central de les desigualtats laborals i socials en un context de transformació demogràfica i productiva.

3.3. L'atur registrat a Barcelona: impactes de les crisis i composició sociodemogràfica

L'anàlisi de l'atur registrat a Barcelona entre el 2005 i el 2024 revela una evolució marcada per transformacions estructurals en la seva composició, així com per l'impacte desigual de les crisis econòmiques i els riscos de cronificació. Aquest conjunt de tendències ha afectat especialment la població de nacionalitat estrangera, que, malgrat representar prop del 30% de la població assalariada, concentra una proporció molt superior de l'atur.

3.3.1 Canvi en la composició de l'atur i efectes diferenciats de les crisis

Entre el 2005 i el 2024, la composició de l'atur registrat a Barcelona ha experimentat canvis substancials. Aquest període ha estat marcat per dues crisis econòmiques de gran magnitud —la financera del 2008-2009 i la crisi sanitària provocada per la covid-19—, però també per una transformació progressiva i sostinguda en el perfil de les persones desocupades. Un dels elements més destacables d'aquesta evolució és l'augment del pes de la població de nacionalitat estrangera, sobretot la no comunitària, en el conjunt de persones inscrites a l'atur.

L'any 2005, les persones amb nacionalitat espanyola representaven el 90,1% del total de persones aturades registrades a la ciutat. A l'octubre del 2024, aquest percentatge ha disminuït fins al 75,8%. En paral·lel, el pes de les persones amb nacionalitat no comunitària ha augmentat del 8,2% al 15,1%, i el de les persones amb nacionalitat comunitària no espanyola ha assolit el 9,1%. Aquest canvi gradual reflecteix una tendència sostinguda d'increment del pes de la població d'origen estranger dins de l'atur registrat, especialment intensificada en períodes de crisi.

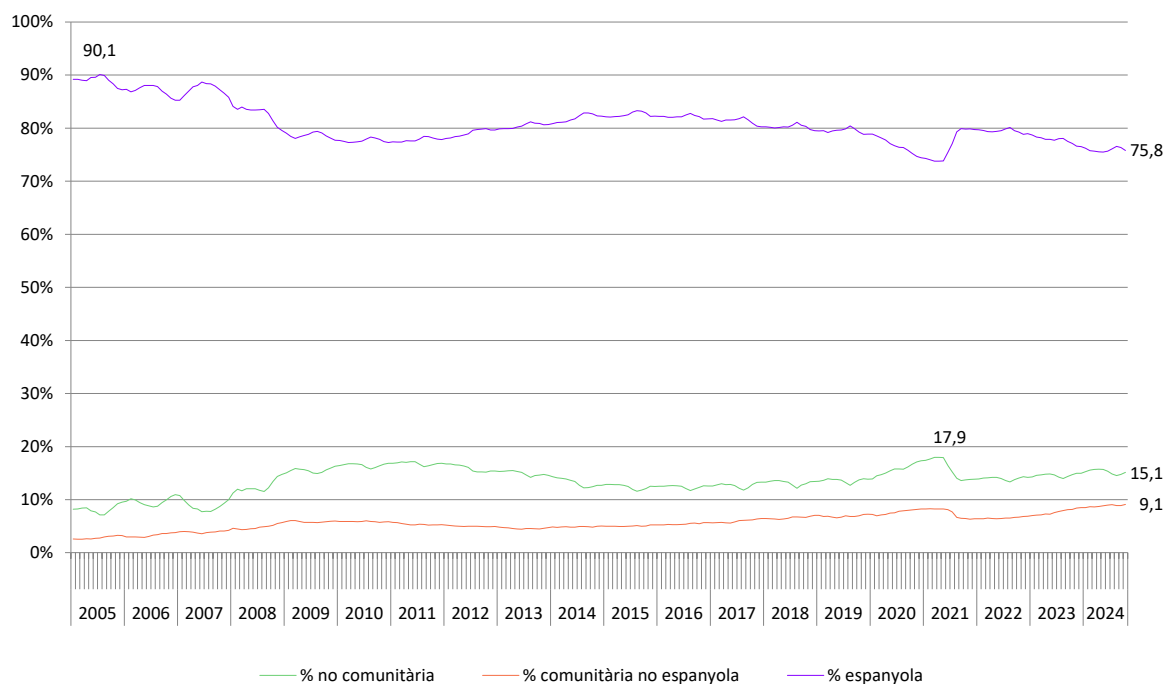
Així, els episodis de crisi econòmica han intensificat aquesta tendència. Durant la crisi financera del 2008–2009, el nombre de persones aturades es va incrementar en tots els grups, però amb una intensitat desigual. Si es compara la mitjana d'atur registrat del 2007 amb el màxim assolit entre el 2008 i el 2014, l'atur de la població amb nacionalitat espanyola es va duplicar, mentre que el de les persones amb nacionalitat comunitària no espanyola es va triplicar i el de les persones no comunitàries es va quadruplicar.

De manera similar, la crisi de la covid-19 va provocar un augment sobtat de l'atur registrat durant l'any 2020. Aquest augment va ser transversal, però el màxim d'atur es va produir el febrer del 2021 per al col·lectiu comunitari no espanyol, amb més de vuit mil persones inscrites, i també es va mantenir elevat per a la població no comunitària. En canvi, les persones amb nacionalitat espanyola van experimentar una recuperació més ràpida.

A l'octubre del 2024, l'atur registrat entre les persones amb nacionalitat espanyola (47.761) pràcticament ha tornat als nivells mínims del 2007 (43.776). En canvi, entre les persones amb nacionalitat no comunitària, l'atur és 2,4 vegades superior al seu mínim previ a la crisi

financera, i entre les persones comunitàries no espanyoles és quatre vegades superior. Aquesta evolució, recollida al gràfic 3.2, mostra una recuperació més lenta i limitada per a la població d'origen estranger.

Gràfic 3.2. Evolució mensual del percentatge de persones de cada gran grup de nacionalitat al total de l'atur registrat. Barcelona, gener del 2005 – octubre del 2024.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Aquesta persistència de l'atur entre la població estrangera es reflecteix també en l'augment del pes de l'atur del col·lectiu migrant no comunitari de llarga durada. L'any 2005, el 6,15% de les persones amb nacionalitat no comunitària feia més d'un any que estaven inscrites com a demandants d'ocupació. A l'octubre del 2024, aquest percentatge s'ha multiplicat per cinc, arribant al 30,92%. Aquest increment apunta a un risc creixent de cronificació de la desocupació en aquest col·lectiu, que pot dificultar la reinserció laboral i tenir efectes sobre les condicions de vida i l'accés a drets socials.

Per tant, les dades mostren una tendència sostinguda cap a la concentració del risc d'atur en la població estrangera, reforçada pels efectes diferencials de les crisis i per una recuperació econòmica desigual.

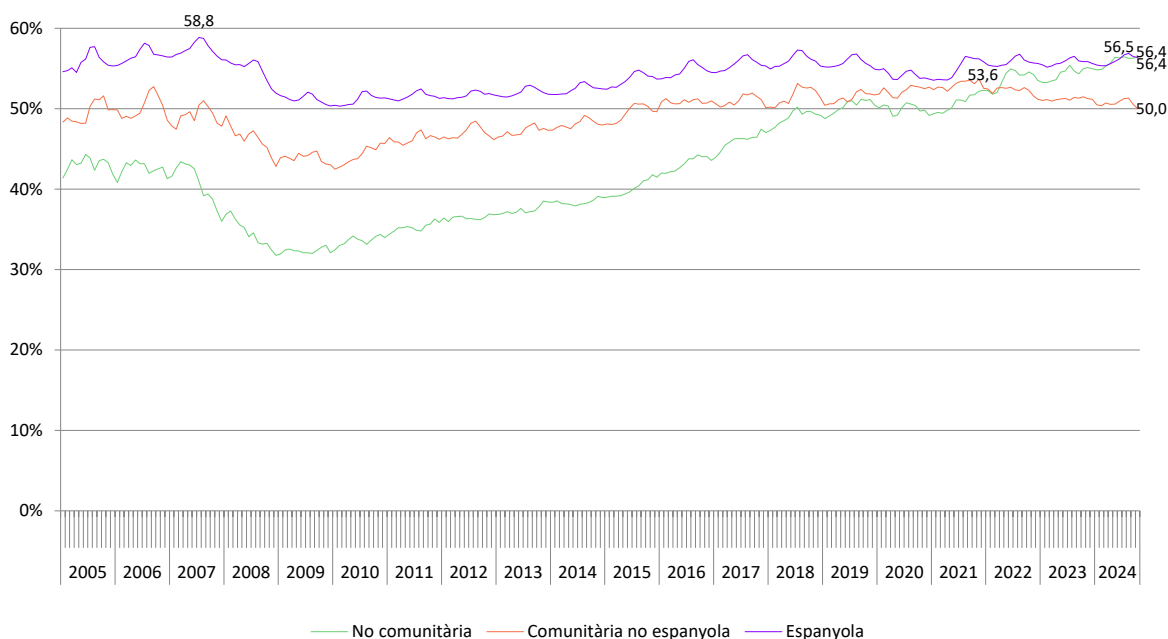
3.3.2 Composició de l'atur registrat: gènere, edat i nivell educatiu

Un altre aspecte que es desprèn de l'evolució de l'atur és la feminització de la desocupació, que afecta de manera més intensa les dones no comunitàries. El pes de les dones dins de l'atur del col·lectiu migrant no comunitari ha passat del 31,8% el 2008 al 56,4% el 2024, un increment que indica una doble vulnerabilitat: per gènere i per origen. La concentració de dones estrangeres en sectors altament precaritzats, com el treball domèstic, les cures i altres serveis de baixa qualificació, contribueix a aquesta desproporcionada representació en l'atur.

Aquest fenomen es veu agreujat per la falta de mecanismes de conciliació entre la vida laboral i familiar, sobretot per a les dones migrades que treballen en sectors informals o amb contractes precaris. A més, la manca d'accés a serveis d'assistència i de reconeixement de les seves responsabilitats familiars limita les seves opcions de reenganxar-se al mercat laboral en condicions més estables. Aquest conjunt de factors contribueix a una situació de feminització de la precarietat, on les dones migrades, en general, es veuen atrapades en cicles laborals intermitents i mal remunerats.

Aquesta doble penalització per gènere i origen no només afecta les seves condicions laborals, sinó que també pot tenir repercussions a llarg termini sobre les seves oportunitats de mobilitat social i la seva integració plena en la societat.

Gràfic 3.3. Evolució mensual del percentatge de dones a l'atur registrat segons gran grup de nacionalitat Barcelona, gener del 2005 - octubre del 2024.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

L'anàlisi de l'atur registrat també revela diferències rellevants en funció de l'edat i el nivell educatiu. Durant tot el període analitzat, per la població amb nacionalitat espanyola, el grup majoritari ha estat el de 45 i més anys. Aquest grup, de fet, ha incrementat el seu pes a partir de diverses oscil·lacions durant el període, representant més del 60% de l'atur registrat els darrers anys. En canvi, en els dos grups sense nacionalitat espanyola, el col·lectiu més present a l'atur registrat durant aquest període ha estat el comprès entre els 30 i els 44 anys, que a l'octubre del 2024 se situa en el 53,8% per la població amb nacionalitat comunitària no espanyola i el 46,6% per la nacionalitat no comunitària. Que sigui tan present aquesta franja d'edat clau en el cicle vital i laboral es deu en part a l'estructura demogràfica de la migració, que com hem vist al capítol 1 es tracta d'un perfil generalment jove. Aquesta concentració també suggereix una inserció més fràgil en etapes on la consolidació professional i la càrrega de responsabilitats familiars són especialment elevades.

El grup més jove (menors de 30 anys) sempre ha estat el minoritari a l'atur registrat per la població amb nacionalitat espanyola, amb un màxim del 21,5% al començament del període. Durant el 2005-2006 aquest grup jove representava fins al 40,6% de l'atur registrat per la població amb nacionalitat comunitària no espanyola i el 31,5% per la no comunitària. A partir d'aquí, van experimentar una tendència decreixent fins que al final del període el grup jove és el minoritari per als tres grans grups de nacionalitat, amb nivells molt semblants (12-15%).

Pel que fa als nivells educatius de les persones a l'atur registrat no hi ha grans diferències entre els tres grans grups de nacionalitat. En tots tres grups, al voltant del 70% des del 2006 tenen estudis secundaris, fet que s'explica per la major població general amb aquest grau formatiu. Entre les persones amb nacionalitat espanyola i comunitària, menys d'un 10% durant tot el període tenen un grau formatiu fins a primària (un 4,2% per les de nacionalitat espanyola i un 7,1% per les comunitàries a l'octubre del 2024). El percentatge de persones d'aquestes nacionalitats amb estudis postsecundaris oscil·la en aquest període al voltant del 20%-30%.

L'única diferència remarcable apunta a la major proporció de persones a l'atur registrat amb estudis fins a primaris en el cas de la nacionalitat no comunitària (del 15,2% l'octubre del 2024) i la menor presència de persones amb estudis postsecundaris (7,7% al final del període). Aquest fet molt probablement no es relaciona amb cap especificitat vinculada amb l'atur registrat sinó a les característiques educatives de les poblacions segons la seva nacionalitat i les majors o menors dificultats per convalidar estudis.

Aquest conjunt d'elements —gènere, edat i nivell educatiu— permet identificar perfils diferenciats dins l'atur registrat i apunta a la necessitat d'abordar la desocupació amb enfocaments interseccionals que tinguin en compte les desigualtats acumulades per nacionalitat, cicle vital i formació.

3.4. Accés a drets socials i sistema tributari

Les desigualtats observades en l'estructura i la qualitat de l'ocupació tenen efectes directes sobre l'accés a drets socials, la protecció davant situacions de vulnerabilitat i la contribució al sistema de benestar. Malgrat la seva elevada participació al mercat de treball, la població de nacionalitat estrangera pateix una situació d'inferioritat relativa tant pel que fa a les condicions laborals com al reconeixement dels seus drets laborals i socials.

3.4.1. Patrons d'afiliació a la Seguretat Social

L'afiliació al sistema de Seguretat Social és l'acte administratiu que reconeix i acredita la incorporació dels treballadors al sistema de protecció social (Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones, 2025). És un registre de caràcter obligatori per a totes les persones que inicien una activitat laboral, ja sigui per compte propi o per compte d'altri, i suposa l'entrada a la regulació dels drets i les obligacions dels treballadors en la seva modalitat contributiva, és a dir, supeditada a la cotització (CES, 2019).

Així doncs, a partir de l'anàlisi de la relació de la població de nacionalitat estrangera amb la seguretat social podem explicar les particularitats del seu accés al mercat laboral i de les seves condicions d'ocupació. En concret, ens permet constatar que la població de nacionalitat estrangera presenta majors taxes d'afiliació i de salarització, així com també més freqüència de situacions d'ocupació i atur en comparació amb la població de nacionalitat espanyola.

Segons dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social, la població estrangera representa actualment una proporció significativa de les persones afiliades al sistema a Barcelona. Tanmateix, aquesta participació no es tradueix automàticament en un accés ple i efectiu a prestacions i proteccions socials. En part, això es deu al predomini de contractes discontinus, temporals o a temps parcial, que dificulten assolir els requisits per accedir a determinades prestacions contributives (com la prestació per desocupació o les pensions contributives).

Aquestes dades evidencien, d'una banda, una major dependència de la població de nacionalitat estrangera de la seva participació al mercat de treball per garantir l'accés als recursos bàsics. El 2022, el 48,8% dels residents estrangers a Barcelona estaven afiliats a la Seguretat Social, i un 37,7% del total percebia un salari. Aquestes xifres superen les de la població amb nacionalitat espanyola, amb una taxa d'afiliació del 42,5% i una taxa de salarització del 25,4%. Aquesta diferència de 6,4 i 12,4 punts percentuals, respectivament, indica una inserció laboral proporcionalment més elevada entre el col·lectiu estranger, tot i la seva situació més vulnerable en termes de qualitat de l'ocupació.

D'altra banda, aquesta major taxa d'activitat reflecteix també el pes de la població estrangera en sectors ocupacionals amb alta demanda de mà d'obra assalariada, així com una

composició demogràfica més jove i centrada en les edats de màxima activitat laboral. Cal afegir que aquestes xifres recullen persones en diferents fases del seu procés migratori —des de nouvingudes fins a assentades—, cosa que reforça la centralitat dels factors econòmics i laborals tant en les decisions migratòries com en els processos d'arrelament a la ciutat.

El règim d'afiliació predominant entre la població de nacionalitat estrangera és el règim general: el 76,1% de la població estrangera afiliada a la Seguretat Social, 121.812 persones, ho està per compte d'altri. Aquesta taxa és significativament inferior a la de la població amb nacionalitat espanyola, que se situa en el 82,7%.

Taula 3.4. Població segons règim d'afiliació i nacionalitat. Barcelona, 2022.

	Estranger	%	Espanya	%	Total	%
Compte aliè	121.812	76,1%	296.919	82,7%	423.421	80,8%
Autònoms	24.456	15,3%	35.145	9,8%	75.952	14,5%
Pluriactivitat	13.818	8,6%	27.078	7,5%	24.544	4,7%
Total	160.086	100,0%	359.142	100,0%	523.917	100,0%

Font: elaboració pròpia a partir de la MCVL 2022.

Tot i el predomini del treball per compte d'altri entre la població de nacionalitat espanyola i la de nacionalitat estrangera, dins d'aquest darrer grup hi tenen més pes relatiu els episodis de treball autònom (15,3%) i de pluriactivitat (7,5%), és a dir, d'afiliació simultània en els règims general o per compte d'altri i el règim d'autònoms. En aquest punt convé remarcar que la població de nacionalitat estrangera es troba clarament sobrerrepresentada respecte al seu pes poblacional en les dues situacions. Mentre que la proporció global de treballadors de nacionalitat estrangera és del 30,8%, en el règim d'autònoms suposa el 41,0% dels afiliats i en la situació de pluriactivitat en representa el 33,8%. Aquest és un indicatiu de més dificultats per accedir a llocs de treball assalariats i, per tant, veure's forçats a l'autoocupació i la necessitat de combinar diferents feines al mateix temps per tal de millorar els ingressos.

3.4.2. Episodis laborals i discontinuïtat en l'ocupació

Els episodis d'afiliació vinculats a l'ocupació són significativament més freqüents entre la població de nacionalitat estrangera afiliada a la Seguretat Social que no pas entre la població de nacionalitat espanyola. Segons les dades disponibles, el 86,92% de les persones estrangeres afiliades l'any 2022 (152.609 persones) han estat en situació d'ocupació en exclusiva. En canvi, entre la població espanyola, aquest percentatge descendeix fins al 58,41% (315.326 individus), una diferència de 28,5 punts percentuals.

Aquesta diferència no només reflecteix una dinàmica més intensa de participació laboral per part del col·lectiu estranger, sinó que també posa de manifest l'impacte de la composició demogràfica i el model de protecció social sobre els patrons d'afiliació. La presència d'una proporció molt més elevada de pensionistes entre la població espanyola (32,11% del total, amb més de 170.000 persones) apunta cap a un perfil poblacional més envellit. Aquest envelliment implica una menor participació directa en el mercat laboral i més dependència de les prestacions contributives a llarg termini.

A més, aquesta realitat s'inscriu en un context institucional que ofereix més suport a través de prestacions de caràcter universalista o mínimament condicionades, com les pensions o altres mecanismes assistencials que no requereixen una vinculació activa i continuada amb el mercat laboral. Aquesta situació contrasta amb la de la població de nacionalitat estrangera, sobretot la no comunitària, que sovint es troba subjecta a requisits més estrictes de participació en el mercat de treball per poder accedir a drets socials, fet que afavoreix una afiliació més intensa però també més precària o intermitent.

Per tant, la distribució dels episodis d'ocupació i atur entre els col·lectius reflecteix no només condicions laborals diferenciades, sinó també les desigualtats estructurals vinculades a l'edat, l'origen i l'accés diferencial a les prestacions del sistema de benestar.

A més a més, els episodis d'atur també presenten diferències notables entre els col·lectius, especialment si ens fixem en aquelles persones que han experimentat tant episodis d'ocupació com d'atur. En aquest sentit, el 9,54% de la població de nacionalitat estrangera afiliada a la Seguretat Social l'any 2022 ha alternat períodes de feina amb períodes d'atur, enfront del 7,27% de la població espanyola. Aquesta dada posa de manifest més inestabilitat laboral entre les persones d'origen estranger, que sovint es veuen obligades a compaginar ocupacions intermitents amb períodes de desocupació de manera recurrent. Aquesta discontinuïtat laboral pot estar vinculada a condicions estructurals com la temporalitat, la concentració en sectors amb una rotació laboral més gran, o bé a la dependència de permisos de residència i treball que dificulten la consolidació d'una trajectòria estable. Les trajectòries laborals intermitents i la fragmentació contractual, sovint vinculades a la pluriocupació o a l'ocupació informal, generen buits en les cotitzacions i limiten l'estabilitat del vincle amb el sistema de protecció social. Així, tot i formar part del sistema d'afiliació, moltes persones migrades es troben en la pràctica amb una cobertura limitada o irregular, fet que accentua la seva vulnerabilitat en moments de crisi o transició laboral.

De fet, si ens centrem en les persones que únicament han estat registrades en situació d'atur al llarg del període analitzat, s'observa una proporció superior entre la població espanyola (2,22%) respecte de la població estrangera (1,70%). Però aquesta aparent paradoxa pot ser interpretada a la llum de diversos factors. D'una banda, la menor presència de persones estrangeres exclusivament en situació d'atur pot reflectir dificultats per accedir o mantenir el dret a prestacions per desocupació, a causa de trajectòries laborals més curtes, períodes de cotització insuficients o situacions administratives que no els permeten accedir plenament al sistema de protecció. D'altra banda, cal considerar que, davant la manca de cobertura o prestacions mínimes, moltes persones estrangeres poden veure's obligades a mantenir-se actives en el mercat laboral informal o acceptar ocupacions de baixa qualitat, i evitar així episodis prolongats d'inactivitat registrats.

3.4.3. Contribució fiscal i desigualtats en la capacitat contributiva

L'anàlisi de la renda personal i la contribució fiscal de la població estrangera permet identificar les desigualtats estructurals que incideixen en la seva participació al sistema tributari. Tot i la seva creixent presència com a contribuents de l'IRPF, les persones nascudes a l'estranger presenten una capacitat econòmica menor, amb una renda mitjana inferior i una dependència més gran dels salaris com a font principal d'ingressos.

3.4.3.1. Estructura de la renda personal

La taula 3.5 mostra com el 81,9% de la renda bruta de la població estrangera prové del treball assalariat, davant del 75,1% entre la població nascuda a Espanya (veure taula 3.5 i gràfic 3.4). Aquest pes elevat del salari reflecteix una menor diversificació d'ingressos. En altres partides fiscals, com els guanys patrimonials o les rendes del capital, la diferència és clara: els contribuents espanyols multipliquen per nou o deu els imports declarats per la població estrangera. Així, les rendes derivades del patrimoni o l'activitat econòmica autònoma tenen un paper molt menor entre els contribuents migrants.

Taula 3.5. Estructura de la renda tributària segons lloc de naixement. Barcelona, 2021.

	Estranger				Espanya				Import mitjà	
	Milions €	% ^b	Declarants	% ^c	Milions €	%	Declarants	%	Estranger	Espanya
R. del treball	5.202,87	81,9	260.807	75,0	22.709,20	75,1	790.816	77,4	19.949,12	28.716,16
R. del capital mobiliari	105,25	1,7	58.038	16,7	1.027,89	3,4	394.005	38,5	1.813,47	2.608,82
R. per arrendament d'immobles	116,87	1,8	15.249	4,4	1.764,17	5,8	175.283	17,1	7.664,11	10.064,70
R. d'activitats econòmiques	502,92	7,9	30.791	8,9	2.057,65	6,8	79.764	7,8	16.333,34	25.796,73
Guanyos patrimonials	234,84	3,7	24.944	7,2	1.689,51	5,6	162.869	15,9	9.414,69	10.373,43
Altres rendes ^a	187,91	3,0	76.533	22,0	980,31	3,2	217.837	21,3	2.455,28	4.500,20
Impostos i cotitzacions	1.329,28	20,9	347.550		6.431,47	21,3	1.022.106		3.824,72	6.292,37
Quota resultant / retencions	1.049,1	16,5	117.229		5.550,4	18,4	1.022.106		3.018,56	5.430,36
Cotitza. Soc. empleats i aturats	280,2	4,4	15.250		881,1	2,9	1.022.106		806,21	862,04
Renda bruta	6.350,66	100	290.086	83,5	30.228,73	100	901.374	88,2	21.892,34	33.536,28
Renda bruta disponible	5.021,37		293.275		23.797,26		906.322		17.121,71	26.256,96

Notes:

^a Prestacions i deduccions socials diferents de les prestacions d'atur i jubilació (incloses en les rendes del treball).

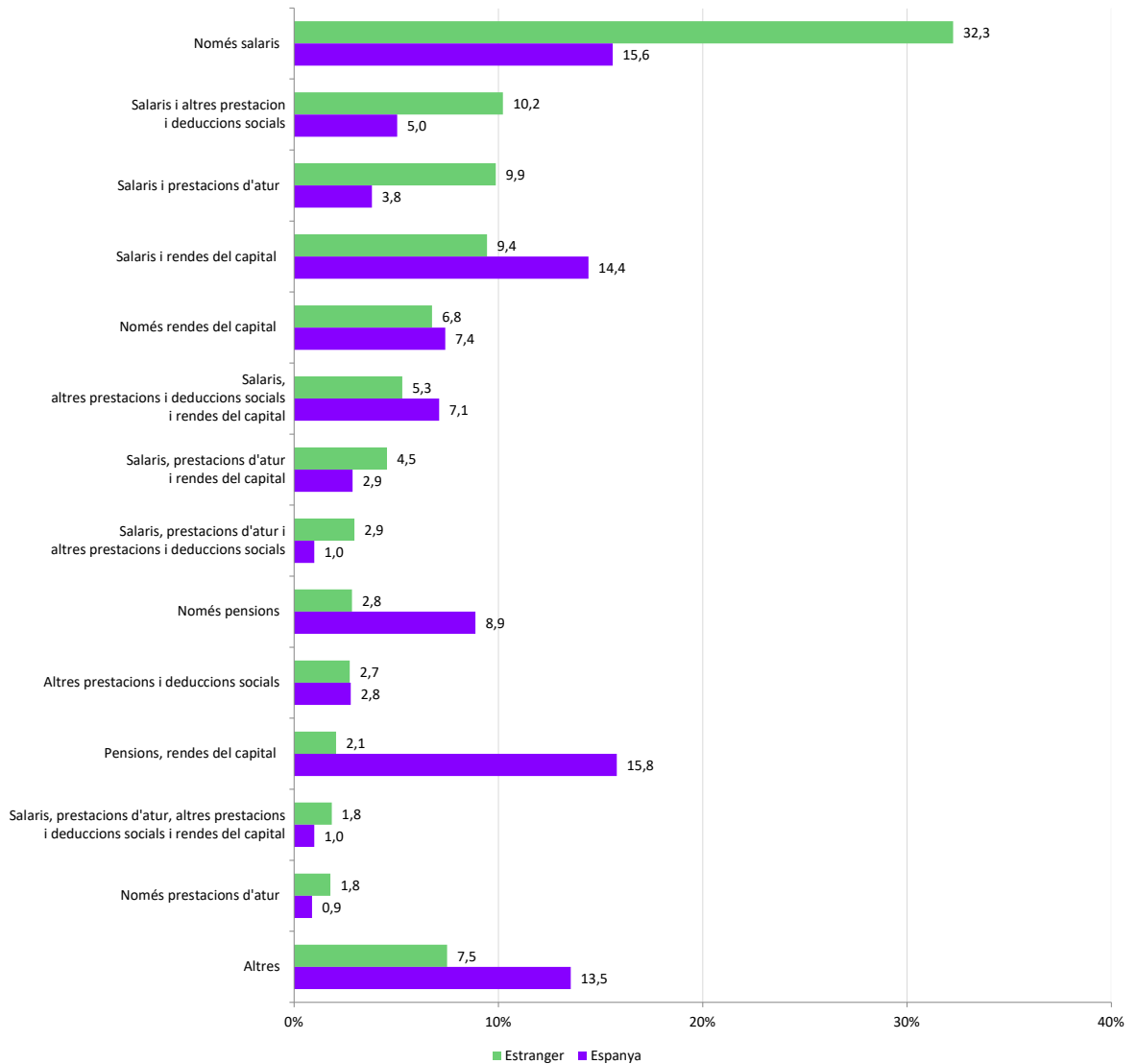
^b Percentatge calculat sobre la renda bruta.

^c Percentatge calculat sobre el total de declarants de la partida d'impostos i cotitzacions. No suma 100 perquè un declarant pot percebre rendes de més d'una partida fiscal.

Font: elaboració pròpia a partir del Panel de Hogares de l'AEAT.

La renda bruta mitjana anual de les persones nascudes a Espanya és de 33.536 €, davant dels 21.892 € entre els nascuts a l'estranger, amb una diferència de més d'11.000 €. Aquesta bretxa també es reproduïx en la renda disponible i en la quota resultant pagada: els contribuents estrangers aporten de mitjana 3.018 €, un 44% menys que els espanyols (5.430 €).

Gràfic 3.4. Origen de les rendes personals segons lloc de naixement. Barcelona, 2021.

Nota: les rendes del capital inclouen rendes dels capitals mobiliari, immobiliari i d'altres activitats econòmiques generals.
 Font: elaboració pròpia a partir del Panel de Hogares de l'AEAT.

3.5.2. Evolució i pes de la contribució fiscal

Segons les dades de l'AEAT, el percentatge de declarants estrangers d'IRPF a l'estat Espanyol ha passat del 5,2% el 2015 al 8,1% el 2022, mostrant una integració progressiva al sistema fiscal. Tot i això, el pes de la seva contribució continua sent inferior al seu pes demogràfic, sobretot en contextos com Barcelona, on la seva quota resultant i les cotitzacions socials representen encara una fracció menor del total recaptat.

Entre el 2016 i el 2021, la contribució mitjana en termes d'impostos i cotitzacions per persona estrangera ha crescut, i ha passat de 3.007 € a 3.825 €, però manté una diferència sostinguda superior als 2.000 € anuals respecte als contribuents nascuts a Espanya. Aquest desequilibri no només reflecteix les diferències salarials, sinó també la segregació ocupacional i les trajectòries laborals menys estables de la població migrada.

En conjunt, la fiscalitat confirma que les desigualtats en el mercat laboral tenen un impacte directe en la capacitat contributiva de la població estrangera, i per tant, en el seu grau d'integració econòmica i institucional. Aquest apartat tanca el capítol posant en relleu la necessitat de considerar la justícia fiscal com una dimensió clau de les desigualtats estructurals.

4 Desigualtats educatives

En aquest capítol, l'anàlisi de la població de Barcelona amb una perspectiva migratòria se centra en les similituds i diferències en l'àmbit educatiu. En concret, aquesta anàlisi s'estructura en tres grans blocs: el nivell educatiu de la població, l'alumnat matriculat als ensenyaments oficials, i les opinions i preferències relacionades amb el sistema educatiu.

Per tant, en primer lloc es compara el nivell educatiu de la població en funció de la seva nacionalitat, així com la seva evolució, a partir de les dades del padró municipal d'habitants. També s'analitzen les diferències tenint en compte l'edat i el sexe.

El segon bloc se centra en l'alumnat matriculat a tots els nivells educatius oficials, tant en termes generals com en les diferents modalitats o branques de cada nivell. Tanmateix, es realitza una anàlisi tenint en compte l'edat i el sexe de l'alumnat, la titularitat dels centres, i les necessitats específiques de suport educatiu (NESE). Les dades provenen del Departament d'Educació i Formació Professional de la Generalitat de Catalunya i, per a l'àmbit de la mobilitat universitària, del Departament de Recerca i Universitats.

Per acabar, a partir de dades de l'Enquesta sociopolítica 2024 del Centre d'Estudis d'Opinió, s'exploren les opinions sobre l'educació de la població amb una perspectiva migratòria. En concret, s'analitzen diferents ítems referents a les opinions sobre el sistema educatiu, el professorat, la diversitat a les aules, la destinació dels recursos públics i les preferències sobre el model educatiu.

4.1. El nivell educatiu de la població

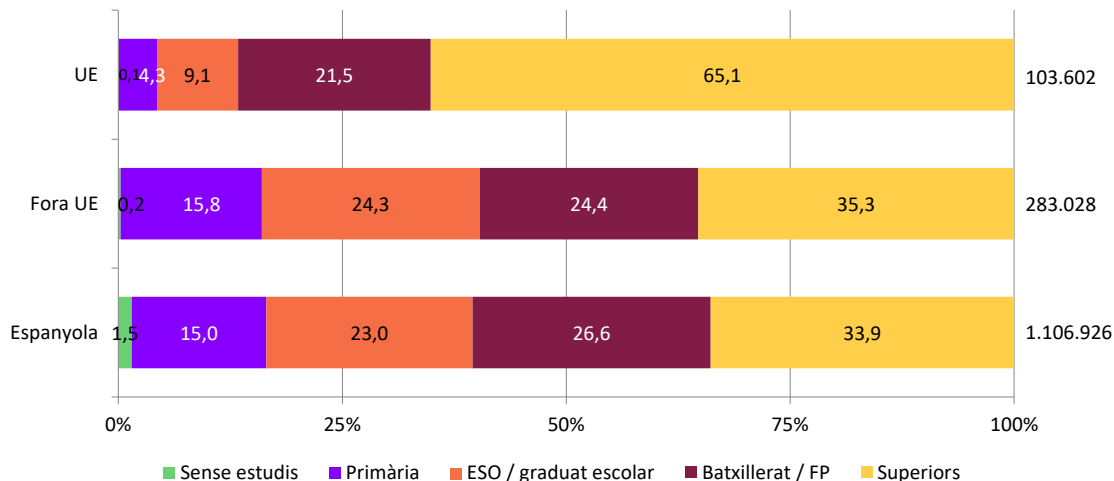
Les dades del padró municipal d'habitants ens permeten conèixer el nivell d'estudis de la població empadronada a la ciutat, diferenciant segons gran grup de nacionalitat, edat i sexe. En termes generals, la població amb nacionalitat estrangera té un nivell d'estudis superior al de la població amb nacionalitat espanyola. Un 43,3% de la població amb nacionalitat estrangera té estudis superiors (universitaris o de formació professional), en comparació amb el 33,9% de la població amb nacionalitat espanyola. D'altra banda, un 12,9% de la població amb nacionalitat estrangera té estudis primaris o inferiors, enfront del 16,5% de la població amb nacionalitat espanyola.

Ara bé, la població amb nacionalitat estrangera és molt heterogènia en termes educatius. Les xifres disponibles permeten diferenciar entre la nacionalitat estrangera de països de dins i fora de la UE. La ciutadania més diferenciada de la resta és aquella amb nacionalitat

de països de la UE: gairebé dos terços tenen estudis superiors (universitaris o de formació professional). En contrast, una mica més d'un terç té aquests estudis superiors entre la població amb nacionalitat espanyola (33,9%) i amb nacionalitat de països de fora de la UE (35,3%). I a la inversa, tan sols un 4,4% de la població amb ciutadania de països de la UE té estudis primaris o inferiors, en comparació amb el 16,0% de la població amb nacionalitat de països de fora de la UE i el 16,5% amb ciutadania espanyola.

És a dir, els nivells educatius de les persones amb nacionalitat espanyola i de països de fora de la UE són pràcticament idèntics, mentre que la població estrangera de la UE presenta uns nivells educatius molt més elevats: el sector amb estudis superiors gairebé es duplica, mentre que el sector amb estudis secundaris o inferiors és gairebé tres cops més petit.

Gràfic 4.1. Nivell d'estudis de la població segons gran zona de nacionalitat. Barcelona, 1/1/2024. Percentatges i nombre absolut

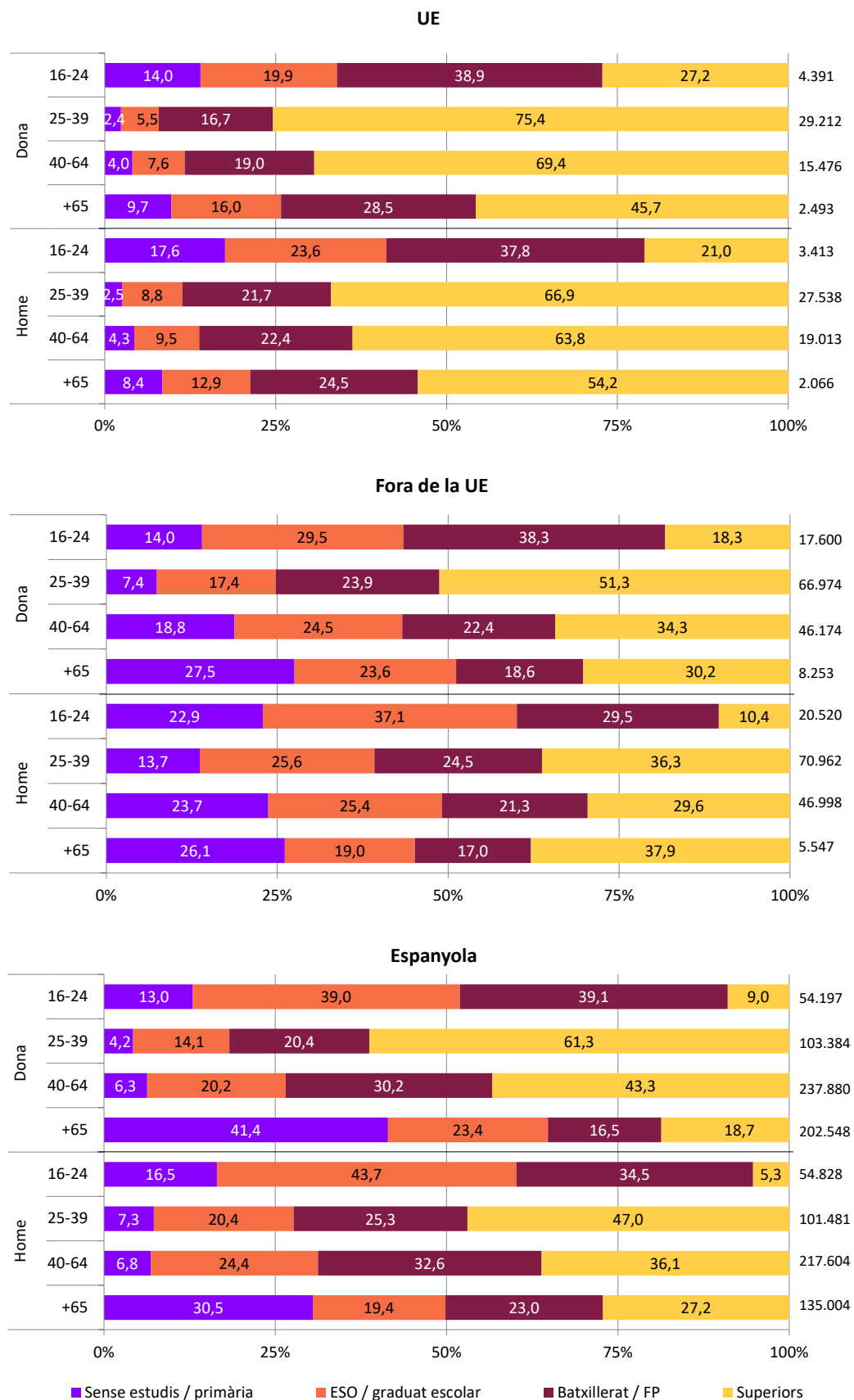

Font: Padró municipal d'habitants, a partir de l'Oficina Municipal de Dades (Ajuntament de Barcelona).

El gràfic 4.2. revela les diferències en els nivells educatius entre diferents grups d'edat, sexe i nacionalitat, i mostra contrastos segons les cohorts d'edat. Entre la població de 65 anys i més, les persones amb nacionalitat extracomunitària tenen nivells educatius més alts que les de nacionalitat espanyola, probablement a causa de migracions qualificades de dècades anteriors. No obstant això, en les franges d'edat intermèdies (25-39 i 40-64 anys), la població espanyola presenta nivells educatius més elevats, resultat de l'expansió del sistema educatiu i migracions més recents amb un perfil laboral de baixa qualificació. Entre els joves (16-24 anys), es detecta una polarització educativa, amb més persones amb estudis primaris o inferiors i amb estudis superiors en la població extracomunitària, cosa que reflecteix trajectòries diverses de migració. En contrast, la població de la UE mostra un perfil més homogeni i altament qualificat, relacionat amb la mobilitat laboral i educativa. Aquestes diferències subratllen la necessitat d'analitzar les desigualtats educatives des d'una perspectiva interseccional que integri edat, nacionalitat i context migratori.

L'anàlisi amb perspectiva de gènere mostra diferències segons la gran zona de nacionalitat de la població barcelonina. Les dones tenen un major nivell d'estudis que els homes entre la població amb nacionalitat estrangera, sobretot en el cas dels països de fora de la UE: un 65,1% de les dones tenen estudis de batxillerat/FP o superiors, enfront del 54,4% dels homes; mentre que en el cas dels països de la UE es tracta d'un 87,8% de les dones i un 85,4% dels homes, una diferència menor. En contrast, entre la població amb nacionalitat espanyola, el percentatge de dones amb aquests estudis de batxillerat/FP o superiors (59,7%) és inferior al dels homes (61,4%), si bé les primeres tenen més estudis superiors.

Gràfic 4.2. Nivell d'estudis de la població segons sexe, edat i gran zona de nacionalitat. Barcelona, 1/1/2024 Percentatges i nombres absoluts

Font: Padró municipal d'habitants, a partir de l'Oficina Municipal de Dades (Ajuntament de Barcelona).

En incorporar l'edat en l'anàlisi des d'una perspectiva de gènere, s'observa que, en tots tres grups de nacionalitats, les dones tenen un nivell educatiu més alt que els homes en les edats compreses entre els 16 i els 64 anys, mentre que per aquest grup d'edats més avançades (65 anys i més) són els homes els qui sempre mostren nivells educatius més alts.

En comparació amb la generació més jove (16-24 anys) amb nacionalitat espanyola, el doble tant de les dones com dels homes amb nacionalitat extracomunitària tenen estudis superiors, així com el triple de les dones amb nacionalitat de països de la UE i el quàdruple en el cas dels homes.

4.2. L'alumnat matriculat al sistema educatiu

Aquest segon bloc se centra en l'estudi des d'una perspectiva migratòria de l'alumnat matriculat en tots els nivells educatius oficials en el curs 2023/24, principalment a partir de les dades del Departament d'Educació i Formació Professional. El nombre de matrícules a cada nivell educatiu i a les seves respectives modalitats es complementa amb una anàlisi de diverses dimensions sociodemogràfiques i amb l'estudi de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE).

L'obtenció d'informació referent als estudis universitaris presenta més dificultats. Les dades del Departament de Recerca i Universitats ens permeten abordar algunes qüestions referents a l'alumnat estranger que durant el curs 2022/23 ha format part d'accions de mobilitat en universitats presents a la ciutat de Barcelona. Aquestes accions de mobilitat es produeixen per mitjà de programes internacionals o de convenis bilaterals de les diferents universitats. En concret, s'analitza l'evolució d'aquest alumnat, la seva procedència, i el sexe. No ha estat possible integrar en aquest informe altra informació disponible ja que o bé no està desagregada per nacionalitat, o bé és incompleta i no està degudament referenciada. Tanmateix, no ha estat possible incorporar una radiografia de l'alumnat universitari amb una perspectiva migratòria donada, d'una banda, la manca d'una font de dades centralitzada i, d'altra banda, el fet que a les mateixes pàgines web de les universitats la informació apareix presentada amb lògiques diferents i no és possible homogeneïtzar criteris per presentar conjuntament les dades de l'alumnat segons la seva nacionalitat.

4.2.1. Els nivells educatius no universitaris

L'educació no universitària postobligatòria a Catalunya es configura com un tram fonamental dins del sistema educatiu, destinat a proporcionar formació acadèmica i professionalitzadora a l'alumnat un cop superada l'educació secundària obligatòria (ESO). Aquesta etapa inclou principalment el batxillerat, els cicles formatius de formació professional de grau mitjà i superior, i altres itineraris específics com els programes de formació i inserció (PFI), dirigits a joves sense titulació d'ESO. També s'hi integren els ensenyaments artístics i esportius, així com l'educació d'adults i idiomes. Aquesta diversificació de l'oferta formativa pretén respondre tant a les necessitats d'aprofundiment acadèmic com a les demandes del mercat laboral, tot oferint itineraris flexibles i permeables que afavoreixin la continuïtat educativa i la inserció professional.

En el context de Barcelona, marcat per una alta diversitat sociocultural derivada dels fluxos migratoris, l'educació postobligatòria esdevé un espai clau de cohesió i igualtat d'oportunitats. Aquesta etapa representa una oportunitat per a molts joves d'origen migrant de millorar les seves perspectives de futur, sobretot a través de la formació professional i els itineraris duals que combinen aprenentatge teòric i pràctica laboral. Tanmateix, també planteja reptes estructurals relacionats amb l'accés equitatiu, la continuïtat educativa i les desigualtats d'origen socioeconòmic i cultural, que impacten de manera diferencial en la trajectòria formativa dels col·lectius d'origen immigrant.

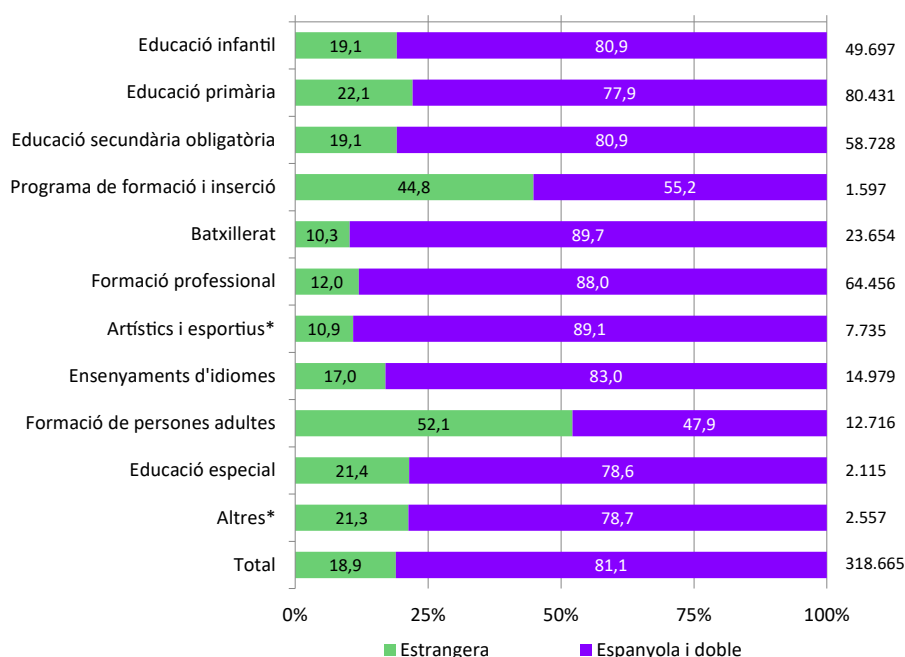
Abans de començar a analitzar l'alumnat matriculat als nivells educatius no universitaris, cal remarcar que en les dades del Departament d'Educació i Formació Professional, l'alumnat amb doble nacionalitat es comptabilitza com a nacionalitat espanyola.

4.2.1.1. Distribució d'alumnes per programes

La proporció d'alumnat amb nacionalitat estrangera conjuntament se situa en el 18,9% del total de 318.665 matrícules en el curs 2023/24. No obstant això, aquesta xifra no es distribueix de manera homogènia a tots els nivells educatius, tal com mostra el següent gràfic 4.3. Entre els nivells corresponents amb les menors edats (educació infantil, primària i ESO), l'alumnat estranger es troba lleugerament per sobre d'aquesta proporció general (entre el 19,1% i el 22,1%). En canvi, la variabilitat de la proporció d'alumnat amb nacionalitat estrangera en educació postobligatòria és més gran. La proporció és molt menor en els estudis de batxillerat (10,3%), de formació professional (12,0%) i en les modalitats artístiques i esportives (10,9%), cosa que indica una barrera estructural d'accés a itineraris de continuïtat formativa i de capital simbòlic més elevat.

És remarcable la baixa proporció d'alumnat estranger a la formació professional (12,0%), un àmbit que, malgrat la seva orientació pràctica i tècnica, no compensa del tot la desigualtat d'accés detectada en altres nivells. Aquest fet contrasta amb l'elevada presència d'alumnat estranger en etapes de caràcter més compensatori o transicional: els programes de formació i inserció (PFI) presenten una presència significativa d'alumnat estranger (44,8%), cosa que indica una vinculació amb itineraris alternatius que busquen la inserció ràpida al mercat de treball i, alhora, suggereix que les vies d'accés a l'FP reglada encara presenten dificultats per a determinats col·lectius. Els PFI són programes voluntaris i amb un curs acadèmic de durada, estan dissenyats per a joves d'entre 16 i 21 anys que no han finalitzat l'ESO i no segueixen en el sistema educatiu. El seu objectiu és proporcionar a l'alumnat, d'una banda, la possibilitat de tornar al sistema educatiu (en concret, a la formació professional) i, de l'altra, proporcionar-los aprenentatge de competències transversals i professionals per accedir al mercat de treball.

Gràfic 4.3. Alumnat matriculat als nivells educatius no universitaris segons nacionalitat. Barcelona, curs 2023/24. Percentatges i nombres absoluts

*: Els ensenyaments artístics i esportius inclouen arts plàstiques i disseny, arts escèniques, música, dansa i ensenyaments esportius. La categoria d'Altres inclou Art dramàtic, Conservació i restauració de béns culturals, i Ensenyaments superiors de disseny.

Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya.

Juntament amb els PFI, destaca especialment la formació de persones adultes (FPA), on el 52,1% del total d'alumnes té nacionalitat estrangera. La FPA té com a finalitat respondre a les necessitats i demandes formatives de l'entorn, a partir de la següent oferta formativa: ensenyaments de llengües (català, castellà, anglès i francès), competències digitals, formació instrumental, educació secundària per a les persones adultes, cursos preparatoris per accedir a cicles formatius d'FP i a la universitat. Aquestes dades posen de manifest el rol central d'aquest nivell com a eina de regularització educativa i millora de capital cultural i lingüístic per a la població migrada.

Per la seva banda, la presència d'alumnat estranger en educació especial (21,4%) i ensenyaments d'idiomes (17,0%), molt semblant a la proporció del total de matrícules, evidencia dues tendències rellevants: d'una banda, la possible sobrerrepresentació de l'alumnat migrat en circuits especials — amb implicacions sobre processos de diagnòstic i derivació — i, de l'altra, el rol instrumental dels ensenyaments d'idiomes en el procés d'integració lingüística.

Finalment, en els ensenyaments artístics i esportius i altres estudis, l'alumnat estranger presenta una presència desigual, amb menor representació en modalitats de més prestigi o projecció professional. Aquesta desigualtat es manifesta especialment en les arts escèniques i la música, on factors com l'accés selectiu i el capital cultural poden influir-hi.

Per tant, el gràfic confirma l'existència d'una estratificació educativa per nacionalitat, amb més presència d'alumnat estranger en dispositius de compensació o transició i una infrarepresentació en itineraris formatius de més continuïtat acadèmica i prestigi social. Aquestes diferències apunten a la necessitat d'impulsar polítiques educatives que abordin les barreres estructurals i garanteixin una equitat real en l'accés, permanència i promoció dins del sistema educatiu.

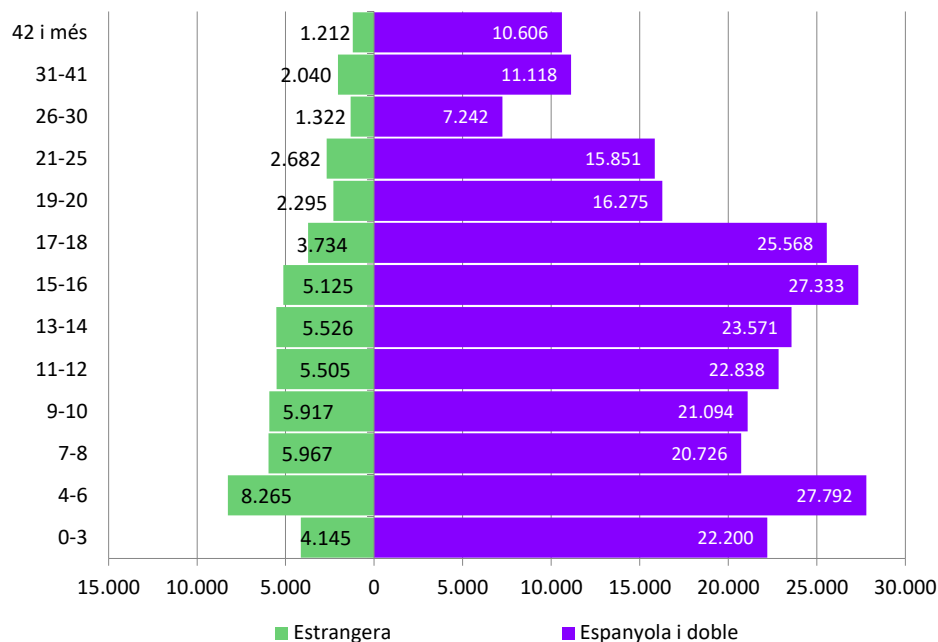
A més, aquestes dades suggereixen que el fracàs escolar és més gran entre la població amb nacionalitat estrangera, tal com passa a escala de tot Catalunya. Però seria necessari realitzar anàlisis addicionals per poder aprofundir en aquesta realitat a través de dades que actualment no estan disponibles amb el nivell suficient de desagregació territorial.

Aquest fenomen confirma el caràcter reproductiu del sistema educatiu i sociolaboral, i evidencia la necessitat d'enfortir les polítiques d'equitat, sobretot en els processos d'orientació, accés i transició al món laboral, per garantir que el projecte formatiu no esdevingui una promesa frustrada per a una part significativa de la joventut d'origen migrat.

4.2.1.2. Diferències sociodemogràfiques

A continuació, considerant conjuntament l'alumnat matriculat a tots els ensenyaments descrits anteriorment, es comparen diferents característiques sociodemogràfiques des d'una perspectiva migratòria.

Gràfic 4.4. Estructura d'edat de l'alumnat matriculat a tots els nivells educatius no universitaris segons nacionalitat. Barcelona, curs 2023/24.

N = 53.735 (nacionalitat estrangera), 252.214 (nacionalitat espanyola).

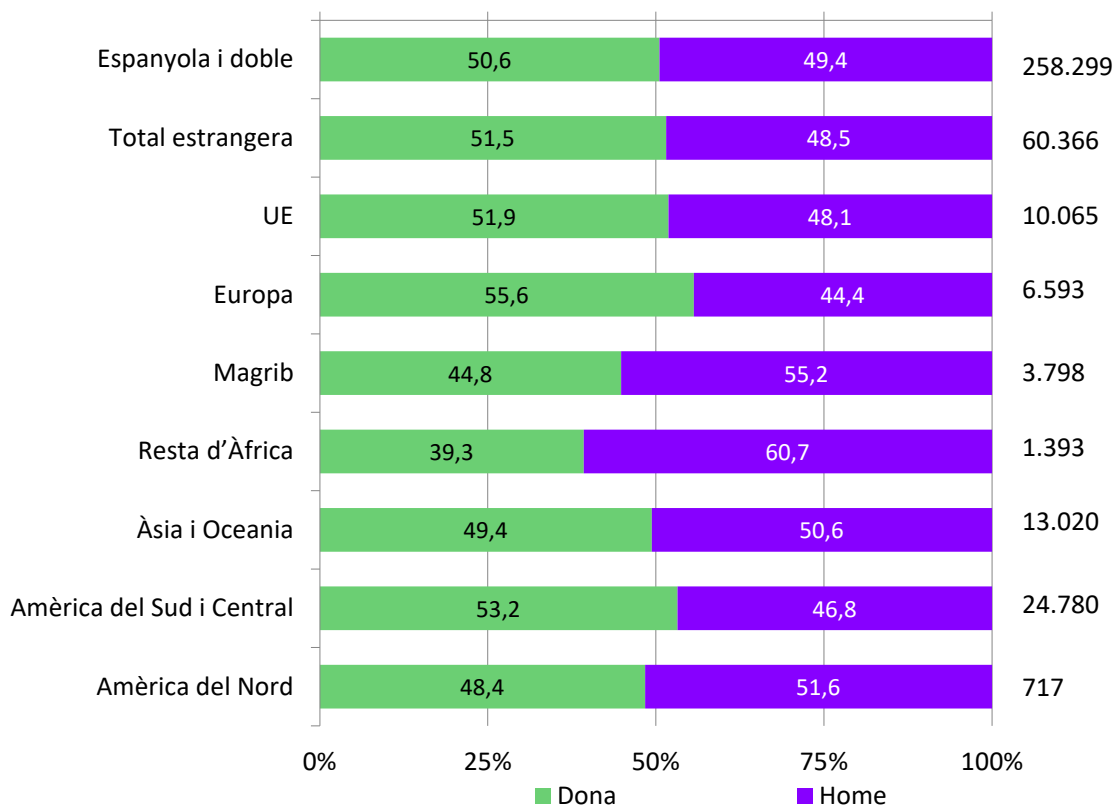
Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya.

En primer lloc, el gràfic 4.4 mostra la piràmide de població de l'alumnat matriculat a tots els ensenyaments el curs 2023/24 segons nacionalitat. L'edat de l'alumnat té com a referència el 31 de desembre de 2023. Si bé les estructures són molt semblants, es detecten certes matisacions.

L'alumnat amb nacionalitat estrangera està més present en les edats més baixes: superen el 20% de l'alumnat en les edats entre 4 i 10 anys (en concret, són un 22,9% de l'alumnat d'entre 4 i 6 anys, un 22,4% entre 7 i 8 anys, i un 21,9% entre 9 i 10 anys). Hi ha una excepció entre l'alumnat de 0-3 anys, probablement relacionat amb la manca d'oferta de places públiques a les escoles bressol. Posteriorment, entre els 11 i els 14 anys, el percentatge d'alumnat amb nacionalitat estrangera se situa al voltant del 19%, i decau al 15,8% entre els 15 i 16 anys i al voltant del 12,5% entre els 17 i els 20 anys. Finalment, l'alumnat amb nacionalitat estrangera representa un 13,9% de tot l'alumnat amb més de 20 anys.

Una mirada amb perspectiva de gènere a l'alumnat segons nacionalitat mostra l'existència de dinàmiques diferenciades. Mentre que, en termes generals, la proporció de dones és lleugerament superior entre l'alumnat amb nacionalitat estrangera (51,5%) en comparació amb l'alumnat amb nacionalitat espanyola (50,6%), apareixen contrastos en analitzar les diferents zones de nacionalitat. D'aquesta manera, la majoria de dones s'incrementa entre l'alumnat amb nacionalitat de països europeus extracomunitaris (un 55,6% són dones), de països d'Amèrica del Sud i Central (53,2%) i de països de la UE (51,9%). En canvi, les dones deixen de ser majoria entre l'alumnat amb nacionalitat de països d'Àsia i Oceania (49,4%) i Amèrica del Nord (48,4%), i especialment en el cas dels països del Magrib (44,8%) i de la resta d'Àfrica (39,3%).

Gràfic 4.5. Sexe de l'alumnat matriculat a tots els nivells educatius no universitaris segons zona de nacionalitat. Barcelona, curs 2023/24. Percentatges i nombres absoluts

Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya.

La titularitat dels centres on està matriculat l'alumnat mostra diferències rellevants des d'una perspectiva de les migracions. En termes generals, l'alumnat de Barcelona amb nacionalitat espanyola es matricula majoritàriament en centres privats (incloent-hi els concertats), tot i que per un marge molt estret (50,8%). En contrast, entre l'alumnat amb nacionalitat estrangera, el percentatge matriculat en centres privats és del 40,1%. Novament, apareixen contrastos notables entre les diferents zones de nacionalitat. D'una banda, l'alumnat amb nacionalitat de països d'Amèrica del Nord està majoritàriament matriculat en centres privats i privats concertats: dos de cada tres alumnes estudien en aquests centres. Amb valors intermedis hi hauria l'alumnat amb nacionalitat de països de la UE (45,2%) i, amb xifres al voltant del 40%, l'alumnat amb nacionalitat de països d'Amèrica del Sud i Central, d'Àsia i Oceania i de la resta d'Europa. En contrast, tan sols un 22,6% de l'alumnat de països del Magrib estudia en centres privats, així com un 27,5% de països de la resta d'Àfrica. Probablement aquestes discrepàncies s'expliquen per les diferències dels nivells adquirits de la població de la ciutat en funció de la seva nacionalitat.

4.2.1.3. Les necessitats específiques de suport educatiu (NESE)

Per garantir la inclusió de tot l'alumnat de règim general es desenvolupa una tasca que, paradoxalment, pot semblar contradictòria amb el propi sistema inclusiu: la de categoritzar i definir les necessitats de suport educatiu. Aquestes necessitats educatives especials de suport educatiu (NESE) es diferencien en dos grups de necessitats: les especials i les específiques.

Les necessitats educatives especials sorgeixen del decalatge que es produeix entre les capacitats de l'alumnat i les exigències del context, amb fortes implicacions en el desenvolupament i l'aprenentatge. Aquestes són permanents de l'alumnat d'acord amb un informe dels equips psicopedagògics, i poden respondre a una discapacitat (auditiva, visual,

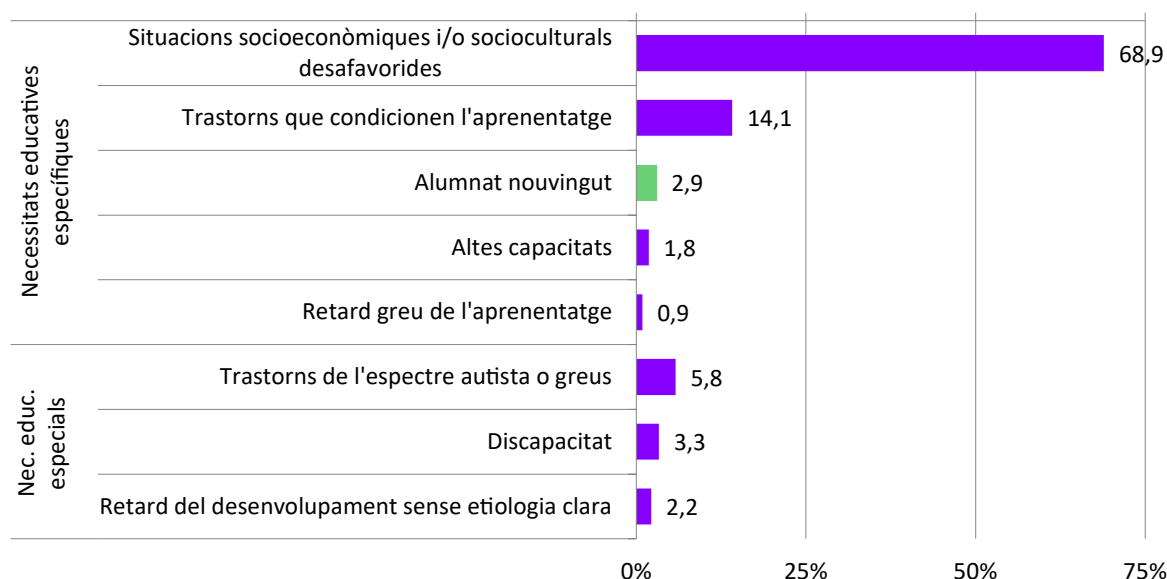
intel·lectual, motriu i pluridiscapacitat), trastorns de l'espectre autista, trastorns greus de conducta, retard del desenvolupament sense etiologia clara, i retard greu de l'aprenentatge.

Per la seva banda, les necessitats educatives específiques es refereixen a necessitats vinculades a dificultats d'aprenentatge concretes, i que poden ser temporals i es poden abordar amb suports o adaptacions curriculars puntuals. En concret, aquestes necessitats fan referència a l'alumnat nouvingut, la incorporació tardana en el sistema educatiu, les situacions socioeconòmiques i/o socioculturals desfavorides, trastorns de l'aprenentatge, i altes capacitats intel·lectuals.

Les dades disponibles sobre NESE fan referència a tot l'alumnat de règim general: educació infantil, primària, ESO i batxillerat. Les xifres comptabilitzen la totalitat dels motius de NESE, és a dir, la unitat de recompte són els motius de NESE (i no el nombre d'alumnes amb NESE).

Les dades disponibles no permeten encreuar els tipus de NESE amb la nacionalitat de l'alumnat. Si tenim en compte tot l'alumnat amb NESE a la ciutat (des d'educació infantil fins a batxillerat), tan sols un 2,9% dels motius fan referència a alumnat nouvingut (1.465 casos al curs 2023/24). En contrast, més de dos terços corresponen a situacions socioeconòmiques i/o socioculturals desfavorides (68,9%), i un 14,1% als trastorns que dificulten l'aprenentatge.

Gràfic 4.6. Motius de necessitats específiques de suport educatiu (NESE). Barcelona, curs 2023/24. Percentatges.

N = 49.924.

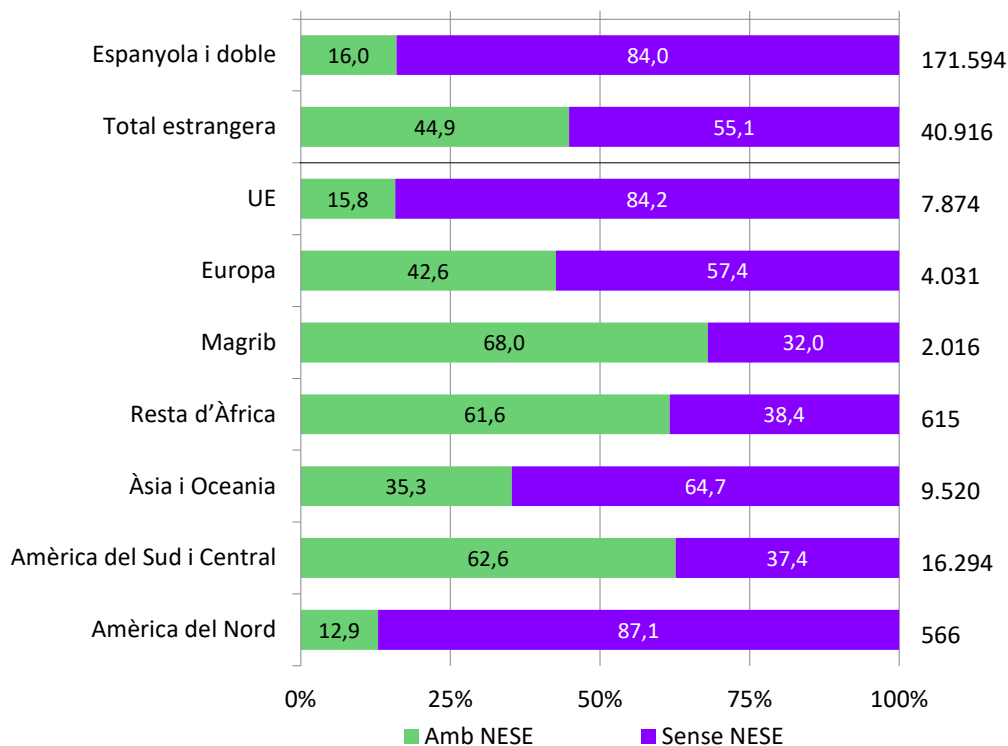
Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya.

Encara que el fet de ser alumnat nouvingut és un motiu minoritari dins de les NESE, l'alumnat amb nacionalitat estrangera està sobrerrepresentat entre aquell que presenta NESE. Mentre que, per l'alumnat amb nacionalitat espanyola, un 16,0% té NESE, aquest percentatge augmenta fins a un 44,9% per l'alumnat amb nacionalitat estrangera. Vist d'una altra manera, de les 45.841 NESE registrades el curs 2023/24, un 40,0% corresponen a alumnat de nacionalitat estrangera, mentre aquest alumnat amb nacionalitat estrangera representa un 19,3% en total en aquests nivells educatius (educació infantil, primària, ESO i batxillerat).

Al mateix temps, l'alumnat amb nacionalitat estrangera mostra una enorme variabilitat interna. D'una banda, hi ha molta menys de presència de NESE en l'alumnat amb nacionalitat de països d'Amèrica del Nord (12,9%) i de la UE (15,8%). L'alumnat amb nacionalitat d'altres països europeus i d'Àsia i Oceania mostren valors més propers a la mitjana (42,6% i

25,3%, respectivament). En contrast, la presència de NESE és molt més accentuada entre l'alumnat de països del Magrib (68,0%), d'Amèrica del Sud i Central (62,6%) i de la resta d'Àfrica (61,6%). S'evidencia, per tant, que les NESE (majoritàriament referides a situacions socioeconòmiques i/o socioculturals desfavorides, tal com mostra el gràfic 4.6) tenen una forta relació amb la zona de nacionalitat, concretament relativa al nivell econòmic dels països d'origen.

Gràfic 4.7. Percentatge d'alumnat amb necessitats especials de suport educatiu (NESE) a educació infantil, primària, ESO i batxillerat segons zona de nacionalitat. Barcelona, curs 2023/24. Percentatges i nombres absoluts

Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya.

Per nivell educatiu, les NESE estan més presents a l'educació primària (48,9% de l'alumnat amb nacionalitat estrangera i 16,9% de l'alumnat amb nacionalitat espanyola) i especialment a l'ESO (51,5% i 22,6%, respectivament). En canvi, són menors a l'educació infantil (35,9% i 11,2%), fet probablement vinculat tant a l'efecte dels anys d'escolarització no obligatòria a les escoles bressol i a una dificultat més gran d'establir determinats diagnòstics entre alumnat d'edats tan petites. Al batxillerat, la presència de NESE encara és menor (un 19,0% entre l'alumnat amb nacionalitat estrangera i 8,1% per la nacionalitat espanyola), cosa que probablement apunta a un abandonament escolar més gran en els estudis postobligatoris de l'alumnat amb NESE. Aquestes xifres encaixen amb les conclusions de la Síndica de Greuges per al curs 2023/24: mentre que el 58,0% de l'alumnat que acaba l'ESO continua els seus estudis al batxillerat, aquest percentatge es redueix dràsticament al 10,5% en el cas de l'alumnat amb NESE, una xifra més de cinc vegades inferior (Síndica de Greuges, 2025).

4.2.2 Alumnat universitari estranger en programes de mobilitat

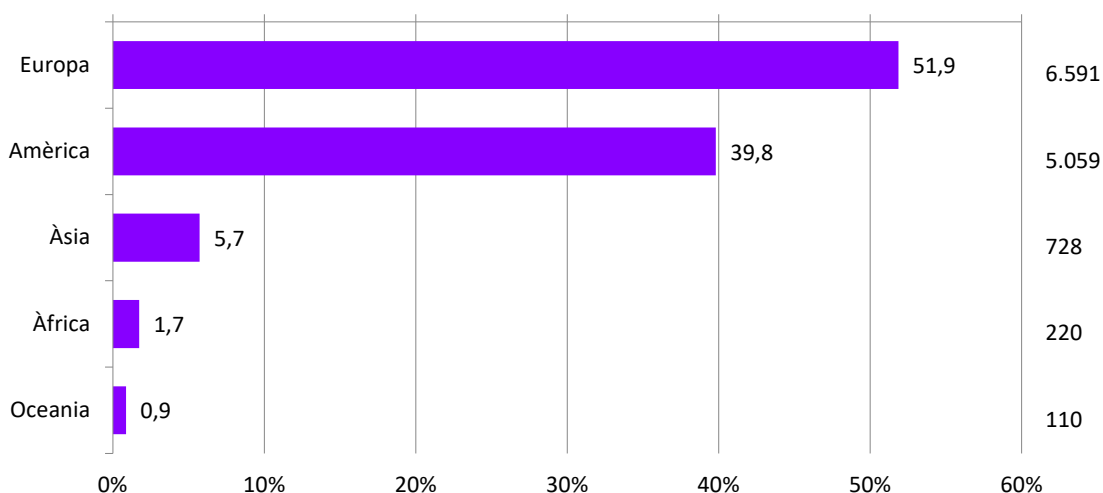
Tal com s'ha explicat al començament d'aquest apartat, les dades disponibles únicament fan referència a l'alumnat universitari estranger que participa en programes de mobilitat a les universitats catalanes fins al curs 2022/23. En concret, ens centrarem en les universitats que estan presents o vinculades a la ciutat de Barcelona (Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Ramon Llull, Universitat Internacional de Catalunya, i Universitat Abat Oliba

CEU). La UAB s'ha incorporat a aquest grup atès que probablement gran part de l'alumnat estranger que participa en accions de mobilitat escull Barcelona com a ciutat de residència.

L'evolució els darrers cinc cursos acadèmics del nombre d'alumnes estrangers que participen en accions de mobilitat en aquestes universitats mostra que cada curs se superen les 10.000 persones, amb l'excepció del curs corresponent als efectes de la pandèmia de la covid-19. D'aquest període, el curs amb un nombre d'alumnat estranger més elevat és el darrer, amb 12.708 persones que participen en accions de mobilitat.

La procedència d'aquest alumnat estranger en accions de mobilitat està clarament concentrada en dos continents: el 91,7% provenen d'Europa i Amèrica. En concret, més de la meitat provenen de països europeus (51,9%), probablement degut a la proximitat geogràfica i a la trajectòria de projectes de mobilitat com l'Erasmus. Per la seva banda, el 39,8% provinent d'Amèrica pot tenir relació amb l'elevat nivell econòmic en el cas d'Amèrica del Nord i amb el fet que l'idioma d'Amèrica Central i del Sud sigui majoritàriament el castellà. Entre la resta, un 5,7% de l'alumnat prové d'Àsia, un 1,7% d'Àfrica i el 0,9% restant d'Oceania.

Gràfic 4.8. Alumnat estranger que participa en accions de mobilitat a les universitats presents a Barcelona* segons continent d'origen, 2022/23. Percentatge i nombres absoluts

*: Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Ramon Llull, Universitat Internacional de Catalunya, Universitat Abat Oliba CEU.

Font: Departament de Recerca i Universitats, Generalitat de Catalunya.

L'alumnat estranger en accions de mobilitat universitària és majoritàriament femení: un 60,7% són dones. Diferenciant entre continents d'origen, les dones són majoria en tots els casos, amb una forquilla entre el 51,8% d'Oceania i el 65,0% d'Àfrica.

4.3 Opinions sobre l'educació

Més enllà del nivell educatiu de la població i de les dades sobre l'alumnat matriculat al sistema educatiu, analitzades amb una perspectiva migratòria en els apartats anteriors, aquest apartat centra l'atenció en les opinions que expressa la població de Barcelona sobre el sistema educatiu. L'anàlisi es basa en l'Enquesta sociopolítica 2024 del Centre d'Estudis d'Opinió, que disposa d'una mostra representativa de la ciutat de Barcelona (per a més detalls metodològics, vegeu l'apartat de metodologia a la introducció d'aquest informe). A diferència dels apartats anteriors, i degut a la naturalesa de la font utilitzada, en aquest cas la doble nacionalitat s'ha considerat dins del grup de nacionalitat estrangera. L'objectiu és explorar si hi ha diferències significatives en les percepcions sobre el sistema educatiu, el paper del professorat, la gestió de la diversitat o la destinació dels recursos públics, segons la nacionalitat dels enquestats.

4.3.1. Opinions sobre el sistema educatiu

En primer lloc, s'analitzen diverses preguntes de l'enquesta relacionades amb les opinions sobre el sistema educatiu, la majoria amb diferències estadísticament significatives segons la nacionalitat. En termes generals, les persones amb nacionalitat estrangera o doble tenen més confiança en el sistema educatiu: a una escala 0 (cap confiança) – 10 (màxima confiança) puntuen amb una mitjana de 6,8, en comparació al 5,9 de les de nacionalitat espanyola. El següent gràfic 4.9 mostra la comparació més detallada, en què destaca el contrast entre el 17,1% de persones de nacionalitat estrangera o doble que puntuen amb un 9 o un 10 la seva confiança, enfront del 4,4% de les de nacionalitat espanyola.

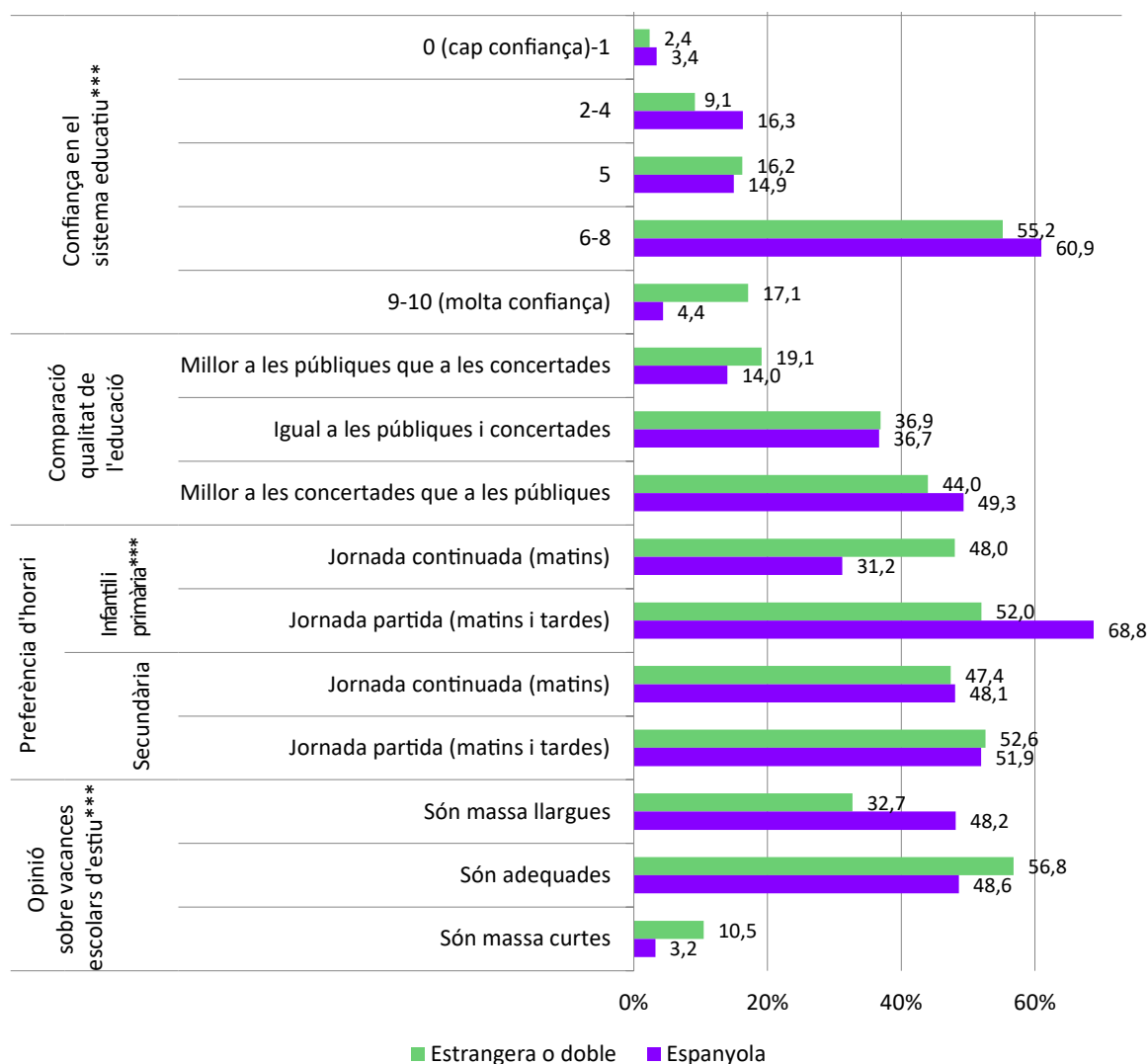
Respecte a la comparació entre la qualitat de les escoles públiques i concertades, tota la població tendeix a considerar majoritàriament que la qualitat és millor a les concertades o en tot cas igual (un 80,9% de les persones amb nacionalitat estrangera o doble i un 86,0% de les de nacionalitat espanyola). Si bé la població amb nacionalitat estrangera o doble mostra una opinió lleugerament menys desfavorable respecte a la qualitat de l'educació pública davant la concertada, les diferències no són estadísticament significatives.

Dues preguntes del qüestionari indaguen sobre les preferències de tipus de jornada escolar (continuada als matins o partida entre matins i tardes). Si bé pel cicle de secundària no es detecten diferències significatives segons nacionalitat, en el cas d'infantil i primària sí que hi ha preferències distintes. Gairebé la meitat de les persones amb nacionalitat estrangera o doble prefereixen un horari amb jornada contínua (48,0%), mentre que menys d'un terç de les de nacionalitat espanyola es decanten per aquesta modalitat (31,2%) i la resta prefereix jornada partida.

També hi ha diferències significatives en les opinions sobre les vacances escolars d'estiu. En el cas de les persones amb nacionalitat espanyola, gairebé una meitat considera que són adequades (48,6%), l'altra meitat que són massa llargues (48,2%) i tan sols una minoria que són massa curtes (3,2%). En canvi, entre la població amb nacionalitat estrangera o doble, més de la meitat considera que són adequades (56,8%), una mica menys d'un terç que són massa llargues (32,7%) i un 10,5% que són massa curtes.

Aquestes disparitats en les preferències d'horaris d'infantil i primària i les vacances d'estiu es podrien deure a factors molt diversos: consideracions sobre la conciliació laboral, sobre el cost econòmic que implica assumir despeses com ara el menjador escolar o les colònies, la combinació amb altres activitats extraescolars, o l'existència de costums establerts (segons els tipus de jornada i calendari escolars habituals als diferents països d'origen).

Gràfic 4.9. Opinions sobre el sistema educatiu segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

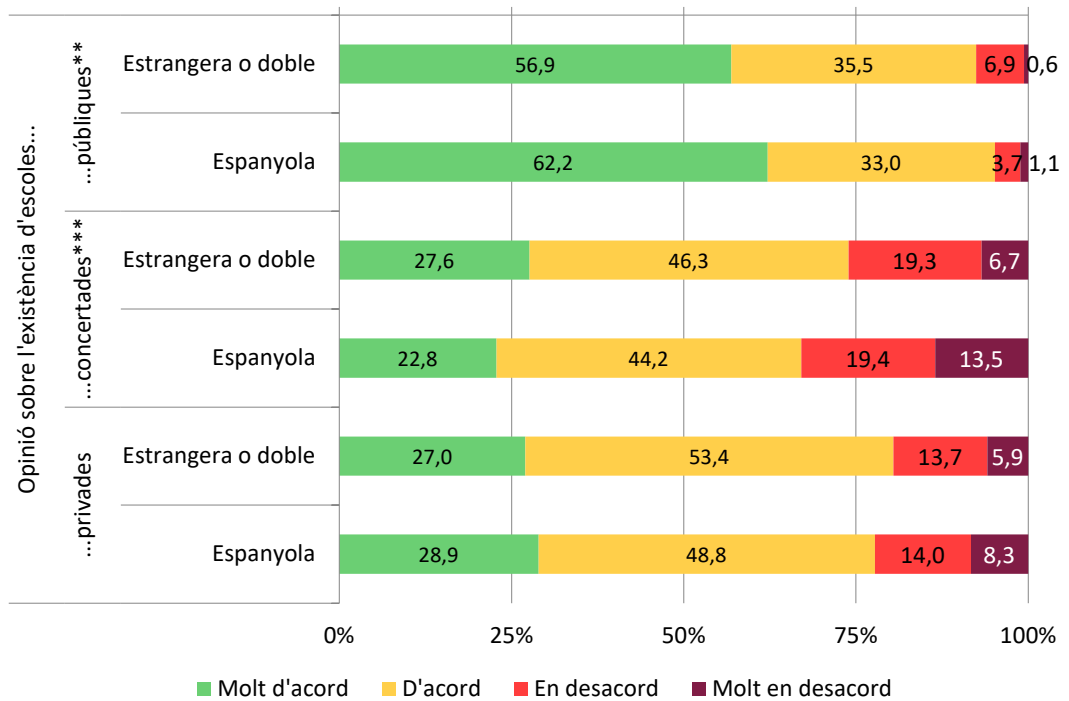

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1.
 N = 1.504, 1.160, 1.052, 1.056, 1.090.
 Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

El gràfic 4.10 mostra els resultats d'una pregunta sobre el grau d'acord o desacord amb l'existència d'escoles públiques, concertades i privades a Catalunya. En termes generals, el suport a l'existència d'escoles públiques és el més majoritari (superior al 90% als dos grups), seguit pel suport a les escoles privades (al voltant del 80%) i finalment les concertades (que en cap grup arriba al 75%).

Els matisos es donen en un lleuger major suport a l'escola pública entre les persones de nacionalitat espanyola (un 4,8% estan en desacord o molt en desacord amb la seva existència, enfront del 7,5% entre les de nacionalitat estrangera o doble) i un rebuig més gran a la concertada (un 32,9% estan en desacord o molt en desacord amb la seva existència, comparat amb el 26,0% entre les persones de nacionalitat estrangera o doble). Si bé les persones amb nacionalitat espanyola també mostren un lleuger major desacord amb l'escola privada que les de nacionalitat estrangera o doble, les diferències no són estadísticament significatives.

Gràfic 4.10. Opinió sobre l'existència d'escoles de diferent titularitat segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1. N = 1.490, 1.452, 1.432.

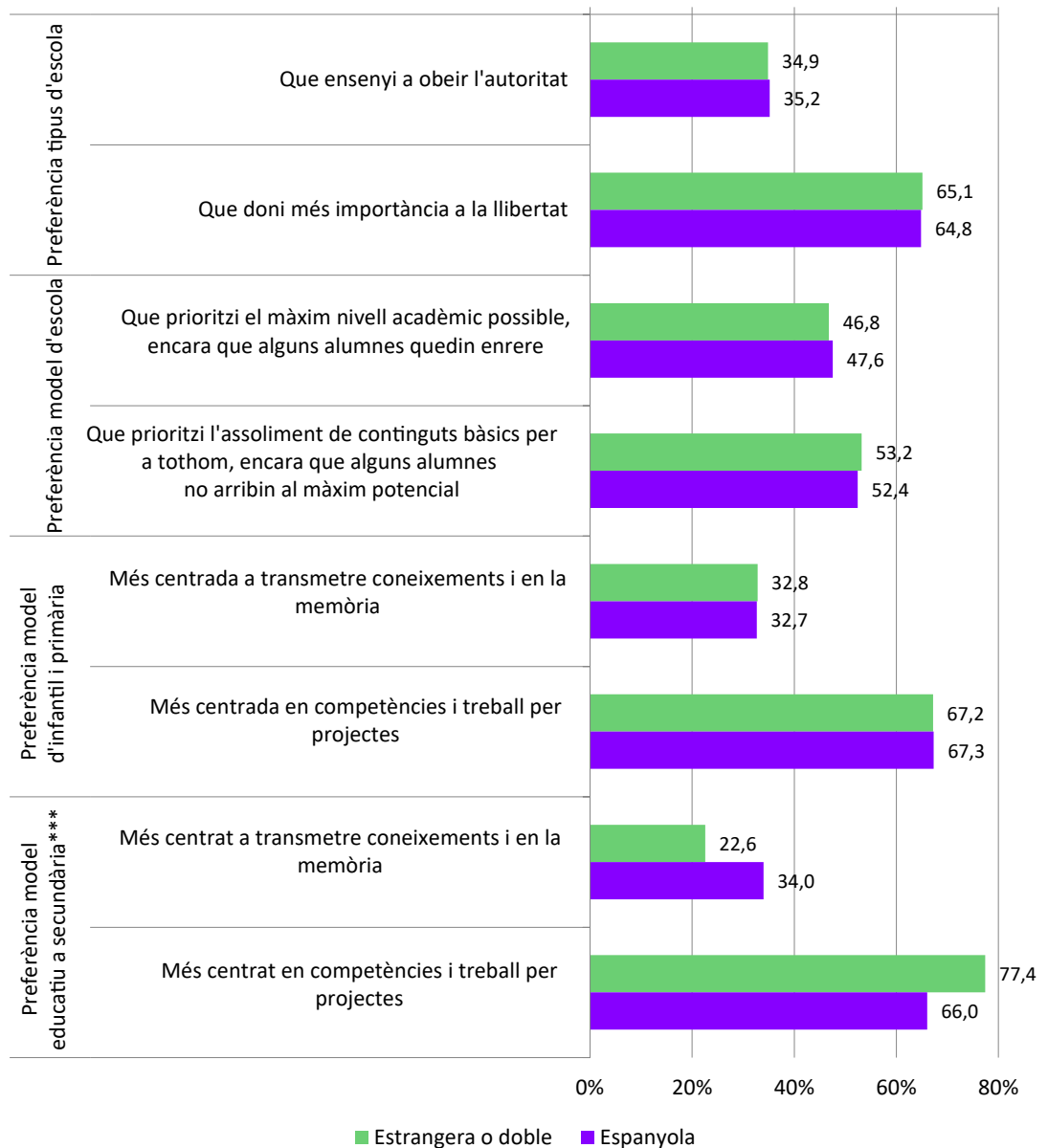
Font: Enquesta sociopolítica 2024, GEO.

4.3.2. Preferències sobre el model educatiu

Diverses preguntes del qüestionari indaguen sobre les preferències respecte al model educatiu, contraposant dues concepcions en cada ítem. En la majoria de casos, els dos grups segons nacionalitat coincideixen en les seves percepcions, amb diferències de dècimes. Així, aproximadament un 65% de la població enquestada prefereix una escola que doni més importància al fet que els infants siguin lliures, mentre que el 35% restant es decanta per una escola que ensenyi els infants a obeir l'autoritat.

De la mateixa manera, un 53,2% de les persones amb nacionalitat estrangera o doble i un 52,4% de les de nacionalitat estrangera prefereixen un model educatiu que prioritzi l'assoliment de continguts bàsics per tothom, encara que alguns alumnes no arribin al màxim potencial. Al voltant del 47% restant a cada grup, en canvi, s'inclina cap un model que prioritzi l'assoliment de continguts bàsics per tothom, encara que alguns alumnes no arribin al màxim potencial.

Gràfic 4.11. Opinions sobre el model educatiu segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1. N = 1.248, 1.285, 1.379, 1.379.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

Per acabar, s'indaga en les preferències sobre el contingut educatiu als cicles d'infantil i primària i de secundària. En el cas d'infantil i primària les respostes són pràcticament idèntiques segons nacionalitat, amb un 67% que s'inclina per una escola més centrada en competències i treball per projectes i el 33% restant per una escola més centrada en transmetre coneixements i en la memòria. Quan la pregunta se centra en l'educació secundària, és l'únic cas on les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives. Mentre que entre la població amb nacionalitat espanyola la preferència per una escola més centrada en competències i treball per projectes és similar a l'expressat per infantil i primària (del 66,0%), per la població amb nacionalitat estrangera o doble aquesta preferència augmenta fins al 77,4%.

És a dir, en termes de contraposició entre models educatius (obediència o llibertat, prioritjació de l'alumnat més avançat o del conjunt, transmissió de coneixements i memòria o de competències i projectes), el suport a una o altra opció és pràcticament la mateixa segons grups de nacionalitat.

5 L'atenció social a la població estrangera

Les persones estrangeres es troben sobrerrepresentades en l'ús dels serveis socials bàsics, sobretot pel que fa a prestacions de caràcter assistencial. Aquest fenomen reflecteix les condicions estructurals de desigualtat que afecten les persones migrants. El caràcter de xarxa última de protecció assumit pels serveis socials provoca que aquelles persones que reben una cobertura molt reduïda d'altres sistemes de protecció social (com les transferències de la seguretat social) cerquin en els serveis socials suport per la cobertura de les necessitats essencials.

L'any 2023 constaven 461.803 persones amb almenys una atenció oberta als centres de serveis socials (en endavant, CSS), el 37,9% de les quals era nascuda a l'estranger (175.073 persones). Aquesta proporció és lleugerament superior al 31,3% de població nascuda a l'estranger i resident a la ciutat, cosa que mostra una sobrerrepresentació d'aquest grup de població en els serveis socials municipals. A partir dels registres de la base de dades dels serveis socials municipals (SIAS) s'ha analitzat la relació de les persones usuàries amb els serveis i s'han identificat diferències en l'accés a l'atenció social i en els itineraris i els recursos als quals accedeix la població en funció del seu origen.

5.1. L'accés a l'atenció social

A un 32,9% de les persones ateses durant el 2023 (151.883 persones) se'ls va obrir una atenció però no consten com a receptors de cap recurs, activitat, servei o ajuda econòmica (vegeu la taula 5.1). Això significa que a aquest terç de les persones que van rebre una primera atenció no se li va assignar cap recurs des d'un centre de serveis socials perquè o bé només van tenir aquest contacte amb els serveis socials, o bé van ser atesos en altres serveis i el cas no ha arribat a ser assumit per cap centre de la ciutat: el Servei d'Atenció a la Dependència (SADEP), el Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER), el Servei d'Atenció al Sensellarisme a l'Espai Públic (SASSEP) o el Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona (CUESB).

La característica sociodemogràfica comuna més freqüent de les persones ateses que no ingressen al circuit d'acompanyament i als recursos que faciliten els centres de serveis socials és l'origen estranger: el 75,2% han nascut fora de l'estat (114.283 persones). En canvi, entre les persones amb recursos assignats per un centre de serveis socials, la proporció de nascudes a l'estranger és només del 19,6%, per sota del seu pes poblacional (el 37,9% del total d'expedients) (taula 5.1). Aquesta diferència posa de manifest que les persones d'origen estranger es concentren majoritàriament en atencions esporàdiques o sense re-

curs assignat, que sovint corresponen a serveis específics —com el SAIER, el CUESB o el SASSEP— orientats a donar resposta a necessitats vinculades al procés migratori o a situacions d'extrema vulnerabilitat, com ara la manca d'un domicili fix.

La conseqüència és que de totes les persones d'origen estranger amb expedient obert als serveis socials municipals, només un 34,7% estan sent ateses per un centre de serveis socials amb recursos assignats vinculats a un pla de treball (60.790 usuaris). Per contra, un 86,9% de les persones autòctones amb expedient obert tenen algun recurs d'intervenció social assignat. Com mostra la taula següent, l'origen condiciona la relació que mantenen les persones usuàries amb els serveis socials.

Taula 5.1. Usuaris amb atenció oberta als CSS segons lloc de naixement i circuit d'atenció. Barcelona, 2023.

	Estranger	%	Espanya	%	Total	%	Distribució % dels estrangers ¹
Sense recurs d'intervenció assignat pel CSS	114.283	65,3	37.600	13,1	151.883	32,9	75,2
Amb recurs d'intervenció assignat pel CSS	60.790	34,7	249.130	86,9	309.920	67,1	19,6
Usuaris amb atenció oberta	175.073	100	286.730	100	461.803	100	37,9

¹ Aquesta columna indica el percentatge d'usuaris estrangers sobre el total per cada circuit d'atenció.

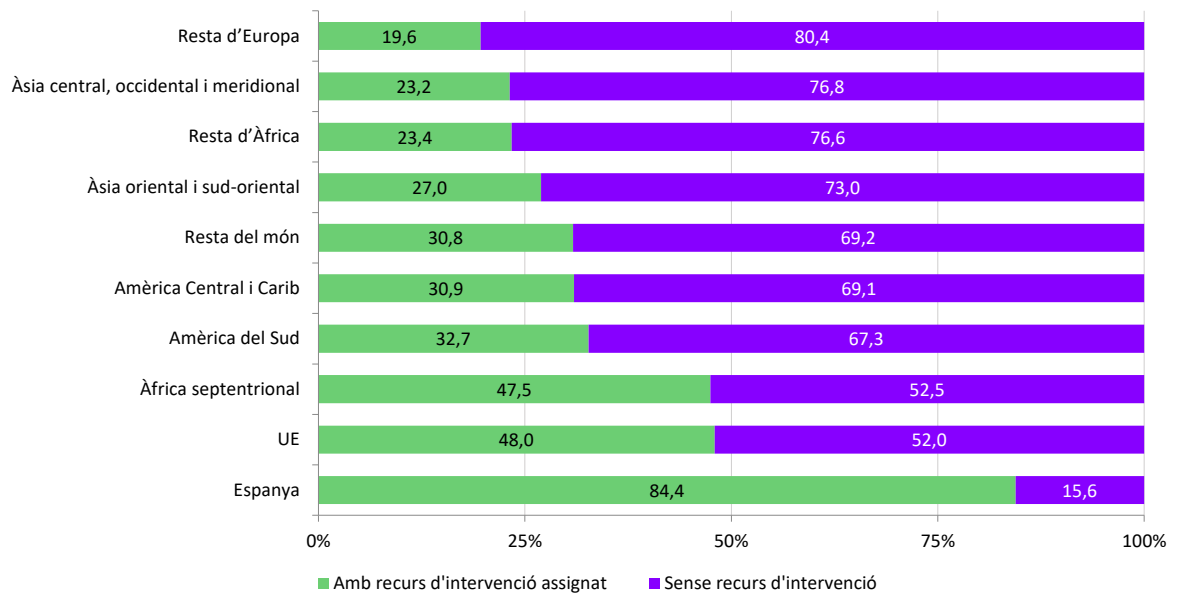
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

L'exploració de la base de dades dels expedients oberts permet traçar els itineraris seguits per les persones usuàries dels centres però no d'aquells serveis que, o bé no registren l'atenció dels seus usuaris, o bé aquesta atenció no es registra a SIAS. De totes maneres, sí que permet dibuixar una certa dualitat en la forma en com els serveis socials acompanyen les persones en funció de circumstàncies associades al seu origen.

L'anàlisi dels expedients amb assignació de recursos d'intervenció social mostren que l'estructura d'edat de la població estrangera atesa reflecteix la seva piràmide poblacional, però l'estructura d'edats de la població nascuda a Espanya es veu clarament esbiaixada en favor del grup d'edat de 65 anys i més. Aquesta segona característica demogràfica de les persones ateses que no ingressen al circuit d'acompanyament posa de manifest que la important presència de la gent gran en els circuits regulars i institucionalitzats d'atenció social és conseqüència de l'assignació de recursos de la LAPAD i d'altres serveis d'atenció social destinats a la cura i el manteniment de l'autonomia personal. D'altra banda, les persones nascudes a l'estranger concentrades en les franges d'edat d'entre els 18 i els 64 anys (més del 80% del total) és deguda al fet que l'atenció i els recursos demanats es donen sobretot per situacions lligades a l'empobriment i la vulnerabilitat social.

Finalment, la regió geogràfica d'origen també constitueix un factor explicatiu rellevant per entendre aquesta dualitat relativa en l'accés. Entre la població estrangera amb expedient obert, les persones procedents de la UE i del nord d'Àfrica són les que presenten una proporció més alta (propera al 50% en ambdues regions) de casos amb recurs d'intervenció assignat. Es constata, doncs, un accés desigual als recursos d'intervenció social prescrits pels centres segons la regió geogràfica d'origen. Els perfils de població més assentats i amb un coneixement més gran dels circuits d'atenció, ja sigui pel seu major temps de residència, un volum més gran de població amb situació administrativa regularitzada o més estabilitat socioeconòmica, mostren més vinculació als centres de serveis socials amb un acompanyament més sostingut en el temps com a conseqüència.

Gràfic 5.1. Usuaris amb atenció oberta segons assignació de recursos i regió geogràfica de naixement. Barcelona, 2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

5.2. Recursos assignats i protecció social

Degut al marc normatiu i al caràcter de xarxa última de protecció social que assumeixen, en els serveis socials catalans conviuen dues lògiques de protecció. D'una banda, part de l'activitat segueix un model proper a l'assistència social, centrat en la cobertura de les necessitats essencials de la població més empobrida i la provisió de recursos; aquest model està molt orientat a la protecció material i es focalitza a combatre els efectes de la pobresa. De l'altra, hi ha un model centrat en el suport personal de les necessitats socials i a facilitar la implicació de la persona atesa en activitats que segueixin un pla de treball individual promovent l'activació de recursos comunitaris (DIBA, 2022). Ambdues lògiques s'apliquen de forma diferenciada, en funció de les característiques de la població que es dirigeix als serveis. Quan ens fixem en les característiques d'aquesta població, constatem que l'origen marca significativament el tipus d'itinerari seguit per les persones usuàries.

En aquest apartat analitzem el recorregut dels usuaris atesos als serveis socials durant l'any 2023 que van tenir atenció oberta almenys un dia en un CSS de la ciutat (309.920 persones). A partir de les dades disponibles a SIAS podem reconstruir els itineraris seguits dins el circuit d'atenció social bàsica i analitzar la presència de les dues lògiques d'atenció a partir del tipus d'intervencions registrades als seus expedients. Per fer-ho, hem classificat els tipus d'intervencions en dues grans categories:

- Recursos d'intervenció social: comprèn el conjunt de les prestacions de béns i serveis proporcionats per la xarxa bàsica de serveis socials. També les prestacions monetàries d'urgència social, la provisió de serveis d'urgència, com ara l'allotjament en pensions o la derivació a menjadors socials.
- Activitats d'atenció social: aquelles intervencions d'atenció orientades a l'acompanyament, el diagnòstic o el suport personal i a implicar les persones ateses en un procés actiu, però que no inclouen cap prestació de béns. Comprèn les activitats d'orientació i assessorament sobre l'atenció social, així com aquelles activitats d'atenció de primeres visites, seguiment i tractament i les de gestió i coordinació. Agrupen els tres nivells de l'atenció social (individual o familiar, grupal i comunitari).

La taula següent relaciona cadascuna de les intervencions amb la lògica de protecció predominant:

Taula 5.2. Lògiques de protecció predominant de les intervencions en els circuits d'atenció social bàsica.

Lògica de Protecció Predominant	Tipus d'intervenció	Justificació
Lògica assistencial	Recursos d'intervenció social	Són prestacions de béns i serveis, adreçades sovint a població amb risc d'exclusió.
Lògica de suport personal	Activitats d'atenció social	Implica un treball actiu amb la persona usuària orientat a l'empoderament i la inclusió social i es pot donar en la forma d'atenció individual/familiar, grupal o comunitari.

Font: elaboració pròpia

És freqüent que en un mateix itinerari d'intervenció convisquin la prestació d'activitats d'atenció social amb la prestació de béns i serveis d'intervenció social. Sobretot en els casos més complexos o amb trajectòries vitals menys estables, es donen més modalitats d'atenció perquè es busca com cobrir necessitats essencials de maneres molt diverses, tot cercant una atenció més integral que no es limiti només a la immediata i el curt termini.

Com es pot veure a la taula 5.3, l'atenció de la població espanyola està menys centrada en les activitats de suport i atenció personal (un 71,3% de les persones amb atenció oberta nascudes a Espanya només ha rebut recursos d'intervenció social, però no té registrada cap activitat d'atenció de tipus individual, grupal o comunitària). D'altra banda, la tasca d'atenció social dirigida a la població estrangera és més diversa i equilibrada, cosa que reflecteix una varietat més gran en les necessitats, els diagnòstics i les intervencions: un 37,4% de la població estrangera només ha rebut recursos d'intervenció social, un 24,8% ha estat atès únicament a través d'activitats d'atenció social, però el 37,9% ha rebut tant recursos d'intervenció com activitats d'atenció.

Aquest fet apunta a la coexistència de múltiples formes d'atenció dins un mateix itinerari, segurament adaptada a una major diversitat i complexitat de situacions que presenta la població estrangera. El menor accés a xarxes familiars o informals, sobretot per part de la migració recent, o una necessitat més gran d'integració social, requereix una combinació més gran d'actuacions d'atenció i intervenció. D'altra banda, es pot deure també al fet que hi ha més oferta d'accions i programes específics per a la població d'origen estranger.

Taula 5.3. Recursos d'intervenció social i activitats d'atenció social segons lloc de naixement. Barcelona, 2023.

	Estranger	%	Espanya	%	Total	%	Distribució % dels estrangers ¹
Només recursos d'intervenció social	22.706	37,4	177.669	71,3	200.375	64,7	11,3
Només activitats d'atenció social	15.047	24,8	18.135	7,3	33.182	10,7	45,3
Recursos d'intervenció i activitats d'atenció	22.992	37,9	53.325	21,4	76.317	24,6	30,1
Total	60.745	100,0	249.129	100,0	309.874	100,0	19,6

¹ Aquesta columna indica el percentatge d'usuaris estrangers sobre el total d'usuaris per cada categoria.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

5.2.1. Recursos d'intervenció social

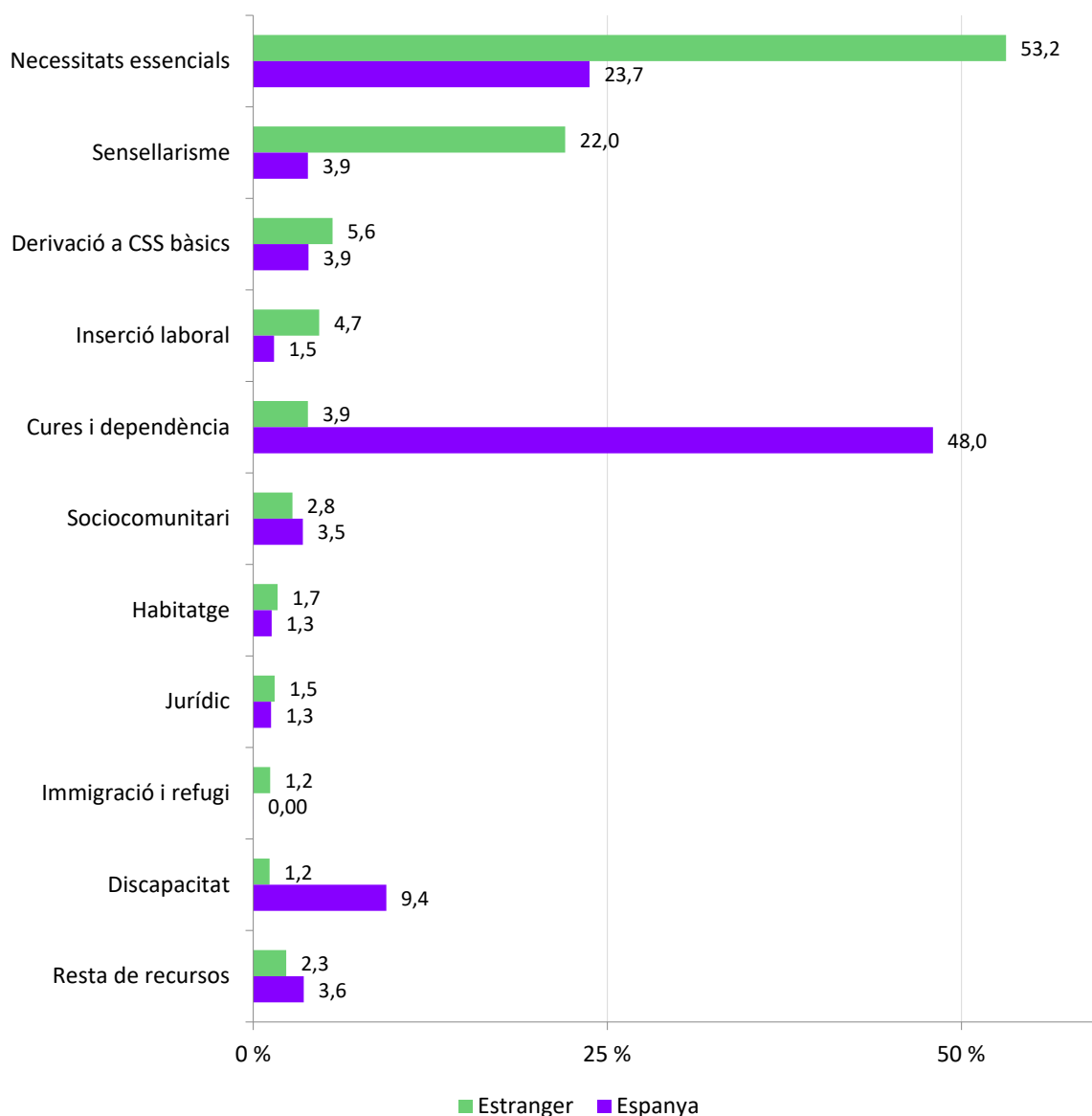
La configuració del sistema de serveis socials en general i el desplegament de dispositius per atendre situacions de vulnerabilitat social que s'ha impulsat a Barcelona durant les últimes dècades provoca que la intervenció social per donar resposta a problemes complexos estigui molt fragmentada (DIBA, 2022). Davant d'una mateixa situació o diagnosi de vulnerabilitat, és habitual que els serveis socials no disposin d'un recurs d'atenció únic, integral i de vocació universalista sinó que proporcionin múltiples recursos d'intervenció social a les persones usuàries per atendre les diferents dimensions d'una mateixa necessitat.

Els serveis socials de la ciutat de Barcelona disposen en l'actualitat de 362 recursos d'intervenció social, que engloben el conjunt de béns, serveis i prestacions que es proveeixen. Malgrat aquesta enorme diversitat, el catàleg d'accions d'intervenció es pot agrupar en 16 àmbits¹⁴. L'agrupació ens ha permès captar millor les necessitats socials a què ha de fer front la intervenció i copsar les línies d'actuació globals de l'atenció social. En aquest apartat s'aprofundeix en aquest sentit i es constata que la població migrant està especialment exposada a aquestes respostes fragmentades a les seves necessitats.

El gràfic 5.2 mostra la distribució del nombre de recursos d'intervenció social assignats segons l'àmbit temàtic i el país de naixement. S'evidencia una segmentació molt clara dels recursos en funció de l'origen de les persones ateses: a les d'origen estranger se'ls assignen recursos relacionats amb la pobresa, com la satisfacció de les necessitats essencials (el 53,2%) o la inserció laboral (4,7%), i l'habitatge, especialment el sensellarisme (22%). Si els agrupem, els recursos assignats que corresponen a aquests dos àmbits sumen el 82% del total.

14. Vegeu l'apartat metodològic en el capítol introductori per a més detall sobre l'agrupació dels recursos en els 16 àmbits temàtics.

Gràfic 5.2. Assignació de recursos d'intervenció social segons àmbit d'intervenció i país de naixement. Barcelona, 2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

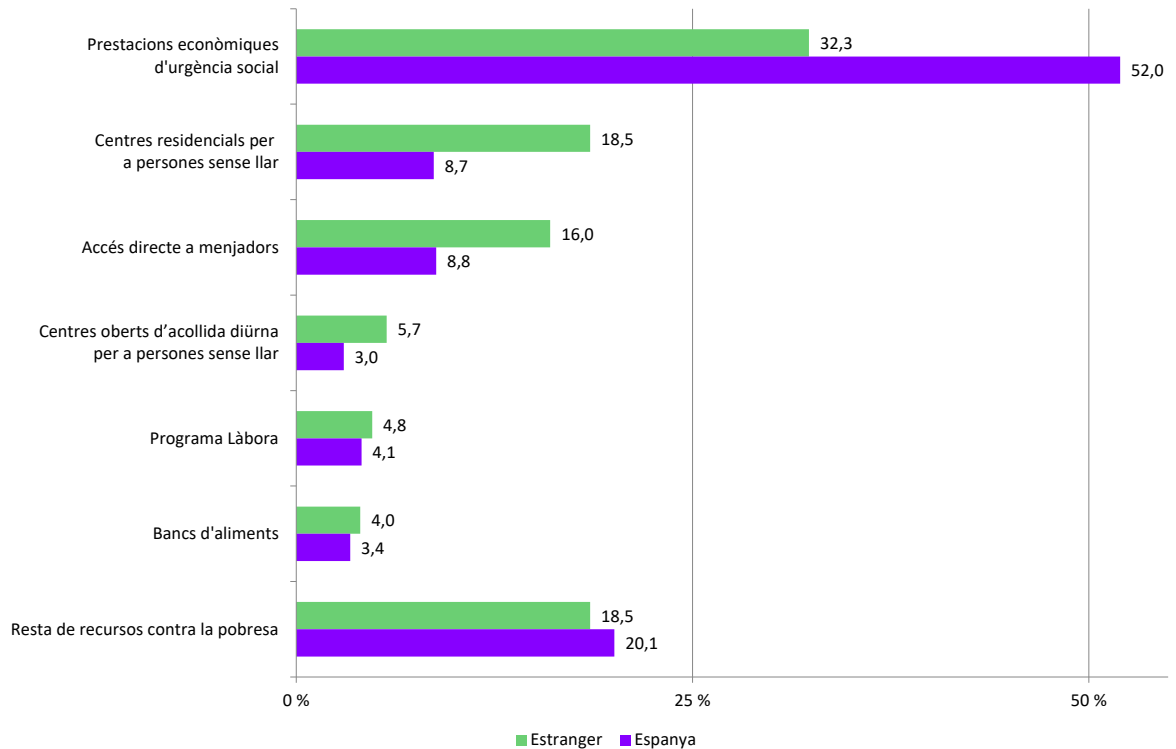
Per la seva banda, entre la població autòctona també s'observa una forta polarització entre dos tipus de recursos assignats: els que responen a necessitats de cura derivades de les discapacitats, la dependència i l'envelliment (48% del total) i aquells dirigits a garantir les necessitats essencials (23,7%). Si ho comparem amb la població migrant, veiem que els recursos dedicats a satisfer les necessitats essencials també tenen un pes molt més elevat, mentre que l'àmbit de les cures i la dependència té una presència molt més limitada.

Aquesta diferència s'ha d'atribuir, en bona part, a l'estructura d'edat de la població espanyola amb recurs d'intervenció assignat, tal com ja s'ha ressenyat anteriorment, però també a les majors facilitats d'accés de la població autòctona a prestacions de discapacitat i dependència, com una millor estabilitat administrativa i una residència més prolongada.

Per a cadascun dels àmbits d'intervenció esmentats anteriorment, les dades disponibles ens permeten identificar amb precisió quins recursos concrets s'han activat en cada cas. Atès que les persones d'origen migrant majoritàriament reben recursos relacionats amb la pobresa, a continuació posarem el focus en els recursos activats que estan destinats a cobrir directament situacions de pobresa estructural, és a dir, els de les necessitats essencials, la inserció laboral i l'habitatge.

En el gràfic 5.3 veiem com la distribució d'aquests recursos és diferent segons l'origen de les persones beneficiàries. En el cas de la població espanyola, els recursos assistencials activats són sobretot en forma de prestacions econòmiques d'urgència social (52%), mentre els recursos amb què es fa front des del consistori a la pobresa de la població migrada estan menys concentrats en les transferències monetàries (32,3%), en favor dels recursos de sensellarisme (24,2%) o d'alimentació (20%).

Gràfic 5.3. Principals recursos d'intervenció social destinats a la reducció de la pobresa segons lloc de naixement. Barcelona, 2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

Queda palès que l'atenció social a la població nascuda fora d'Espanya tendeix a articular-se a través d'un model més orientat a la cobertura de necessitats essencials complementari a la provisió en exclusiva de prestacions econòmiques d'urgència social. Aquesta atenció es fa mitjançant la provisió d'aliments (a través de la derivació a menjadors socials o altres formes de garantia alimentària), de serveis d'allotjament temporal (com centres residencials per a persones sense llar i allotjaments d'emergència) o de serveis que faciliten la supervivència en situacions d'exclusió residencial greu.

5.2.2. Els ajuts econòmics d'urgència social

En aquest apartat ens centrarem en l'anàlisi dels mecanismes d'atorgament d'ajuts econòmics d'urgència social. L'atorgament d'aquestes prestacions respon a la funció de garantia del dret a l'assistència social i la protecció material en situacions de manca de recursos que regula la Llei 12/2007 de serveis socials de Catalunya (DIBA, 2022). Molt habitualment aquesta tasca es realitza a través de prestacions monetàries, desvinculades dels mecanismes contributius i que constitueixen la xarxa de protecció d'últim recurs. El seu caràcter subsidiari fa que es caracteritzin per: la seva fragmentació (una gran diversitat d'ajuts, amb diferents criteris d'aplicació); la seva focalització en situacions de pobresa o vulnerabilitat extremes, i la insuficiència en les quanties, amb la consegüent limitació de la seva capacitat d'incidència (DIBA, 2022).

Tot i aquestes limitacions, és l'instrument bàsic per transferir recursos econòmics de què disposen els serveis socials i un pilar fonamental de l'acció de l'Administració local per proveir les persones en risc d'exclusió social d'una cobertura mínima per atendre les seves necessitats essencials. En aquesta secció volem analitzar a qui es destinen aquests ajuts, com es distribueixen i quins factors condicionen el seu atorgament, amb especial atenció a la població d'origen estranger.

5.2.2.1 Principals indicadors i perfil sociodemogràfic dels perceptors

L'any 2023 es van atorgar 109.275 ajuts econòmics de garantia d'ingressos a 33.726 persones beneficiàries. Amb un import de 44,9 M€, suposa una despesa mitjana de 1.330 € anuals per beneficiari i un nombre mitjà de 3,2 ajuts. Els beneficiaris nascuts a l'estranger van rebre el 58,5% del total d'ajuts. Aquests, tot i representar només prop d'un terç dels beneficiaris (el 28,6%) concentren el 47,2% de l'import total i un nombre mitjà d'ajuts més elevat que les persones nascudes a l'Estat espanyol (6,6 ajuts enfront d'1,9). En conseqüència, la despesa mitjana és més elevada (2.194 € davant de 984,2 €).

Taula 5.4. Ajuts econòmics d'urgència social atorgats segons país de naixement. Barcelona, 2023.

	Espanya	Estranger	Total
Nombre d'ajuts	45.330	63.945	109.275
%	41,5	58,5	100,0
Import (en milions d'euros)	23,7 M €	21,2 M €	44,9 M €
%	52,8	47,2	100,0
Nombre de beneficiaris	24.084	9.642	33.726
%	71,4	28,6	100,0
Ajuts per beneficiari	1,9	6,6	3,2
Despesa per beneficiari	984,2 €	2.194,1 €	1.330,1 €
Índex de concentració de la despesa¹⁵	0,38	0,57	0,95

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

Si observem les característiques sociodemogràfiques dels perceptors dels ajuts econòmics d'urgència social, constatem que les persones nascudes a l'estranger tenen més pes entre les dones (34,9% del total, en comparació al 19,6% dels homes) i en edats compreses entre els 18 i els 64 anys (al voltant del 60% dels casos).

Tot i així, s'evidencien grans diferències quan parem atenció en l'estructura demogràfica pròpia de les persones perceptores nascudes a l'estranger. Pel que fa al gènere, es nota una clara desproporció en favor de les dones, les quals representen el 71,8% del total. Aquesta situació s'explica tant pel tipus d'ajudes disponibles com per la divisió sexual del treball domèstic i les cures: les prestacions se centren principalment en l'àmbit de la infància, les ajudes d'alimentació i habitatge. Tots tres àmbits estan tradicionalment associats a les tasques de reproducció de la vida quotidiana, espais majoritàriament ocupats per dones.

Si atenem l'edat, veiem que els beneficiaris d'ajuts econòmics nascuts a Espanya són sobretot menors de 18 anys, principalment beneficiaris del Fons d'Infància (79,7%). En canvi, entre la població estrangera, els ajuts estan molt més repartits entre les diferents franges d'edat, excepte en la de 65 anys i més, que és minoritària.

15. Mesurant a partir de l'índex de Gini.

Taula 5.5. Perceptors dels ajuts econòmics d'urgència social atorgats per sexe i grups d'edat segons lloc de naixement. Barcelona, 2023.

	Espanya		Estranger		Total		Distribució % dels estrangers ¹
	Persones	%	Persones	%	Persones	%	
Total	24.084	100	9.642	100	33.726	100	28,6
Home	11.123	46,18	2.716	28,17	13.839	41,03	19,6
Dona	12.912	53,61	6.923	71,80	19.835	58,81	34,9
0-18	19.205	79,74	2.665	27,64	21.870	64,85	12,2
18-34	1.089	4,52	1.920	19,91	3.009	8,92	63,8
35-64	3.066	12,73	4.739	49,15	7.805	23,14	60,7
65 i més	722	3,00	318	3,30	1.040	3,08	30,6

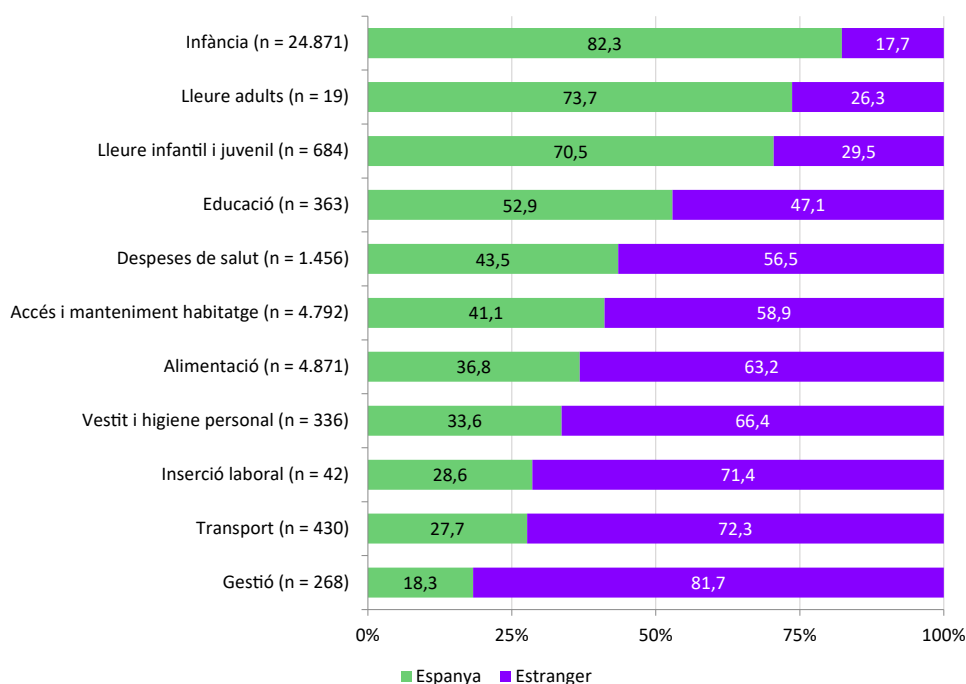
¹ Aquesta columna indica el percentatge d'usuaris estrangers sobre el total d'usuaris per cada categoria.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

5.2.2.2. Fragmentació i focalització del sistema d'ajuts econòmics d'urgència social

La política de garantia assistencial d'ingressos que duu a terme el sistema de serveis socials constava l'any 2023 de 53 prestacions monetàries diferents per fer front a la urgència social. Malgrat aquesta diversitat de prestacions, si atenem les finalitats de cadascuna (és a dir, a les necessitats essencials a què es vol fer front), aquesta constel·lació d'ajudes es pot agrupar en 11 grans àmbits, segons el seu àmbit de protecció: Infància, Alimentació, Educació, Vestit i higiene personal, Accés i manteniment de l'habitatge, Despeses de transport, Despeses de salut, Lleure infantil i juvenil, Lleure d'adults, Inserció laboral, i Despeses de gestió.

El gràfic 5.4. mostra la distribució de la població perceptora d'ajuts econòmics d'urgència social, segons àmbits finalistes dels ajuts i país de naixement. S'observa com en una majoria d'àmbits la població nascuda a l'estranger és majoritària. Cal destacar els àmbits de l'alimentació (63,2% de la població nascuda a l'estranger) i el de les ajudes destinades a l'accés i el manteniment de l'habitatge (58,9%), ambdues prestacions clarament vinculades a la protecció de situacions de subsistència i amb un pes poblacional absolut molt important. D'altra banda, l'àmbit de la infància és aquell que presenta una proporció menor, el 17,7%, tot i que és el que més població acumula (24.871 beneficiaris).

Gràfic 5.4. Proporció de població perceptora d'ajuts econòmics d'urgència social segons lloc de naixement, per àmbits finalistes. Barcelona, 2023.

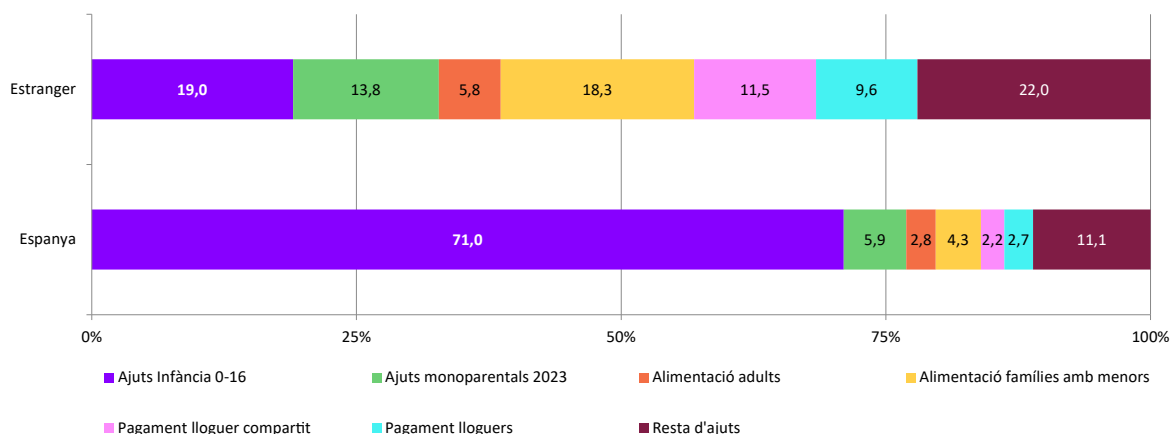

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

Malgrat aquesta dispersió, veiem com hi ha tres àmbits (Infància, Alimentació i Accés i manteniment de l’habitatge) que concentren la gran majoria de la població perceptora d’ajuts, 34.534 beneficiaris (el 90,5%). Així mateix, concentren també el 83% dels ajuts tramitats (91.164) i el 97% de la despesa (43,6 M€). Aquesta elevadíssima concentració de la població i de la despesa en tants pocs ajuts ens obliga a posar el focus en els conceptes d’ajut específics que engloben els àmbits d’infància, alimentació i habitatge. Així, veiem com dins d’aquests tres àmbits només 6 ajuts concentren la major part de l’atenció social (85,2% dels usuaris i 89,3% de la despesa): en l’àmbit de la infància hi trobem els ajuts d’infància i els ajuts monoparentals; en l’alimentació els ajuts per alimentació d’adults i alimentació de famílies amb menors; finalment en l’àmbit de l’habitatge hi ha les prestacions destinades al pagament de lloguer compartit o al pagament de lloguers en general.

Un cop segmentem les persones perceptores d’aquestes sis ajudes per raó de país de naixement, la desproporció entre ambdós grups és evident. Com mostra el gràfic 5.5, la població nascuda a l’estranger presenta una distribució més diversa i equitativa, centrada en les prestacions del fons d’infància (19%) i els ajuts a famílies monoparentals (13,8%) i seguida de les ajudes d’alimentació, ja sigui per a famílies amb menors (18,3%) o per a adults (5,8%), mentre que en l’àmbit de l’habitatge el pagament de lloguers i el pagament de lloguers compartit sumen el 21% dels beneficiaris. D’altra banda, en la població nascuda a Espanya els ajuts a la infància concentren el 71% dels beneficiaris, mentre que la resta de prestacions tenen un pes relativament molt menor.

Gràfic 5.5. Distribució dels tipus de prestació de les persones perceptores d’ajuts econòmics segons lloc de naixement. Barcelona, 2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l’IMSS.

Hem vist, doncs, com el caràcter focalitzat de les prestacions d’urgència social del consistori centra els recursos disponibles en dos col·lectius clarament identificats. D’una banda, la infància i aquelles famílies amb més dificultats econòmiques per cobrir les necessitats essencials dels menors de 0 a 16 anys al seu càrrec, i, de l’altra, les persones en risc de pobresa o exclusió social resultant de la insuficiència d’ingressos per satisfer les necessitats essencials d’alimentació i habitatge.

5.2.2.3 Insuficiència del sistema d’ajuts econòmics d’urgència social

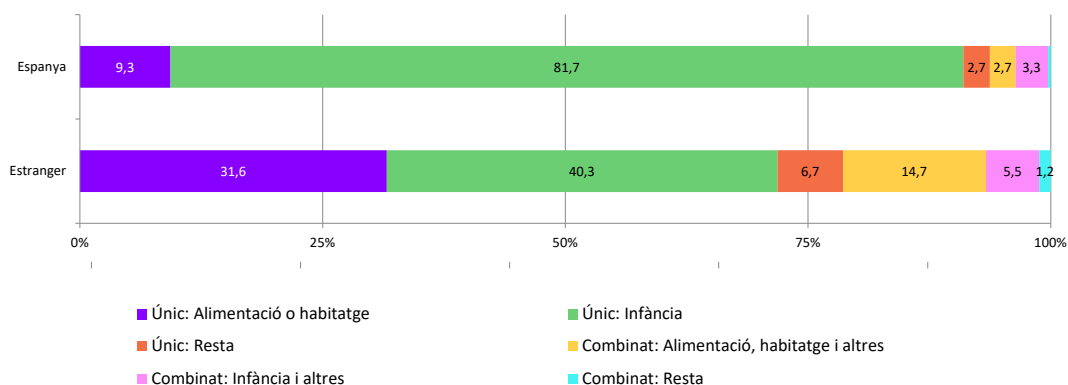
El caràcter subsidiari de les prestacions d’urgència social provoca que una part important d’aquestes tinguin una periodicitat puntual i siguin limitades, en el seu abast i en la seva quantia. Solen estar dissenyades per dirigir-se a una sola dimensió de la intervenció social, però no són suficients per resoldre la necessitat econòmica individual o familiar i suposen un suport circumstancial dins el procés d’atenció social (DIBA, 2022).

Per copsar això podem observar la combinació de prestacions, tal com hem fet anteriorment amb els recursos d'intervenció. L'anàlisi parteix del mateix supòsit: un grau elevat de beneficiaris que rebin prestacions econòmiques d'urgència de diferents tipus és símptoma, d'una banda, d'un major grau de vulnerabilitat social, ja que indica una diversitat més gran de necessitats socials i, de l'altra, de la inexistència en el catàleg d'ajuts d'una prestació que doni resposta a una problemàtica multifactorial. En aquest sentit, cal tenir en compte les complicacions derivades de les traves administratives i de criteris restrictius en l'accés a serveis públics que s'afegeixen a altres factors d'exclusió social en el cas de la població migrant en situació d'irregularitat.

La combinació d'ajuts és una opció minoritària i tan sols un 10% del total dels perceptors de prestacions econòmiques d'urgència social han rebut dos o més ajuts econòmics diferents durant l'any 2023. De fet, l'opció majoritària és, amb molt diferència, la de l'ajut únic de l'àmbit d'infància (81,7% per a les persones nascudes a l'estranger i 40,3% de les persones nascudes a Espanya). De prop la segueix la percepció d'ajuts únicament de l'àmbit de l'habitatge o l'alimentació en el cas de la població estrangera (31,6%), encara que és una opció minoritària entre la població espanyola (vegeu el gràfic 5.6).

Malgrat això, la probabilitat de rebre ajuts d'àmbits diferents és 4 cops més gran entre la població nascuda a l'estranger (el 21,4% de perceptors l'han adoptat) que entre les persones nascudes a Espanya (6,3% dels perceptors). La situació més freqüent per al primer grup és la de combinar ajuts d'alimentació i/o habitatge amb ajuts d'altres àmbits, especialment d'infància i de salut (14,7% dels beneficiaris) i la combinació d'ajuts d'infància amb ajuts d'altres àmbits (5,5%). Així, les persones d'origen estranger sovint presenten necessitats d'atenció social més complexes i diverses. Pel que fa a la població nascuda a Espanya, l'àmbit de recursos que s'ha combinat amb més freqüència és el dels ajuts a la infància (3,3% dels perceptors), seguit del d'alimentació i habitatge amb d'altres ajuts (2,7%).

Gràfic 5.6. Combinació de prestacions d'urgència social segons àmbit de necessitat i país de nacionalitat. Barcelona, 2023.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IMSS.

Més d'una cinquena part dels demandants de prestacions econòmiques d'urgència social d'origen migrant rep una resposta insuficient, que es veu obligat a compensar amb d'altres prestacions, ja siguin del mateix àmbit o d'àmbits diferents. En una estratègia habitual (DIBA, 2022), aquesta situació permet alliberar altres recursos econòmics de la llar de caire no finalista, amb l'objectiu de cobrir altres despeses quotidianes que no s'han de justificar de manera detallada.

Les prestacions d'urgència social no semblen suficients per fer front al ventall de necessitats materials de la població migrada a la ciutat de Barcelona. Accedeixen amb més freqüència a les ajudes que tracten de cobrir, de manera simultània, necessitats essencials com l'alimentació o l'habitatge. En aquest sentit, la resposta des de l'acció social municipal, tot i decidida, queda clar que sovint no disposa d'eines suficients per cobrir les necessitats de la població en situació de vulnerabilitat, un col·lectiu amb un ampli ventall de necessitats.

6 Anàlisi de les opinions i actituds en clau migratòria

Aquest capítol aprofundeix en l'estudi de les actituds i els valors de la població, examinant com els factors socioeconòmics, religiosos i polítics, així com les experiències relacionals, configuren les percepcions sobre la migració i la diversitat cultural. Aquest enfocament no només ens permet detectar desigualtats i tensions latents, sinó també identificar patrons de contacte, mecanismes d'integració i narratives de convivència que s'entrellacen en la vida quotidiana barcelonina.

L'evidència empírica a partir de la qual es desenvolupa l'anàlisi d'aquest capítol es basa en els resultats de dues enquestes: l'Enquesta sociopolítica del Centre d'Estudis d'Opinió i l'Enquesta d'interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona. Respecte a l'Enquesta sociopolítica, principalment s'estudia l'edició del 2024, però puntualment es complementen les anàlisis amb alguns resultats de l'edició del 2022 que aporten informació addicional. L'edició de l'Enquesta d'interculturalitat analitzada és del 2024, encara que l'edició del 2021 s'ha incorporat per mostrar l'evolució temporal d'alguns indicadors (per a més detalls sobre aquestes enquestes, vegeu l'apartat de metodologia a la introducció d'aquest informe). La combinació d'evidència procedent de les enquestes del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) i de l'Ajuntament de Barcelona permet oferir un retrat dinàmic i matisat de la realitat urbana, la qual cosa contribueix a una millor entesa de les oportunitats i els desafiaments associats a la pluralitat cultural.

Per tal d'homogeneïtzar els resultats mostrats en aquest capítol, totes les comparacions diferencien entre nacionalitat espanyola i nacionalitat estrangera o doble, encara que l'Enquesta d'Interculturalitat possibilita un major nivell de desagregació.

6.1. Perfils segons nacionalitat

En aquest primer apartat s'agrupen les preguntes que serveixen per indagar si hi ha diferències en els perfils de les persones segons la seva nacionalitat. En concret, s'indaga si es detecten o no en matèria religiosa, en les actituds polítiques, i en les seves relacions socials. Pel que fa als perfils socioeconòmics, aquests ja s'han anat analitzant al llarg dels capítols anteriors, sobretot els capítols 1, 2 i 3.

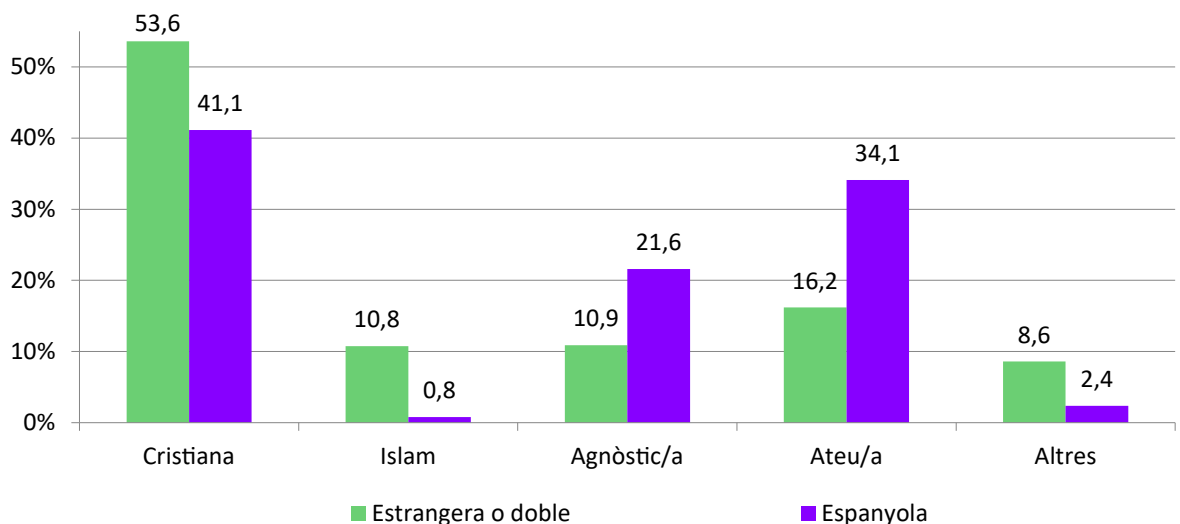
6.1.1. Religiositat

En matèria religiosa, les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives, com cal esperar atès que la principal font de transmissió religiosa es dona dins la llar en els

primers processos de socialització. Així, les persones amb nacionalitat espanyola bàsicament es divideixen entre agnòstiques o atees (55,7%) i cristianes (41,1%). Tan sols un 3,1% s'identifica amb altres opcions religioses. Per la seva banda, la població amb nacionalitat estrangera o doble presenta més diversitat religiosa: un 53,6% es declara cristiana, un 27,1% agnòstica o atea, un 10,8% islàmica i el 8,6% restant s'identifica amb altres religions. Aquesta major diversitat també es pot observar dins la mateixa religió cristiana, que inclou la variant catòlica (la majoritària, el 96,3% dels cristians amb nacionalitat espanyola i el 89,2% dels de nacionalitat estrangera o doble), l'evangelisme o protestantisme (un 10,0% de la població cristiana amb nacionalitat estrangera o doble) i el cristianisme ortodox (molt minoritari, i inexistent entre la població amb nacionalitat espanyola).

Una altra pregunta del qüestionari indaga si les persones creients es consideren practicants, i les respostes mostren diferències importants. Entre les persones creients, un 51,4% de les que tenen ciutadania estrangera o doble són practicants, en comparació amb el 28,2% de les que tenen ciutadania espanyola. Aquesta major incidència de la pràctica religiosa no es distribueix homogèniament entre els diferents credos: un 88,6% de les persones musulmanes amb nacionalitat estrangera o doble són practicants, en comparació amb el 45,3% de les cristianes i el 42,9% de les creients d'altres religions.

Gràfic 6.1. Religió segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001.
N = 2.376.

Font: Enquesta d'interculturalitat 2024, Ajuntament de Barcelona

6.1.2. Actituds polítiques

Les dades sobre el grau d'interès per la política, tal com es va definir en el qüestionari ("per política ens referim a qüestions molt diverses, des de la qualitat dels serveis públics fins a l'activitat del Govern o del Parlament, per exemple"), revelen diferències importants segons la nacionalitat. Si bé els dos grups segons nacionalitat tenen el mateix percentatge de persones molt interessades per la política (26,3%), a la resta de categories hi ha diferències estadísticament significatives.

Les persones amb nacionalitat espanyola tenen més interès per la política (un 74,9% indiquen molt o bastant interès, enfront del 63,1% de les de nacionalitat estrangera o doble). A l'altre extrem, un 28,9% de les persones amb nacionalitat estrangera o doble tenen poc i un altre 8,0% gens interès per la política (enfront del 20,5% i 4,6%, respectivament, en el cas de la nacionalitat espanyola).

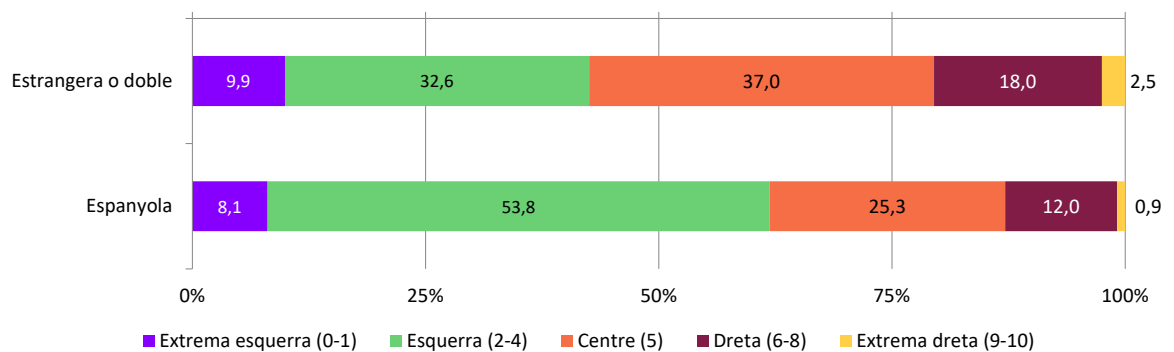
Aquest major desinterès per la política de les persones migrants pot estar relacionat amb diversos factors, com ara el procés d'adaptació a la nova societat i la prioritització d'as-

pectes més immediats com la integració laboral i social. Tanmateix, podrien estar actuant possibles barreres lingüístiques i culturals o l'accés limitat als drets polítics per algunes persones migrants (González-Ferrer i Morales, 2013).

En l'autoubicació ideològica a una escala 0 (extrema esquerra) – 10 (extrema dreta), les diferències segons nacionalitat també són estadísticament significatives. En aquesta escala, la mitjana on s'ubiquen les persones amb nacionalitat estrangera o doble se situa al centre-esquerra (4,3), mentre que la de les de nacionalitat espanyola s'escora mig punt més a l'esquerra (3,8).

El gràfic següent mostra la distribució d'aquestes autoubicacions dividint l'escala en cinc categories. La principal diferència rau en el grup de l'esquerra (puntuacions de 2 a 4 en l'escala): més de la meitat de les persones amb nacionalitat espanyola s'ubiquen aquí (53,8%), mentre que ho fan menys d'un terç de les que tenen nacionalitat estrangera o doble (32,6%). La proporció de persones amb nacionalitat estrangera o doble és més gran a la resta de categories en comparació a les de nacionalitat espanyola, sobretot en el cas del centrisme (37,0% i 25,3%, respectivament).

Gràfic 6.2. Autoubicació ideològica segons nacionalitat. Escala 0 (extrema esquerra) – 10 (extrema dreta). Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001.
N = 1.474.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

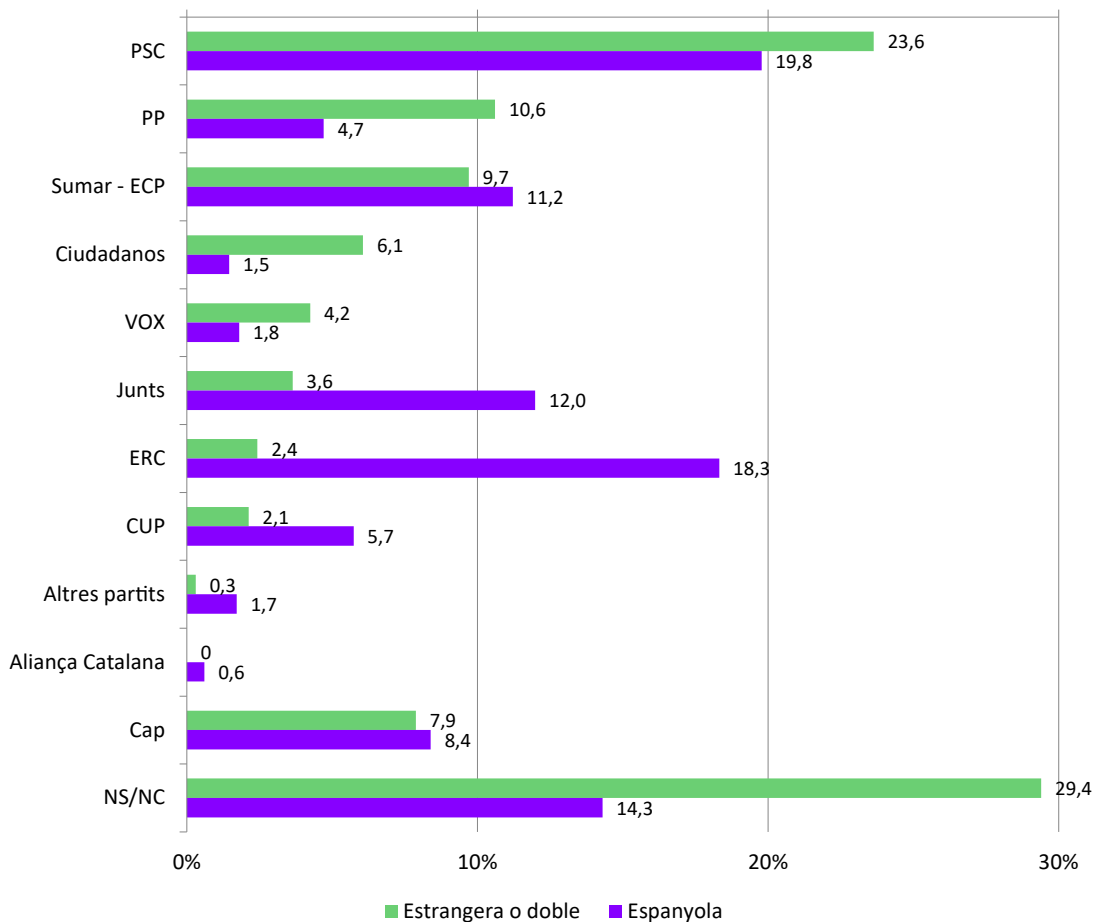
Les diferències en l'autoubicació ideològica tenen una translació lògica a l'hora d'alinejar-se amb un o altre partit polític. Per mesurar la identificació partidista s'ha considerat el partit polític que genera més simpatia o, en el cas que no n'hi hagi cap, el partit que se sent més proper.

Les diferències d'identificació per cada partit són grans i estadísticament significatives (vegeu el gràfic 6.3). Així, d'una banda, les persones amb nacionalitat estrangera o doble s'identifiquen més amb partits no independentistes (54,2%) que les de nacionalitat espanyola (39,0%), i al contrari, s'identifiquen molt menys amb partits independentistes (8,2% enfront del 36,6%).

D'altra banda, les persones amb nacionalitat estrangera o doble se senten menys identificades amb els partits d'esquerra (37,9%) que les de nacionalitat espanyola (55,1%), i el contrari ocorre amb els partits de dreta (24,5% i 20,5%, respectivament).

Cal tenir en compte que, si bé el percentatge de persones que no s'identifiquen amb cap partit és semblant en els dos grups segons nacionalitat, les persones amb nacionalitat estrangera o doble que no han sabut o volgut respondre aquesta pregunta doblen les de nacionalitat espanyola (29,4% i 14,3%, respectivament). És a dir, més d'un terç de les persones amb nacionalitat estrangera o doble no s'identifiquen amb cap partit o no contesten la pregunta.

Gràfic 6.3. Identificació partidista segons nacionalitat. Barcelona, 2024.
Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001.
 N = 1.501.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

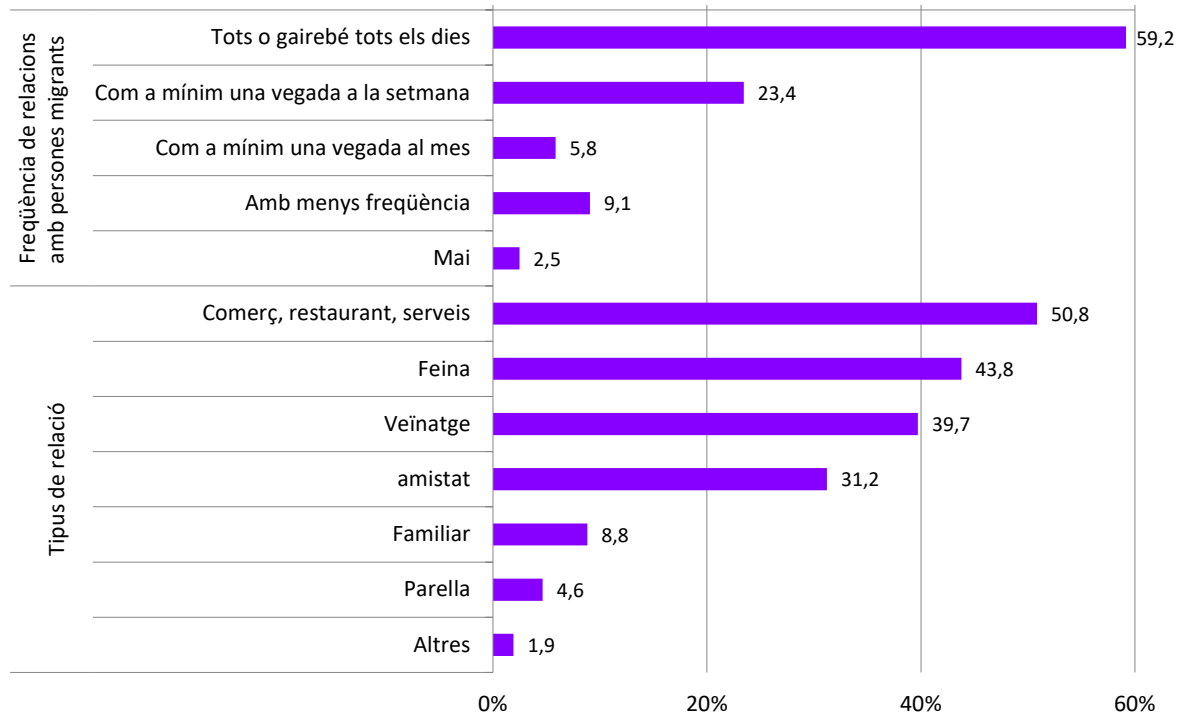
6.1.3. Relacions socials

El gràfic següent dona informació sobre amb quina freqüència i de quina manera es relaciona la població amb nacionalitat espanyola amb persones migrants. La quantitat de les relacions és elevada: prop d'un 60% es relacionen amb migrants tots o gairebé tots els dies, un 23,4% ho fa com a mínim una vegada a la setmana i el 17,4% restant ho fa amb una freqüència mensual o inferior.

En termes qualitius, aquestes relacions disminueixen com més proper és el cercle de les interaccions. És a dir, la meitat de la població amb nacionalitat espanyola es relaciona a l'àmbit del comerç, la restauració o els serveis; un 43,8% a la feina i un 39,7% al veïnat. En el cercle de les amistats, les interaccions es limiten a menys d'un terç de les persones enquestades (31,2%), mentre que en els àmbits més íntims, el familiar i el de parella, es redueixen a un 8,8% i un 4,6%, respectivament.

Aquesta distribució relacional evidencia una jerarquia de proximitat social en què la presència de persones d'origen migrant disminueix significativament a mesura que augmenta la intimitat dels vincles, fet que posa de manifest una segregació relacional que persisteix malgrat la convivència urbana quotidiana. Aquest desajust apunta a límits en la inclusió social que poden estar relacionats amb barreres culturals, residencials o de classe, i que afecten les oportunitats d'establir vincles profunds entre grups d'origen diversos.

Gràfic 6.4. Freqüència i tipus de relacions amb persones migrants (multiresposta) (només persones nascudes a Espanya). Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1.

N = entre 834 i 856 segons ítem.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

El gràfic 6.5 mostra les diferències en els àmbits de relació intercultural segons la nacionalitat de la persona enquestada, prenent com a referència si aquesta té nacionalitat espanyola o estrangera/doble.

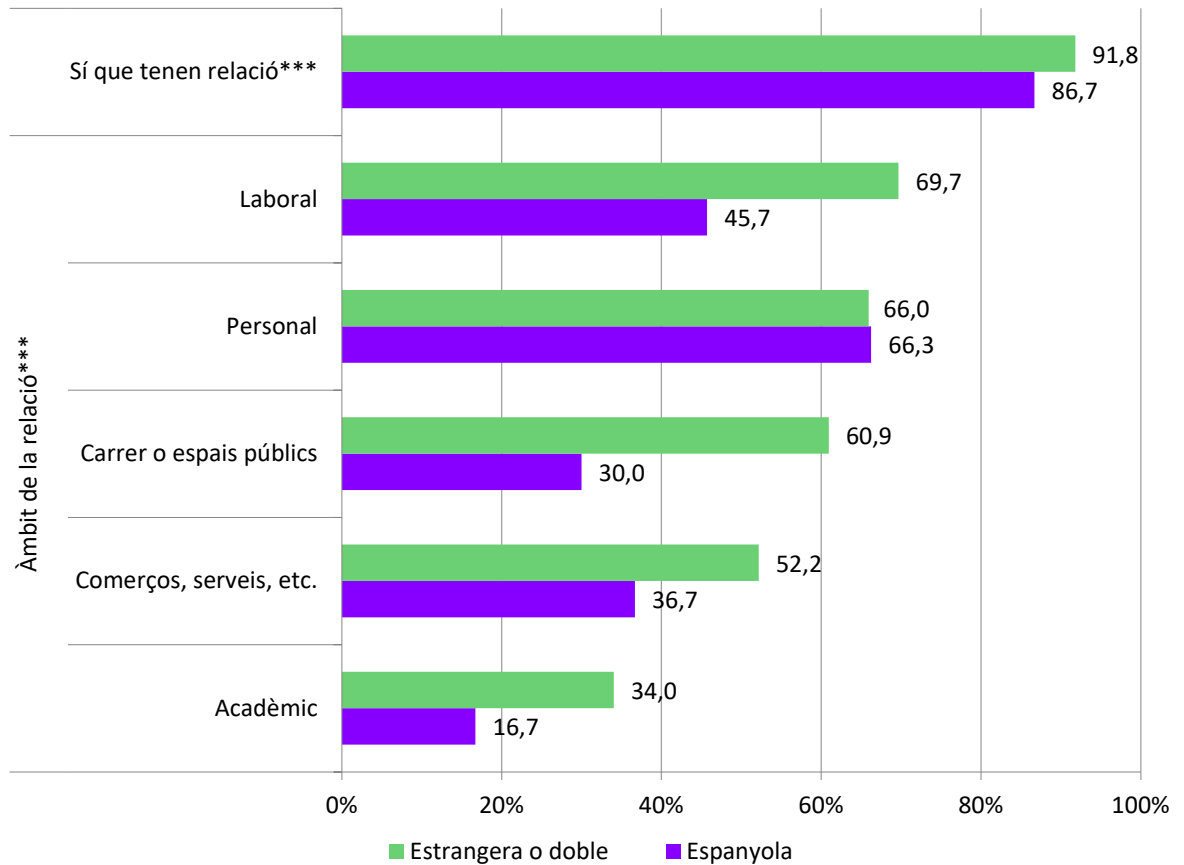
El 91,8% de les persones amb nacionalitat estrangera o doble manté relacions amb persones de diferents orígens culturals, mentre que entre les persones amb nacionalitat espanyola aquesta xifra és del 86,7%. Tot i que la diferència és petita, és estadísticament significativa, i indica que les persones migrants tenen una exposició intercultural lleugerament més alta, probablement a causa de viure en entorns més heterogenis.

L'àmbit laboral destaca com el més dispar, amb un 69,7% de les persones estrangeres o amb doble nacionalitat que mantenen relacions interculturals, en comparació amb el 45,7% de les persones espanyoles. Aquesta diferència pot reflectir dinàmiques laborals específiques o la centralitat del treball com a espai d'interacció per a les persones migrants.

Les relacions personals, en canvi, són similars entre ambdós grups (66%), fet que suggereix que, un cop superades les interaccions quotidianes, la creació de vincles personals és més equitativa. Tanmateix, les relacions a l'espai públic (60,9% vs. 30%) i acadèmic (34% vs. 16,7%) són molt més comunes entre les persones migrants, cosa que podria reflectir una exposició més gran a entorns socials diversos.

Aquests resultats mostren una asimetria en les dinàmiques de contacte intercultural: les persones migrants estan més immerses en entorns diversos, mentre que la població espanyola tendeix a tenir un contacte més segmentat, la qual cosa pot influir en la cohesió social i les oportunitats d'integració dins la ciutat.

Gràfic 6.5. Existència i àmbits de relacions amb persones d'altra cultura o d'un origen cultural diferent, segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell 0,001.

N = 2.404, 2.117.

Font: Enquesta d'interculturalitat 2024, Ajuntament de Barcelona.

6.2. Opinions sobre els processos migratoris

Hem vist que les migracions esdevenen un element clau per sostenir l'estructura demogràfica i econòmica de la ciutat de Barcelona. Malgrat això, els estereotips negatius i els discursos d'odi contribueixen a generar per una part de la població una concepció negativa de les mateixes persones migrants i el seu impacte a la societat d'acollida. En aquest apartat s'analitzen una sèrie de preguntes del qüestionari que exploren quines són les actituds de la població davant dels processos migratoris que tenen Catalunya com a destinació: des dels motius per migrar, la concepció de les migracions, el seu impacte en la societat d'acollida, la percepció de la grandària dels fluxos migratoris, els factors considerats rellevants per a la integració, els drets de les persones migrants, així com l'acollida de la societat receptora.

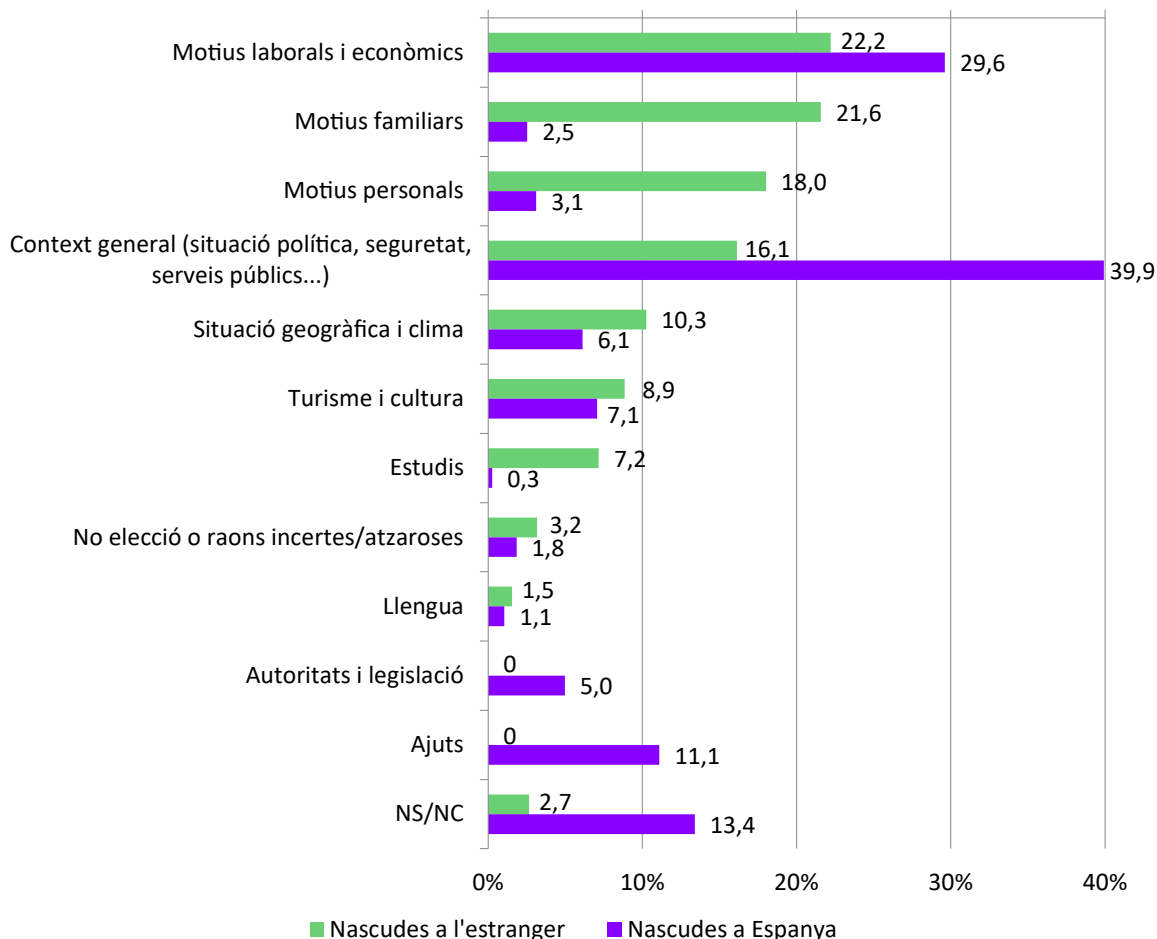
6.2.1. Motius per migrar

Les persones nascudes a l'estranger identifiquen principalment motius laborals i econòmics (22,2%), familiars (21,6%), personals (18,0%) i el context general (16,1%) com a raons per migrar a Catalunya. També es mencionen altres motius menys freqüents com la situació geogràfica, el clima, el turisme, la cultura i els estudis. Aquestes raons es poden classificar en dos grups: socioeconòmiques i d'estil de vida.

En canvi, les persones nascudes a Espanya tenen una percepció diferent sobre els motius de migració, i hi atribueixen més pes al context general (25%) i als motius laborals i econòmics (29,6%). Les raons familiars i personals són esmentades només per un petit percentatge (3%). A més, les persones espanyoles no tenen en compte tant els motius vinculats a l'estil de vida o als estudis, potser influenciades per estereotips sobre la migració.

Dos elements presents en les respostes de les persones nascudes a Espanya semblen apuntar a l'efecte crida: un 11,1% considera que les ajudes són una motivació i un 5% identifica les autoritats i la legislació. Aquests dos motius, però, no han estat reportats per cap persona nascuda a l'estranger. És a dir, aquesta percepció de l'existència d'un efecte crida que suposadament s'estaria produint a partir del marc legal i les prestacions socials, en realitat no apareix entre les motivacions per venir a Catalunya de les persones nascudes a l'estranger.

Gràfic 6.6. Motius per triar Catalunya per venir a viure-hi (persones nascudes a l'estranger) i per quins motius es creu que les persones immigrants trien Catalunya per venir a viure-hi (persones nascudes a Espanya). Barcelona, 2024. Percentatges.

N = 334 (nascudes a l'estranger) i 800 (nascudes a Espanya).

Nota: Les categories corresponen a recodificacions de preguntes obertes amb opcions multiresposta.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

6.2.2. Impacte de les migracions

El següent bloc de preguntes examina si amb l'arribada de persones d'altres països es considera que Catalunya és un lloc millor o pitjor per viure-hi, a partir d'una escala que va des de 0 (pitjor) fins a 10 (millor). Aquestes respostes s'han agrupat en les tres categories que mostra el gràfic 6.7 per simplificar la interpretació: pitjor (puntuacions entre 0 i 3), semblant (entre 4 i 6), i millor (entre 7 i 10).

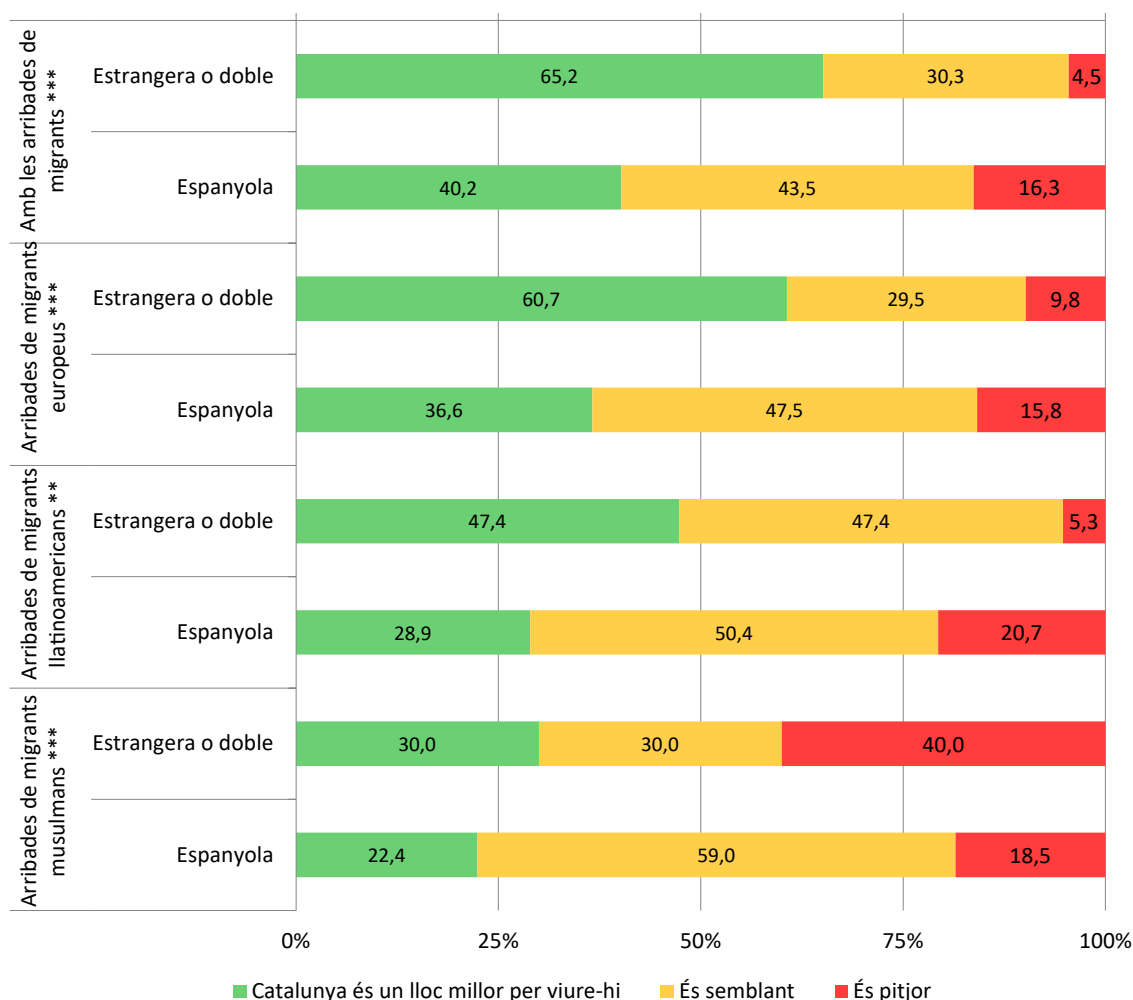
Amb l'arribada de persones d'altres països en general, sense especificar d'on, la majoria de persones amb nacionalitat estrangera o doble (65,2%) considera que Catalunya és un lloc millor per viure-hi, prop d'un terç (30,3%) opinen que és semblant i una petita minoria (4,5%) que és un lloc pitjor. Entre la població de nacionalitat espanyola, la percepció és menys positiva: un 40,2% considera que Catalunya millora, un 43,5% que és semblant i un 16,3% que empitjora.

Aquests resultats varien quan en comptes de preguntar per l'arribada de migrants en general, s'especifica l'origen. I en aquestes variacions també es detecten patrons diferents per la població enquestada segons la seva nacionalitat. Per la població amb nacionalitat espanyola, hi ha una tendència a considerar un impacte més positiu de les migracions provinents de països europeus. Per les arribades de països llatinoamericans i de majoria musulmana les opinions són menys favorables: els percentatges que consideren que Catalunya millora són del 28,9% i del 22,4%, respectivament, mentre que per un 20,7% i un 18,5%, respectivament, Catalunya esdevé un lloc pitjor per viure-hi.

Per les persones enquestades de nacionalitat estrangera o doble, les opinions més negatives apunten a les migracions procedents de països de majoria musulmana: per un 40,0% Catalunya empitjora, encara que un 30,0% considera que millora.

En aquesta pregunta, la mostra de l'enquesta es divideix aleatòriament en quatre grups d'igual mida, i a cada grup se li fa únicament una de les quatre preguntes. Per tant, la submostra de cada pregunta no és prou gran com per oferir resultats robustos i representatius. El que sí que dibuixen els resultats, amb traç gros, és que les opinions sobre la contribució de les persones migrants difereixen segons la nacionalitat de les persones enquestades, i que aquestes opinions sobre les migracions discriminen segons els països d'origen.

Gràfic 6.7. Opinions sobre la situació de Catalunya amb les arribades de migrants (en general i depenent dels orígens) segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1.

N = 275, 244, 280, 245.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

Una bateria de preguntes del qüestionari demana fins a quin punt s'està d'acord amb diferents afirmacions en relació amb la feina de les persones immigrants. Les persones amb nacionalitat estrangera o doble tenen percepcions més positives sobre les contribucions de la immigració i menys negatives sobre els seus impactes perjudicials en comparació amb les persones de nacionalitat espanyola. Un 84,8% dels estrangers o amb doble nacionalitat consideren que la immigració contribueix al desenvolupament econòmic de Catalunya, mentre que només el 57,1% de les persones espanyoles comparteixen aquesta opinió (de la resta, un 27,3% no està ni d'acord ni en desacord, i un 15,6% estaria en desacord amb l'afirmació).

Pel que fa a la percepció que la immigració fa baixar els salaris, les opinions són similars entre ambdós grups, i no hi ha diferències estadísticament significatives. Al voltant d'un 71% està d'acord que les persones immigrants fan feines que les catalanes no volen fer, amb una intensitat d'acord més gran entre els estrangers o amb doble nacionalitat (36,3% molt d'acord) en comparació amb els espanyols (24,7%). En contrast, tan sols al voltant del 9% estan en desacord amb l'afirmació anterior.

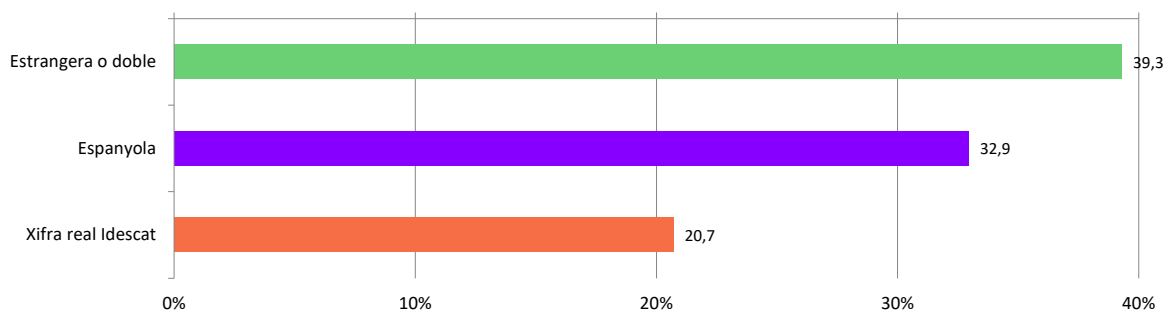
Finalment, quan es tracta de l'argument que les persones immigrants treuen llocs de treball als catalans, les persones de nacionalitat estrangera o doble rebutgen més aquesta afirmació (63,9%) en comparació amb les de nacionalitat espanyola (58,2%). De la resta, un 14% de les de nacionalitat espanyola i tan sols un 3,8% de les de nacionalitat estrangera o doble estan d'acord amb l'afirmació.

6.2.3. Percepció dels fluxos migratoris

La percepció del nombre de persones nascudes a l'estranger que viuen a Catalunya és superior a la realitat. Segons l'Idescat, a partir del Cens de població anual de l'INE, a Catalunya el 2022 hi havia vivint un 20,7% de persones nascudes fora de l'Estat espanyol. Però l'estimació que fa la població de Barcelona a l'Enquesta sociopolítica del 2022 no és gens acurada: les persones amb nacionalitat estrangera o doble estimen de mitjana que aquest percentatge és gairebé el doble (un 39,3%) i les de nacionalitat espanyola ho incrementen fins al 32,9% de la gent que viu a Catalunya.

És molt probable que aquesta estimació es basi en l'entorn més proper. Així, les persones amb nacionalitat estrangera o doble, que en general tindran més relacions amb persones migrants, encara sobreestimen més aquesta xifra. En el mateix sentit, aquesta estimació a l'alça possiblement està influenciada per la realitat de la ciutat de Barcelona, on la xifra de persones nascudes a l'estranger segons l'Idescat és del 28,3% (xifra que s'apropa més a les estimacions, encara que continua sent inferior).

Gràfic 6.8. Mitjana de l'estimació del percentatge aproximat de persones nascudes fora de l'Estat espanyol que viuen a Catalunya segons nacionalitat, i xifra publicada per Idescat. Barcelona, 2022. Percentatges.

La diferència de mitjanes segons nacionalitat és estadísticament significativa a nivell 0,001.

N = 859.

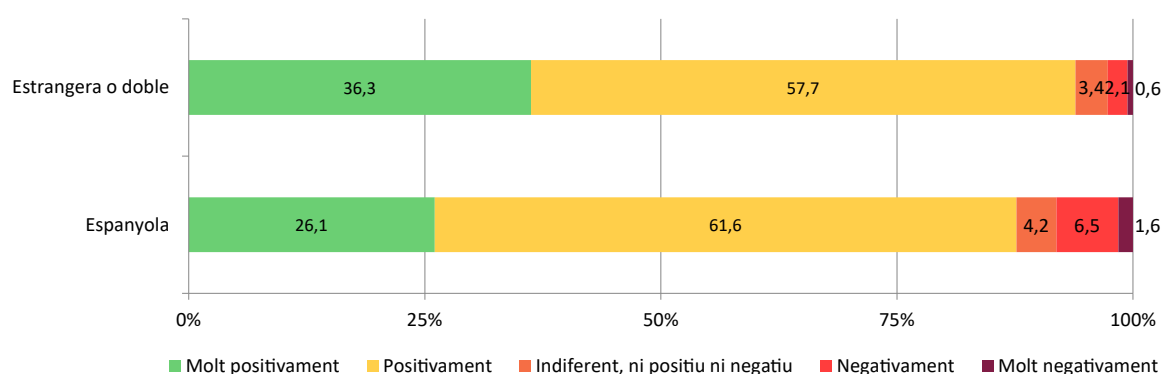
Font: Enquesta sociopolítica 2022, CEO, i Idescat, a partir del Cens de població anual de l'INE.

No hi ha una xifra oficial que determini quantes persones hi ha vivint a Catalunya amb una situació irregular, però les estimacions apunten al voltant de 160.000-170.000 persones (Acsar, 2024). És a dir, si segons l'Idescat el 2022 hi havia 1.608.958 persones migrants vivint a Catalunya, la proporció d'irregulars se situaria al voltant del 10-11%. De manera similar, al capítol 1 d'aquest anuari es realitza una estimació de la població en situació irregular a Barcelona segons el mètode residual corregit, segons la qual un 7,4% de la població extracomunitària empadronada a la ciutat es troba en situació irregular el 2022, i un 5,2% el 2023 (vegeu la taula 1.6). Aquests percentatges indiquen que la gran majoria de persones immigrants viuen a Catalunya amb una situació administrativa regularitzada, mentre que gairebé la meitat de les persones amb nacionalitat espanyola i més de la meitat de les de nacionalitat estrangera o doble consideren que el percentatge d'immigrants irregulars és semblant o superior al de la immigració regular.

Si l'estimació de la població nascuda a l'estranger apunta desmesuradament a l'alça, la percepció de la magnitud de la immigració irregular encara està més distorsionada. Un 27,8% de les persones amb nacionalitat estrangera o doble consideren que hi ha més immigrants irregulars (sense papers) que regulars (amb papers) a Catalunya, mentre que un 23,0% considera que la proporció és similar. Entre les persones de nacionalitat espanyola, un 20,9% considera que la immigració irregular és superior a la regular, i un 26,2% que les proporcions són similars.

Pel que fa a la valoració sobre la diversitat cultural de Barcelona, el gràfic 6.9 mostra que les persones d'origen estranger o amb doble nacionalitat expressen una valoració més positiva envers la diversitat de la ciutat: un 36,3% la valora molt positivament, enfront d'un 26,1% del col·lectiu espanyol. Així mateix, el conjunt de valoracions positives (molt positivament + positivament) arriba al 94% entre les persones estrangeres, davant del 87,7% de les espanyoles. D'altra banda, les valoracions negatives o molt negatives són significativament més freqüents entre les persones amb nacionalitat espanyola (8,1%) que no pas entre les d'origen estranger (2,7%). Aquestes dades suggereixen que, en termes de percepció subjectiva, tant el col·lectiu migrant com les persones autòctones tendeixen en a veure la diversitat com un valor positiu i integrador, tot i que una part de la població, sobretot de l'autòctona, podria mostrar més resistències o recels davant el pluralisme cultural.

Gràfic 6.9. Valoració sobre el fet que Barcelona sigui una ciutat diversa, segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001.

N = 2.400.

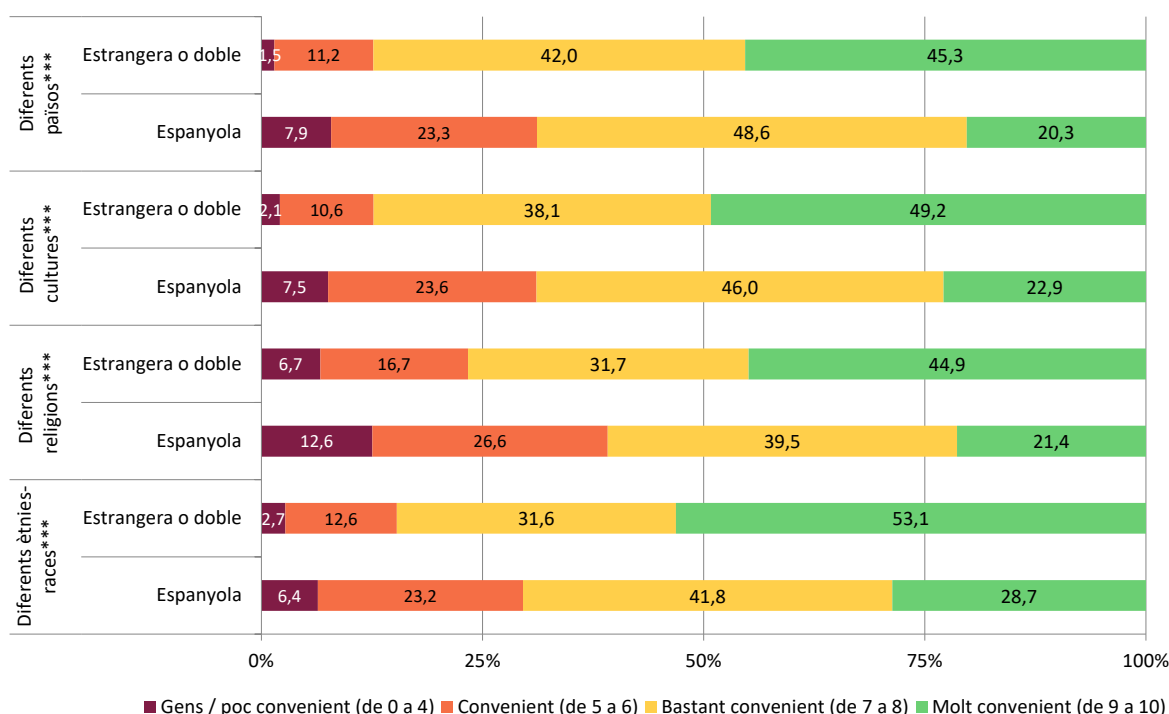
Font: Enquesta d'interculturalitat 2024, Ajuntament de Barcelona.

Aquestes diferències d'opinions es veuen confirmades i reforçades per les dades de l'Enquesta d'interculturalitat 2024 de l'Ajuntament de Barcelona representades en el gràfic 6.10, on es mesura la valoració de la conveniència que la societat barcelonina estigui composta per persones de diversos col·lectius.

Les persones amb nacionalitat estrangera o doble valoren de manera significativament més positiva aquesta composició en tots els àmbits analitzats (països, cultures, religions i ètnies-races). Per exemple, gairebé el 50% de les persones amb nacionalitat doble o estrangera considera molt convenient una societat amb diferents cultures, amb una valoració mitjana de 8,35, davant de 7,15 entre les persones espanyoles; en el cas de les religions, la diferència també és marcada, amb un 76,6% entre la població amb nacionalitat doble o estrangera que la considera bastant o molt convenient i un 60,9% que ho fa amb nacionalitat espanyola (7,89 vs. 6,77 de mitjana). A més, entre les persones amb nacionalitat espanyola hi ha una proporció més gran que considera aquesta diversitat poc o gens convenient, sobretot en relació amb la religió (12,6%).

Aquestes dades reflecteixen una escletxa en la valoració normativa de la diversitat, no només pel que fa a la seva presència, sinó a la seva legitimitat com a element desitjable en la composició social.

Gràfic 6.10. Valoració de la conveniència que la societat barcelonina estigui composta per persones de diferents col·lectius, segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001.

N = 2.394, 2.392, 2.354, 2.376.

Font: Enquesta d'interculturalitat 2024, Ajuntament de Barcelona.

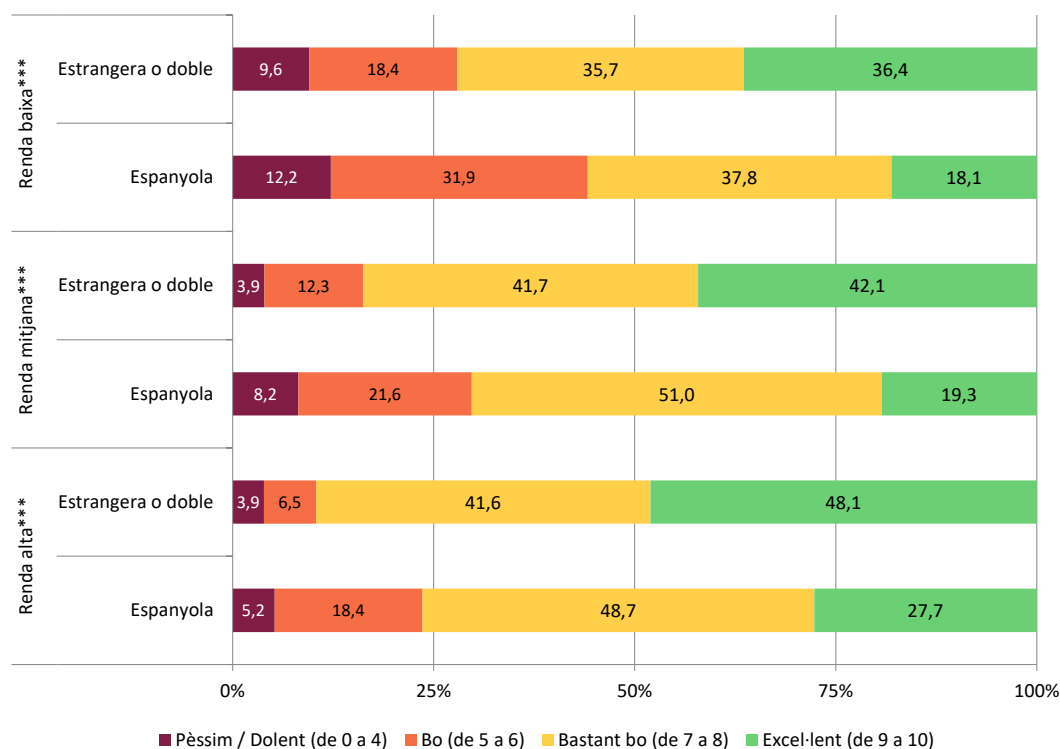
La valoració de la conveniència de la diversitat es pot relacionar amb la percepció del clima de convivència al territori immediat, especialment quan s'introdueix la variable renda. Tal com mostra el gràfic 6.11, la valoració que fan les persones enquestades del clima de relacions i convivència al seu barri de residència presenta diferències segons la nacionalitat i el nivell de renda.

Segons les dades, les persones amb nacionalitat estrangera o doble tendeixen a valorar més positivament la convivència veïnal en tots els trams de renda. Per contra, les persones amb nacionalitat espanyola, tot i que generalment tenen percepcions positives, presenten una valoració més crítica, especialment entre les rendes baixes i mitjanes.

Les persones amb millor situació econòmica (rendiments mitjans i alts) tenen una percepció més positiva de la convivència, i aquesta tendència és més marcada entre migrants. Un alt percentatge de persones migrades qualifiquen la convivència com a “bastant bona” o “excel·lent”, fins i tot en barris amb més vulnerabilitat social, la qual cosa podria reflectir una millora percebuda respecte a les condicions del seu país d’origen o de la seva trajectòria migratòria.

D’altra banda, les persones espanyoles, tot i no mostrar valoracions negatives majoritàries, tenen més proporció en la categoria “pèssim/dolent”, especialment en les rendes baixes i mitjanes. Això podria reflectir una percepció més crítica de la convivència, potser relacionada amb expectatives frustrades o inseguretats socials.

Gràfic 6.11. Valoració del clima de convivència i relacions existent al barri de residència (agrupats per nivell de renda), segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001.

N = 870, 841, 654.

Font: Enquesta d’interculturalitat 2024, Ajuntament de Barcelona.

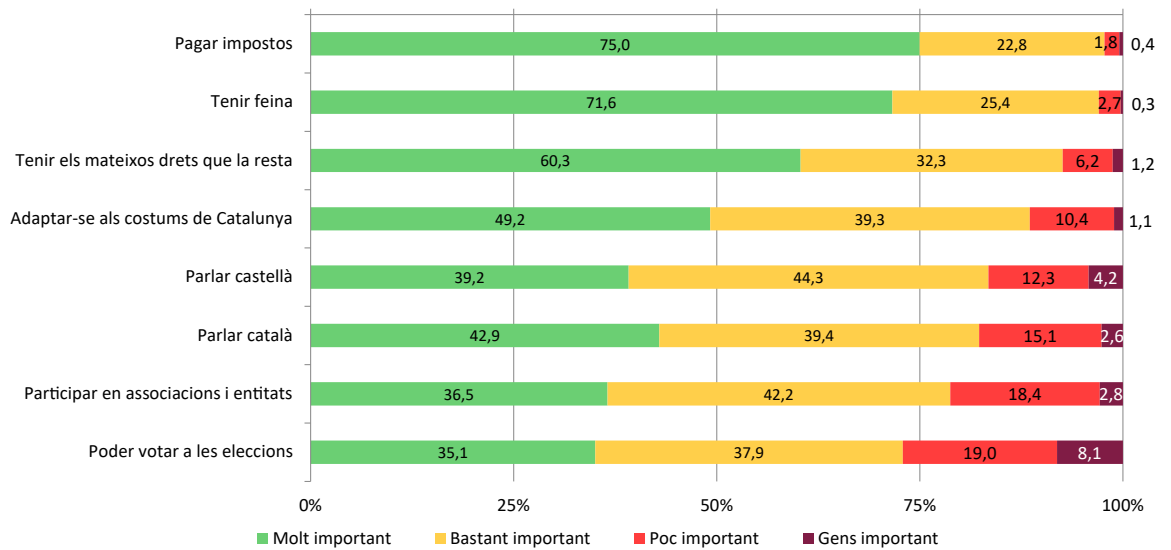
6.2.4 Factors per a la integració

La següent bateria de preguntes demanava a les persones enquestades nascudes a Espanya la seva opinió sobre la importància de diferents factors per a la integració de la immigració, avaluant-los a partir de quatre categories de resposta que van des de molt important a gens important. El gràfic següent mostra els resultats d’aquestes avaluacions, ordenant els diferents factors segons el grau d’importància atribuïda.

Els factors més importants per a la percepció de la integració de les persones immigrades són econòmics, i destaquen el pagament d’impostos i tenir feina, amb un 97,8% i un 97,0% d’acord, respectivament. A continuació, s’hi afegeixen els drets iguals als de la resta (92,6%) i l’adaptació als costums (88,5%). Els aspectes lingüístics (aprenentatge del castellà i el català) també són considerats importants, amb un 83,5% i un 82,6%, respectivament. Els factors sociopolítics, com la participació en associacions i el dret a vot, són vistos com a menys rellevants, amb percentatges del 78,7% i 73,0%. Així, l’ordre de rellevància dels factors indica que, en l’imaginari col·lectiu, la integració comença per la contribució

econòmica, seguida per la igualtat de drets, l'adaptació cultural i lingüística, i finalment la participació sociopolítica. A més, la majoria dels factors responsabilitzen les persones migrants, mentre que només el dret a tenir drets i a votar apunten a factors externs.

Gràfic 6.12. Opinió sobre la importància de diferents factors per a la integració de la immigració (només persones nascudes a Espanya). Barcelona, 2024. Percentatges.

N = entre 836 i 854 segons ítem.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

6.2.5. Drets de les persones migrants

La majoria de la població amb nacionalitat espanyola tendeix a considerar que la immigració instal·lada de manera estable i regular a Catalunya hauria de tenir drets econòmics, polítics i de ciutadania. Però hi ha matisos rellevants en funció de l'objecte específic dels drets. El suport més gran està vinculat al dret a cobrar el subsidi si es queden a l'atur (91,1%), seguit pel dret a votar en les eleccions municipals (81,7%) i a obtenir la nacionalitat espanyola (81,4%). Se situen per sota del 80% de suport el dret a portar la família (pares, fills i parella) des del seu país d'origen (77,8%) i a votar en les eleccions autonòmiques i generals (74,6%).

Per tant, el rebuig més gran apunta al dret a vot en les eleccions supralocals. Una de cada quatre persones hi estaria en contra, fet que contrasta amb el 18,6% de rebuig al dret a vot en les eleccions locals, que es tendeixen a vincular amb decisions que afecten l'entorn més proper (serveis públics, infraestructures locals...) en contrast amb l'àmbit de la sobirania nacional. De fet, la mateixa legislació espanyola és més permissiva amb la participació de persones amb nacionalitat estrangera en les eleccions locals en alguns supòsits, en comparació amb unes eleccions generals on únicament poden votar les persones amb nacionalitat espanyola. Tanmateix, la resta de percentatges que mostren el rebuig a determinats drets, com el de reagrupament familiar o a l'obtenció de la nacionalitat, tornen a evidenciar que per un sector minoritari de la població els processos migratoris són un problema que cal restringir.

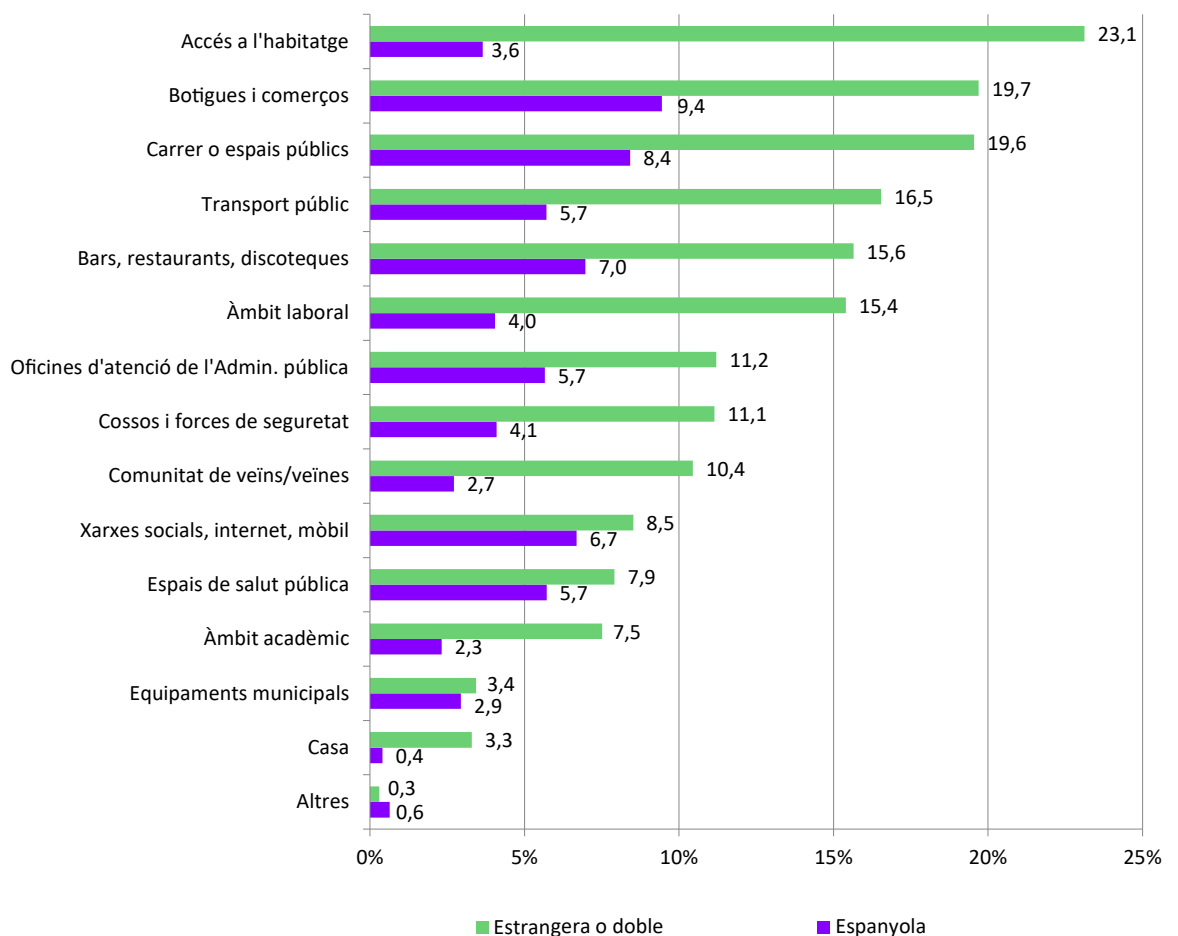
6.2.6. L'acollida de la societat receptora

La pregunta següent es va formular únicament a les persones nascudes a l'estranger o amb mare o pare nascut a l'estranger. Es tracta de valorar l'actitud de la societat catalana cap a les persones que arriben d'altres països, a partir de cinc categories que van des de molt negativa a molt positiva.

Més de la meitat de les respostes (52,7%) consideren que aquesta actitud és positiva o molt positiva, un terç (33,7%) que no és ni positiva ni negativa i el 13,6% restant que l'actitud és negativa o molt negativa. Així, encara que majoritàriament la percepció de les actituds de la societat catalana cap a les persones migrants tendeix a ser positiva o neutra, hi ha un sector de les persones de famílies d'origen migrant que senten que no són benvingudes. Aquests resultats coincideixen en part amb l'anàlisi realitzada anteriorment de l'altra cara de la moneda: les actituds desfavorables i l'efecte dels estereotips negatius en part de la població amb nacionalitat espanyola. Malauradament les dades disponibles no permeten diferenciar entre les actituds percebudes segons els països d'origen, per tal d'identificar possibles patrons en funció del tipus de migracions.

El gràfic 6.13 posa de manifest l'abast i la persistència de la discriminació percebuda per raó cultural, religiosa o ètnica en múltiples àmbits de la vida quotidiana a Barcelona. Aquest gràfic mostra les discriminacions percebudes en diferents àmbits en funció de la nacionalitat. Val a dir, però, que tot i l'evidència empírica d'aquesta associació, és fonamental problematitzar la categoria "nacionalitat" com a únic eix explicatiu tal com s'ha explicat en el capítol metodològic. Tal com apunten diversos treballs sobre discriminació i desigualtats estructurals, no totes les persones amb nacionalitat espanyola comparteixen el mateix perfil social ni tenen les mateixes possibilitats de viure una vida lliure de discriminacions. Hi ha un segment creixent de la població amb nacionalitat espanyola que és racialitzada, professa religions minoritzades, té bagatges migratoris diversos o és percebuda com a "no autòctona" per part de la societat majoritària. Aquestes persones poden experimentar discriminació per motius culturals, lingüístics o fenotípics, i sovint queden invisibilitzades quan només es considera la nacionalitat com a variable de segmentació.

Gràfic 6.13. Discriminació percebuda per raó cultural, religiosa o ètnica en diferents àmbits, segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

N = 2.405.

Font: Enquesta d'interculturalitat 2024, Ajuntament de Barcelona.

En aquest sentit, les dades han de ser interpretades des d'una òptica interseccional i contextualitzades en un marc que reconegui les múltiples formes d'exclusió que operen simultàniament. El gràfic mostra que al voltant d'un 20% de la població amb nacionalitat estrangera o doble s'ha sentit discriminada durant els darrers dotze mesos en l'accés a l'habitatge, en botigues i comerços, i al carrer o espais públics. Tanmateix, al voltant d'un 16% s'han sentit discriminades al transport públic, a bars, restaurants o discoteques, i en l'àmbit laboral. Aquesta discriminació per raons culturals, religioses o ètniques també es manifesta entre la població amb nacionalitat espanyola, i destaca el 9,4% a les botigues i comerços, el 8,4% al carrer o espais públics, i el 7% en bars, restaurants o discoteques. Aquest fet evidencia les limitacions existents per analitzar un fenomen tan complex com el migratori fent servir variables com la nacionalitat, que deixa fora moltes persones que no comparteixen els trets principals de la població considerada autòctona.

Pel que fa a l'evolució de la discriminació entre el 2021 i el 2024, es detecta un augment en la percepció de discriminació en gairebé tots els àmbits, com l'habitatge, els comerços, els espais públics i el transport. Comprovem que gairebé un terç de la població enquestada (30,3%) declara haver-se sentit discriminada en almenys un àmbit de la seva vida quotidiana, i un 20,6% en dos o més àmbits. Aquesta proporció s'incrementa significativament en el cas de les persones amb nacionalitat estrangera o doble, de les quals només el 50,7% afirma no haver experimentat cap situació de discriminació, enfront del 77,0% de les persones amb nacionalitat espanyola. D'aquesta manera, gairebé la meitat de les persones amb nacionalitat estrangera o doble (49,3%) ha estat objecte de discriminació en almenys un àmbit, i un 35,4% en dos o més àmbits. Per contra, entre les persones amb nacionalitat espanyola, un 14,9% ha reportat discriminació en dos o més àmbits.

Aquestes discriminacions, experimentades especialment en àmbits estructurals com l'accés a l'habitatge o rellevants per la convivència en tant que espais de trobada, no constitueixen incidents aïllats, sinó realitats esteses que afecten diverses dimensions de la vida urbana. A més, la continuïtat d'aquestes desigualtats reflecteix barreres informals però sistemàtiques d'accés, reconeixement i tracte equitatiu, en segones i terceres generacions de migrants.

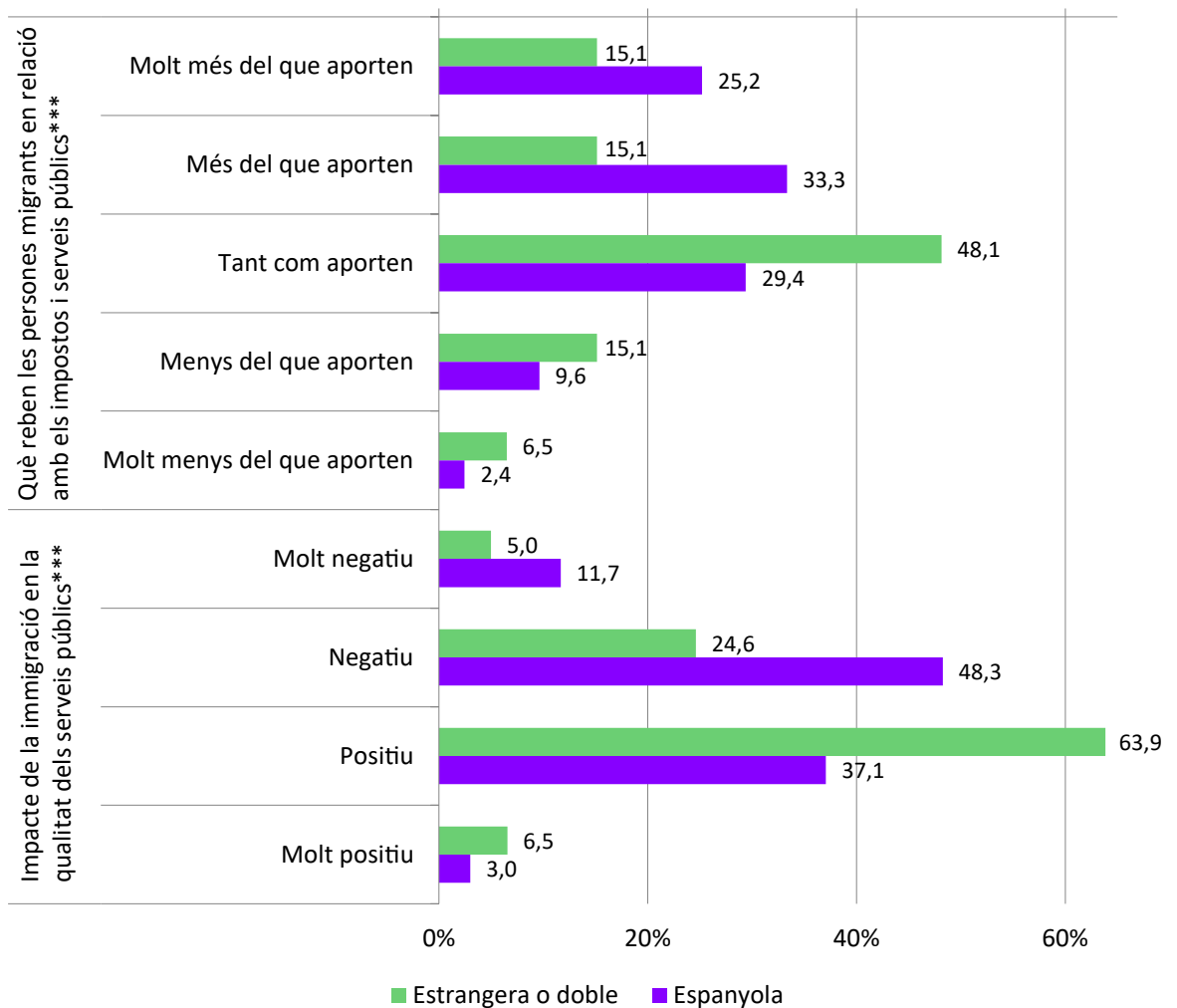
6.3. Relació entre processos migratoris i els serveis públics

En aquest darrer apartat s'analitza la relació entre els processos migratoris i els serveis públics: la percepció de què reben i aporten les persones migrants en el sector públic, quin impacte tenen en els serveis i quin tracte reben de diferents institucions.

6.3.1 Relació i impacte de les migracions en els serveis públics

A continuació s'analitzen les opinions de la relació entre els serveis públics i la població migrant. El gràfic 6.14 analitza les opinions sobre l'impacte de les migracions en els serveis públics i la relació entre el que aporten i reben les persones migrants en termes de prestacions econòmiques i socials. Per a la primera pregunta, entre la població espanyola, un 58,5% creu que les persones immigrants reben més del que aporten, percentatge que cau al 30,2% entre les persones de nacionalitat estrangera o doble. Pel que fa a l'impacte de la immigració en la qualitat dels serveis públics, el 70,4% de les persones amb nacionalitat estrangera o doble creuen que la immigració té un efecte positiu en serveis com la sanitat o l'educació, en comparació amb el 40,1% entre les persones espanyoles. Aquestes percepcions poden estar influïdes per factors estructurals, com la percepció d'empitjorament dels serveis públics, però també per discursos que criminalitzen la immigració, desviant l'atenció de causes estructurals com les polítiques neoliberals i la desinversió en l'estat del benestar.

Gràfic 6.14. Opinions sobre la relació entre immigració i serveis públics segons nacionalitat. Barcelona, 2024. Percentatges.

Les diferències segons nacionalitat són estadísticament significatives a nivell ***0,001; **0,05; *0,1. N = 1.467, 1.419.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

6.3.2. Tracte rebut en diferents àmbits

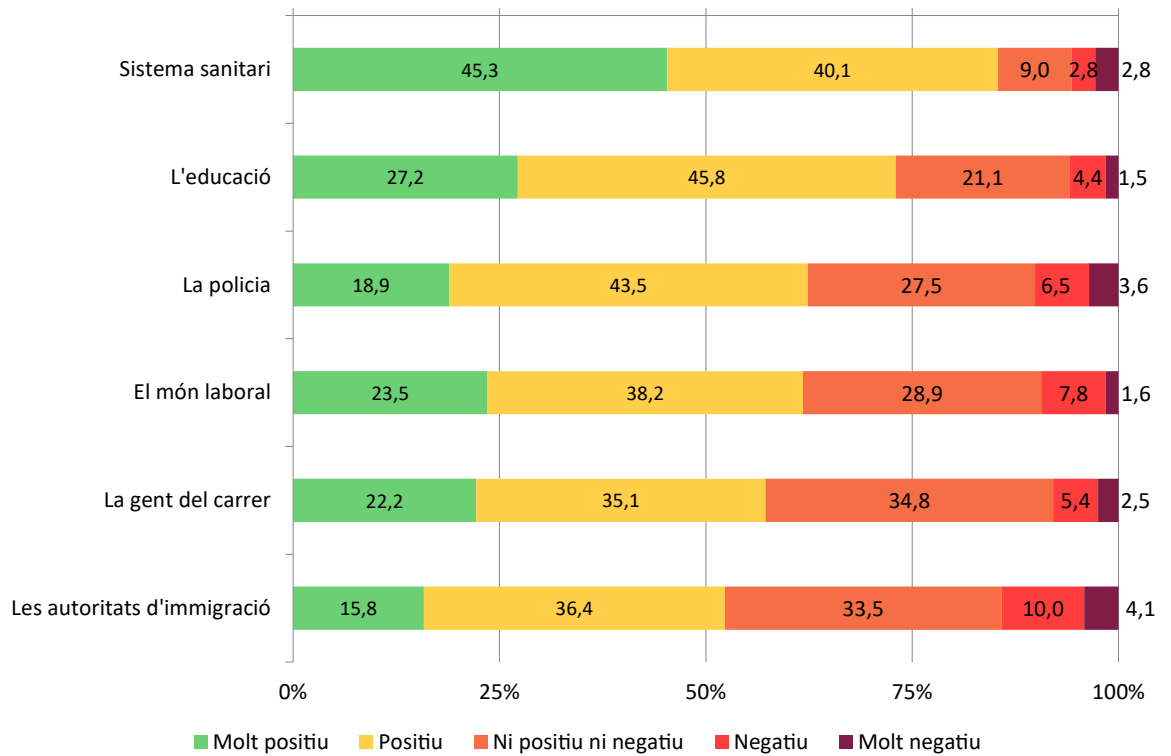
Per acabar, la darrera pregunta, adreçada únicament a les persones nascudes a l'estranger o amb mare o pare nascut a l'estranger, indica la percepció del tracte rebut. En concret, es pregunta sobre el tracte que la persona enquestada i la seva família han rebut o reben en diferents àmbits, referents a institucions públiques i socials.

Els diferents àmbits objectes de valoració estan ordenats en el següent gràfic 6.15 segons la percepció del tracte rebut. Per les persones de famílies amb origen migrant, el millor tracte rebut ha estat per part dels serveis públics: l'educació (un 73,0% considera que el tracte ha estat positiu o molt positiu) i especialment el sistema sanitari (amb un 85,4%). El segueixen la policia (amb un 62,4% de valoracions de tracte positiu o molt positiu), el món laboral (amb un 61,8%), la gent del carrer (57,2%) i finalment les autoritats d'immigració (52,3%). Veiem, per tant, que en general les percepcions tendeixen a ser positives, sobretot si tenim en compte que després d'aquestes valoracions favorables les més freqüents són les neutres (ni positiu ni negatiu).

Si fem la lectura a la inversa, les percepcions més negatives fan referència a les autoritats d'immigració (un 14,2% valora un tracte negatiu o molt negatiu), la policia (un 10,1%), el món laboral (9,4%), la gent del carrer (7,9%), i, per acabar, l'educació (5,9%) i el sistema

sanitari (5,7%). És a dir, des de qualsevol perspectiva, el tracte rebut als serveis públics és el més ben valorat, mentre que el rebut per les autoritats d'immigració és el que es percep pitjor.

Gràfic 6.15. Valoració del tracte rebut en diferents àmbits (només persones nascudes fora d'Espanya o amb pare/mare nascut fora d'Espanya). Barcelona, 2024. Percentatges.

N = entre 323 i 332 segons ítem.

Font: Enquesta sociopolítica 2024, CEO.

Conclusions

L'Observatori de les Migracions i el Refugi de Barcelona neix per aplegar i generar les dades necessàries amb l'objectiu de disposar d'una anàlisi quantitativa detallada dels múltiples aspectes que condicionen la relació entre les migracions transnacionals i la ciutat. L'informe 2025 és el punt de partida d'un treball d'explotació, sistematització, presentació i anàlisi de dades procedents de fonts diverses que combinen enquestes i registres administratius. L'informe és el primer pas d'un observatori en construcció que s'anirà enriquint en els propers anys amb l'objectiu de conèixer millor les dinàmiques migratòries, les condicions de vida de les persones estrangeres i d'origen divers i les transformacions de la geografia humana de la ciutat.

1. Les migracions transnacionals: motor del creixement demogràfic de la ciutat

L'anàlisi de l'evolució demogràfica de Barcelona confirma el paper determinant de la migració en l'evolució poblacional de la ciutat. Durant les darreres dècades, el saldo migratori ha estat el principal factor explicatiu del creixement demogràfic, i ha compensat el descens de la natalitat i l'envelliment de la població autòctona. Les dades mostren que el pes de la població nascuda a Espanya ha experimentat un descens sostingut. L'any 2000 només un 5% dels residents havien nascut a l'estranger. **El 2023 aquest percentatge arriba al 31,3%, és a dir, gairebé una de cada tres persones ha nascut a l'estranger.** Aquest creixement s'ha produït en onades: un fort increment del 2000 al 2008, un estancament durant la crisi del 2008-2013, i una nova expansió a partir del 2015. Si es considera la nacionalitat, el 1997 el 98% de la població era espanyola i només l'1,8% tenia nacionalitat estrangera. El 2023 la proporció ha canviat radicalment: **un 23,6% té nacionalitat estrangera.** Aquesta evolució reflecteix processos de migració laboral, reagrupament familiar i de nacionalització.

En comparació amb altres ciutats de l'Estat, Barcelona presenta un creixement recent molt més intens de la població estrangera. Entre el 2010 i el 2022, la proporció de persones nascudes a l'estranger a Barcelona ha augmentat 8,2 punts percentuals, mentre que a Madrid l'increment ha estat de 3,4 punts i a València, de 3,1 punts.

Pel que fa a la composició de la població estrangera, s'observa una diversificació progressiva dels orígens geogràfics, amb una presència destacada de persones procedents d'Amèrica Llatina, el Magrib i el sud-est asiàtic. **La nacionalitat més nombrosa entre les persones residents estrangeres a Barcelona és l'argentina (8,1%), seguida de la colombiana (7,4%) i la peruana (6,8%).** Paral·lelament, es detecta una tendència cap a

l'equilibri de gènere dins la població migrada, sobretot en els últims anys, així com una concentració majoritària en les franges d'edat laboralment activa.

L'índex de diversitat ha assolit el seu màxim històric el 2023, i indica que la probabilitat que dues persones escollides a l'atzar hagin nascut en països diferents és superior al 50%. Al mateix temps, la segregació residencial de la població estrangera es manté en nivells moderats, amb una concentració notable en determinats districtes de la ciutat. **Gairebé dos terços de la població nascuda a l'estranger es concentren al voltant del centre històric (Ciutat Vella, l'Eixample, Sants-Montjuïc), el litoral (Sant Martí) i la Zona Nord (Nou Barris), i constitueixen així l'epicentre de la segregació de la ciutat.** Finalment, les estimacions sobre la població en situació irregular mostren una variabilitat al llarg del temps, amb un augment notable entre el 2015 i el 2020 i una reducció en els anys posteriors.

En conjunt, aquests resultats reflecteixen una estabilització de la població total de Barcelona, amb un pes creixent de la població migrada en la seva estructura demogràfica que contraresta el procés d'envelliment de la població autòctona. La migració internacional a la ciutat concentra la seva població en edats joves i econòmicament actives (sobretot entre els 20 i els 49 anys), tendència que s'alinea amb patrons observats en altres grans ciutats europees. **Entre els 25 i els 39 anys, les persones nascudes a l'estranger són més de la meitat de la població total.** L'evolució d'aquests indicadors serà clau per entendre les dinàmiques de futur de la ciutat en el marc dels fluxos migratoris i les transformacions socials.

L'anàlisi de les dades sociodemogràfiques evidencia que la migració no és només un fenomen demogràfic, sinó un procés estructural que travessa i impacta tots els àmbits de la vida urbana. La condició migratòria és un factor clau per entendre la posició social que ocupen els individus dins la ciutat, en tant que condiciona l'accés a recursos bàsics com la renda, l'habitatge o la protecció social. La població resident estrangera de Barcelona, que constitueix gairebé un terç de la població barcelonina, està formada per una minoria que accedeix a posicions socioeconòmiques privilegiades i una majoria que queda atrapada en situacions de precarietat i exclusió.

2. Els mecanismes de protecció social són menys eficaços amb la població d'origen estranger

En els últims anys s'ha produït una **millora de la renda mitjana i mediana dels habitants de Barcelona. L'increment més pronunciat de la renda s'ha produït en les llars mixtes (amb membres espanyols i estrangers), seguides per les llars integrades exclusivament per persones estrangeres.** Tot i això, aquests augments no han estat suficients per revertir el fet estructural que la major part de la població estrangera es concentra en els estrats de renda més baixos. Les taxes de pobresa entre la població d'origen estranger multipliquen per tres les de la població nascuda a l'Estat espanyol.

Les situacions de risc de pobresa i exclusió social són molt més freqüents entre la població estrangera que entre l'autòctona. Les transferències públiques presenten greus limitacions a l'hora de compensar les desigualtats estructurals associades a l'origen. **La proporció de persones d'origen estranger en risc de pobresa o exclusió (taxa AROPE) és del 44% abans de les transferències públiques i del 39% després. Entre les persones autòctones, la mateixa taxa abans de les transferències públiques és del 44,5%, i després és del 12,7%.** El menor impacte que tenen les transferències públiques en la reducció de la pobresa de les persones d'origen estranger està relacionat amb la tipologia de les prestacions percebudes: **mentre que la protecció socioeconòmica que reben les persones autòctones prové majoritàriament de la Seguretat Social i inclou pensions de jubilació i subsidis d'atur, les transferències que rep la població migrant són ajudes d'emergència articulades pels serveis socials.** Les pensions i els subsidis propis de la Seguretat Social tenen un reduït impacte en la reducció de la pobresa de les persones

estrangeres, atribuïble a trajectòries laborals més curtes, ocupacions de menor qualitat i barreres burocràtiques o administratives d'accés.

El mercat de l'habitatge es presenta com un dels principals mecanismes de reproducció de la desigualtat. La població migrant es troba fortament sobreexposada a les dinàmiques extractives de l'habitatge de lloguer: més del 70% viu en aquest règim de tinença, mentre que aquest percentatge és inferior al 20% entre la població nascuda a l'Estat. Aquesta dependència més gran del mercat de lloguer implica més vulnerabilitat davant l'increment sostingut dels preus, amb un impacte directe en la capacitat de mantenir una vida digna i estable. El percentatge d'ingressos que les llars migrants destinen a l'habitatge és clarament superior, i supera àmpliament els límits de sobrecàrrega habitacional recomanats internacionalment. **De mitjana, les llars d'origen estranger destinen un 41,6% dels seus ingressos a cobrir les despeses d'habitatge, mentre que les llars autòctones hi dediquen un 18,5%. L'alt cost dels lloguers és determinant per explicar aquestes diferències. Les llars d'origen estranger en règim de lloguer destinen un 49% a l'habitatge, i les autòctones, un 40,4%.**

Aquest desequilibri no només afecta la capacitat de consum i estalvi, sinó que genera una pressió constant sobre altres esferes de la vida quotidiana, de manera que incrementa el risc de pobresa energètica, desnonaments o situacions de sensellarisme. L'habitatge esdevé, així, un vector clau per entendre com les desigualtats es transmeten i s'agregen, sobretot en contextos marcats per discriminacions estructurals com el racisme immobiliari o les pràctiques excloents del sector privat. **L'habitatge s'erigeix com un mecanisme regressiu de redistribució de la renda: les llars amb menys recursos contribueixen, a través del pagament de lloguers elevats, a l'enriquiment de segments socials més benestants, tot i trobar-se en situacions molt més fràgils.** Aquest funcionament invers de la redistribució posa en evidència les limitacions de les polítiques públiques actuals, massa centrades en la resposta d'emergència i poc orientades als factors estructurals que provoquen la pobresa i les desigualtats.

Aquestes condicions de relació amb el mercat de l'habitatge tenen un impacte directe en l'ús dels serveis socials. **L'any 2023 constaven 461.803 persones amb almenys una atenció oberta als centres de serveis socials, el 37,9% de les quals eren nascudes a l'estranger (175.073 persones).** La lleugera sobrerrepresentació de la població migrant en els dispositius assistencials —recordem que el 31,3% de les persones residents són nascudes a l'estranger— no es pot entendre com una conseqüència d'una major "vulnerabilitat individual", sinó com el **resultat d'una combinació de factors estructurals: dificultats d'accés a l'habitatge, baixos salaris, discriminacions múltiples i un sistema de benestar poc adaptat a les seves necessitats.** Aquesta constatació obliga a repensar l'acció social des d'una perspectiva estructural, interseccional i garantista.

Els serveis socials viuen les tensions derivades de l'augment dels riscos de pobresa i de les dificultats per accedir a l'habitatge del conjunt de la població. Però les trajectòries migratòries agreugen aquests riscos, cosa que provoca una sobrerrepresentació de les persones residents d'origen estranger entre la població atesa pels diferents dispositius que componen els serveis socials municipals. Tot i així, aquesta sobrerrepresentació no es distribueix uniformement. En aquells serveis que responen a una lògica universalista, fortament institucionalitzada i de garantia de drets, com els derivats de la LAPAD (Llei 39/2006, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència), el volum de persones d'origen estranger és proporcionalment baix. En canvi, la seva proporció és sensiblement superior al seu pes poblacional als serveis adreçats a garantir les necessitats bàsiques, que funcionen com a xarxa última per a les persones i famílies excloses de les transferències públiques amb capacitat per reduir la pobresa.

En conjunt, l'anàlisi de les dades relatives a les desigualtats de renda posen de manifest que la ciutat de Barcelona es troba davant un escenari de polarització social creixent. Si bé

les dades macroeconòmiques podrien apuntar cap a una millora general i una lleu reducció de les desigualtats en els ingressos, altres factors estructurals, com l'accés i la tinença de l'habitatge o el funcionament dels mecanismes de protecció social, incideixen de forma determinant en els riscos d'exclusió social. Davant aquesta realitat, les polítiques públiques han de tenir un paper fonamental, no només en la mitigació de les conseqüències, sinó en la transformació de les estructures que generen i reproduïxen les desigualtats. En particular, les polítiques d'habitatge han de ser concebudes com una eina central per combatre la polarització social i garantir la cohesió urbana. Això implica desplegar mesures que vagin més enllà del suport puntual o de les polítiques reactives, apostant per una intervenció estructural: increment del parc d'habitatge públic i assequible, regulació efectiva del lloguer, sanció de la discriminació en l'accés a l'habitatge i impuls de models alternatius com la cessió d'ús o les cooperatives.

D'aquesta manera, els serveis socials esdevenen un dels àmbits centrals des dels quals l'Administració pública ofereix respostes a les necessitats de protecció social de la població migrant. Però, malgrat constituir l'última xarxa de suport institucional, el suport que proveeixen sovint és fragmentari, massa focalitzat a cobrir necessitats bàsiques de la població empobrida i insuficient per reconstruir un projecte de vida satisfactori. L'anàlisi diferencial de la relació de les persones d'origen autòcton i estranger amb els serveis socials revela que mentre es produeixen avenços en la construcció d'uns serveis de caràcter universalista entre les primeres, bona part dels recursos adreçats a les segones s'han de centrar en l'assistència i la cobertura de les necessitats bàsiques.

3. Amb nivells formatius similars, la població migrant pateix més precarietat laboral

L'any 2022, un 29,5% de la població activa assalariada a la ciutat de Barcelona era de nacionalitat estrangera. El mercat laboral és clau per definir les oportunitats de la població migrada a Barcelona. El treball i l'ocupació no són només fonts d'ingressos econòmics, sinó també mecanismes centrals d'accés a drets, d'articulació social i de construcció d'identitats ciutadanes. Analitzar les desigualtats i dinàmiques del mercat laboral a partir de l'origen geogràfic permet entendre en profunditat els obstacles i les oportunitats que configuren les trajectòries d'integració de la població d'origen estranger a la ciutat.

Els resultats mostren que la inserció laboral de la població estrangera es produeix en condicions de desigualtat estructural respecte a la població de nacionalitat espanyola. Aquesta desigualtat forma part d'un patró de segmentació que reproduïx diferències en l'accés a l'ocupació, la qualitat dels llocs de treball i, en conseqüència, la garantia dels drets socials vinculats a l'ocupació.

L'anàlisi per grups de cotització mostra una sobreconcentració de la població estrangera en les categories de menor qualificació: **el 44,5% dels oficials de tercera i especialistes són de nacionalitat estrangera, així com el 33,9% del personal subaltern i no qualificat. En canvi, només el 22,6% de les posicions de direcció i alta qualificació estan ocupades per persones estrangeres**, malgrat que una part significativa d'aquest col·lectiu disposa de formació superior. Aquesta distribució evidencia mecanismes de desqualificació o infrautilització del capital humà de les persones migrades, sovint derivats de la manca de reconeixement de títols, la discriminació en l'accés a determinades ocupacions i les limitacions legals per accedir a llocs en l'àmbit públic.

El cas del treball domèstic és especialment revelador: **el 60,5% de les treballadores de la llar són estrangeres**, en un sector altament feminitzat, precaritzat i amb escassa cobertura de drets socials. Així mateix, **sectors com l'hostaleria i l'oci, la construcció i les activitats logístiques concentren una proporció desproporcionadament alta de treballadors estrangers**: per exemple, el 47% dels assalariats a l'hostaleria són de nacionalitat estran-

gera, tot i que aquest sector només representa el 9,8% del total d'assalariats a Barcelona. En canvi, la seva presència és inferior a la mitjana en sectors amb millors condicions laborals, com la indústria, els serveis professionals o l'Administració pública. Aquest biaix sectorial, vinculat també a barreres institucionals, configura un mercat de treball segmentat on l'origen nacional actua com a eix classificatori, de manera que limita les possibilitats d'ascens i consolidació laboral del col·lectiu estranger.

Pel que fa a l'evolució de les demandes d'ocupació i de l'atur registrat, s'observa una presència creixent de la població de nacionalitat estrangera, que passa de representar un percentatge marginal a compondre una part substancial de les persones demandants d'ocupació i registrades a l'atur. Aquesta tendència reflecteix l'augment de la immigració a la ciutat en les darreres dècades, així com la vulnerabilitat estructural de la seva inserció laboral. Especialment preocupant és l'impacte de **les crisis econòmiques, que afecten de manera desproporcionada la població d'origen estranger, cosa que evidencia la seva exposició més gran a la desocupació i a la precarietat.**

Les dades mostren també que, malgrat una lleu recuperació postcrisi, les condicions d'inserció de la població estrangera es mantenen marcadament diferenciades. **Les persones de nacionalitat no comunitària, en particular, continuen registrant nivells d'atur relativament superiors i presenten més dificultats per accedir a feines estables i de qualitat.** Aquest fet evidencia que les trajectòries migratòries no poden ser analitzades únicament des d'una òptica de fluxos i arribades, sinó que requereixen una lectura atenta als processos de consolidació i assentament en els àmbits fonamentals de la vida urbana.

Quant a les noves contractacions, **la població migrada es concentra principalment en sectors de baixa qualificació i alts nivells de precarietat, com la restauració, el comerç, els treballs de la llar i les cures.** Aquesta realitat limita les possibilitats d'ascens social i reforça una inserció laboral vulnerable i fràgil. A més, la persistència d'aquest patró al llarg del temps indica que l'accés inicial a ocupacions precàries no constitueix necessàriament un primer pas cap a ocupacions més estables o qualificades, sinó que sovint esdevé una trampa de precarització estructural que travessa generacions.

La tipologia dels contractes reforça aquesta precarietat. Tot i que la reforma laboral del 2021 ha incrementat la proporció de contractes indefinits, una part significativa d'aquests nous contractes continua presentant característiques de vulnerabilitat, com la parcialitat horària. Aquesta realitat qüestiona la capacitat real de les polítiques de reforma laboral per reduir les desigualtats estructurals en l'accés a l'estabilitat laboral i posa de manifest la necessitat de considerar la qualitat del treball com un element fonamental de la inclusió social.

Les variables sociodemogràfiques confirmen també diferències importants. La població estrangera es troba majoritàriament en edats centrals d'activitat (30-44 anys), fet que evidencia el seu rol com a força de treball activa i essencial en l'economia barcelonina. Aquesta realitat demogràfica té una doble lectura: d'una banda, posa de manifest el dinamisme que aporta la immigració al mercat de treball; de l'altra, interpel·la la necessitat de garantir condicions d'ocupació que permetin la seva estabilització i desenvolupament professional, de manera que s'eviti la cronificació de situacions de vulnerabilitat.

Al mateix temps, les barreres relacionades amb el nivell educatiu —sobretot la manca de reconeixement de títols obtinguts a l'estranger— contribueixen a la infrautilització del capital humà migrant, la qual cosa genera una important bretxa entre el nivell real de qualificació i el tipus d'ocupació accessible. Aquesta bretxa educativa i ocupacional no només és un desaprofitament de talent, sinó també un factor d'ineficiència econòmica i de tensions socials, en tant que contribueix a la percepció d'injustícia i discriminació.

El temps d'inscripció de la demanda d'ocupació revela patrons de més fragilitat entre la població estrangera, que, si bé inicialment mostra menys incidència de l'atur de llarga durada, a mesura que avança el temps i es cronifiquen les situacions d'exclusió, tendeix a

convergir amb els nivells de la població espanyola. Aquesta tendència és un indicador clar de la dificultat estructural per trencar els cercles de vulnerabilitat laboral i de la necessitat d'intervencions polítiques que vagin més enllà de la resposta conjuntural.

El mercat de treball barceloní no només actua com a espai de distribució de recursos econòmics, sinó també com a espai de producció de desigualtats socials i ciutadanes. L'exclusió laboral o la inserció precària tenen efectes directes sobre la capacitat de les persones migrants per accedir a serveis bàsics, consolidar projectes de vida estables i exercir una ciutadania plena. En aquest sentit, el mercat laboral es configura com un espai clau on es juguen les possibilitats reals d'integració social.

Aquestes desigualtats laborals no són fenòmens circumstancials, sinó estructurals, i es veuen alimentades per processos de discriminació formal i informal, per barreres institucionals i per dinàmiques econòmiques globals que impacten de manera desigual segons l'origen nacional. A més, el context de Barcelona, com a ciutat global, aguditza aquestes tensions, ja que combina una forta atracció de capital humà i inversió internacional amb processos de precarització del treball en determinats sectors estratègics.

En conseqüència, la segmentació laboral de la població estrangera no només suposa una pèrdua d'oportunitats individuals, sinó que afecta la cohesió social en el seu conjunt. La concentració de determinats col·lectius en feines precàries reforça la percepció de desigualtat, genera segregació socioespacial i alimenta discursos d'exclusió que dificulten la convivència intercultural. Així, el mercat de treball actua tant com a espai de mobilitat social com de reproducció de jerarquies i fractures socials.

El quart capítol posa en relleu la persistència i complexitat de les desigualtats educatives a la ciutat de Barcelona quan s'adopta una perspectiva migratòria. Aquest enfocament ha permès evidenciar no només les diferències entre la població amb nacionalitat espanyola i estrangera, sinó també la manera com aquestes diferències es manifesten i s'intensifiquen segons el nivell educatiu i el tipus d'ensenyament. També s'observen diferències en les percepcions sobre el sistema educatiu.

En primer lloc, cal destacar que **el nivell educatiu de la població amb nacionalitat estrangera empadronada a Barcelona, en termes generals, no és inferior al de la població amb nacionalitat espanyola**. De fet, el percentatge de persones amb estudis superiors és fins i tot més elevat entre la població amb nacionalitat estrangera, particularment entre la ciutadania procedent de països de la Unió Europea. Aquest fet posa en qüestió certs estereotips socials sobre el nivell formatiu de la població migrada i convida a considerar la diversitat interna d'aquest col·lectiu, ja que es tracta d'un grup altament heterogeni pel que fa a l'origen, el projecte migratori i les condicions d'accés a l'educació. Ara bé, també s'hi detecten nivells significatius de desigualtat entre grups, sobretot entre les persones provinents de països de fora de la UE, amb una major proporció de persones amb estudis primaris o sense estudis acabats.

Pel que fa a l'alumnat matriculat al sistema educatiu, les dades evidencien una clara estratificació segons la nacionalitat. **Si bé la presència d'alumnat amb nacionalitat estrangera és similar o lleugerament superior a la mitjana del conjunt d'etapes educatives en els nivells obligatoris (educació infantil, primària i ESO), es detecta una reducció dràstica a mesura que s'accedeix a nivells educatius postobligatoris com el batxillerat o determinats ensenyaments superiors**. Aquesta situació reflecteix una bretxa estructural d'accés a itineraris educatius amb més capital simbòlic i potencial de mobilitat ascendent.

Particularment reveladora és l'anàlisi de la formació professional (FP), on es constata una doble dinàmica. D'una banda, **l'FP es configura com una via amb una proporció d'alumnat estranger superior a altres modalitats postobligatòries, fet que podria suggerir el seu caràcter més accessible**. D'altra banda, una observació més detallada de la distribu-

ció per famílies professionals mostra que **l'alumnat estranger es concentra majoritàriament en àmbits formatius associats a inserció laboral ràpida però també a condicions precàries o escassa estabilitat laboral**, com ara les indústries alimentàries, edificació i obra civil, o hoteleria i turisme. En canvi, àrees amb més projecció social o vinculades a perfils més estables, com agrària, seguretat i medi ambient o imatge i so, presenten una presència molt inferior d'aquest alumnat. Aquest patró confirma una segmentació precoç de les trajectòries educatives en funció de l'origen nacional, la qual pot derivar en una reproducció de desigualtats en el mercat laboral.

Ara bé, una anàlisi complementària en termes absoluts (i no percentuals dins de cada família) revela que una part significativa de l'alumnat estranger opta per itineraris amb un potencial alt de mobilitat, com sanitat o informàtica. Això introdueix una paradoxa notable: malgrat les expectatives formatives elevades, la realitat posterior de molts d'aquests joves es caracteritza per la infraocupació o la desviació cap a sectors precaris, fet que posa en evidència les limitacions del sistema per convertir capital formatiu en capital ocupacional, sobretot en el cas de la població migrada.

Una situació similar es detecta en altres àmbits educatius. En els ensenyaments artístics i esportius, per exemple, s'observa una clara infrarepresentació de l'alumnat estranger en les modalitats més prestigioses o institucionalitzades, com teatre, música o dansa. Aquesta desigualtat apunta a la interacció entre l'origen social, el capital cultural previ i les condicions d'accés als estudis especialitzats.

Els programes de formació i inserció (PFI) i la formació de persones adultes (FPA) són dues etapes educatives amb una elevada presència d'alumnat estranger. Aquest fet indica que una part important de la població migrada accedeix al sistema educatiu a través de dispositius més orientats a la compensació educativa o a la inserció social. En el cas dels PFI, els percentatges arriben al 44,8%, mentre que a la FPA superen el 52%. Aquesta sobrerrepresentació reforça la idea que el sistema educatiu no només reproduceix, sinó que sovint intensifica, les desigualtats d'origen, en funció de la capacitat d'accés i de permanència en itineraris considerats "centrals".

Pel que fa a l'educació universitària, les limitacions de les fonts disponibles han restringit l'anàlisi a l'alumnat estranger que participa en programes de mobilitat internacional. Malgrat aquesta acotació, les dades mostren que cada curs més de 10.000 estudiants estrangers escullen universitats de l'àrea de Barcelona, amb una presència destacada de l'estudiantat europeu (especialment vinculat al programa Erasmus) i americà. Aquest alumnat es concentra principalment en universitats públiques, com la UAB i la UPF, i tendeix a matricular-se en branques de ciències socials i jurídiques, tot i que també hi ha una presència significativa en enginyeria, humanitats i ciències de la salut. Aquest perfil, altament qualificat i amb un component marcadament feminitzat, contrasta amb les trajectòries d'altres col·lectius migrants i posa de manifest la diversitat de formes d'accés i ús del sistema universitari. Alhora, **l'absència de dades sistematitzades sobre l'alumnat universitari amb nacionalitat estrangera resident de manera estructural a la ciutat impedeix una anàlisi més completa de les desigualtats en aquest nivell educatiu, tot i ser un àmbit clau per a la mobilitat acadèmica i professional.**

Finalment, l'anàlisi de les opinions de la població de Barcelona sobre el sistema educatiu revela percepcions diferenciades segons la nacionalitat. **La població amb nacionalitat estrangera o doble tendeix a tenir més confiança en el sistema educatiu i mostra un suport més elevat a la diversitat de models pedagògics, com ara la jornada contínua o l'enfocament competencial.** També destaca una valoració més positiva sobre la funció social del professorat, encara que expressen més reserves sobre la seva preparació tècnica. Així mateix, les prioritats en la destinació dels recursos públics mostren enfocaments divergents: mentre que la població amb nacionalitat espanyola prioritza la reducció de ràtios i la contractació de professorat, la població amb nacionalitat estrangera posa més èmfasi en el suport econòmic a l'alumnat i a les famílies (com beques, menjador o material escolar).

Aquest conjunt de percepcions no només reflecteix diferents posicions dins del sistema educatiu, sinó també diferents experiències de recorregut i de vinculació amb la institució escolar. Les opinions divergents entre grups poden ser llegides com a indicadors de desigualtats materials, culturals i simbòliques més profundes, que travessen l'educació però també tenen ressò en altres dimensions de la vida social.

En definitiva, les desigualtats educatives a la ciutat de Barcelona tenen un component estructural associat a l'origen nacional. El sistema educatiu apareix, així, com un espai simultàniament d'oportunitat i d'exclusió, on la igualtat formal d'accés no garanteix necessàriament una igualtat real de resultats ni de trajectòries. Aquestes troballes posen en relleu la necessitat de continuar aprofundint en l'anàlisi de les desigualtats educatives amb indicadors més desagregats i longitudinals, per tal d'identificar millor els mecanismes de reproducció i les possibles vies de transformació.

4. La diversitat: característica constitutiva de la ciutat

L'anàlisi de les actituds i els valors de la població de Barcelona en relació amb els processos migratoris mostra una realitat polièdrica, estructurada per diferències de nacionalitat, posicions ideològiques, experiències vitals i representacions socials. Els resultats de l'Enquesta sociopolítica del CEO del 2024 posen de manifest la relació entre la nacionalitat i diverses dimensions del perfil individual, com ara la religiositat, els trets psicològics, les actituds polítiques i les relacions socials. Els resultats mostren diferències significatives però no radicals entre els col·lectius, i apunten a una coexistència de proximitats i distàncies simbòliques. En primer lloc, la **religiositat** esdevé un eix de diferenciació rellevant: **mentre que la població amb nacionalitat espanyola es caracteritza per una elevada secularització (majoritàriament agnòstica o atea), la població d'origen migrant mostra una presència notable de pràctica religiosa, especialment dins del cristianisme (amb diversitat d'orientacions confessionals) i de l'islam.** Aquesta diferència no només expressa una pluralitat cultural, sinó que pot configurar marcs de valors, vincles comunitaris i percepcions externes, sovint estigmatitzants. La religió, en aquest sentit, funciona com un marcador de diferència amb potencials efectes d'alterització o d'empoderament segons el context. Pel que fa als **trets psicològics**, l'anàlisi apunta a diferències febles però suggestives. Es destaca un nivell lleugerament superior d'afabilitat i responsabilitat entre les persones migrants, indicadors que poden actuar com a actius d'integració. En canvi, l'estabilitat emocional i l'extraversió no presenten diferències significatives. Això desmunta determinats estereotips, sovint negatius, que circulen socialment sobre les persones d'origen estranger, cosa que suggereix que la major part de les variacions perceptibles tenen més a veure amb factors estructurals i d'entorn que amb la personalitat pròpiament dita.

En l'àmbit de les **actituds polítiques**, emergeixen dues tendències destacables: una **menor participació i interès polític entre les persones migrants –relacionada tant amb barreres legals com amb processos d'arrelament– i una ubicació més centrada o de dretes en l'eix ideològic, en contrast amb l'escorament cap a l'esquerra d'una bona part de la població de nacionalitat espanyola.** Aquest fet, en un context sociopolític com el català, on l'adscripció nacional té implicacions polítiques clares, pot generar dissonàncies en termes de representació i identitat col·lectiva. Finalment, l'anàlisi de les **relacions socials** mostra que **les persones amb nacionalitat estrangera o doble tenen, en general, una exposició més gran a contextos multiculturals, mentre que la població autòctona presenta patrons de relació més homogenis.** Aquesta asimetria relacional incideix directament en la percepció de la diversitat i en les actituds envers la migració, i reforça mecanismes de distància simbòlica quan la interacció és escassa.

En relació amb les tensions que envolten la percepció social de la migració i de la diversitat, la mateixa enquesta i l'Enquesta d'interculturalitat 2024 de l'Ajuntament de Barcelona apunten que si bé una **gran part de la població valora positivament la riquesa cultural**

i el dinamisme associats als fluxos migratoris, aquesta valoració es veu sovint matissada o desmentida per percepcions de saturació, desequilibri o amenaça. Els **motius per migrar** són àmpliament reconeguts com a legítims, sobretot els de caràcter econòmic i de fugida de contextos adversos. Tot i això, aquesta comprensió empàtica no sempre es tradueix en actituds inclusives, especialment quan la presència migrant es percep com a excessiva o concentrada en determinats barris o serveis. La **concepció de les migracions** oscil·la entre una visió instrumental —la migració com a contribució econòmica— i una visió sociocultural —la migració com a font de riquesa i pluralitat. La combinació d'aquestes dues lectures sovint genera ambivalències, ja que el reconeixement econòmic no sempre comporta el reconeixement cultural o polític.

Quant a la percepció de l'impacte migratori, destaca la sobreestimació de les xifres d'immigració irregular i la percepció que determinats col·lectius “abusen” dels serveis socials, tot i que les dades objectives indiquen el contrari. Aquesta distorsió perceptiva està alimentada per determinats relats mediàtics i polítics que instrumentalitzen la por com a dispositiu discursiu. També s'observa una clara bretxa en la valoració de la contribució dels migrants a la vida cultural i econòmica segons la nacionalitat de la persona enquestada. **En relació amb la integració, la població autòctona considera que aquesta passa principalment per l'adaptació cultural i lingüística i per la inserció econòmica, però assigna poca importància a factors estructurals com el reconeixement de drets o el dret a vot.** Això denota una visió assimilacionista en què la responsabilitat recau quasi exclusivament sobre la persona migrant. Finalment, la valoració de l'acollida és positiva en general, però mostra una forta polarització entre col·lectius, amb la població migrant expressant una visió més optimista i resilient, possiblement vinculada a mecanismes d'expectativa comparada respecte a les condicions d'origen.

Sobre l'impacte de la migració sobre els serveis públics, les dades mostren percepcions força divergents. **La percepció majoritària entre la població autòctona és que les persones migrants reben més del que aporten, mentre que entre les persones migrants predomina la percepció d'equilibri o de contribució superior al retorn rebut. Aquesta asimetria perceptiva es reproduïx també en àmbits com la sanitat o l'educació, tot i que les dades reals no avalen aquesta percepció de sobreutilització.** Pel que fa al tracte rebut, emergeixen patrons de discriminació perceptiva i institucional, sobretot en l'accés a serveis com l'habitatge, la salut o l'educació. Les persones amb nacionalitat estrangera informen, en major proporció, d'haver experimentat situacions de menyspreu, inaccessibilitat o discriminació explícita en aquests serveis. Una de les qüestions més rellevants és la segregació escolar, percebuda com una realitat preocupant. Les famílies migrants tendeixen a concentrar-se en determinats centres educatius, sovint ubicats en zones amb menor capital econòmic i social. Aquesta dinàmica reforça desigualtats educatives i limita la possibilitat de contactes interculturals positius en edats primerenques, on es construeixen valors i marcs de convivència futurs.

Bibliografia

ACSAR – Associació Catalana per al Suport del Refugiat (2024). *Informe anual sobre l'atenció a persones refugiades i sol·licitants d'asil a Catalunya 2023*. Barcelona: ACSAR.

Arango, J. (2000a). "Becoming a country of immigration at the end of the twentieth century: The case of Spain." A: R. King, G. Lazaridis i C. Tsardanidis (ed.), *Eldorado or fortress? Migration in Southern Europe* (p. 253–276). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780333982525_12

Arango, J. (2000b). "Explaining migration: A critical view". *International Social Science Journal*, 52(165), p. 283-296.

Ayala, L.; Cantó, O. (2018). "The driving forces of rising inequality in Spain: Is there more to it than a deep worsening of low income households living standards?". A: B. Nolan (ed.), *Inequality and inclusive growth in rich countries: Shared challenges and contrasting fortunes* (cap. 10). Oxford University Press.

Ayllón, S.; Brugarolas, P.; Lado Franco, S. (2023). *La transmisión intergeneracional de la pobreza y la desigualdad de oportunidades en España*. <https://hdl.handle.net/10256/22795>

Bloemraad, I.; Korteweg, A.; Yurdakul, G. (2008). "Citizenship and immigration: Multiculturalism, assimilation and challenge to the nation-state". *Annual Review of Sociology*, 34, p. 153-179. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.34.040507.134608>

Boswell, C.; Smellie, S.; Maneri, M.; Pogliano, A.; Garcés-Mascareñas, B.; Benet-Martínez, V.; Güell, B. (2021). *The emergence, uses and impacts of narratives on migration: State of the art* (BRIDGES Working Paper No. 2). BRIDGES Consortium. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5720313>

Boyd, M. (1989). "Family and personal networks in international migration: Recent developments and new agendas". *International Migration Review*, 23(3), p. 638-670. <https://doi.org/10.1177/019791838902300313>

Bruquetas-Callejo, M.; Moreno-Fuentes, F. J. (2015). *Precarización y vulnerabilidad de la población inmigrante en la España en crisis. El papel del Estado de bienestar*. Fundación de las Cajas de Ahorros. *Panorama Social*, 22, p. 139–151. <https://www.funcas.es/articulos/precarizacion-y-vulnerabilidad-de-la-poblacion-inmigrante-en-la-espana-en-crisis-el-papel-del-estado-de-bienestar/>

Carrasco Carpio, C.; Rodríguez Cabrero, G. (2005). "La protección social de los inmigrantes no comunitarios". *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 23(2). url: <https://revistas.ucm.es/index.php/CRLA/article/view/CRLA0505220069A>

- Consejo Económico y Social [CES]. (2019). *Informe sobre inmigración y mercado de trabajo en España*. CES. https://www.ces.es/documents/10180/5171327/INF_012019.pdf
- Crenshaw, K. W. (1989). *Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics*. University of Chicago Legal Forum. https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/3007
- De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The age of migration: International population movements in the modern world* (6th ed.). Red Globe Press.
- Diputació de Barcelona. Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social (dir.) (2022). *Bases d'una política local de garantia d'ingressos i de la subsistència material* (Col·lecció Projectes transformadors, 4). Diputació de Barcelona. <https://llibreria.diba.cat/es/unclick/descargaebook.php?uid=D977F6B5EC-5F50500430B75E262FB4955D484DF260AE2E60901AC9BB052DD735ic=66895im=descarga>
- Faist, T. (2000). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford University Press.
- Fito, A. (2021). *Discriminació a la carta: L'estigma i la discriminació per origen en l'accés a l'habitatge de lloguer*. Ajuntament de Barcelona. https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wp-content/uploads/2021/12/WEB_INFORME_DISCRIMINACIO_ALACARTA_A4_CA.pdf
- Foessa (2019). *Informe sobre exclusión y desarrollo social en España 2019*. Fundación Foessa / Cáritas Española. <https://www.foessa.es/main-files/uploads/sites/16/2019/06/Informe-FOESSA-2019-web-completo.pdf>
- FUNCAS (2024, maig). *La población extranjera en situación irregular en España: Una estimación (Notas de coyuntura social, mayo 2024)*. FUNCAS
- Gabrielli, L.; Garcés-Mascreñas, B.; Ribera-Almandoz, O. (2021). "Between discipline and neglect: The regulation of asylum accommodation in Spain". *Journal of Refugee Studies*, 35(1), p. 262–281. <https://doi.org/10.1093/jrs/feab049>
- Gálvez-Iniesta, I. (2020). "The size, socio-economic composition and fiscal implications of the irregular immigration in Spain" (*Working Paper* núm. 2020-08). *Economics*. <https://www.eco.uc3m.es/temp/workingpapers/wp20-08.pdf>
- Garcés-Mascreñas, B.; Gebhardt, D. (2020). "Barcelona: Municipalist policy entrepreneurship in a centralist refugee reception system". *Comparative Migration Studies*, 8(15). <https://doi.org/10.1186/s40878-020-0173-z>
- Garcés-Mascreñas, B.; Penninx, R. (ed.). (2016) *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-21674-4>
- Generalitat de Catalunya (2025). *Treball*. Observatori del Treball i Model Productiu. https://observatoritreball.gencat.cat/ca/ambits_tematics/treball/
- Gómez, C. M.; Ramos, J. de los Á.; Gómez, J. de D.; Muñoz, K.; García del Vello, M. T.; Ruiz Díaz-Reixa, M.; Gálvez, V. (2024). *Voces contra el racismo inmobiliario*. Provienda. <https://provienda.org/nodiscriminacion/wp-content/uploads/2024/10/Voces-contra-el-racismo-inmobiliario-2024.pdf>
- González-Ferrer, A.; Morales, L. (2013). "Do citizenship regimes shape political incorporation? Evidence from four European cities". *European Political Science*, 12(4), p. 469–488. <https://doi.org/10.1057/eps.2013.15>
- IDRA (2023). "Generació llogatera: la gran esquerda social. Enquesta sobre les condicions de

- vida a Barcelona (2018-2022)". Institut de Recerca Urbana de Barcelona. Resultats preliminars. Disponible a: <https://idrabcn.com/wp-content/uploads/2023/10/estudi-generacio-logate-ra-maig-2023-WEB-CAT.pdf>
- Jandl, M. (2008). "Methods to estimate and analyse irregular migration". A: C. Bonifazi, M. Okólski, J. Schoorl i P. Simon (ed.), *International migration in Europe* (p. 141-159). Amsterdam University Press.
- López-Gay, A. (2023). "Impact of high-skilled migration and digital nomads in Barcelona's transformation". *Barcelona Metròpolis*. <https://www.barcelona.cat/metropolis/en/>
- López-Riba, J. M.; Sobrino Garcés, C.; Murrià Sangenís, M. (2023). "Anàlisi de la convivència als barris metropolitans en clau d'igualtat: ECAMB, equality data i reptes de futur". A: *Institut Metròpoli. Recerca urbana per transformar. Anuari Metropolità de Barcelona 2023* (p. 87-107). Institut Metròpoli. https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2023/11/ANUARI_IERMB_2023_web.pdf
- Mabogunje, A. L. (1970). "Systems approach to a theory of rural-urban migration". *Geographical Analysis*, 2(1), p. 1-18. <https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>
- Martínez de Lizarrondo Artola, A. (2016). "Naturalizaciones en España: Indicador de integración y estrategia frente a la crisis". *Migraciones*, 39, p. 1-27. <https://doi.org/10.14422/mig.i39.y2016.001>
- Massey, D. S.; Arango, J.; Hugo, G.; Kouaouci, A.; Pellegrino, A.; Taylor, J. E. (1993). "Theories of International Migration: A Review and Appraisal". *Population and Development Review*, 19(3), p. 431-466.
- Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones (2025). *Afiliación*. Seguridad Social. <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/Afiliacion>
- Oficina Municipal de Dades, Departament d'Anàlisi. (2025, abril). *Renda trimestral de Barcelona: 4t trimestre 2024*. Ajuntament de Barcelona. <http://hdl.handle.net/11703/140541>
- Oso, L.; Parella, S. (2012). "Inmigración, género y mercado de trabajo: Una panorámica de la investigación sobre la inserción laboral de las mujeres inmigrantes en España". *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 30(1), 11-44.
- Pedone, C. (2010). "Estrategias migratorias y transnacionalismo: El caso de las ecuatorianas en España". *Revista Internacional de Sociología*, 68(3), p. 547-565. <https://doi.org/10.3989/ris.2008.11.03>
- Porcel, S.; Navarro-Varas, L.; Martí-Costa, M.; Pruna, M.; Cruz, I. (2017). *Pobresa i desigualtat social a la ciutat de Barcelona: La configuració de l'escenari post-crisi*. Institut Metròpoli. <https://www.institutmetropoli.cat/ca/estudi/pobresa-desigualtat-social-ciutat-barcelona-configuracio-escenari-post-crisi/>
- Portes, A. (2024). "Migration and development: An update on global trends". A: R. Delgado Wise, B. Likic-Brboric, R. Munck i C.-U. Schierup (ed.), *Handbook on migration and development* (cap. 3, p. 32-44). Edward Elgar Publishing.
- Recchi, E.; Favell, A.; Apaydin, F.; Barbulescu, R.; Braun, M.; Ciornei, I.; Cunningham, N.; Medrano, J. D.; Duru, D. N.; Hanquinet, L.; Pötzschke, S.; Reimer, D.; Salamońska, J.; Savage, M.; Jensen, J. S.; Varela, A. (2019). *Everyday Europe: Social transnationalism in an unsettled continent* (1a ed.). Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvbqs785>
- Rodó-Zárate, M. (2021). *Interseccionalitat: Desigualtats, llocs i emocions*. Bellaterra Edicions.
- Síndica de Greuges (2025). *L'educació inclusiva a Catalunya*. Síndic de Greuges de Catalunya, Generalitat de Catalunya. <https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10543/Informe%20educacio%20inclusiva%20gener%2025%20definitiu.pdf>
- Vertovec, S. (2007). "Super-diversity and its implications". *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), p. 1024-1054. <https://doi.org/10.1080/01419870701599465>

Woodbridge, J. (2005). *Sizing the illegally resident population in the UK* (Home Office Online Report 58/04).

Zapata-Barrero, R. (2019). "Ciudadanía Intercultural en la era postmulticultural, en Construyendo Sociedad" *Revista de Derechos Humanos Rodolfo Benito Samaniego*, n.4; 4-15 (transcripción Conferencia inaugural curso Interculturalidad y derechos humanos, Alcalá de Henares, 10 dic. 2019). Disponible a: https://www.upf.edu/documents/222586661/223539167/2019_Ciudadan%C3%ADa+intercultural+en+la+era+postmulticultural-Ricard+Zapata.pdf/1fb5df01-7db1-70dc-f557-9c03bda1d06f

Zlotnik, H. (1992). "Empirical identification of international migration systems". A: Kritz, M. M., Lim, L. L., i Zlotnik, H. (ed.), *International migration systems: A global approach* (p. 19-40). Oxford University Press.

**Observatori de les
Migracions i el Refugi.
Informe 2025**

Setembre 2025

**Àrea de Drets Socials, Promoció
Econòmica, Treball, Feminismes i
Memòria Democràtica**

 **Institut
Metròpoli**